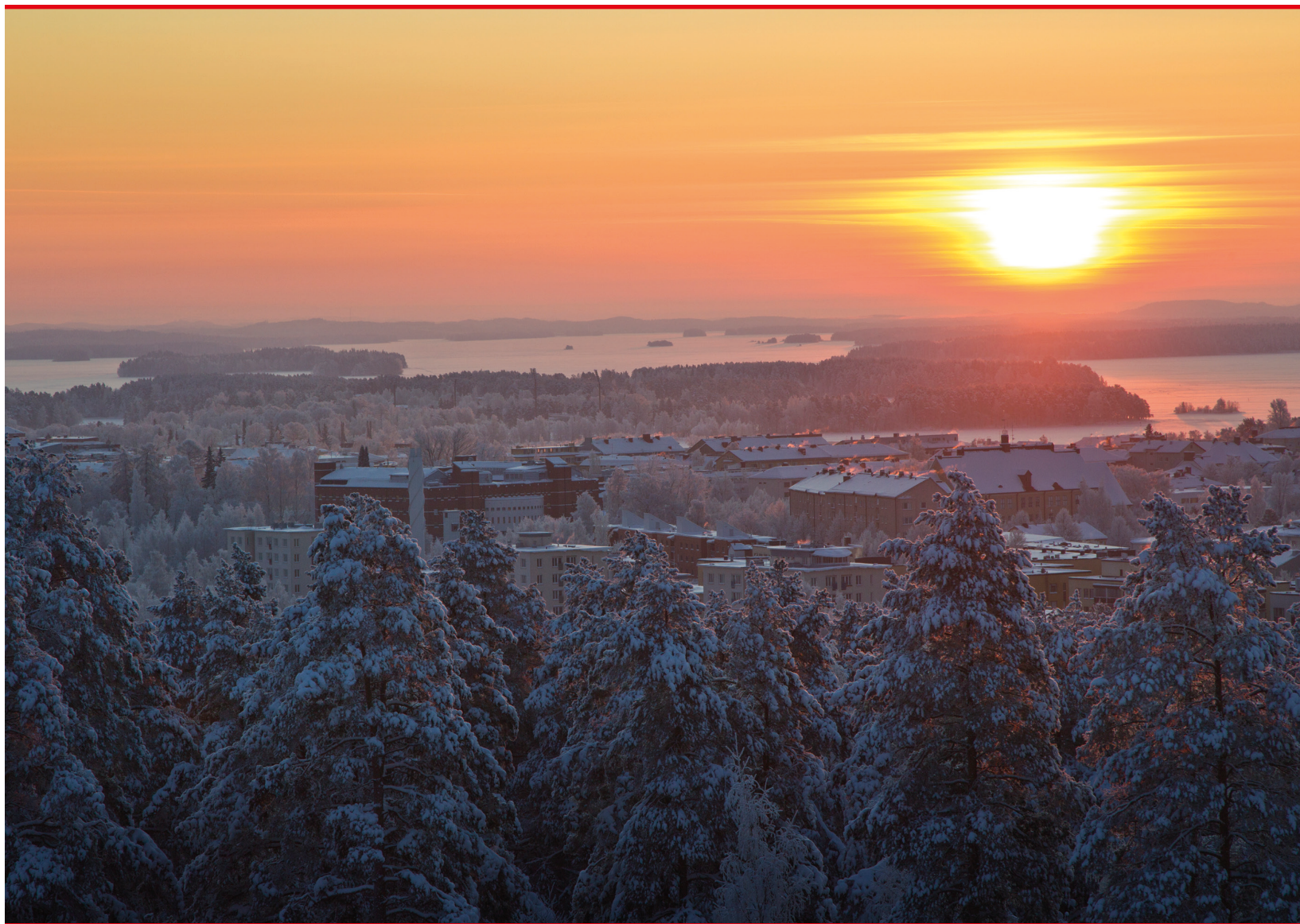




KUOPION KAUPUNKI

Tilinpäätös 2016

Sisällysluettelo

1. Toimintakertomus	5
1.1 Olennaiset tapahtumat taloudessa ja toiminnassa.....	7
1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus.....	7
1.1.2 Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	9
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	11
1.1.4 Olennaiset muutokset Kuopion kaupungin toiminnassa ja taloudessa.....	13
1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	15
1.1.6 Henkilöstö	17
1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	21
1.1.8 Ympäristötekijät	22
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	22
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	25
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	25
1.3.2 Toiminnan rahoitus	28
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset	32
1.5 Kunnan kokonaistulot ja menot	36
1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous	38
1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	38
1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus.....	38
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	38
1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	39
1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	39
1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	40
1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	47
1.7.1 Tilikauden tuloksen käsittely	47
1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet	47
 2. Talousarvion toteutuminen.....	 49
2.1 Tavoitteiden toteutuminen	51
2.1.1 Strategisten tavoitteiden seuranta	53
2.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	65
2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen	67
2.2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	186
2.2.3 Investointien toteutuminen	194
2.2.4 Rahoitusosan toteutuminen	209
2.2.5 Valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	215
2.2.6 Liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden toteutuminen	217

2.2.7 Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja yhteisöt	218
3. Tilinpäätöslaskelmat.....	235
3.1 Tuloslaskelma	237
3.2 Rahoituslaskelma.....	239
3.3 Tase	241
3.4 Konsernilaskelmat	243
4. Liitetiedot	247
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	249
4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	249
4.1.2 Konsernitiilinpäätöksen laatimisperiaatteet	251
4.1.3 Tuloslaskelman liitetiedot.....	253
4.1.4 Taseen liitetiedot, vastaavaa	257
4.1.5 Taseen liitetiedot, vastattavaa	265
4.1.6 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	269
4.1.7 Henkilöstöä koskevat liitetiedot.....	277
4.2 Ympäristötilinpäätös	279
5. Eriytetyt tilinpäätökset.....	283
5.1 Liikelaitosten tilinpäätökset.....	285
5.1.1 Kuopion Vesi Liikelaitos	285
5.1.2 Kallaveden Työterveys Liikelaitos.....	299
5.1.3 Kuopion kuntatekniikkaliikelaitos (Mestar)	305
5.2 Liikelaitosten vaikutus kunnan talouteen.....	310
6. Allekirjoitukset ja merkinnät	313
6.1 Tilinpäätöksen allekirjoitus.....	315
7. Luettelot ja selvitykset.....	317
7.1 Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytyksestä	319
7.2 Tositelajit.....	320

Kuopion kaupunki
Seurantajulkaisut
SE 2017:1
ISSN 0785-0344

Kuopion kaupunki

Tilinpäätös 2016



1 Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus

Vuonna 2016 Kuopion kaupungin toimintaa värittivät muutosten tuulet. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja maa- kuntahallinnon uudistuksiin valmistautuminen on työllistänyt niin virkamieskuntaa kuin poliittisia päättäjiäkin. Myös kaupungin palvelualueiden organisaatiouudistusta jatkettiin ryhmittelemällä selkeästi toisiinsa nivoutu- vat palvelukokonaisuudet sujuvammiksi ja suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Kehitystyö palvelee myös uusien rakenteiden myötä kehittyvää kunnan uudistuvaa tehtäväkenttää. Lisäksi vuoden 2016 aikana työskenneltiin intensiivisesti Juankosken kaupungin ja Kuopion kaupungin kuntaliitoksen 1.1.2017 mahdollisimman sujuvan täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Kuopio kaupungin strategisia kasvutavoitteita onnistuttiin vuonna 2016 jälleen edistämään monella rintamal- la. Tulevaisuuden kasvuun tähtääviä hankkeita on käynnissä runsaasti. Savilahden alueen mittava ja kau- punkia monipuolistava kampushanke, Mölymäen ja musiikkikeskuksen ympäristöjen etenemisen mahdollis- tavat arkkitehtuurikilpailut, asemanseudun kehittämiseen tähtäävä Kuopion Portti -hanke sekä useat asunto- ja yritysalueiden kaavoitusprosessit luovat vahvan perustan Kuopion kehittymiselle ja tulevaisuuden kilpailu- kyvylle.

Kaupungin väestönkasvu jatkui edelleen hyvällä tasolla vuonna 2016. Väestön määrä kasvoi 896 hengellä. Vuoden lopussa asukasluku oli 113 013 henkilöä. Juankosken kuntaliitoksen myötä väkiluku kasvoi vuoden vaihteessa yhdessä yössä noin 118 000 henkilöön. Myös asuntorakentaminen jatkui vilkkaana. Uusia asuin- rakennuksia valmistui 527 kappaletta ja uusia asuntoja taasen yhteensä 882 kappaletta. Asuntotuotanto jatkuu erinomaisella tasolla, sillä vuonna 2016 myönnettiin rakennuslupia noin 1 400 asuntoon.

Kuopion työttömyysaste kääntyi kolmen vuoden noususuuntaisen kehityksen jälkeen vuoden 2016 aikana laskuun päätyen joulukuun lopussa 13,8 %:in. Työttömyysaste oli 1 %-yksikön alempi kuin edellisenä vuon- na vastaavaan aikaan. Työttömyysaste on matala verrattuna muihin vastaavan kokoiisiin kaupunkeihin. Sen sijaan koko maan työttömyysasteeseen verrattuna se on hieman korkeampi. Positiivisesta vireestä huolimatta näkymiin liittyy myös haasteita. Erityisen huolestuttavaa on pitkäaikaistyöttömien määrän kasvun jatkumi- nen. Vuoden lopussa pitkäaikaistyöttömien määrä oli noin 2 400 henkilöä. Tämä tarkoitti yli 15 %:n muutosta edellisvuoden vastaavaan lukuun verrattuna. Kuopion maksama työmarkkinatuen kuntaosuus nousikin jo 11,6 miljoonaan euroon.

Kuopion kaupungin talouden toteuma oli vuonna 2016 selvästi talousarviota ja vielä loppuvuoden ennustet- takin myönteisempi. Kaupungin toimintakateen toteuma oli talousarviota parempi ja valtionosuudet kasvoi- vat myös talousarviossa ennakoitua enemmän. Markkinakorkojen matalasta tasosta johtuen myös korkome- not olivat talousarviota pienemmät. Kaupungin vuosikate toteutui 20,5 miljoonaa euroa talousarviota parem- pana.

Kuopion kaupungin, sisältäen ydinkaupungin, liikelaitokset ja taseyksiköt, vuoden 2016 talousarvio laadittiin alun perin 20,5 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Tilinpäätöksen mukainen tilikauden tulos on 5,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Se toteutui siis 14,7 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Ilman kerta- luonteisia arvonalentumiskirjauksia tulos olisi ollut 0,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen ja siten 21 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempi.

Ydinkaupungin toimintakate oli vuonna 2016 yhteensä -622,4 miljoonaa euroa eli 6,2 miljoonaa euroa alkupe- räistä talousarviota parempi. Kaupungin taseyksiköt ja liikelaitokset sisältävä toimintakate oli taasen -574,1 miljoonaa euroa toteutuen 8,5 miljoonaa euroa alun perin budjetoitua parempana. Vaikka arvioitua positiivi- sempaan toteumaan vaikuttikin kilpailukykysovimuksen mukanaan tuomat kevennykset henkilöstökuluihin, on kaupungin palvelutuotannossa onnistuttu hyvin toiminnan tehostamisessa ja tuottavuuden kasvattami- sessa.

Ennakoitua paremman tuloksen ja suunniteltua pienemmäksi jääneiden investointien ansiosta kaupungin velkaantuminen käytännössä pysähtyi lainakannan kasvettua vain 0,3 miljoonaa euroa. Asukasta kohden laskettu lainamäärä oli viime vuoden lopussa 2 782 euroa eli asukaslukuun suhteutettu velkamäärä kääntyi laskusuuntaan edellisvuoteen verrattuna. Tilinpäätös osoittaa kaupungille kertyneen 111,2 miljoonaa euroa kumulatiivista ylijäämää.

Kuopion omistamat tytäryhtiöt ja muut konserniyhteisöt sisältävän kaupunkikonsernin tulos vuodelta 2016 ylsi 23,9 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Kaupunkikonsernin taseeseen kertynyt alijäämä on enää -15,8 miljoonaa euroa. Asukasta kohden laskettuna kertyneen alijäämän määrä oli -140 euroa. Konsernin tunnusluvuissa on tältä osin tapahtunut merkittävä muutos parin vuoden takaiseen nähden, jolloin kertynyttä alijäämää oli vielä yli 100 miljoonaa euroa eli yli 900 euroa asukasta kohden laskettuna. Vaikka muutokseen on merkittäväällä tavalla vaikuttanut myös laskentaperiaatteiden muuttuminen, voidaan konsernin talouskehityksen suuntaa pitää hyvänä. Investointien tulorahoitus konsernissa oli 91,2 %. Myös kaupunkikonsernin velkaantuminen pysähtyi velkamäärän pienennyttyä 1,9 miljoonalla eurolla 906,6 miljoonaan euroon. Asukasta kohden laskettu konsernin velkamäärä laski 8 022 euroon, kun se vuoden 2015 lopussa oli 8 103 euroa asukasta kohden.

Kuopion kaupunkikonsernin kaikkien toimintojen osalta sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet vuonna 2016 toteutuivat varsin hyvin. Haluankin kiittää kaupungin ja sen yhteisöjen henkilökuntaa ja päättäjiä erinomaisesta sitoutumisesta strategisten linjaustemme toimeenpanoon sekä palveluiden toteuttamisen että elinvoiman kehittämisen osalta.

Tämä kaupunginjohtajan katsaus jää viimeisekseni urallani. Aloitin tehtävässäni noin 16 vuotta sitten alle 87 000 asukkaan kaupungissa ja jätän tehtäväni liki 120 000 asukkaan myönteisesti kehittyvässä kaupungissa. Kasvu on edellyttänyt rohkeita ratkaisuja ja myös taloudellisia panostuksia. Erityisen iloinen olen edistymisestämme toimintarajat ylittävässä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä kuntakuvan kirkastamisessa ja modernisoinnissa.

Kuntasektori ja Kuopio sen osana, on parhaillaan suuren muutoksen edessä. Nyt onkin hyvä aika antaa tilaa uusille ajatuksille ja tekijöille. Haluan lämpimästi kiittää Kuopion kaupungin kunnallispoliittisia päättäjiä ja henkilöstöä rakentavasta ja eteenpäin katsovasta yhteistyöstä kaupunginjohtajana toimimiseni kaikissa vaiheissa.

Petteri Paronen

Kaupunginjohtaja

1.1.2 Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Valtioneuvosto teki 16. kesäkuuta 2016 päätöksen Kuopion ja Juankosken kaupunkien yhdistymisestä. Juankosken kaupunki yhdistyy Kuopion kaupunkiin 1.1.2017. Kuopion ja Juankosken kaupunkien valtuustot muodostivat 12.9.2016 kuntarakennelain ja yhdistymissopimuksen perusteella ns. osayhteisvaltuuston, joka toimii 1.1.2017 lukien Kuopion kaupunginvaltuustona siihen saakka, kunnes uusi valtuusto valitaan kunta-vaaleissa 2017. Osayhteisvaltuuston kokoonpano muodostui Kuopion kaupunginvaltuustosta (65 valtuutettua), mihin tuli lisäyksenä Juankosken kaupunginvaltuustosta seitsemän (7) valtuutettua. Osayhteisvaltuusto valitsi kokouksessaan 12.9.2016 yhdistyneen kunnan kaupunginhallituksen, joka toimii Kuopion kaupunginhallituksena siihen saakka, kunnes uusi hallitus on valittu kesäkuussa 2017.

Kuopion ja Juankosken kaupunkien muiden luottamushenkilöiden toimet päättyivät kuntarakennelain mukaisesti kuntajaon muutoksen tullessa voimaan eli 1.1.2017. Tämän johdosta osayhteisvaltuusto päätti kokouksessaan 12.12.2016 muiden Kuopion kaupungin luottamushenkilöiden toimien jatkumisen 1.1.2017 alkaen siihen saakka, kunnes toimiin on valittu uudet luottamushenkilöt kuntavaalien jälkeen kesäkuussa 2017.

Kuopion kaupunginvaltuuston ja -hallituksen poliittiset voimasuhteet olivat vuonna 2016 seuraavat:

	Valtuusto	Hallitus
Suomen Keskusta	17	3
Kansallinen Kokoomus	14	3
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue	13	2
Perussuomalaiset	9	1
Vihreä liitto	5	1
Vasemmistoliitto	4	1
Suomen Kristillisdemokraatit	2	-
Kalevi Kauhasen valtuustoryhmä	1	-
yht.	65	11

Kuopion ja Juankosken kaupunkien valtuustojen 12.9.2016 muodostaman osayhteisvaltuuston poliittiset voimasuhteet olivat vuoden 2016 lopulla seuraavat:

	Valtuusto
Suomen Keskusta	21
Kansallinen Kokoomus	14
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue	14
Perussuomalaiset	11
Vihreä liitto	5
Vasemmistoliitto	4
Suomen Kristillisdemokraatit	2
Kalevi Kauhasen valtuustoryhmä	1
yht.	72

Kaupunginvaltuuston sekä myös Kuopion ja Juankosken valtuustojen muodostaman osayhteisvaltuuston puheenjohtajana toimi Markku Rossi (kesk.) ja valtuuston I varapuheenjohtajana Sari Raassina (kok.) ja II varapuheenjohtajana Irja Sokka (sd.). Kaupunginhallituksen puheenjohtajana toimi Pekka Kantanen (kok.) ja hallituksen I varapuheenjohtajana Leila Savolainen (kesk.) ja II varapuheenjohtajana Neeta Röppänen (sd.).

Kaupunginhallituksen esittelijänä toimi kaupunginjohtaja Petteri Paronen. Palvelualuejohtajina ja kaupunginjohtajan sijaisina toimivat kaupunginjohtaja Paronen (konsernipalvelu ja vetovoimaisuuden palvelualue), Markku Tervahauta (perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet) ja Pekka Vähäkangas (kasvun ja oppimisen sekä hyvinvoinnin edistämisen palvelualueet) sekä Jarmo Pirhonen (kaupunkiympäristön palvelualue).

Hallintoa, kuntakonsernia ja palveluita koskevia keskeisiä päätöksiä

Kaupunginhallitus hyväksyi marraskuussa 2015 projektisuunnitelman koskien palvelukokonaisuuksien ja –toimintatavan jatkokehittämistä. Projektin tavoitteena oli jatkuvan kehittämisen periaatteen mukaisesti edelleen kehittää palvelujen organisointia tukemaan palvelualueuudistuksessa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Kaupunginvaltuusto hyväksyi organisaatiouudistusta koskevat johtosääntöuudistukset kokouksessaan 5.9.2016 siten, että säännöt astuvat voimaan 1.1.2017 lukien. Organisaatiouudistuksessa tarkasteltiin mm. seuraavia asioita:

- lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuutta
- vetovoimaisuuden palvelualueen ja konsernipalvelun yhdistämistä
- elinvoimapaalvelujen (ml. työllisyyspalvelut) kokonaisuuden rakentamista ja
- kaupunkisuunnittelun kokonaisuutta.

Kaupunginvaltuusto päätti 5.9.2016 osana palvelualueorganisaation jatkokehittämistä, että vetovoimaisuuden palvelualue ja konsernipalvelu yhdistetään 1.1.2017 lukien yhdeksi palvelualueeksi, jonka nimeksi tulee Elinvoima- ja konsernipalvelut. Kaupunginhallitus hyväksyi joulukuussa elinvoima- ja konsernipalvelujen toimintasäännön.

Kuopion ja Juankosken osayhteisvaltuusto hyväksyi lokakuussa lähidemokratiamallin käyttöönotton, missä ensivaiheessa Kuopion kaupungin kuntaliitosalueille perustettaisiin 1.6.2017 lukien ”Pitäjäraateja”, joiden tehtävänä on edistää kuntalain 22 §:n mukaisesti kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Pitäjäraadit toimivat kaupunginhallituksen alaisuuteen perustettavan lähidemokratiajaoston ohjauksessa. Lähidemokratiajaoston tehtävänä olisi mm. huolehtia lähidemokratian kaupunkitasoisesta kehittämisestä ja sitä edistävän toiminnan ohjaamisesta.

Osayhteisvaltuusto päätti vuoden lopulla, että valtuutettujen lukumäärä Kuopiossa on jatkossa 59 valtuutettua.

Kuntakonsernia koskevasta muutoksesta päätettiin kesäkuussa, missä yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyi osakassopimuksen, jonka mukaan ICT-palveluita tuottavan ISTEKKI Oy:n omistuspohjaa päätettiin laajentaa siten, että Kuopion kaupunki, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiri omistaisivat kukin jatkossa kolmanneksen yhtiön äänivaltaisista K-sarjan osakkeista. Osapuolten tarkoituksena on luoda valtakunnallisesti merkittävä julkisten toimijoiden omistama ICT-palveluyhtiö.

Kuntakonserniin liittyen vuoden aikana tehtiin myös päätöksiä, joiden perusteella Karttulan Vuokratalot Oy, Kiinteistö Oy Nilsiän Vuokratalot ja Maaningan Vuokratalot Oy sulautetaan Niiralan Kulma Oy:öön 31.12.2016 alkaen. Syyskuussa päätettiin hyväksyä Itä-Suomen päihdehuollon kuntayhtymän purkamista koskeva sopimus osana meneillään olevaa SOTE-uudistusta.

Osayhteisvaltuusto hyväksyi joulukuussa Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy:n osakekannan myynnin Tahko Spa Oy:lle 1,5 Me:n velattomasta kauppahinnasta. Lisäksi valtuusto päätti, että Tahko Spa Oy:n kanssa tehdään uimahallipalvelujen järjestämisestä 15 vuoden määräaikainen yhteistyösopimus.

Joulukuussa päätettiin lisäksi yhtenä Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän jäsenkuntana, että kuntayhtymä puretaan 31.12.2016.

Kuopion kaupungilla ja Tuusniemen kunnalla on ollut yhteistoimintasopimus kunnan perusterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä vuoden 2009 alusta lukien. Kaupunginvaltuusto päätti, että sopimusta jatketaan vuoden 2018 loppuun saakka.

Kuopion ja Juankosken osayhteisvaltuusto hyväksyi Kuopion, Kaavin, Rautavaaran ja Tuusniemen kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen, jonka perusteella Kuopio huolehtii kokonaan isäntäkuntana opistotoiminnan järjestämisestä ja sopimuskunnat osallistuvat kustannuksiin kustannusvastaavuusperiaatteella. Sopimus on voimassa toistaiseksi 1.1.2017 lukien.

Kaavoitusta koskevia päätöksiä

Keskeisiä yleiskaavoitusta koskevia päätöksiä tehtiin mm. hyväksymällä Pienen Neulamäen alueen osayleiskaava. Kaavassa Pienen Neulamäen alue (noin 490 ha) varataan keskeisiltä osiltaan yritysalueiksi sekä tarkistetaan suojelu ja virkistysalueiden rajaukset. Kaavassa määritetään rakentamisen ja liikenteen perusratkaisut, rakennettavien alueiden rajautuminen, kortteleiden tuleva käyttö sekä alueen liittyminen muuhun kaupunkirakenteeseen.

Lisäksi hyväksyttiin Kallansiltojen osayleiskaava. Osayleiskaavan tavoitteena on mahdollistaa uuden moottoritien, liittymien ja rinnakkaistien sekä siltojen toteutuksen myötä vapautuneiden maa-alueiden tarkoituksen mukainen käyttö ja selvittää mahdollisuudet yritystoiminnan toteuttamiseen. Lisäksi osayleiskaavalla tutki-

taan kaupunkirakenteen tiivistämismahdollisuuksia asumisen osalta sekä määritetään Tikkalansaaren ja Suosaaren maankäytön perusratkaisut sovitettuna uuteen liikennejärjestelyyn.

Osayleiskaavoja hyväksyttiin myös Nilsin Vähimäkeä koskien. Kaavan tavoitteena on mahdollistaa Tahkon rinnealueiden kehittäminen tarkastelemalla rinnealueiden laajenemismahdollisuuksia. Kaavassa määritetään matkailu-, loma-asunto- ja palvelurakentamisen, liikenteen ja ulkoilualueverkoston perusratkaisut. Lisäksi hyväksyttiin osayleiskaava koskien Maaningan Käärmelähdän kylää. Osayleiskaavalla luodaan puitteet Käärmelähdän kyläalueen maankäytölle ja rakentamisen ohjaamiselle.

Asemaakaavoituksen osalta merkittävänä kaavamuutoksena hyväksyttiin syyskuussa Sorsasalon Itäosan kaavamuutos, joka mahdollistaa alueelle uuden biotuotetehtaan toteuttamisen ja alueiden varaamisen alueen muille oleville toimintoille. Lisäksi hyväksyttiin mm. Saaristokaupungissa sijaitsevan Kaivannonlahden alueen kaavamuutos, joka mahdollistaa uuden kerrostaloalueen syntymisen. Alueelle arvioidaan tulevan noin 300 asuntoa ja 600 asukasta.

Asemakaavamuutoksena hyväksyttiin myös Hiltulanlahteen uusi pientalovaltainen asuntoalue. Suunnittelualue käsittää 258 omakotitonttia, joista 228 on rakentamatonta sekä 8 rivitalotonttia, joista viidelle on asumisen lisäksi mahdollista sijoittaa esimerkiksi päiväkodin kaltaisia julkisia palveluja. Suunnittelualue on kooltaan n. 130 hehtaaria ja sinne tulee noin 1 000 - 1 100 asukasta.

Kuopion kaupungin tilivelvolliset viranhaltijat

Hallintosäännön 5 luvun 7 §:n mukaan tilivelvolliset viranhaltijat määritellään talousarvion yhteydessä. Talousarvion 2016 mukaan tilivelvolliset viranhaltijat ovat:

- kaupunginjohtaja
- palvelualuejohtajat
- asiakkuusjohtajat:
 - o Konsernipalvelu: strategiajohtaja, henkilöstöjohtaja, yleiskaavajohtaja, kaupunginsihteeri, konserniohjausjohtaja ja lomituspalvelujohtaja
 - o Vetovoimaisuuden palvelualue: markkinointijohtaja, elinkeinojohtaja ja kehittämisjohtaja
 - o Kaupunkiympäristön palvelualue: suunnittelujohtaja, kaupungininsinööri, ympäristöjohtaja ja kiinteistöjohtaja
 - o Kasvun ja oppimisen palvelualue: opetusjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja sekä kasvun ja oppimisen tuen johtaja
 - o Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue: hyvinvoinninjohtajat ja tapahtumapalveluidenjohtaja
 - o Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet: perusturvajohtaja, kuntoutusjohtaja ja terveysjohtaja.
- Savo-Pielisen jätelautakunnan esittelijä
- Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan esittelijä
- Tilakeskuksen konserniohjausjohtaja
- Pohjois-Savon pelastuslaitoksen pelastusjohtaja
- Kuopion Vesi Liikelaitoksen toimitusjohtaja
- Kallaveden Työterveys Liikelaitoksen työterveyshuollon johtaja
- Kuopion Kuntateknikkaliikelaitoksen toimitusjohtaja.

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Yleinen taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 1,4 prosenttia vuonna 2016 Tilastokeskuksen maaliskuussa julkaiseman tiedon mukaan. Valtiovarainministeriön joulukuussa 2016 julkaistun taloudellisen katsauksen mukaan yksityisen kulutuksen kasvu on ollut vahvaa suhdannetilanteeseen nähden. Yksityiset investoinnit ja erityisesti rakennusinvestoinnit lisääntyivät. Viennin kasvu jäänee vain 1 prosenttiin, mikä on edelleen maailman-kaupan kasvua hitaampaa. Investointien ja kulutuksen kasvun seurauksena tuonti kasvaa vientiä enemmän ja siten koko ulkomaankaupan vaikutus bruttokansantuotteeseen muodostuu negatiiviseksi. Teollisuustuotannon kasvu on laaja-alaista. Valtiovarainministeriön mukaan työmarkkinoiden tilanne on parantunut, työttömyysasteen ennakoidaan laskevan 8,9 prosenttiin, kun se edellisessä vuonna oli 9,4 prosenttia. Työllisyys

kasvaa etenkin rakentamisessa. Samaan aikaan kuitenkin piilotyöttömien määrä on lisääntynyt. Nimellisten ansioiden nousuksi arvioidaan 1,2 prosenttia.

Taloudellisen katsauksen mukaan maailmantalouden näkymät ovat aiempaa vaisummat. Maailman ostovoimakorjatun bruttokansantuotteen kasvu jää noin 3 prosenttiin vuonna 2016. Kasvu on hidastunut selvästi monissa kehittyvissä talouksissa. Teollisuusmaissa elpyminen on edelleen vaatimatonta vähäisten investointien sekä hitaan palkkakehityksen ja heikon kulutuskysynnän vuoksi. Yhdysvaltojen talouskasvun elpyminen jatkuu, mutta hitaana. Euroalue on pysynyt hitaalla kasvu-uralla mm. alentuneiden tuontihintojen vuoksi ja kasvua jarruttaa työttömyyden hidas aleneminen. Ruotsin kasvu hidastuu hieman, mutta kasvu ja työllisyys pysyvät edelleen vahvoina. Venäjän kasvupotentiaalia vaimentavat tekemättömät investoinnit ja talouden kehnot rakenteet. Iso-Britannian talouden näkymää tulee varjostamaan EU-eron aiheuttama epävarmuus, tämä aiheuttaa epävarmuutta myös euroalueella.

Suomen julkinen talous on ollut jo pitkään alijäämäinen ja velkaantunut nopeasti. Talouden elpyminen vuonna 2016 on vahvistanut julkista taloutta. Talouden näkymien pysyessä heikkoina myös lähitulevaisuudessa epätasapaino jatkuu. Työmarkkinajärjestöjen sopima kilpailukyky sopimus ja siihen liittyvät hallituksen päättämät veronkevennykset heikentävät julkista taloutta lyhyellä aikavälillä. Toisaalta kilpailukyky sopimus parantaa hintakilpailukykyä yksikkötyökustannuksilla mitattuna, mikä luo edellytyksiä viennin kasvulle. Sopimuksen vaikutukset talouskehityksessä näkyvät kuitenkin vasta viiveellä.

Tilastokeskuksen kokoamien kuntien vuoden 2016 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien ja kuntayhtymien toimintakulut kasvoivat maltillisesti keskimäärin 1,3 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvu heikkeni edellisvuodesta, jolloin toimintakulut vähenivät 4,4 %. Vuonna 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttivat kunnallisten liikelaitosten ja ammattikorkeakoulujen yhtiöittämiset. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu toimintakate heikkeni edellisvuodesta 440 milj. euroa (1,6 %). Yhteenlaskettu vuosikate vahvistui 450 milj. euroa (16,8 %). Kuntien verorahoitus, joka koostuu verotuloista ja valtionosuuksista, kasvoi 3 % edellisvuodesta ja oli yhteensä 30,7 mrd. euroa. Verotulojen kasvu oli vain 1,4 %, kun taas valtionosuudet kasvoivat 7 %. Tilikauden tulos oli positiivinen 840 milj. euroa, parannusta edellisvuoteen lähes 500 milj. euroa. Tilikauden tuloksen arvioidaan kuitenkin olevan negatiivinen 111 kunnassa.

Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu lainakanta oli vuoden 2016 lopussa 18 miljardia euroa, kasvua 0,6 miljardia euroa (3,6 %). Lainakannan kasvu hidastui edelliseen vuoteen verrattuna, silloin kasvu oli 5,2 %. Asukasta kohti laskettu lainakanta oli 2 930 euroa, kun vastaava luku edellisvuonna oli 2 841 euroa.

Yhdentoista suurimman kaupungin tilinpäätöksistä Kuopion tilikauden tulos oli kolmanneksi huonoin. Tilikauden tulos euroa asukasta kohti olivat suurimmat Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Konsernitilinpäätöksissä Kuopion tilikauden tulos oli neljänneksi huonoin, tässäkin Helsinki, Vantaa ja Espoo olivat parhaimmat. Lainat asukasta kohti olivat Kuopiossa yhdentoista suurimman kaupungin vertailussa keskivaiheilla, mutta konsernitilinpäätöksessä ne olivat neljänneksi korkeimmat.

Toimintaympäristön kehitys

Kuopion väkiluku vuoden 2016 lopussa oli 113 013. Kuopion 0,8 prosentin kasvu oli keskitasoa vertailukaupunkien joukossa. Tammi-joulukuun väestömuutos oli 896 henkeä ja väestökehitys jatkui hieman edellisvuotta parempana. Väkiluvultaan Kuopio oli Suomen 9. suurin kaupunki.

Vuonna 2016 syntyi 1 080 lasta ja kuoli 1 037 henkilöä. Luonnollinen väestömuutos oli edellisvuoden tavoin vajaat 50 henkeä. Muuttoliikkeessä muuttajien määrät pienenivät, mutta nettomuutto 820 henkeä oli edellisvuotta suurempi. Kuntien välinen muutto oli noin 550 henkeä ja siirtolaisuuden nettomuutto noin 270 henkeä.

Työ- ja elinkeinoministeriön tietojen mukaan Kuopiossa oli vuonna 2016 noin 7 000 työtöntä ja työttömyysaste oli keskimäärin 13,1 %, kun se oli 13,7 % vastaavana aikana viime vuonna. Koko maan työttömyysaste oli 13,2 %. Työttömyyden useamman vuoden kestänyt nousu päättyi keväällä 2016. Yli vuoden työttömänä olleiden eli pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi noin 300 työttömällä. Vuoden 2016 lopulla pitkäaikaistyöttömiä oli noin 2 400.

Kuopion työvoima oli vuoden 2015 lopulla noin 53 900. Heistä työllisiä oli noin 46 100 henkeä (48 %). Työvoiman ulkopuolella oli 58 250 henkeä (52 %). Osuudet ovat pysyneet edellisvuoden tasolla. Huoltosuhde eli työttömien ja työvoiman ulkopuolelle jäävien määrä sataa työllistä kohden kasvoi edellisvuodesta ja oli

143,1. Muutokseen vaikuttivat eläkeläisten ja työttömien määrien kasvu. Vuoden 2015 työssäkäyntitiedot perustuvat Tilastokeskuksen joulukuussa 2016 julkistettuihin ennakkotietoihin.

Vuoden 2016 aikana rakentaminen jatkui vilkkaana. Kuopioon valmistui 527 uudisrakennusta ja uusia asuntoja valmistui 882. Asunnot valmistuivat pääosin kerrostaloihin keskusta- ja Pihlajalaaksoon, Puijonlaaksoon, Savolanniemeen ja Lehtoniemeen. Rakennuslupia uusille asunnoille myönnettiin ennätysmäärä, noin 1 400 asunnolle.

1.1.4 Olennaiset muutokset Kuopion kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Tuloperusteiden muutokset

Verotulojen kertymä oli edellisvuoden tasolla, 429,1 milj. euroa, 0,2 milj. euroa (0,1 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Verotulojen toteutuma ylittyi 4,4 milj. euroa (1 %) alkuperäisestä talousarviosta ja 3,4 milj. euroa (0,8 %) muutetusta talousarviosta. Tuloveroprosentti ja kiinteistöveroprosentit olivat vuoden 2015 tasolla.

Kunnallisverotulojen kertymä oli 372,4 milj. euroa, kasvua 3 milj. euroa (0,8 %). Yhteisöverotulojen kertymä oli 20,5 milj. euroa, mikä on 1,3 milj. euroa (6 %) vähemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Kiinteistöverotulojen toteutuma on 36,3 milj. euroa, missä on vähennystä 1,9 milj. euroa (5 %) vuoteen 2015. Edellisen vuoden kiinteistöverokertymään sisältyi 1,4 milj. euroa korvausta aikaisemmilta vuosilta saamatta jääneitä kiinteistöveroja. Korvauksen maksaminen perustui korkeimman oikeuden päätökseen.

Valtionosuuksien kertymä oli 182,7 milj. euroa, mikä on peräti 18,5 milj. euroa (11,3 %) enemmän kuin edellisenä vuonna. Valtionosuudet olivat alkuperäisessä talousarviossa 174,5 milj. euroa ja muutetussa talousarviossa 182,2 milj. euroa. Valtionosuudet toteutuivat siten 0,5 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Talousarvion laadinnan jälkeen valtionosuuslaskelmat ovat tarkentuneet, koska mm. kertoimet on päivitetty ja verotus on valmistunut. Kuntaliitoksista maksettavat valtion yhdistymisavustus ja valtionosuusmenetyksen korvaus käsitellään toimintatuloihin sisältyvinä erinä eikä tämän otsikon alla käsiteltyinä varsinaisina valtionosuuksina.

Verotulot ja valtionosuudet eli verorahoitus olivat yhteensä 611,9 milj. euroa. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 18,3 milj. euroa (3,1 %). Kasvu aiheutui edellä selostetun mukaisesti valtionosuuksien kasvusta edelliseen vuoteen verrattuna.

Toiminnan ja tehtävien muutokset

Palvelualueuudistus eteni päätöksentekoon ja organisaatiomuutokset tulivat voimaan vuoden 2017 alussa. Konsernipalvelu ja vetovoimaisuuden palvelualue yhdistyivät yhdeksi palvelualueeksi, elinvoima- ja konsernipalveluksi. Uudelle palvelualueelle siirtyi perusturvan palvelualueelta työllisyyspalvelut. Kuopio Innovation Oy:n toiminta integroitiin osaksi elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueetta. Kaupunkiympäristön palvelualueelle koottiin kaupunkisuunnittelukokonaisuus ja pääosa ulkoilu- ja virkistyspalveluista. Strateginen maankäytönsuunnittelu siirtyi konsernipalveluista osaksi kaupunkisuunnittelun vastuualuetta. Perheneuvola siirtyi terveydenhuollon palvelualueelle kasvun ja oppimisen palvelualueelta.

Syksyn aikana perustettiin Kuopio Convention Bureau Oy selvitystyön mukaisesti. Kokous- ja kongressipalvelu on yhteisrahoitteinen tiedeyhteisöjen, kaupungin ja matkailuyritysten yhteenliittymä. Yhtiö on Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n 100 %:sti omistama tytäryhtiö.

Palvelualoite on otettu käyttöön kokeiluajaksi 1.1.2016–30.5.2017 kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti.

Lainsäädännön muutokset toivat lisää tehtäviä etenkin lupa- ja valvonta-asioihin kaupunkiympäristön palvelualueella. Jätehuollon viranomaispalvelujen toiminta-alue laajeni Outokummun kaupungin liittyttyä mukaan yhteistoimintaani. Jätelautakuntasopimus uudistettiin yhteistyössä alueen 17 kunnan kanssa.

Kuopion kaupunki päätti myydä Tahkovuoden Liikuntakeidas Oy:n osakekannan Tahko Spa Oy:lle, kauppa toteutui vuoden 2017 puolella. Tahko Spa Oy:n kanssa laadittiin uimahallipalvelujen järjestämistä koskeva yhteistyösopimus, toiminta käynnistyy 1.4.2017 alkaen.

Kouluverkostotyö eteni tehtyjen päätöksen toimeenpanona, joista merkittävin oli Kalevan koulun Linnanpellon kiinteistöstä luopuminen ja 7-9 luokkien oppilaiden ja opetuksen siirtyminen Hatsalan klassilliseen kouluun ja Minna Canthin kouluun 1.8.2016 lukien.

Vaalijalan kuntayhtymän ja kaupungin yhteishankkeen suunnittelu uuden asumisyksikön rakentamiseksi Kuopioon käynnistyi. Yksikkö valmistuu alustavan aikataulun mukaan vuonna 2017.

Tilakeskuksessa kiinteistöjen myynti-, kehitys- ja purkukohteiden osalta valmistelu on edennyt varsin hyvin. Vuonna 2016 kaupungin rakennuksia myytiin kolme (1 402 m²) ja purettiin 23 (9 622 m²). Lisäksi peruskau-pungin taseessa olevia osakkeita myytiin yksi (14 m²). Myytyjen rakennusten kauppahinta oli yhteensä 0,3 milj. euroa, myyneistä saatiin myyntivoittoa 0,2 milj. euroa. Myyntien ja rakennusten purkamisten ansiosta ylläpitokulut vähenevät vuositasolla 0,5 milj. euroa.

Vesihuoltolain muutosten vuoksi hulevesien käsittely ei ole enää vesihuoltoa. 1.9.2014 alkaen hulevesien käsittelyn kokonaisvastuu on kunnalla, ei vesihuoltolaitoksella. Kunnan on tehtävä erillinen päätös siitä, hoi-taako vesihuoltolaitos edelleen hulevesien viemärointiä. Tätä päätöstä ei ole vielä Kuopiossa tehty.

Kuopion Matkailupalvelu Oy purettiin tilinpäätösvuoden aikana selvitystilamenettelyn jälkeen ja omaisuus luovutettiin Kuopion kaupungille. Kaupungin omistukseen siirtyneet Matkailukeskus Rauhalampi Oy:n osak-keet päätettiin myydä Suomi Camping Oy:lle.

Kuopion ja Juankosken kaupunkien kuntaliitoksen valmistelua jatkettiin vuonna 2016. Kuntaliitos toteutui vuoden 2017 alusta.

Kuopion kaupungin edustajat ovat osallistuneet Pohjois-Savon maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun.

Olenaiset poikkeamat talousarvioon

Kaupunginvaltuuston hyväksymässä vuoden 2016 alkuperäisessä talousarviossa tilikausi oli alijäämäinen 20,5 milj. euroa koko kaupungin osalta, ydinkaupungin tilikausi oli 21,9 milj. euroa alijäämäinen. Tilinpäätös-vuoden aikana hyväksytyt talousarviomuutokset lisäsivät ydinkaupungin toimintatuottoja 1,6 milj. euroa, ter-veydenhuollon palvelualueelle myönnettiin 0,9 milj. euroa asiakasmaksutuottoihin ja yhteistoimintakorvauk-siin sekä kasvun ja oppimisen palvelualueelle 0,5 milj. euroa hankkeista saataviin avustuksiin. Ydinkaupun-gin toimintakulujen lisämäärärahoja hyväksyttiin vuoden aikana 7,5 milj. euroa. Terveystenhuollon palvelu-alueelle myönnettiin 3,2 milj. euroa, kun erikoissairaanhoidon lisämääräraha oli 3,7 milj. euroa ja perusturvan palvelualueelle 2 milj. euroa vanhus- ja vammaispalveluihin. Kasvun ja oppimisen palvelualueelle myönnet-tiin lisämäärärahaa 2,6 milj. euroa, josta varhaiskasvatukseen 1,9 milj. euroa ja 0,5 milj. euroa palvelualueen hankkeiden toimintakuluihin. Talousarviomuutokset heikensivät toimintakatetta alkuperäiseen talousarvioon nähden 5,9 milj. euroa.

Talousarviomuutoksissa lisättiin verotuloja 1 milj. euroa ja valtionosuuksia 7,7 milj. euroa sekä vähennettiin korkomenoja 1 milj. euroa ja satunnaisia tuloja 2,2 milj. euroa. Talousarviomuutosten jälkeen koko kaupun-gin tilikauden alijäämäksi muodostui 18,8 milj. euroa, 1,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempi. Ta-lousarviomuutosten jälkeen ydinkaupungin tilikauden alijäämäksi muodostui puolestaan 20,3 milj. euroa, 1,6 milj. euroa parempi kuin alkuperäinen talousarvio.

Koko kaupungin toimintatuottoja kertyi 319,6 milj. euroa, 10 milj. euroa muutostalousarviota enemmän (to-teutuma 103,2 %). Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintatuottoja kertyi 13,7 milj. euroa enemmän. Toimintatuotot ovat kasvaneet edellisestä vuodesta 2,6 milj. euroa (0,8 %). Ydinkaupungin toimintatuottojen kertymä on 144,1 milj. euroa, toteutuma on 102,3 %. Toteutuma on 4,8 milj. euroa alkuperäistä ja 3,3 milj. euroa muutettua talousarviota suurempi. Toimintatuotot ovat vähentyneet 3,6 milj. euroa (2,4 %) edellisestä vuodesta.

Ydinkaupungin toimintatuottojen toteutumisissa suurimmat poikkeamat ovat perusturvan ja kaupunkiympäris-tön palvelualueilla sekä konsernipalvelussa. Perusturvan palvelualueella toimintatuotot ylittyivät 1,9 milj. eu-roa ja kaupunkiympäristön palvelualueella 1,6 milj. euroa muutetusta talousarviosta, sen sijaan konsernipal-velussa toimintatuotot alittuivat 1 milj. euroa muutetusta talousarviosta. Taseyksiköistä Pohjois-Savon pelas-tuslaitoksen toimintatuotot alittuivat talousarviosta 0,5 milj. euroa, kun taas tilakeskuksen toimintatuotot ylit-tivät 1,2 milj. euroa talousarviosta. Liikelaitoksista Kuntatekniikkaliikelaitoksen toimintatuotot ylittyivät talo-usarviosta 8,4 milj. euroa.

Koko kaupungin toimintakulujen toteutuma on 893,7 milj. euroa, mikä alittaa muutetun talousarvion 4,4 milj. eurolla (toteutuma 99,5 %). Toimintakulut ylittyivät alkuperäiseen talousarvioon nähden 5,1 milj. euroa. Toimintakulut ovat kasvaneet edellisestä vuodesta 14 milj. euroa ja 1,6 %. Ydinkaupungin toimintakulujen toteutuma on 766,5 milj. euroa (toteutuma on 98,9 %), joka on 8,9 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Ydinkaupungin toimintakulut ovat toteutuneet alkuperäistä talousarviota alhaisempina, alitusta on 1,4 milj. euroa. Toimintakulujen kasvu edelliseen vuoteen on 11,2 milj. euroa eli 1,5 %.

Toimintakulujen toteumat ovat alittuneet kaikilla palvelualueilla muutetusta talousarviosta. Suurimmat poikkeamat toteutumisissa muutettuun talousarvioon nähden ovat perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilla sekä konsernipalvelussa. Terveydenhuollon palvelualueella toimintakulut alittuvat muutetusta talousarviosta 2,6 milj. euroa (toteutuma 98,9 %), perusturvan palvelualueella 1,4 milj. euroa (toteutuma 99,3 %) ja konsernipalvelussa 1,4 milj. (toteutuma 93,3 %). Taseyksiköiden toimintakulut ovat toteutuneet talousarviota alhaisempina, suurimmat poikkeamat ovat pelastuslaitoksella ja tilakeskuksella, kummallakin 0,5 milj. euroa. Liikelaistosten toimintakulut ovat alittuneet Kuopion Vedellä 0,3 milj. euroa, sen sijaan toimintakulut ovat ylittyneet Kuntatekniikalla 7,9 milj. euroa.

Koko kaupungin toimintakatteen toteutuma on -574,1 milj. euroa (toteutuma 97,5 %). Toimintakate on 14,4 milj. euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa ja 8,5 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa. Toimintakate on heikentynyt edelliseen vuoteen verrattuna 11,4 milj. euroa (2 %). Ydinkaupungin toimintakate on -622,4 milj. euroa, toteutuma on 98,1 %. Ydinkaupungin toimintakate on heikentynyt edellisestä vuodesta 14,7 milj. euroa ja 2,4 %.

Toimintakate on sekä alkuperäistä että muutettua talousarviota parempi kaikilla muilla palvelualueilla lukuun ottamatta kasvun ja oppimisen palvelualueita. Suurimmat toimintakatteen poikkeamat muutettuun talousarvioon nähden ovat perusturvan ja terveydenhuollon sekä kaupunkiympäristön palvelualueilla. Toimintakatteiden alitus muutettuun talousarvioon nähden on perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilla kummassakin 3,2 milj. euroa ja kaupunkiympäristön palvelualueella 2,7 milj. euroa. Taseyksiköistä tilakeskuksen toimintakate toteutuu 1,7 milj. talousarviota parempana, Liikelaistoksista Kuntatekniikan toimintakate on 0,6 milj. euroa talousarviota parempi.

Koko kaupungin vuosikate on 44,2 milj. euroa, se on 24,3 milj. euroa kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 20,5 milj. euroa enemmän kuin muutetussa talousarviossa.

Suunnitelman mukaisten poistojen toteutuma on 46,7 milj. euroa, ne ovat 3,1 milj. euroa talousarviota suuremmat. Arvon alentumisia on kirjattu 4,6 milj. euroa.

Satunnaisia tuottoja on kertynyt 5,2 milj. euroa, toteutuma on 4,4 milj. euroa enemmän kuin muutetussa talousarviossa. Satunnaisiin tuottoihin sisältyy 5,1 milj. euroa Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän purkamisesta saatua tuottoa. Satunnaisia kuluja puolestaan on kertynyt 4,4 milj. euroa, kun niitä ei ollut budjetoitu lainkaan. Satunnaiset kulut ovat kertyneet Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän purkamisesta aiheutuneista kuluista.

Olenneiset poikkeamat talousarvioon selvitetään tarkemmin käyttötalouden toteutumisvertailussa sekä taseyksiköiden ja liikelaitosten erillistilinpäätöksissä.

1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2016 tilinpäätös toteutui parempana kuin mitä vuoden aikana ennustettiin. Tilinpäätös oli 5,8 milj. euroa alijäämäinen vaikkakin selvästi talousarviota parempi, sillä vuoden 2016 alkuperäinen talousarvio oli alijäämäinen 20,5 milj. euroa. Vuoden aikana hyväksytyjen talousarviomuutosten jälkeen tilikausi olisi ollut alijäämäinen 18,8 milj. euroa. Ilman kertaluonteisia arvon alentumiskirjauksia tulos olisi ollut 0,6 milj. euroa ylijäämäinen.

Talousarviota parempaan toteutumaan vaikuttivat toteutetut sopeutustoimenpiteet, verotulojen arvioitua parempi kertymä ja kiky-sopimuksen vaikutukset. Koko kaupungin toimintakulut ovat alittuneet muutetusta talousarviosta 4,4 milj. euroa, kun ydinkaupungin osalta toimintakulut toteutuivat 8,9 milj. euroa muutettua talousarviota alhaisempina. Verotulot puolestaan ylittyivät 3,4 milj. euroa talousarviosta. Kiky-sopimuksen 30 %:n lomarahaleikkauksesta johtuva lomapalkkavelan pieneneminen oli koko kaupungin tasolla 2,9 milj. euroa.

Kaupungin toimintakulujen kasvu oli 1,6 %. Toimintakate heikkeni 2 % koko kaupungin osalta, kun se edellisellä vuonna heikkeni enemmän, 2,7 %. Toimintakatteen kasvu tilinpäätösvuonna oli kuitenkin korkeampi kuin koko maassa, sillä tilastokeskuksen kokoamien kuntien tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien yhteenlaskettu toimintakate heikkeni 1,4 % edellisestä vuodesta. Verorahoitus kasvoi 3,1 % valtionosuuksien merkittävän kasvun vuoksi.

Vuoden 2016 alijäämäisen tilinpäätöksen jälkeen taseessa on 111,2 milj. euroa kumulatiivista ylijäämää. Juankosken kaupungin taseen kertynyt alijäämä on 13 milj. euroa vuoden 2016 alijäämäisen tilinpäätöksen jälkeen. Taseeseen kertynyt ylijäämä riittää kattamaan kertyvän alijäämän koko suunnittelukauden ajan 2017-2020. Yhtiöittämisten myötä saavutettu ylijäämä ei poista taloudessa olevaa rakenteellista epäsuhtaa tulojen ja menojen välillä.

Kuluvan vuoden 2017 talousarvio on alijäämäinen 8,7 milj. euroa. Heikosta talous- ja työllisyysstilanteesta sekä kilpailukyky sopimuksen vaikutuksesta vero- ja valtionosuustulot vähenevät. Verorahoitus eli verotulot ja valtionosuudet alenevat 7,1 milj. euroa (1,1 %) vuoteen 2016 verrattuna. Verotuloarvioon vaikuttaa myös heikentävästi hallitusohjelmaan sisältyvät veroperustemuutokset. Väestön ikääntyminen, työllisyyden hoito ja kaupungin kasvu aiheuttavat menopaineita, joihin ei voida vastata alenevilla tulokertymillä.

Kaupungin tavoitteena on talouden saattaminen toiminnallisesti tasapainoon. Alijäämäinen vuoden 2017 talousarvio edellyttää tasapainottamistoimenpiteiden jatkamista, tuottavuuden parantamista sekä rakenteellisten muutosten valmistelua ja toteuttamista. Vaatimaton tulojen kasvu pakottaa hillitsemään menokehitystä. Palvelutuotannon tehostaminen edellyttää rakenteellisten muutosten lisäksi muun muassa avoimeksi tulevien tehtävien täyttämistä, pidättäytymistä tai vastaavan säästön aikaansaamista ostopalveluista, sisäisen liikkuvuuden lisäämistä sekä toimitilojen käytön tehostamista. Palvelualueilla toiminnan ja resurssien kohdentamisessa painopiste tulee olla erityisesti asiakasrajapinnassa.

Vuoden 2017 alussa tapahtuneilla organisaatiomuutoksilla tavoitellaan mm. henkilöresurssien käytön parantamista ja parempaa asiakkuuksien hallintaa. Muutokset ovat normaalin jatkuvan toiminnan kehittämisen ohella osaltaan myös valmistautumista sote- ja maakuntauudistuksen jälkeiseen kauteen.

Kuopio on mukana julkisia työvoima- ja yrityspalveluja uudistavassa työllisyyskokeilussa vuosina 2017–2018. Kuopion alueella työllisyyskokeilussa on tarkoituksena paneutua pitkäaikaistyöttömyyteen. Perheiden palveluiden turvaamiseksi suunnitellaan lasten, nuorten ja perheiden palvelujen uudelleen organisoimista vuoden 2017 aikana. Palvelualueilla jatketaan tuottavuustoimenpiteiden eteenpäin viemistä.

Kuopion kaupungin kuntarakenne on muuttunut useiden peräkkäisten kuntaliitosten takia. Vuoden 2017 alusta Juankosken kaupunki liittyi Kuopion kaupunkiin. Kuntaliitosten myötä Kuopion kaupungin alue on kasvanut maantieteellisesti ja etäisyyksien kasvaessa palvelurakenne hajaantuu. Omaisuusmassa on kasvanut ja lisännyt peruskorjaustarvetta. Kuntaliitoksiin liittyvä työsuhteturva on kuntarakennelain mukaan voimassa vuoden 2019 loppuun saakka, irtisanomissuoja ei ole kuitenkaan esteenä tehtävien uudelleen järjestelyille.

Kilpailukyky sopimuksen keskeisenä tavoitteena on lisätä talouskasvua, parantaa työllisyyttä ja sopeuttaa julkista taloutta. Sopimus sisältää myös merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Työnantajamaksujen kustannuksia siirretään palkansaajille. Työaikaa pidennetään ansiotasoa muuttamatta ja julkisen sektorin henkilöstön lomarahoja leikataan vuosina 2017–2019. Kuntaliiton arvion mukaan pitkällä aikavälillä talouskasvusta ja työllisyyden paranemisesta hyötyy myös kuntatalous. Kilpailukyky sopimuksen ja hallituksen kuntataloutta vahvistavien toimien lopullinen vaikutus riippuu mm. siitä, miten kunnat ja kuntayhtymät käyttävät mahdollisuutta säästöihin. On olemassa riski, että toimenpiteiden säästövaikutus jää arvioitua pienemmäksi.

Kuntatalouden ahdinkoa ovat lisänneet valtion päättämät merkittävät valtionosuusleikkaukset, joista on päätökset vuoteen 2019 saakka. Vuonna 2017 uusi peruspalvelujen valtionosuuksien leikkaus on 575 miljoonaa euroa ja em. leikkausten kokonaismäärä vuonna 2017 on noin 2 mrd. euroa. Leikkaukset pienentävät kuntien peruspalvelujen valtionosuutta vuoden 2019 tasolla yhteensä 2,2 mrd. euroa eli noin 20 %. Valtionosuusleikkausten vuoksi Kuopion kaupungilta jäi vuonna 2016 saamatta peruspalvelujen valtionosuutta vuositasolla noin 29 milj. euroa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoitusta on vuosina 2012–2015 leikattu noin 400 milj. euroa, leikkaukset kaudella 2016–2019 ovat arviolta yli 220 milj. euroa vuoden 2019 tasolla.

Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukainen sote- ja maakuntauudistus sisältää sekä sosiaali- ja terveystalouden uudistamisen että aluehallintouudistuksen. Hallituksen esitykset on annettu eduskunnalle ja ne on tarkoitettu hyväksyä kevätestuntokauden 2017 aikana. Mikäli lakiesitykset hyväksytään esitetyssä muodossa, kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2019 perustettavalle 18 itsehallinnolliselle maakunnalle. Lisäksi maakunnat vastaavat pelastustoimesta, ympäristöterveydenhuollosta, alueellisesti kehittämistehtävistä ja elinkeinojen edistämisen tehtävistä, alueiden käytön ohjauksesta ja suunnittelusta sekä maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistämisestä. Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien talouteen vuodesta 2019 alkaen.

Kuntalain taloutta koskevia säännöksiä on muutettu 1.5.2015 voimaan tullessa uudessa kuntalaissa. Muun muassa alijäämän kattamisvelvollisuutta koskevaa sääntelyä on tiukennettu ja alijäämän kattamisvelvollisuus on ulotettu kuntayhtymiin ja konserninäkökulmaa on korostettu kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa ja raportoinnissa.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 9,4 milj. euroa, josta Kuopion kaupungin omistussuhteen mukainen osuus on 5 milj. euroa ja Juankosken kaupungin osuus 0,3 milj. euroa. Kuntayhtymän tilinpäätöksen 2016 mukaan alijäämä tullaan kattamaan vuosina 2017 – 2018 taloussuunnitelman mukaisesti vuotuisilla ylijäämillä, omaisuuden myynnillä ja perussopimuksen 24 §:n tarkoittamalla peruspääoman suhteessa kannettavalla maksulla. Kunnilta kannetaan perussopimuksen 24 §:n mukaisesti 3 milj. euroa vuonna 2017 ja 2 milj. euroa vuonna 2018. Loppuosa alijäämästä 4,4 milj. euroa katetaan omaisuuden myyntivoitoilla ja tilikauden ylijäämillä.

Itä-Suomen huoltopalvelut (Servica) liikelaitoskuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 1,8 milj. euroa, josta Kuopion kaupungin omistussuhteen mukainen osuus on 0,9 milj. euroa. Liikelaitoskuntayhtymän johtokunnan hyväksymän tuottavuusohjelman mukaan alijäämä katetaan vuoteen 2017 mennessä. Ohjelman mukaan hinnankorotukset ovat maltilliset eikä konserniavustusta tarvita.

1.1.6 Henkilöstö

Kaupungin henkilöstösuunnitelma 2016

Talousarviossa henkilöstöjohtamisen painopisteenä oli kaupunginvaltuuston hyväksymän henkilöstöohjelman täytäntöönpano, joka tarkoitti

- henkilöstön suunnitelmallista kouluttamista, joka on tarpeen työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vastaamaan uudistuvan työn ja toiminnan asettamia vaatimuksia ja ennakoitavissa olevia muuttuvia osaamistarpeita
- henkilöstön suunnitelmallista sisäistä liikkuvuutta, vähentämistä ja hankintaa
- henkilöstön motivointia palkitsemisen ja kannustavan palkkauksen keinoin
- henkilöstön työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden edistämistä
- henkilöstön työyhteisötaitojen kehittämistä
- esimiesten henkilöstöjohtamistaitojen kehittämistä

Painopistealueiden toteuttaminen on tapahtunut

- toteuttamalla kaupungin henkilöstön koulutusohjelmaa sekä toimialakohtaista ammatillista täydennyskoulutusta, JET-koulutusta ja ratkaisukeskeistä johtamistapaa esimiehille
- toteuttamalla keskitettyä rekrytointipalvelua ulkoisten sijaisten ja vakituisten henkilöstön palkkaamisessa sekä toteuttamalla henkilöstön työnjohdollista liikkuvuutta
- päivittämällä työn vaativuuden arviointia
- painottamalla työterveyshuollon toimintasuunnitelmassa ennaltaehkäiseviä työterveyspalveluja

Henkilöstötyön tuottavuus

Kaupunki on asettanut henkilöstöohjelmassaan tavoitteeksi tuloksellisuuden ja työelämän laadun samanlaisen kehittämisen. Tässä työssä esimies ja työyksikön henkilöstö ovat itse avainasemassa. He voivat yhdessä vaikuttaa työpaikkansa henkilöstökustannuksiin vähentäen mm. työkyvyttömyyskustannuksia (sairauspoissaolot, työtapaturmat, työkyvyttömyyseläkkeet, työterveyshuolto) noudattamalla henkilöstön työhyvinvointia tukevia toimintamalleja työkyvyn ylläpitämisen, aktiivisen aikaisen tuen, päihdeohjelman, työterveyshuollon toimintasuunnitelman, työpaikan vaarojen arvioinnin ja sisäilmaongelmien osalta.

Vuodesta 2012 alkanut ja vuoden 2015 loppuun jatkunut hyvä kehitys on kääntynyt huonompaan suuntaan vuonna 2016. Vuonna 2012 työkyvyttömyyskustannukset olivat 7,4 % palkkasummasta ja vuonna 2015 enää 5,1 % palkkasummasta. Vuoden 2016 osalta työkyvyttömyyskustannukset ovat kasvaneet. Tämä johtuu lisääntyneistä sairauspoissaoloista. Kevalta ja tapaturmavakuutusyhtiö Pohjolalta saatujen ennakkotietojen mukaan myös varhe-maksut ja tapaturmamaksut ovat kasvaneet.

Henkilöstölähtöinen toiminnan kehittäminen

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen on välttämätöntä julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisemisessa. Kaupungin tavoitteena on kehittää jatkuvasti palvelu- ja toimintatapojaan yhdessä asiakkaiden ja henkilöstön kanssa julkisen palvelutuotannon tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Tämä on välttämätöntä myös kaupungin talouden tasapainottamiseksi. Tavoitteena on, että toiminta tuottaa hyvinvointia sekä kansalaisille että toimintaa toteuttavalle henkilöstölle mahdollisimman kustannustehokkaasti. Paras tulos saavutetaan, kun ratkaisut valmistellaan ja toteutetaan yhdessä. Tuloksellisuus toiminnassa ja henkilöstön hyvinvointi eivät ole vastakkaisia, vaan toisiaan tukevia tavoitteita.

Vastaanottopalveluissa käyttöön otetulla tiimimallilla on parannettu hoidon saatavuutta ja säästetty henkilöstömenoissa.

Lastensuojelussa vastaanotto- ja arviointiyksikön toiminta on vähentänyt ostopalvelujen tarvetta, yksityisten laitosten asiakasmäärät ovat vähentyneet ja sijoitusajat lyhentyneet. Lapsiperhepalvelujen kustannukset ovat säilyneet vuoden 2015 tasolla.

Sosiaali- ja terveystaloudessa toteutettujen rakennemuutosten ansiosta sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaiskustannus ikääntynyttä henkilöä kohti on ollut laskussa samalla kun koko sote -sektorin osalta vastaavat toimintakulut ovat olleet nousevat.

Kaupunginjohtajan laatu- ja innovaatiopalkinto on otettu käyttöön. Henkilöstöltä toivotaan kehittämisaloitteita, joilla haetaan kaupungin strategiaa tukevia, uusia ideoita toiminnan kehittämiseen ja tuottavuuden parantamiseen. Ensimmäiset palkinnot on jaettu syksyllä 2016.

Henkilöstöresurssi

Kaupungin tavoitteena on vahvistaa vakituisen henkilöstön osuutta henkilöstöstä ja monipuolistaa määrälläisen henkilöstön rakennetta lainsäädännöstä johtuvilla toimintaympäristömuutoksilla.

Kaupunki tarjoaa mahdollisuuksia harjoitteluun, työkokeiluun ja kuntouttavaan työtoimintaan reittinä kohti työelämää. Kaupungin tavoitteena on, että toimialat ottavat määrärahojensa rajoissa määräaikaaisesti palvelukseensa

- kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita
- yli kolmesataa päivää työmarkkinatukea saaneita
- työkokeilua suorittavia ja
- työssä oppijoita ja harjoittelijoita

Vakituisen henkilöstön osuus henkilöstöstä on vähentynyt. Vuonna 2015 vakinaisia 81,8 % henkilöstöstä, vuonna 2016 osuus 80,2 %. Muutos selittyy ulkopuolisten sijaisten käytön lisääntymisellä.

Henkilöstömenojen vähentäminen

Henkilöstömenojen säästöjä tavoitellaan osana toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja tuottavuustyötä, vapaaehtoisin keinoin sopimalla niistä henkilöstöjärjestöjen kanssa sekä työnantajan käytössä olevilla työnjohtollisilla keinoilla. Talousarvioon varatut henkilöstömenot alittuivat ydinkaupungissa 4,4 milj. eurolla ja koko kaupungissa 5,3 milj. eurolla.

Kaupungin tulosta heikentävää lomapalkkavarausta vähennetään pitämällä suunnitelmallisesti säästölomina pois sekä suunnittelemalla vuosilomat pidettäväksi virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti pääsääntöisesti lomakautena. Lomapalkkavara vuodelta 2016 on 34,1 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2015.

Lomarahavapaan vaihtaminen vapaaksi sekä palkattoman säästövapaan käyttäminen oli edelleen mahdollista edellyttäen, että sijaista ei palkata vapaan ajaksi. Vapaiden käytöllä henkilöstömenoissa säästettiin 470 000 euroa.

Osa-aikatyöhön siirtyminen henkilöstömenojen säästämiseksi on mahdollista edellyttäen, että sijaista ei palkata. Vuoden 2016 lopussa osa-aikatyötä tekeviä oli 13,9 % henkilöstöstä (876 henkilöä, joista 638 naista ja 238 miestä), kun edellisenä vuonna osa-aikatyötä tekeviä oli 12,4 % henkilöstöstä.

Kuntaliitoksiin perustuva henkilöstön irtisanomissuoja ei ole esteenä tehtävien uudelleen järjestelyille. Järjestelyjen seurauksena virkoja ja tehtäviä voidaan lakkauttaa. Toimenpiteet valmistellaan yhteistoiminnallisesti, asianosaisia kuulemalla ja noudattamalla työelämän pelisääntöjä. Loppuvuodesta 2016 valmisteltiin Juankosken kuntaliitosta sekä Kysterin ja Kuopion Innovation Oy:n henkilöstön siirtoa. Virkoja ja tehtäviä järjestettiin uudelleen vapaaehtoisin järjestelyin sekä työnantajan yksipuolisin keinoin irtisanomisperusteisesti. Siirtyneistä henkilöstöstä kokonaan uuteen tehtävään siirtyi 25 henkilöä.

HENKILÖIDEN MÄÄRÄ 31.12.2016

Vertailu edellisen vuoden tilinpäätökseen

Palvelualue	2016	2015	Muutos	Muutos %
Tarkastustoimi	2	2	0	0,0 %
Konsernipalvelu	296	321	-25	-8,4 %
Yleishallinto	4	4	0	0,0 %
Vetovoimaisuuden palvelualue	33	34	-1	-3,0 %
Kaupunkiympäristön palvelualue	206	193	13	6,3 %
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	409	389	20	4,9 %
Kasvun ja oppimisen palvelualue	2441	2323	118	4,8 %
Perusturvan palvelualue	1320	1320	0	0,0 %
Terveydenhuollon palvelualue	826	791	35	4,2 %
Ydinkaupunki yhteensä	5537	5377	160	2,9 %

Liikelaitokset

Kallaveden Työterveys	44	44	0	0,0 %
Kuntateknikkaliikelaitos	217	218	-1	-0,5 %
Kuopion Vesi	85	82	3	3,5 %
Liikelaitokset yhteensä	346	344	2	0,6 %

Taseyksiköt

Pohjois-Savon Pelastuslaitos	286	274	12	4,2 %
Tilakeskus	43	44	-1	-2,3 %
Isäntäkuntapalvelut	46	44	2	4,3 %
Taseyksiköt yhteensä	375	362	13	3,5 %

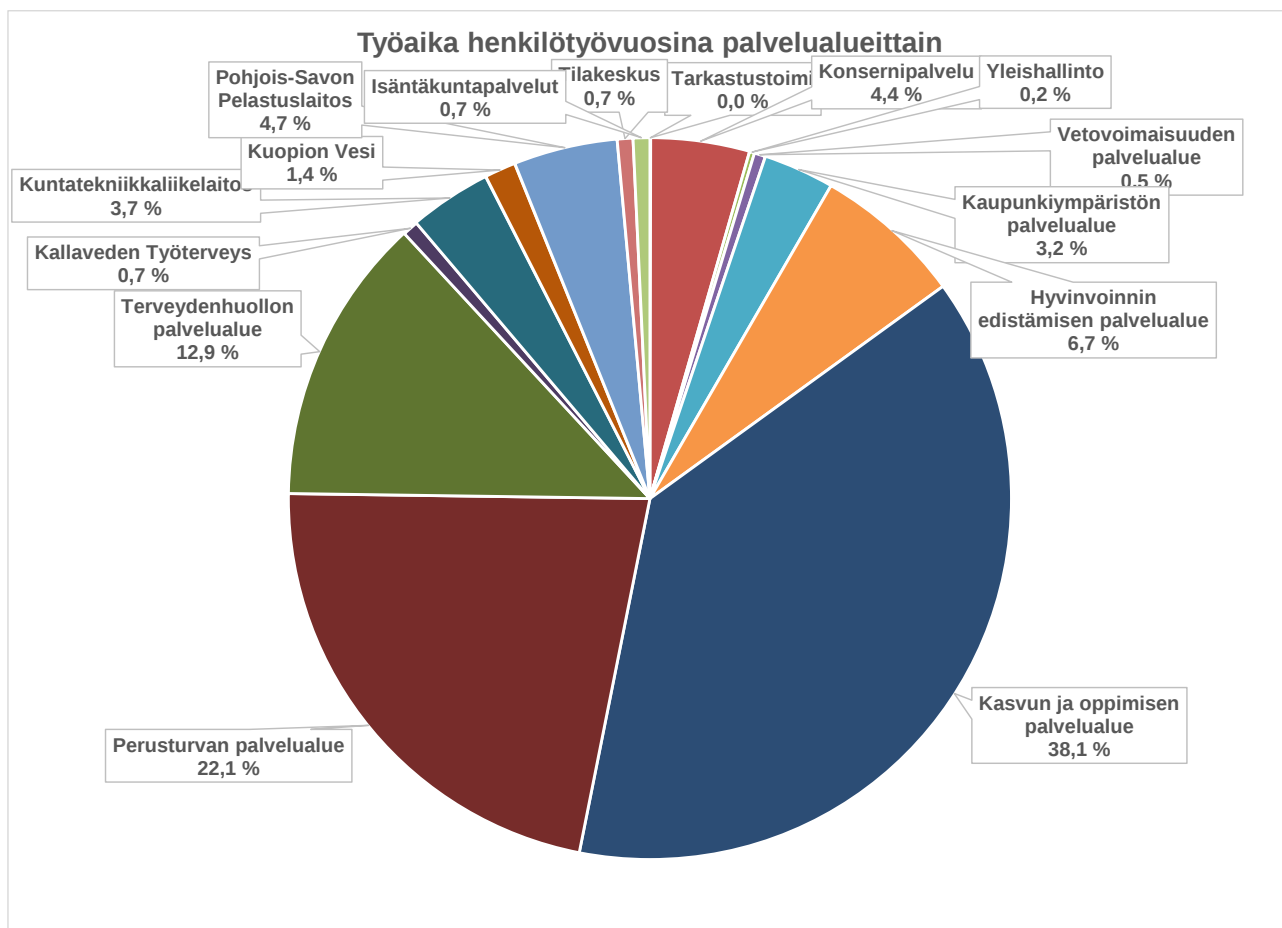
Yhteensä	6258	6083	175	2,8 %
-----------------	-------------	-------------	------------	--------------

Työllistämisvaroin palkattujen lkm	59	45	14	23,7 %
Kesätyöntekijöiden lkm	0	0	0	
Oppisopimuskoulutus lkm	6	2	4	66,7 %
Kuopion kaupunki yhteensä	6323	6130	193	3,1 %

TYÖAIKA HENKILÖTYÖVUOSINA PALVELUALUEITTAIN

Vertailu edellisen vuoden tilinpäätökseen

Palvelualue	2016	2015	Muutos	Muutos %
Keskusvaalilautakunta		0,3	-0,3	
Tarkastustoimi	2,0	2,0	0	0,0 %
Konsemipalvelu	267,5	300,3	-32,8	-12,3 %
Yleishallinto	13,5	12,0	1,5	11,1 %
Vetovoimaisuuden palvelualue	30,4	33,4	-3	-9,9 %
Kaupunkiympäristön palvelualue	191,9	189,9	2	1,0 %
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	404,0	401,7	2,3	0,6 %
Kasvun ja oppimisen palvelualue	2310,5	2244,2	66,3	2,9 %
Perusturvan palvelualue	1339,0	1257,0	82	6,1 %
Terveydenhuollon palvelualue	781,0	777,1	3,9	0,5 %
Ydinkaupunki yhteensä	5339,8	5217,9	121,9	2,3 %
Liikelaitokset				
Kallaveden Työterveys	42,8	42,8	0,0	0,0 %
Kuntatekniikkaliikelaitos	222,9	227,2	-4,3	-1,9 %
Kuopion Vesi	84,8	82,9	1,9	2,2 %
Liikelaitokset yhteensä	350,5	352,9	-2,4	-0,7 %
Taseyksiköt				
Pohjois-Savon Pelastuslaitos	281,8	281,1	0,7	0,2 %
Tilakeskus	42,5	44,3	-1,8	-4,2 %
Isäntäkuntapalvelut	45,2	43,4	1,8	4,0 %
Taseyksiköt yhteensä	369,5	368,8	0,7	0,2 %
Yhteensä	6059,8	5939,6	120,2	2,0 %
Työllistämisvaroin palkattujen htv	46,2	55,5	-9,3	-20,1 %
Kesätyöntekijöiden htv	49,6	36,3	13,3	26,8 %
Oppisopimuskoulutus htv	3,9	3,1	0,8	20,5 %
Kuopion kaupunki yhteensä	6159,5	6035	125,0	2,0 %



Henkilöstöä koskevia tarkempia tietoja esitetään erillisessä henkilöstökertomuksessa.

1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Talousarvioon sisältyvät riskit olivat lähinnä toimintaan ja talouteen liittyviä riskejä. Vaikka talousarviossa asetettuja tavoitteita ei kaikkia saavutettukaan ja yksittäisiä riskejä toteutui, niin kokonaisuudessaan kaupunkikonsernin toiminnassa ei toteutunut merkittäviä riskejä tilinpäätösvuoden aikana. Taloutta on saatu paremmin hallintaan ja toteutetut sopeutustoimet ovat osaltaan vaikuttaneet arvioitua parempaan vuoden 2016 tulokseen.

Valtiontalouden tasapainottamisen toimenpiteillä, kuten valtionosuuksien leikkauksilla, on suora vaikutus kaupungin talouteen. Lainsäädännön muutokset ja kuntien velvoitteiden lisäykset vaikuttavat kaupungin talouteen ja toimintaan. Lainsäädäntömuutosten kustannusvaikutukset arvioidaan pääsääntöisesti liian alhaisiksi, mikä hankaloittaa kuntien taloussuunnittelua. Valmistelussa oleva sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien toimintaan, siihen sisältyy epävarmuutta ja se sisältää myös taloudellisia riskejä.

Yleinen taloudellinen tilanne vaikuttaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja työllisyyskehitykseen ja sitä kautta verotulojen kertymiseen. Toistaiseksi Kuopin kaupungin työllisyys- ja verotulokehitys ovat toteutuneet arvioitua parempina, mutta riskinä on, että verotulokehitys hiipuu. Yleisellä taloustilanteella on vaikutusta myös kaupungin menokehitykseen kuten työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin, toimeentulo- ja lastensuojelumenoihin sekä tulokertymään mm. myyntivoitoina.

Toiminnallisissa riskeissä keskeisiä ovat talouden hallintaan ja kehittymiseen sekä palvelutuotantoon liittyvät riskit. Tiukan taloustilanteen ja toimintaympäristön muutosten vuoksi palvelutuotannon prosesseja ja rakenteita on tarkasteltava entistä tarkemmin. Tulorahoitus ja menokehitys eivät tällä hetkellä ole tasapainossa ja jos niitä ei saada tasapainoon, se johtaa palvelutason heikkenemiseen, verojen ja maksujen korotuksiin ja

velkaantumiseen. Kuopion kaupunki velkaantui nopeasti toimintamenojen korkean kasvun ja heikentyneen tulorahoituksen sekä korkeiden investointimenojen vuoksi. Velkaantuminen taittui kuluneena vuonna, sillä kaupungin velkamäärä pysyi edellisvuoden tasolla.

Palvelutarpeen ja asiakasmäärien lisääntyminen vaikeuttaa palveluun pääsyä ja aiheuttaa säädettyjen käsittelyaikojen ylittymistä. Palvelutarpeen ja asiakasmäärien lisääntymisestä aiheutui kuluneena vuonna ajoittaista palveluun pääsyn vaikeutta perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilla.

Taloustilanteen heikentyessä kaupungin omistamien rakennusten sekä katujen ja kevyen liikenteen väylien kunto heikkenee ja korjausvelka kasvaa. Tilankäytön tehostamisella sekä tarpeettomien tilojen myymisellä tai vuokraamisella voidaan alentaa käyttötalouden menoja, vähentää tarvetta lainan ottoon investointien rahoittamisessa ja pienentää yivelkaantumisen riskiä. Tilakeskuksessa myynti-, kehitys- ja purkukohteiden valmistelu eteni vuoden aikana. Yhteiskunnan perustoimintojen kuten vesi- ja energiahuollon häiriöt saattavat aiheuttaa palvelutuotannon katkoksia ja korvausvaatimuksia. Näillä häiriöillä voi palvelun saajien lisäksi olla haittavaikutuksia myös kaupungin talouteen ja julkisuuskuvaan.

Tietojärjestelmien tietoturvaluutta on parannettu ja kiinnitetty huomioita käyttäjien ohjeistukseen. Konserni-palveluille toteutettiin loppuvuonna tietosuojakartoitus. Kartoituksia laajennetaan muille palvelualueille vuoden 2017 aikana.

Kaupungin henkilöstön ikärakenne on sellainen, että lähivuosina jää henkilöstöä eläkkeelle varsin runsaasti. Toimintaan liittyvä riski on, että pois lähtevien tilalle ei saada osaavaa henkilöstöä. Kaupungin hyvällä työnantajakuvalla voidaan pienentää riskiä. Tilinpäätösvuonna on ollut vaikeuksia joidenkin henkilöstöryhmien ja sijaisten rekrytoinneissa.

Kaupungin velkaantumisen kasvuun liittyy korkoriski. Velkarahoituksen korkoriskejä on rajattu sitomalla yksittäisiä lainoja yli vuoden mittaisiin viitekorkoihin tai kiinteisiin korkoihin. Lisäksi korkoriskiltä suojautumiseen on käytetty koronvaihtosopimuksia. Tilinpäätöshetkellä kaupungin lainakannasta n. 60 % oli suojattu mainituilla menetelmillä siten, että kiinteäkorkoisia tai yli vuoden mittaisiin vaihtuviin korkoihin on sidottu lainakannasta n. 50 % ja koronvaihtosopimuksilla on suojattu n. 10 %.

Keskeiset ja merkittävimmät kaupungin omaisuus- ja toimintariskit on vakuutettu. Kunnossapidon puutteista aiheutuvia vahinkoja korvataan vuosittain. Korvattavien vahinkojen kokonaismäärä on pienentynyt, koska vakuutusturvaa on parannettu.

Merkittävistä oikeudellisista asioista telepalveluita sekä asfalttikartellia koskevat oikeusprosessit päättyivät vuoden 2016 aikana. Metsäyhtiöiden kilpailurajoituslain vastaista toimintaa koskeva oikeusprosessi on kesken. Lisäksi vireillä on riita-asioita yleisessä tuomioistuimessa ja muutoksenhakuun liittyviä asioita hallinto-oikeudessa sekä markkinaoikeudessa.

1.1.8 Ympäristötekijät

Ympäristötekijöissä ei vuoden 2016 aikana ollut sellaisia poikkeavia tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet kaupungin taloudelliseen tulokseen, asemaan tai toiminnan kehitykseen. Ympäristönsuojeluun liittyvät tuotot, kustannukset ja investoinnit olivat hieman suurempia kuin vuonna 2015. Ympäristövahinkoja ei vuonna 2016 tapahtunut. Ympäristötilinpäätös esitetään kokonaisuudessaan vuoden 2016 tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.2. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kuntalain (410/2015) 14 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen tulee huolehtia kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Johtokunnat vastaavat kuntalain 67 §:n nojalla sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä liikelaitoksissa.

Kuntalain esitöiden mukaan (HE 268/2014 vp. s.145) sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Sisäisen valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamis-

ta, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Edelleen kuntalain esitöiden mukaan kunnan konserniyhteisöissä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kuuluvat konsernin yhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulle ja kunnan konsernijohtoon tehtävä on konserni-valvonnalla varmistaa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on asiaankuuluvalla tavalla hoidettu.

Kaupunginvaltuusto on vahvistanut päätöksellään 10.3.2014 § 22 kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Riskienhallinta koskee kaikkia kaupunkikonsernin yksiköitä sekä niiden toimintaa kaikilla tasoilla. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja toimivuutta valvotaan kaupunginhallituksessa, johtokunnissa sekä muissa toimivaltaisissa toimielimissä. Esimiehet sekä henkilöstö omalta osaltaan huolehtivat toimintojen tuloksellisuudesta ja riskienhallinnasta.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa Kuopion kaupunkikonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, strategista ja operatiivista toiminnan suunnittelua, seuranta, poikkeamiin reagoimista sekä suoristumisen arviointia, jota tulee tehdä kaikilla organisaation tasoilla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksena on tukea kaupungin sekä järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien että harkinnanvaraisten tehtävien toteuttamista. Tarkoituksena on varmistaa kaupungin strategian ja muiden tavoitteiden mukaisten toimintojen laatu sekä turvata kuntalaiset, henkilöstö sekä kaupungin omaisuus erilaisilta riskeiltä. Riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että toiminta jatkuu keskeytyksettä ja häiriöttä.

Kunkin palvelualueen on toiminnan suunnitelmallisuuden edistämiseksi laadittava sisäisen valvonnan suunnitelma osana joko osana käyttösuunnitelmaa tai erillisenä asiana vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Sisäisen valvonnan suunnitelman toteutumista seurataan seurantaraporttien yhteydessä ja tilinpäätösvaiheessa toimintakertomuksissa.

Sisäistä valvontaa tukee omalla työllään sisäinen tarkastaja, joka selvittää tarvittaessa erilaisia toiminnan riskeihin liittyviä asioita sekä tukee yksiköitä valvontahavaintojen perusteella käynnistetyissä kehittämistoimissa. Vuonna 2016 sisäisen tarkastajan tehtävät on hoidettu väliaikaisesti oman työn ohessa kaupunginkanslian lakimiehen toimesta. Vuoden lopussa on sisäisen tarkastuksen osalta tehty tiedonsiirtoa, yhdessä tarkastustoimen kanssa, sisäisen tarkastuksen tehtävistä vuoden 2017 alusta tehtävää hoitavalle henkilölle.

Palvelualueiden sekä liikelaitosten keskeiset huomioid sisäisestä valvonnasta

Palvelualueet sekä liikelaitokset ovat antaneet selvitystä sisäisen valvonnan järjestämisestä. Keskeiset huomioid palvelualueiden sekä liikelaitosten selonteista ovat seuraavat:

Perusturvan palvelualueen antaman selvityksen mukaan palveluiden järjestämiseen liittyvistä poikkeamista on informoitu kuntalaisia ja päättäjiä. Toimintavuoden aikana on asiakasmäärien lisääntyessä ollut ajoittaista palveluun pääsyn vaikeutta ikäihmisten asumispalveluiden osalta. Lastensuojelun sosiaalityössä on ollut edelleen kuormittuneisuutta suurten asiakasmäärien johdosta. Mielenterveysasiakkaiden toimintakykyisyyttä on arvioitu ja erityispalveluiden kokonaisuus on arvioitu. Vanhuspalveluissa on joissakin palvelupäätöksissä ollut puutteellisuuksia. Viranhaltijapäätökset käsiteltiin lautakunnassa kerran kuukaudessa otto-oikeuden varmistamiseksi.

Vanhuspalveluiden, lapsiperhepalveluiden sekä aikuissosiaalityön ja työllistämisen palveluissa on tehty omavalvontasuunnitelman mukaista arviointia toimintavuoden 2016 aikana. Valvontatarkastaja on joko yksin tai alueen työntekijän kanssa arvioinut ja raportoinut ostopalveluiden toiminnasta. Toiminta on edistänyt valvontatoiminnan vakiintumista ja raportoinnin toteutumista.

Terveystieteiden palvelualueen antaman selvityksen mukaan toimintavuoden aikana on hoitoon pääsy toteutunut hyvin, osin ostopalvelulla tuettuna, osin tilapäisresurssia käyttäen, osin suunniteltuja vastaanottoaikoja siirtämällä. Hoitotakuun toteutumisessa on ollut haasteista lasten suun terveystarkastusten toteutumisessa ja oikomishoidon palveluissa, joiden saatavuus on valtakunnallisestikin heikkoa. Puheterapian hoitotakuu on saatu toteutumaan toimien täyttymisen myötä.

Asiakas- ja potilasturvallisuudessa toimittiin suunnitelman mukaisesti. HaiPron (potilasturvallisuutta vaarantavien tapahtumien raportointityökalu) käyttö, kirjaaminen ja raportointi ovat edistyneet. Läheltä piti - tilanteiden kirjaaminen on myös edistynyt.

Jatkohoitopaikkaa odottavien potilaiden määrä ja kustannukset pienivät merkittävästi vuoden 2016 aikana. Erikoissairaanhoidon siirtoviivemaksun määrä (316 244 euroa) väheni 37,4 % (189 329 euroa).

Kasvun ja oppimisen sekä hyvinvoinnin edistämisen palvelualueiden antaman selvityksen mukaan toiminnan osalta havaitut puutteet ovat olleet vähäisiä. Tiedotusta ja ohjausta on annettu myös kohdennetusti. Joissakin tapauksissa tilanteeseen on vaikuttanut resurssien vähäisyys. Valmistelussa on korostettu yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitystä. Eniten parantamista ja kehittämistä vaativia asioita ovat olleet tuottavuustoimenpiteiden toteuttaminen, talouden seuranta, henkilöstösuunnitelmien laadun parantaminen sekä saatavien seuranta. Keskeistä on edelleen kehittää hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen myyntilaskutusta.

Kaupunkiympäristön palvelualueen antaman selvityksen mukaan Kaupunkiympäristön palvelualueen tärkeimpiä tulonlähteitä ovat maanvuokratulot, joiden kehitys on kaupungin kasvun ja kaupungin maapoliittisten linjausten ansiosta vakaata ja nousujohteista. Tonttien myyntiin sisältyy kuitenkin vuosittaisia suhdanneriskejä ja vaihteluita. Vuonna 2016 myyntivoitot sekä maankäyttö- ja kehittämiskorvaukset toteutuivat ennakoitua paremmin.

Tonttituotannon, palveluverkoston ja investointien pitkäjänteisen (5-10 v) ohjaamisen toimintamallin kehittämistyö on aloitettu. Tonttivarannon lisäämisellä ja pitkäjänteisemmällä tonttituotannon sekä palvelujen suunnittelulla hallitaan paremmin tonttituotantoon liittyviä riskejä ja parannetaan investointien suunnittelua. Korjausvelan kokonaismäärää ei ole pystytty alentamaan vuoden 2016 aikana, vaikkakin uudelleenpäälystysten määrää pyrittiin lisäämään velan määrän säilyttämiseksi kohtuullisena. Velan määräksi arvioitiin katujen ja kevyen liikenteen väylien osalta yli 20 miljoonaa euroa.

Laatujärjestelmän toimintaohjeita on täydennetty mm. CAF-itsearviointiohjelman ja prosessikuvausten pohjalta. Sähköisen palautejärjestelmän käyttöä laajennettiin muun muassa ottamalla käyttöön lupapiste.fi palvelu. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti.

Liikelaikokset ovat antaneet selvitystä sisäisen valvonnan toimenpiteistä vuoden 2016 osalta. Pelastuslaitoksen vuoden 2016 sisäisessä valvonnassa ei ole ilmennyt merkittäviä puutteita, joskin kehittämistä vaativat vielä määrärahojen seuranta sekä sisäilmaongelmien korjaaminen. Kuntateknikkaliikelaitos on kiinnittänyt huomiota henkilöstön käyttöön ja pyrkinyt kehittämään sitä, mutta kokonaisuutena liikelaitos arvioi sisäisen valvonnan olleen vuonna 2016 riittävällä tasolla. Kuopion Veden antaman selvityksen mukaan sisäinen valvonta on riittävällä tasolla toiminnallisten ja vahinkoriskien osalta, mutta kehittämistä vaativat riskienhallinnan päivitystyö sekä työturvallisuuden kehittämistyö.

Riskienhallinta ja oikeudenkäynnit

Riskienhallinnan kokonaisuus muodostuu eri hallinnonalojen riskikartoituksista, valmiussuunnitelmista ja vahinkoriskien hallinnasta. Suunnitelmien ajantasaisuutta on tarkasteltu vuosittain ja suunnitelmat ovat pääosin ajantasaiset. Kaupunkiympäristön palvelualueen ja päivittäistavarahuollon osalta tarvetta suunnitelmien ajantasaistamiselle on havaittu.

Velkarahoituksen korkoriskejä on rajattu sitomalla yksittäisiä lainoja yli vuoden mittaisiin viitekorkoihin tai kiinteisiin korkoihin. Lisäksi korkoriskiltä suojautumiseen on käytetty koronvaihtosopimuksia. Tilinpäätöshetkellä kaupungin lainakannasta n. 60 % oli suojattu mainituilla menetelmillä siten, että kiinteäkorkoisia tai yli vuoden mittaisiin vaihtuviin korkoihin on sidottu lainakannasta n. 50 % ja koronvaihtosopimuksilla on suojattu n. 10 %. Vuoden 2016 aikana kaupungin koko lainasalkun tulevaisuuden korkoprofiilia muutettiin pääomaltaan yhteensä 65 milj. euron koronvaihtosopimuksilla, joiden myötä olemassa olevasta lainakannasta ilman lisävelkaantumista on suojattu n. 75 % taloussuunnitelmakauden 2020 lopussa.

Oikeudellisissa asioissa kaupunginkanslia on pyrkinyt tukemaan palvelualueita mahdollisten riskien minimoimiseksi. Palvelualueita on ohjattu oikeudellisissa asioissa, jonka lisäksi palvelualueita on avustettu kante- lu ja oikeudenkäyntiasioissa palvelualueiden tarpeiden mukaisesti.

Merkittävistä oikeudellisista asioista telepalveluita sekä asfalttikartellia koskevat oikeusprosessit ovat päättyneet vuoden 2016 aikana. Metsäyhtiöiden kilpailurajoituslain vastaista toimintaa koskeva oikeusprosessi on kesken. Kotikuntaa vaihtaneiden Niuvan potilaiden laskutusta koskeva hallintoriita-asia on viety korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja asiassa ei ole vielä lainvoimaista tuomiota. Lisäksi yleisessä tuomioistuimessa on tullut vireille ostopalvelusopimuksen päättymiseen liittyvä laajahko liikkeen luovutusta koskeva riita-asiakokonaisuus.

Lisäksi tuomioistuimissa on ollut vireillä muun muassa työsuhteisiin liittyviä riita-asioita, lastensuojelun tuomioistuinkäsittelyjä sekä eräitä sopimussuhteisiin liittyviä riita-asioita. Kaupungilla on ollut myös muutoksen- hakuun liittyviä asioita hallinto-oikeudessa sekä markkinaoikeudessa.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilinpäätös sisältää tuloksen muodostumista kuvaavan tuloslaskelman. Tuloslaskelman tehtävänä on osoittaa, riittääkö tuottoina kertynyt tulo-rahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Kustakin tuloslaskelman erästä esitetään vastaava tieto edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto).

Tuloslaskelmalla ovat mukana ydinkaupungin, liikelaitosten ja muiden taseyksiköiden ulkoiset tulot ja menot tuloslaskelmariveittäin yhdisteltyinä. Tuloslaskelmalla sisäiset erät eliminoidaan.

Toimintatuotot

Toimintatuotot olivat yhteensä 183,6 milj. euroa. Toimintatuottojen kertymä oli 2,2 milj. euroa (1,2 %) pienempi kuin edellisenä vuonna. Toimintatuotot kattoivat toimintakuluista 23,7 %, kun edellisenä vuonna tunnusluku oli 24,3 %.

Toimintatuottojen väheneminen aiheutui tukien ja avustusten sekä muiden toimintatuottojen vähenemisestä. Tuet ja avustukset toteutuivat 3,4 milj. euroa edellisvuotta pienempinä. Huomattavin poikkeama, 2,5 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna, aiheutui kuntaliitosten yhdistymisavustuksen ja valtionosuusmenetysten korvausten maksatuksien päättymisestä. Muut toimintatuotot vähentyivät 3,8 milj. eurolla, koska käyttöomaisuuden myyntivoittojen kertymä oli 4,3 milj. euroa edellisvuotta pienempi.

Myyntituotot, jotka kertyvät pääosin liikelaitoksista ja muista taseyksiköistä, olivat 85,1 milj. euroa ja ne ovat 1,7 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Maksutuotot, jotka ovat pääasiassa sosiaali- ja terveyspalveluista, olivat 40,4 milj. euroa, ne ovat kasvaneet 2,2 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksutuotot kasvoivat 1,4 milj. euroa sekä yhdyskuntapalveluiden maksutuotot 1 milj. euroa. Yhdyskuntapalveluiden maksujen lisäys aiheutui maankäyttö- ja kehittämiskorvausten kasvusta. Vuokratuottojen kertymä oli 25,9 milj. euroa, 1,1 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Valmistus omaan käyttöön

Valmistus omaan käyttöön oli 18,5 milj. euroa, kun se oli edellisenä vuonna 15,8 milj. euroa. Valmistus omaan käyttöön on tuloslaskelman oikaisua, jolla omaan käyttöön valmistuksen vaikutus eliminoidaan tilikauden tulokseen silloin, kun taseeseen kirjatun hyödykkeen valmistuksen menoja sisältyy tuloslaskelman menoihin.

Toimintakulut

Toimintakulujen kokonaismäärä oli 776,2 milj. euroa, missä on lisäystä 11,9 milj. euroa (1,6 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Toimintakulujen suurimmat erät ovat palvelujen ostoissa ja henkilöstökuluissa. Toimintakuluista eniten käytettiin palveluiden ostoihin, toteutuma oli 351,7 milj. euroa. Palvelujen ostoihin käytettiin 4,6 milj. euroa (1,3 %) enemmän kuin edellisenä vuonna. Erikoissairaanhoidon kulut olivat 157 milj. euroa, missä on kasvua 5,6 milj. euroa (3,7 %) vuoden 2015 toteutumaan.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 309,8 milj. euroa, joista palkkojen ja palkkioiden toteutuma on 235 milj. euroa, eläkekulujen 58,9 milj. euroa ja muiden henkilösivukulujen 15,9 milj. euroa. Henkilöstökulut kasvoivat 1,2 milj. (0,4 %) euroa edellisestä vuodesta. Henkilöstökulujen vertailussa on huomioitava vaikeavammaisten henkilöiden henkilökohtaisten avustajien henkilöstökulujen kirjaamisen muutos avustuksiin vuonna 2016 (yhteensä 3,3 milj. euroa), kun ne vuonna 2015 kirjattiin henkilöstökuluihin. Kiky-sopimuksen 30 %:n lomarahaleikkauksesta johtuva lomapalkkavelan pieneneminen oli koko kaupungin tasolla 2,9 milj. euroa vuonna 2016. Em. erät nostaisivat henkilöstökustannusten kasvua noin 2 prosenttiyksiköllä.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintaan käytettiin 35,1 milj. euroa, kulut ovat lisääntyneet 1,7 milj. euroa. Avustusten toteutuma oli 60,7 milj. euroa, missä on kasvua 5,7 milj. euroa. Toimeentulotuen menot olivat 1,2 milj. euroa ja työmarkkinatuen kuntaosuus 0,8 milj. euroa suuremmat kuin vuotta aikaisemmin. Toimeentulotuen menot olivat yhteensä 21,6 milj. euroa, työmarkkinatuen kuntaosuus puolestaan 11,6 milj. euroa. Lisäksi avustusten toteutumaan vaikutti em. vaikeavammaisten henkilöiden henkilökohtaisten avustajien henkilöstökulujen kirjaamisen muutos.

Toimintakate

Toimintakate eli toimintatuottojen ja -menojen erotus oli -574,1 milj. euroa. Toimintakate on heikentynyt edellisestä vuodesta 11,4 milj. euroa (2 %). Toimintakate osoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla

Verorahoitus

Valtionosuudet ja verotulot muodostavat verorahoituksen. Verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverosta. Valtionosuuksiin kirjataan peruspalvelujen valtionosuus, joka sisältää myös kuntien välisen verotulotasauksen sekä muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (mm. lukio, vammaisten opetus sekä henkilötyövuosiin sidotut kulttuurilaitosten, mm. teatteri, museot, kaupunginorkesteri, valtionosuudet).

Verotulot vähenivät 0,2 milj. euroa (0,1 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Valtionosuudet puolestaan kasvoivat 18,5 milj. euroa (11,3 %). Tarkemmat erittelyt verotulojen ja valtionosuuksien kertymistä ja kehityksestä on esitetty edellä kohdassa 1.1.4.

Verorahoituksen kertymä vuonna 2016 oli 611,8 milj. euroa. Tämä on 18,3 milj. euroa ja 3,1 % edellisvuotta enemmän. Verorahoituksen kasvu johtui valtionosuuksien kasvusta.

Rahoitustulot ja -menot

Korkotuotot olivat 7,6 milj. euroa, mikä on 0,3 milj. edellisvuotta vähemmän. Muita rahoitustuottoja kertyi 3,8 milj. euroa, saman verran kuin edellisenä vuonna.

Korkokuluja kirjattiin 5 milj. euroa, 0,9 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna alhaisesta korkotasosta johtuen. Muut rahoituskulut jäivät hyvin vähäisiksi ollen 0,02 milj. euroa.

Vuosikate, poistot ja arvonalentumiset sekä satunnaiset erät

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen välitulos arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä lyhyellä aikavälillä.

Vuosikatetta kertyi tilikaudella 44,2 milj. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna vuosikate parani 7,5 milj. euroa. Vuosikate on 2,4 milj. euroa poistoja pienempi. Vuosikate kattaa poistoista 86,3 %, kun edellisenä vuonna vuosikate kattoi poistoista vähemmän, 72,8 %, Kunnan tulorahoituksen voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonalaiset investoinnit. Asukaskohtainen vuosikate oli 391 euroa, se parani 63 euroa edellisestä vuodesta.

Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot olivat 46,6 milj. euroa, ne ovat 1,4 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Arvonalentumisia on kirjattu 4,6 milj. euroa, vuonna 2015 niitä kirjattiin 5,2 milj. euroa. Arvonalentumisia kirjattiin Matkailukeskus Rauhalhti Oy:stä 0,8 milj. euroa, Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy:stä 3,2 milj. euroa, Kiinteistö Oy Karttulan Pankkitalosta 0,1 milj. euroa ja Saimaa Capital Oy:stä 0,4 milj. euroa. Satunnaiset tuotot olivat 5,2 milj. euroa, kun edellisenä vuonna satunnaisia tuottoja kertyi vain 0,3 milj. euroa. Satunnaiset tuotot kertyivät pääosin Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymän omaisuuden myynnistä. Satunnaisia kuluja kirjattiin 4,4 milj. euroa, kun edellisenä vuonna niitä ei ollut lainkaan. Satunnaiset kulut kertyivät Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymän purkamisesta.

Tilikauden tulos ja tilikauden alijäämä

Tilikaudelle kohdistuvien tulojen ja menojen erotuksesta muodostuu tilikauden tulos, joka lisää tai vähentää kaupungin taseen omaa pääomaa. Vuoden 2016 tilikauden tulos oli -6,3 milj. euroa. Vuonna 2015 tilikauden tulos oli -13,5 milj. euroa.

Tuloslaskelmassa tilikauden tuloksen jälkeiset tuloksen käsittelyerät ovat poistoeron muutoksia ja varausten ja rahastojen muutoksia. Poistoeron vähennyksiä kirjattiin tilikaudelle 0,4 milj. euroa. Täten vuoden 2016 tilikauden alijäämäksi muodostuu 5,8 milj. euroa. Vuonna 2015 tilikausi oli alijäämäinen 13 milj. euroa.

TULOSLASKELMA

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	2016 1000 €	2015
Toimintatuotot	183 583	185 799
Valmistus omaan käyttöön	18 531	15 845
Toimintakulut	-776 222	-764 350
Toimintakate	-574 107	-562 706
Verotulot	429 135	429 383
Valtionosuudet	182 730	164 183
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	7 606	7 910
Muut rahoitustuotot	3 840	3 850
Korkokulut	-4 982	-5 863
Muut rahoituskulut	-16	-12
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	6 447	5 885
Vuosikate	44 204	36 745
Poistot ja arvonalentumiset	-51 235	-50 470
Satunnaiset erät	780	270
Tilikauden tulos	-6 251	-13 455
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	429	482
Tilikauden alijäämä	-5 822	-12 973
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot / Toimintakulut, % = 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut	23,7 %	24,3 %
Vuosikate / Poistot, % = 100 * Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset	86,3 %	72,8 %
Vuosikate, €/asukas	391	328
Asukasmäärä	113 013	112 117

1.3.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen toiminnan rahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden nettomäärien erotus osoittaa kunnan rahavarojen muutoksen tilikaudella.

Oheiseen rahoituslaskelmaan on koottu koko kaupungin kaikki ulkoiset rahan lähteet ja rahan käyttö. Eri yksiköiden väliset sisäiset erät on laskelmassa eliminoitu.

Toiminnan rahavirta

Rahoituslaskelman ensimmäisellä rivillä esitettävä vuosikate oli 44,2 milj. euroa. Vuosikatetta kertyi 7,5 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuosikatetta oikaistaan toiminnan rahavirtaa laskettaessa satunnaisilla erillä ja tulorahoituksen korjauserillä, joista pääosa koostuu käyttöomaisuuden myyntivoitoista. Tilinpäätösvuonna satunnaiset erät olivat 0,8 milj. euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat 0,3 milj. euroa. Tulorahoituksen korjauserät ovat -4,3 milj. euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat -7,7 milj. euroa.

Varsinaisen toiminnan rahavirta tilinpäätösvuonna oli 40,7 milj. euroa. Rahavirta on 11,3 milj. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Investointien rahavirta

Vuoden 2016 investointimenot olivat 57,2 milj. euroa. Ydinkaupungin bruttoinvestointien määrä oli 33,5 milj. euroa, Tilakeskuksen 13,6 milj. euroa ja Kuopion Vesi Liikelaitoksen 8,3 milj. euroa. Investointikohteista sekä investointimenojen ja -tulojen toteutumisesta on kerrottu tarkemmin muualla tilinpäätöksessä (mm. investointiosan toteutumisvertailussa sekä liikelaitosten ja muiden taseyksiköiden tilinpäätöksissä). Rahoitusosuuksia investointimenoihin saatiin eri viranomaisilta 0,9 milj. euroa, edellisenä vuonna 0,7 milj. euroa. Vuonna 2015 investointimenot olivat 10,3 milj. euroa tilinpäätösvuotta pienemmät.

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja eli omaisuuden myyntituloja kirjattiin 15,6 milj. euroa. Myyntitulojen suurimpina erinä olivat 4,5 milj. euroa maaomaisuuden myyntituloja, 4,4 milj. euroa Kuopion osuutta Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän nettovarallisuuden siirrosta ja 3,7 milj. euroa Savonia-ammattikorkeakoulun koulukuntayhtymän peruspääoman palautuksesta. Vuonna 2015 ko. luovutustulot olivat 13,3 milj. euroa. Investointien rahavirta oli negatiivinen 40,7 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli negatiivinen 33 milj. euroa.

Investointien vuoden 2016 tulorahoitusprosentiksi, joka lasketaan vuosikatteen ja investointien omahankintamenon suhteesta, muodostui 78,4 %. Tunnusluku kertoo, että investointien omahankintamenosta on kyetty rahoittamaan tulorahoituksella lähes neljä viidesosaa ja loppu on rahoitettu omaisuuden myynnillä, kassavaroilla ja lainanotolla. Edellisenä vuonna tunnusluku oli hieman parempi, 79,4 %.

Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä

Toiminnan ja investointien rahavirta oli yhteensä vain -0,03 milj. euroa, kun se vuotta aikaisemmin oli -3,6 milj. euroa.

Sen sijaan toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta on -31,5 milj. euroa ja se oli samalla tasolla edellisenä vuonna. Tunnusluvun avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilakautena on positiivinen. Siten Kuopion kaupungin osalta omarahoitusvaatimus ei täyttynyt. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Antolainauksen muutokset

Uusia lainoja annettiin 0,2 milj. euroa ja kaupungille maksettiin takaisin antolainoja lähes saman verran. Antolainauksen muutokset olivat siten vain -0,02 milj. euroa.

Lainakannan muutokset

Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 58 milj. euroa ja lyhennettiin lähes yhtä paljon, 57,7 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen muutoksia ei tapahtunut lainkaan. Lainakannan nettolisäys oli siten 0,3 milj. euroa. Edellisellä vuonna uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 45 milj. euroa ja lyhennettiin 42 milj. eurolla. Siten lainakannan nettolisäykset vuosina 2016 ja 2015 ovat olleet varsin vähäiset.

Lainanhoitokate oli 0,8 ja se heikentyi hieman edellisestä vuodesta, jolloin se oli 0,9. Kun tunnuslukua laskettaessa otetaan huomioon tilikaudella tehty lainojen konvertointi, saadaan lainanhoitokatteeksi 1,2. Lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluku on alle yhden. Tunnuslukua tulee kuitenkin tarkastella useamman vuoden jaksolla ja vuotta 2015 edeltävinä viitenä edellisenä vuonna tunnusluku on vaihdellut 0,7:sta 1,4:ään. Tällöin Kuopion lainanhoitokyky on ollut hyvä tai tyydyttävä tai heikko.

Oman pääoman muutokset

Taseen Oman pääoman erässä ei ole tapahtunut muutoksia vuonna 2016. Vuonna 2015 muutokset olivat 0,7 milj. euroa.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Rahoituksen rahavirtaan vaikuttavat muut maksuvalmiuden muutokset olivat yhteensä -1,7 milj. euroa, kun ne edellisellä vuonna olivat -1,4 milj. euroa. Vuonna 2016 saamisten määrä väheni 4,1 milj. euroa, kun ne vuonna 2015 lisääntyivät 2,5 milj. euroa. Korottomat velat olivat -6,4 milj. euroa, kun ne vuotta aikaisemmin olivat 0,8 milj. euroa. Korottomat velat vähenivät 6,4 milj. euroa. Muutoksesta 3 milj. euroa aiheutui lomapalkkavelan pienenemisestä.

Rahoituksen rahavirta yhteensä

Rahoituksen rahavirta oli yhteensä -1,4 milj. euroa, kun se vuotta aikaisemmin oli 2 milj. euroa.

Rahavaroissa ei tapahtunut juurikaan muutosta tilikaudella, ne vähenivät 1,4 milj. euroa. Rahavarat olivat vuoden 2016 lopussa 50,8 milj. euroa.

Kassan riittävyys vuoden lopussa oli 21 päivää, lähes samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin.

RAHOITUSLASKELMA**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

	2016 1000 €	2015 1000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	44 204	36 745
Satunnaiset erät	780	270
Tulorahoituksen korjauserät	-4 293	-7 665
Toiminnan rahavirta yhteensä	40 690	29 350
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-57 223	-46 958
Rahoitusosuudet investointimenoihin	860	651
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15 643	13 323
Investointien rahavirta yhteensä	-40 721	-32 984
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	-31	-3 634
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-210	-67
Antolainasaamisten vähennykset	188	194
Antolainauksen muutokset yhteensä	-22	127
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	58 000	45 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-57 674	-41 952
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-500
Lainakannan muutokset yhteensä	326	2 548
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	0	706
Oman pääoman muutokset yhteensä	0	706
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	679	138
Vaihto-omaisuuden muutos	-53	184
Saamisten muutos	4 137	-2 520
Korottomien velkojen muutos	-6 420	778
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-1 657	-1 420
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-1 353	1 961
Rahavarojen muutos	-1 383	-1 672
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	50 813	52 196
Rahavarat 1.1.	52 196	53 868
Muutos	-1 383	-1 672

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016	2015
INVESTOINNIT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-31 485	-31 451
Investointien tulorahoitus, % = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno	78,4 %	79,4 %
LAINANHOITO		
Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkomenot) / (Korkomenot + Lainanlyhennykset)	0,8	0,9
MAKSUVALMIUS		
Rahavarat 31.12., 1000 € = Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset	50 813	52 196
Kassastamaksut / vuosi, 1000 €	896 327	859 202
Toimintamenot	776 222	764 350
Korkomenot	4 982	5 863
Muut rahoitusmenot	16	12
Investointimenot	57 223	46 958
Antolainojen lisäys	210	67
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)	57 674	41 952
Kassan riittävyys, pv = 365 pv * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella	21	22
Asukasmäärä	113 013	112 141

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, pääoman lisäykset ja palautukset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta. Tase sisältää myös taseyksiköiden ja liikelaitosten vastaavat erät. Sisäiset erät on eliminoitu.

Kuopion kaupungin taseen loppusumma oli 941,2 milj. euroa 31.12.2016, mikä on 11,6 milj. euroa pienempi kuin 31.12.2015.

Vastaavaa

Taseen vastaavaa puolen pysyvien vastaavien tasearvo oli 857,9 milj. euroa 31.12.2016, kun se oli 864,1 milj. euroa 31.12.2015. Vähennys pysyvien vastaavien tasearvossa oli 6,2 milj. euroa. Pysyvien vastaavien merkittävin omaisuuserä on aineelliset hyödykkeet, 474,9 milj. euroa ja se väheni 2,2 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Aineellisissa hyödykkeissä maa- ja vesialueiden tase-arvo kasvoi 2,2 milj. euroa 118,8 milj. euroon maa-alueiden hankintojen vuoksi ja vastaavasti rakennusten tase-arvo pieneni 3,1 milj. eurolla 204,3 milj. euroon, koska kaupungin omistamia rakennuksia on myyty ja purettu sekä tehty ylimääräisiä poistoja.

Suurin pysyvien vastaavien erien tasearvojen muutos oli sijoitusten väheneminen 4,8 milj. eurolla, kun osakkeiden ja osuuksien tasearvo pieneni 4,9 milj. eurolla. Merkittävin muutos on ollut Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän purkautumisen vaikutus. Muissa lainasaamisissa ei tapahtunut muutoksia, ne olivat 135,5 milj. euroa.

Vaihtuvien vastaavien tasearvo on 82,7 milj. euroa, se on vähentynyt 5,5 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Vaihtuvien vastaavien osalta saamiset ovat 30,5 milj. euroa, ne ovat vähentyneet 4,1 milj. euroa. Pitkäaikaisten saamisten määrä on vähentynyt 1,8 milj. euroa ollen 1 milj. euroa. Lyhytaikaisten saamisten määrä on 29,5 milj. euroa, ne ovat vähentyneet 2,3 milj. eurolla. Rahat ja pankkisaamiset ovat puolestaan vähentyneet 1,4 milj. euroa, niiden määrä oli 50 milj. euroa tilinpäätösvuoden lopussa.

Vastattavaa

Taseen vastattavaa puolen oma pääoma oli 526,8 milj. euroa 31.12.2016. Oma pääoma väheni edellisestä vuodesta 5,8 milj. euroa tilikauden alijäämäisyyden vuoksi. Kertynyt ylijäämä oli 111,2 milj. euroa, kun se oli 117 milj. euroa edellisenä vuonna. Asukasta kohden laskettuna kertynyt ylijäämä oli 984 euroa, tunnusluku on heikentynyt 60 euroa edellisestä vuodesta.

Kaupungin omavaraisuusaste oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna, 56,3 %. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Vieraan pääoman tase-arvo oli 408,5 milj. euroa, kun se vuotta aikaisemmin oli 414,6 milj. euroa. Siten vieras pääoma on vähentynyt 6,1 milj. euroa tilikauden aikana. Pitkäaikainen vieras pääoma on vähentynyt 13,9 milj. euroa, lainojen määrä on vähentynyt vastaavalla määrällä. Lyhytaikainen vieras pääoma on puolestaan lisääntynyt 7,8 milj. euroa, lyhytaikaisten lainojen määrä on kasvanut 14,2 milj. euroa, kun taas siirtovelat ja saadut ennakot ovat vähentyneet yhteensä 6,6 milj. eurolla.

Kaupungin lainakanta oli vuoden 2016 lopussa 314,4 milj. euroa. Lainakanta kasvoi vain 0,3 milj. euroa edellisestä vuodesta. Siten lainakannan kasvu taittui. Lainamäärä asukasta kohden aleni 20 eurolla ollen 2 782 euroa vuoden 2016 lopussa.

Suhteellinen velkaantuneisuus parani edellisestä vuodesta ja se oli 50,9 %. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisin maksuun. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Muut taseen vastattavaa puolen erät, poistoero- ja vapaaehtoiset varaukset, pakolliset varaukset ja toimeksiantojen pääomat, ovat säilyneet lähes ennallaan tai muuttuneet vain vähän tilikauden aikana.

Kuopion lainakannan kehitys 2012 - 2016

Lainakannan kehitys	TP 2012*	TP 2013	TP 2014**	TP 2015	TP 2016
Lainakanta, milj. €	211,3	248,7	311,6	314,1	314,4
Lainamäärän muutos, milj. €	39,3	37,4	62,9	2,5	0,3
Lainamäärän muutos, %	22,8	17,7	25,3	0,8	0,1
Lainat, € /as	2 010	2 339	2 800	2 802	2 782
Lainamäärän kasvu, €/as	245	329	461	2	-20

* sisältää Nilsin lainakannan

** sisältää Maaningan lainakannan

TASE**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

VASTAAVAA	31.12.2016 1000 €	31.12.2015 1000 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	1	1
Tietoliikenneohjelmat	589	955
Muut pitkävaikutteiset menot	3 248	2 019
	<u>3 838</u>	<u>2 976</u>
II Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	118 793	116 565
Rakennukset	204 336	207 408
Kiinteät rakenteet ja laitteet	127 186	128 168
Koneet ja kalusto	15 368	16 334
Muut aineelliset hyödykkeet	1 897	1 660
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	7 339	6 958
	<u>474 920</u>	<u>477 093</u>
III Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	242 006	246 872
Muut lainasaamiset	135 484	135 453
Muut saamiset	1 657	1 666
	<u>379 147</u>	<u>383 992</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	857 905	864 060
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiantojen varat	259	267
Lahjoitusrahastojen varat	286	286
	<u>545</u>	<u>553</u>
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 375	1 322
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	67	600
Lainasaamiset	928	2 051
Muut saamiset	1	160
	<u>996</u>	<u>2 811</u>
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	10 164	15 924
Lainasaamiset	4 019	1 035
Muut saamiset	3 906	5 660
Siirtosaamiset	11 436	9 229
	<u>29 525</u>	<u>31 847</u>
Saamiset yhteensä	30 521	34 658
III Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	769	763
	<u>769</u>	<u>763</u>
IV Rahat ja pankkisaamiset	50 044	51 433
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	82 709	88 176
VASTAAVAA	941 159	952 788

VASTATTAVAA	31.12.2016 1000 €	31.12.2015 1000 €
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	414 491	414 491
Arvonkorotusrahasto	68	68
Muut omat rahastot	1 075	1 075
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	117 036	130 010
Tilikauden yli-/alijäämä	-5 822	-12 973
	526 847	532 669
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 100	1 529
	1 100	1 529
C PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	252	270
Muut pakolliset varaukset	754	692
	1 005	962
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	279	293
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 373	1 024
Muut toimeksiantojen pääomat	2 044	1 707
	3 696	3 024
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoitusl.	265 065	278 926
Saadut ennakot	0	260
Ostovelat	1 800	2 800
Muut velat ja liittymismaksut	14 001	12 817
Siirtovelat	4	9
	280 871	294 812
II Lyhytaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoitusl.	49 367	35 180
Saadut ennakot	2 631	5 153
Ostovelat	24 816	25 274
Muut velat	11 291	10 601
Siirtovelat	39 536	43 585
	127 641	119 793
Vieras pääoma yhteensä	408 511	414 605
VASTATTAVAA	941 159	952 788
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	56,3 %	56,4 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	50,9 %	52,5 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	111 214	117 036
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	984	1 044
Lainakanta 31.12., 1000 €	314 433	314 106
Lainakanta 31.12., €/asukas	2 782	2 802
Lainasaamiset, 1000 €	135 484	135 453
Asukasmäärä	113 013	112 117

Omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut Ennakot) / Käyttötulot

1.5 Kunnan kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Vuoden 2016 kokonaistulot olivat 882,4 milj. euroa ja ne olivat 39,7 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Suurimmat poikkeamat edelliseen vuoteen verrattuna olivat valtionosuuksien kasvu 18,5 milj. euroa ja pitkäaikaisten lainojen lisäys 13 milj. euroa.

Kokonaismenot olivat 882,1 milj. euroa, 39,1 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Suurimmat muutokset olivat pitkäaikaisten lainojen väheneminen 15,7 milj. eurolla, toimintamenojen kasvu 11,9 milj. eurolla ja investointimenojen kasvu 10,3 milj. eurolla.

Kokonaistulot ja -menot olivat tilinpäätösvoonna lähes samansuuruiset, sillä kokonaistulot olivat 0,3 milj. euroa kokonaismenoja suuremmat. Edellisenä vuonna kokonaismenot olivat vastaavasti 0,3 milj. euroa kokonaistuloja suuremmat.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

TULOT	2016	%	2015	%
	1000 €		1 000 €	
Toiminta				
Toimintatulot	183 583	20,8	185 799	22,0
Verotulot	429 135	48,6	429 383	51,0
Valtionosuudet	182 730	20,7	164 183	19,5
Korkotulot	7 606	0,9	7 910	0,9
Muut rahoitustulot	3 840	0,4	3 850	0,5
Satunnaiset tuotot	5 181	0,6	270	0,0
Tulorahoituksen korjauserät				
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-4 398	-0,5	-8 561	-1,0
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	860	0,1	651	0,1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15 643	1,8	13 323	1,6
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	188	0,0	194	0,0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	58 000	6,6	45 000	5,3
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0	0,0		0,0
Oman pääoman lisäykset	0	0,0	706	0,1
Kokonaistulot yhteensä	882 367	100,0	842 708	100,0
MENOT	2016	%	2015	%
	1 000 €		1 000 €	
Toiminta				
Toimintamenot	776 222	85,9	764 350	88,8
- Valmistus omaan käyttöön	-18 531		-15 845	
Korkomenot	4 982	0,6	5 863	0,7
Muut rahoitusmenot	16	0,0	12	0,0
Satunnaiset menot	4 401	0,5		0,0
Tulorahoituksen korjauserät				
+/- Pakollisten varausten muutos	-44	0,0	-41	0,0
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-61	0,0	-856	-0,1
Investoinnit				
Investointimenot	57 223	6,5	46 958	5,6
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	210	0,0	67	0,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	57 674	6,5	41 952	5,0
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0	0,0	500	0,1
Oman pääoman vähennykset	0	0,0		0,0
Kokonaismenot yhteensä	882 093	100,0	842 961	100,0
Erotus	274		-253	

Täsmäytys v.2016:

Kokonaistulot - Kokonaismenot = (882367 - 882093) = 274

Muut maksuvalmiuden muutokset - Rahavarojen muutos = [1657] - [1383] = [274]

1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty 20 tytäryhteisöä, viisi kuntayhtymää, yksi liikelaitoskuntayhtymä ja yksi osakkuusyhteisö. Yhdistelemättä jätettiin tytäryhteisöistä AmaveK ry, joka järjestää Kevama Oy:n rinnalla kuntouttavaa työtoimintaa Kuopion kaupungille. Yhdistelemättä jätetyn yhteisön vaikutus konsernitilinpäätökseen ei ole olennainen. Tytäryhteisöistä kolme harjoittaa asuntoliiketoimintaa, kahdeksan kiinteistöliiketoimintaa, kolme kunnallista liiketoimintaa, kuusi muuta liiketoimintaa.

Yksityiskohtainen luettelo konsernitilinpäätökseen yhdistellyistä ja yhdistelemättä jätetyistä yhteisöistä on tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Konsernin toiminnanohjaus ja valvonta toteutetaan kaupunginvaltuuston 27.8.2012 hyväksymän Konserniohje ja Hyvä hallintotapa Kuopio-konsernissa -asiakirjan sekä 19.5.2014 hyväksymän Kuopion kaupunkikonsernin omistajapolitiittiset linjaukset -asiakirjan periaatteiden mukaisesti.

Konsernin johdon muodostavat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto, kaupunginjohtaja, palvelualuejohtaja ja konserniohjausjohtaja. Konsernijohton tehtävistä on säädetty kuntalaissa ja määrätty kaupungin hallintosäännössä. Omistajaohjausjaoston tehtävistä ja toimivallasta säädetään kaupunginhallituksen johtosäännössä. Jaoston tehtävänä on huolehtia kaupungin liikelaitosten ja niiden kuntayhtymien, yhtiöiden, yhdistysten ja säätiöiden sekä muiden yhteisöjen omistajaohjauksesta, toiminnan ohjaamisesta sekä valvonnasta.

Kaupunginvaltuusto on asettanut talousarviossa ja -suunnitelmassa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet 15 keskeiselle kuntakonserniin kuuluvalla yhteisöllä. Kaupunginvaltuusto asetti yhteensä 83 tavoitetta, joista 63 toteutui, kaksi toteutui osittain ja 18 jäi toteutumatta. Tavoitteiden toteutumisesta on tarkempi selvitys luvussa 2.2.7. Yhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan kaksi kertaa osavuosisikatsauksen yhteydessä ja tilinpäätöksessä kaupunginhallitukselle, joka on edelleen raportoinut kaupunginvaltuustolle.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Kuopion Matkailupalvelu Oy:n selvitystilamenettely päättyi ja yhtiö purettiin. Kuopio Innovation Oy:n varsinainen toiminta päättyi 31.12.2016 ja toiminta integroitiin osaksi kaupungin toimintaa 1.1.2017 alkaen. Kaupunki myi Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy:n ja Rauhalahden Matkailukeskus Oy:n koko osakekannan vuoden 2017 puolella.

Kaupungin tytäryhtiöt Kiinteistö Oy Nilsin Vuokratalot Oy, Karttulan Vuokratalot Oy ja Maaningan Vuokrahuoneistot Oy ja Niiralan Kulma Oy:n tytäryhtiö Kiinteistö Oy Ellankulma sulautuivat 31.12.2016 Niiralan Kulma Oy:öön. Istekki Oy järjesti elokuussa 2016 suunnatun osakeannin Pirkanmaan sairaanhoitopiirille, jolloin konsernin omistusosuus Istekki Oy:ssä laski väliaikaisesti alle 50 %:n. Juankosken kaupunki liittyi Kuopion kaupunkiin 1.1.2017, jolloin konsernin omistusosuus nousi yli 50 %:iin. Istekki Oy on yhdistelty konsernitilinpäätökseen tytäryhteisönä.

Konsernin omistusosuus IS-Hankinta Oy:ssä on laskenut alle 50 %:n yhtiön uusien osakkeiden myötä. Yhtiötä ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen epäolennaisuuden perusteella.

Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymän (Servican) taseessa on kattamatonta alijäämää 1 802 268,28 euroa, josta Kuopion osuus on 928 708,84 euroa. Servican johtokunnan hyväksymän tuottavuusohjelman mukaan alijäämä katetaan vuoteen 2017 mennessä.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 9 437 661,57 euroa, josta Kuopion osuus on 5 014 578,79 euroa. Kuntayhtymä on toteuttanut laatimaansa tuottavuusohjelmaa vuodesta 2013 lähtien. Kuntayhtymän tilinpäätöksessä on esitys toimenpiteistä, joilla alijäämä saadaan kalettua vuoden 2018 loppuun mennessä.

1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Konsernin toimintaan tulee vaikuttamaan valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistus, joka koskettaa paitsi emokaupunkia ja sairaanhoitopiiriä myös konsernin tukipalveluita tuottavia yhteisöjä kuten Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymä Servica, Istekki Oy ja Kuhilas Oy. Valmistautuminen muutokseen on aloitettu käytettävissä olevaan tietoon ja voimassa olevaan lainsäädäntöön pohjautuen.

Juankosken kuntaliitoksessa Kuopion kaupungin omistukseen siirtyneet vuokrataloyhtiöt Juankosken Vuokratalot Oy ja Kiinteistö Oy Juankosken Lapinrinne tullaan fuusioimaan Niiralan Kulma Oy:öön vuoden 2017 aikana.

1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Toimivallan ja vastuunjako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuuston 27.8.2012 hyväksymässä Konserniohje ja Hyvä hallintotapa Kuopio-konsernissa -asiakirjassa on määritelty kaupungin toimielinten toimivallanjako konserniohjauksessa.

Kaupunginvaltuusto määrittelee ja hyväksyy kaupungin tavoitteet ja sen mukaiset omistajapolitiikan linjaukset ja omistajapolitiikan sekä konserniohjeet. Kaupunginhallituksen tehtävänä on johtaa kaupunkikonsernia ja valvoa, että konserniin kuuluvat yhteisöt toimivat asetettujen tavoitteiden ja omistajapolitiikan linjausten mukaisesti. Kaupunginhallitus antaa konsernihallintoa koskevia ohjeita.

Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto puolestaan ohjaa ja valvoo kaupungin liikelaitosten ja omistamien yhteisöjen toimintaa. Jaosto määrää kaupungin edustajat yhteisöjen yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksiin ja valitsee kaupungin edustajat kaupungin organisaation ulkopuoliseen hallintoon. Se päättää kaupungin kannanotoista yhtiökokouksissa ja muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin ja ohjeiden antamisesta kaupunkia yhteisöissä ja säätiöissä edustaville henkilöille.

Kaupunginjohtajan tehtävänä on huolehtia konsernin toiminnan ja talouden suunnittelusta ja konsernin toimivuuden seurannasta ja tehdä ehdotuksia konsernirakenteen kehittämiseksi. Kaupunginjohtaja huolehtii kaupungin edunvalvomisesta niissä yhteisöissä, joissa kaupungilla on määräysvalta. Näitä tehtäviä hoitaa myös palvelualuejohtaja ja konserniohjausjohtaja. Vuoden 2017 alusta konserniohjausjohtajan tehtävää hoitaa talous- ja rahoitusjohtaja.

Konsernijohto (kaupunginjohtaja, palvelualuejohtaja ja konserniohjausjohtaja) voi antaa myös yksityiskohtaisempaa ohjausta tässä ohjeessa mainituista asioista.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto on määrännyt kaupungin edustajat konserniyhteisöjen yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksiin ja valinnut kaupungin edustajat kaupungin organisaation ulkopuoliseen hallintoon. Jaosto on päättänyt kaupungin kannanotoista yhtiökokouksissa ja muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin ja antanut ohjeita kaupunkia yhteisöissä edustaville henkilöille.

Tytäryhtiöt ovat konserniohjeen mukaisesti jo valmisteluvaiheessa hankkineet omistajan ennakkokäsityksen tehdessään päätöstä omistajan kannalta merkittävästä asiasta. Yhteistyö konsernin eri toimijoiden kesken on melko hyvää ja se on kehittynyt oikeaan suuntaan. Konsernijohto pitää säännöllisiä yhteistapaamisia mm. liikelaitosten ja vuokrataloyhtiöiden toimitusjohtajien kanssa, joissa käydään läpi liikelaitos/yhtiökohtaisia ja yhteisiä ajankohtaisia asioita.

Pääsääntöisesti ohjeet ovat olleet riittäviä ja omistajapolitiittisia linjauksia on noudatettu. Yhdessä tapauksessa päätöksentekoaikana oli jäänyt huomioimatta ennakkokäsittelymenettely päätöstä tehdessään. Muista poikkeamista ei ole raportoitu.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Konsernitavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti. Tulevien vuosien talousarvioissa kaupunginvaltuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden tarkoituksenmukaisuuteen ja riittävyyteen tullaan kiinnittämään aikaisempia vuosia enemmän huomiota. Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään erillisessä tavoitteiden toteutumista koskevassa luvussa.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Tytäryhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan kaupunginhallitukselle huhtikuussa ja elokuussa kaupungin oman osavuositarkastuksen yhteydessä ja tilinpäätöksessä. Raportointi on perustunut talousarviossa sovittuihin mittareihin ja tunnuslukuihin sekä tytäryhteisöjen tulos- ja rahoituslaskelmiin, taseeseen, tulosennusteeseen sekä toimitusjohtajan katsaukseen. Tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman arvioinnin perustana käytettäviin tunnuslukuihin on syytä kiinnittää huomiota.

Omistajaohjausjaosto on perehtynyt kokouksissaan keskeisten konserniyhteisöjen toimintaan ja talouteen yhtiökohtaisten esittelyjen yhteydessä.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja -palvelujen käyttö

Konserniohjeen yhteiset linjaukset koskevat kaupunkikonsernin seuraavia toimintoja: hankinnat ja omaisuuden luovutus, sijoitus- ja rahoitustoiminta, takaukset, henkilöstöpolitiikka, riskien hallinta ja sisäinen valvonta.

Tytäryhteisöjen tulee ensisijaisesti selvittää konsernin tuottamien palveluiden käytettävyyttä ja kilpailukykyisyys muihin vaihtoehtoihin nähden. Tällaisia ovat mm. toimitila- ja kiinteistöpalvelut, taloushallinnon palvelut, vakuutusten hankkiminen, tietohallinnon palvelut, henkilöstöhallinnon palvelut, tarkastuspalvelut, lakipalvelut, arkistointi sekä monistus- ja painatuspalvelut.

Konsernilla on käytössä konsernitali. Konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen tulee, mikäli mahdollista, keskittää rahaliikenteensä kaupungin konsernitalille. Konsernissa noudatetaan kaupunginhallituksen hyväksymiä sijoitustoiminnan periaatteita. Pankkitilien ja muiden sijoitusinstrumenttien käytöstä on neuvoteltava talous- ja omistajaohjausyksikön kanssa.

Konsernin lainarahoitus järjestetään mahdollisuuksien mukaan keskitetysti. Yhteisöjen tulee esittää lainoitus-tarpeensa kaupungille talousarvion valmistelun yhteydessä ja sopia talous- ja omistajaohjausyksikön kanssa lainoituksen järjestämistavasta. Lainatarpeen esittäminen talousarviovalmistelun yhteydessä tai hyvissä ajoin ennen lainannostotarvetta ei ole kaikkien osalta toteutunut.

Konsernin keskinäisessä palvelutuotannossa on edelleen kehitettävää mm. yhteisöjen välisen laskutuskäytännön ja muun byrokratian osalta.

Konserniyhteisöt noudattavat oman toimialansa voimassa olevia työehtosopimuksia. Emokaupungin henkilöstöhallinto on antanut tarvittaessa asiantuntija-apua konserniyhteisöille. Kaupungin henkilöstöpolitiikan toteutumista konserniyhteisöissä ja liikelaitoksissa ei valvota järjestelmällisesti. Konsernin eri osissa olevan tiedon ja osaamisen hyödyntämiseen ei ole olemassa järjestelmällistä toimintamallia. Henkilöstön liikkuvuus eri yhteisöissä toteutuu pääasiassa normaalin hakumenettelyn kautta.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Konserniohjeen mukaan yhteisön hallituksen velvollisuus on huolehtia, että yhteisön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan ja että riskienhallinnan periaatteet on määritelty. Kokonaisvastuu yhtiön riskienhallinnasta kuuluu hallitukselle. Hallituksen tulee säännöllisesti arvioida riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta. Sisäinen tarkastus ja tilintarkastaja arvioivat niitä prosesseja, joilla organisaatiossa varmistetaan, että merkittävät riskit on ymmärretty ja että niitä hallitaan asianmukaisesti.

Pääsääntöisesti riskienhallinnassa on onnistuttu kohtalaisen hyvin eikä konserniyhteisön toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden ole realisoitunut merkittäviä menetyksiä. Keskeiset ja merkittävimmät toiminnan riskit on vakuutettu.

1.6.6 Konsernitalinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernitalinpäätöksessä esitetään kuntakonsernin tulos ja taloudellinen asema siten kuin konserniyhteisöt olisivat yksi kirjanpitovelvollinen. Kunnan konsernitalinpäätös käsittää konsernituloslaskelman, konsernitaseen, konsernin rahoituslaskelman sekä niiden liitetiedot.

Konserni tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernin tuloslaskelmalla liitetietoineen osoitetaan kaupunkikonsernin tulorahoituksen riittävyys ja toiminnan taloudellinen tulos. Tuloslaskelmassa on vähennetty konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut

sekä sisäinen voitonjako. Ulkopuolisten omistus tytäryhteisöjen tuloksesta on omana eränään nimikkeellä Vähemmistöosuudet. Konsernin osuus osakkuusyhteisöjen tuloksesta on omalla rivillään nimikkeellä Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta). Lisäksi saadut osingot ja muut vastaavat voitto-osuudet on vähennetty konsernituloslaskelmasta.

Konsernin tulos kehittyi tilikaudella positiivisesti ja tilikauden tulos muodostui 23,9 milj. euroa ylijäämäiseksi. Tulos parani edelliseen tilikauteen nähden 16,1 milj. euroa.

Kuopio-konsernin toimintatuotot olivat tilikaudella 557,6 milj. euroa ja toimintakulut 1 092,5 milj. euroa. Toimintakuluista 581,1 milj. euroa oli henkilöstökuluja ja 295,7 milj. euroa palvelujen ostoja. Toimintakulut kasvoivat enemmän kuin toimintatuotot. Toimintatuottojen kasvu oli 12,4 milj. euroa ja toimintakulujen 16,1 milj. euroa. Toimintatuotot kattoivat 51,0 % konsernin toimintamenoista. Emokaupungin vastaava tunnusluku oli 23,7 %. Konsernin toimintakate oli -534,5 milj. euroa, joka on 3,5 milj. euroa heikompi kuin edellisenä vuonna.

Konsernin verotulot olivat 429,1 milj. euroa (kaupungin tulovero, kiinteistövero ja osuus yhteisöveron tuotosta). Verotulot olivat 0,2 milj. euroa pienemmät kuin edellisenä vuonna. Vuoden 2015 kiinteistöverokertymään sisältyi 1,4 milj. euroa korvausta aikaisemmilta vuosilta saamatta jääneitä kiinteistöveroja. Valtionosuudet olivat 244,7 milj. euroa. Konsernin valtionosuus muodostuu Kuopion kaupungin saamasta valtionosuudesta 182,7 milj. euroa sekä kaupungin osuudesta Savon koulutuskuntayhtymän valtiolta saamasta opiskelijoiden yksikköhintarahoituksesta ja Savonia- ammattikorkeakoulu oy:n valtiolta saamasta perusrahoituksesta, yhteensä 62,0 milj. euroa. Valtionosuudet kasvoivat 18,5 milj. euroa. Kasvu kohdistui kaupungin saamiin valtionosuuksiin.

Konsernin rahoitustuotot olivat 3,0 milj. euroa ja rahoituskulut 15,6 milj. euroa. Rahoitustuotot laskivat edellisestä vuodesta 0,5 milj. euroa ja rahoituskulut 1,9 milj. euroa.

Konsernin vuosikate oli 126,8 milj. euroa, joka on 16,2 milj. euroa parempi kuin edellisenä vuonna. Vuosikateen parantumiseen vaikutti emokaupungin valtionosuuksien kasvu. Vuosikate kattoi tilikauden poistot tunnusluvun ollessa 127,6 % (ed. vuonna 111,7 %). Vuosikate asukasta kohden oli 1 122 euroa (ed. vuonna 987 euroa). Emokaupungin vastaavat tunnusluvut olivat 86,3 % ja 391 euroa/asukas.

Konsernin suunnitelman mukaiset poistot olivat 98,8 milj. euroa. Arvon alentumisia kirjattiin 0,6 milj. euroa ja satunnaisia eritä 1,4 milj. euroa, josta 0,8 milj. euroa aiheutui Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymän purkamisen seurauksena ja 0,6 milj. euroa neljän konserniin kuuluvan asunto-osakeyhtiön sulautumisesta Niiralan Kulma Oy:öön.

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernin rahoituslaskelmalla osoitetaan varojen hankinta ja niiden käyttö tilivuoden aikana. Laskelmassa otetaan huomioon tuloslaskelmaan ja taseeseen tehty eliminointi- ja yhdistelykirjaukset. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa konsernin rahavarojen muutoksen tilikaudella.

Konsernin varsinaisen toiminnan rahavirta eli tulorahoitus oli 122,1 milj. euroa, joka on noin 20,3 milj. euroa edellisvuotta parempi. Toiminnan rahavirtaa vahvisti erityisesti 16,2 milj. euroa edellistä vuotta parempi vuosikate. Tulorahoituksen korjauserät olivat -5,2 milj. euroa. Korjauserillä oikaistaan vuosikatetta kaupunkikonsernin saamien pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoittojen ja -tappioiden, osakkuusyhteisöjen tulososuuksien ja pakollisten varausten muutosten osalta.

Kaupunkikonsernin investoinnit olivat 140,5 milj. euroa, joka 12,3 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Konsernin suurimmat investoinnit tekivät Kuopion kaupunki 40,7 milj. euroa, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, konserniosuus 29,6 milj. euroa ja Niiralan Kulma Oy konserni 25,0 milj. euroa.

Toiminnan ja investointien yhteenlaskettu rahavirta oli 2,8 milj. euroa positiivinen. Toiminnan rahavirrat kattoivat konsernin nettoinvestoinnit. Tulorahoituksen riittävyttä kuvaava investointien tulorahoitusprosentti oli 91,2 %, kun se edellisenä vuonna oli 73,7 %. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viimeisen viiden vuoden ajalta on kuitenkin voimakkaasti negatiivinen, -232,0 milj. euroa.

Konsernin rahoituksen rahavirta oli 16,1 milj. euroa. Kaupunkikonsernissa pitkäaikaisia uusia lainoja nostettiin 96,0 milj. euroa ja vanhoja lainoja lyhennettiin 96,9 milj. euroa.

Konsernin rahavarat kasvoivat 18,9 milj. euroa ja ne olivat vuoden lopussa 186,8 milj. euroa. Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta

maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla. Konsernin kassan riittävyys oli 51 päivää kun se edellisenä vuonna oli 46 päivää.

Konsernin lainanhoitokate oli 1,3. Lainanhoitokate kertoo konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoituksen katsotaan riittävän lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Edellisen vuoden lopussa tunnusluku oli 1,4.

Konsernin tase ja sen tunnusluvut

Konsernitaseella ja sen liitteillä osoitetaan kuntakonsernin taloudellinen asema selvittämällä konserniyhteisöjen varat, velat ja vastuut ulkopuolisille. Konserniyhteisöjen keskinäiset saamiset ja velat sekä omistukset on eliminoitu. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen taseisiin aktivoitujen sisäisten katteiden muutokset tilikauden aikana otetaan huomioon.

Konsernitaseen loppusumma oli 1 598,2 milj. euroa, jossa oli kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 29,8 milj. euroa (1,9 %). Taseen vastaavista 1 330,3 milj. euroa (83,2 %) on pysyvien vastaavien hyödykkeitä ja 186,8 milj. euroa (11,7 %) rahavaroja. Pysyvät vastaavat kasvoivat 29,8 milj. euroa (1,9 %). Aineelliset hyödykkeet kasvoivat 20,4 milj. euroa. Aineellisista hyödykkeistä valtaosa, 731,0 milj. euroa, on rakennuksia, joiden tasearvo väheni vuoden aikana 21,1 milj. euroa. Koneiden ja kaluston tasearvo oli 171,3 milj. euroa ja ne vähenivät 10,6 milj. euroa. Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden arvo oli 182,4 milj. euroa ja ne vähenivät 1,2 milj. euroa. Maa- ja vesialueet kasvoivat 4,3 milj. euroa tasearvon ollessa 131,2 milj. euroa. Konsernin rahat ja pankkisaamiset olivat 172,3 milj. euroa ja ne kasvoivat 9,4 milj. euroa. Suurimmat rahavarat olivat Kuopion kaupungin 50,0 milj. euroa, Kuopion Energia Oy:n 31,6 milj. euroa ja Niiralan Kulma Oy:n 17,5 milj. euroa.

Konsernin oma pääoma oli 406,1 milj. euroa. Oman pääoman osuus taseesta on 25,4 %. Konsernin taseeseen kertynyt alijäämä oli 15,8 milj. euroa. Asukasta kohden laskettuna alijäämä oli - 140 euroa.

Konsernin lainakanta vuoden lopussa oli 906,6 milj. euroa, joka on 8 022 euroa asukasta kohti. Lainakanta pieneni edellisestä vuodesta 1,9 milj. euroa. Vähennys on 79 euroa asukasta kohti. Konsernin lainakannasta suurimmat velat olivat Kuopion kaupungin 314,4 milj. euroa, Niiralan Kulma Oy:n 187,0 milj. euroa ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin lainan konserniosuus 157,0 milj. euroa.

Konsernin omavaraisuusasteeksi muodostui 28,0 %. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Alle 50 %:n omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta. Emokaupungin omavaraisuusaste oli 56,3 %.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 92 %. Tunnusluku kertoo kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Emokaupungin vastaava tunnusluku oli 50,9 %.

Kuopio konserni

TULOSLASKELMA

	2016 1000 €	2015 1000 €
Toimintatulot	557 569	545 201
Toimintamenot	-1 092 468	-1 076 403
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	418	245
TOIMINTAKATE	-534 481	-530 957
Verotulot	429 135	429 383
Valtionosuudet	244 730	226 189
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotulot	403	905
Muut rahoitustulot	2 576	2 587
Korkomenot	-14 905	-16 785
Muut rahoitusmenot	-641	-715
Rahoitustulot ja -menot	-12 567	-14 008
VUOSIKATE	126 816	110 607
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-98 834	-99 055
Omistuksen eliminointierot	9	0
Arvonalentumiset	-582	0
Poistot ja arvonalentumiset	-99 407	-99 055
Satunnaiset erät	1 392	309
TILIKAUDEN TULOS	28 801	11 862
Tilinpäätössiirrot	-99	-97
Tilikauden verot	-906	-548
Laskennalliset verot	-2 417	-2 377
Vähemmistöosuus	-1 448	-968
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	23 931	7 871
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatulot / Toimintamenot, %	51,0 %	50,7 %
Vuosikate / Poistot, %	127,6 %	111,7 %
Vuosikate, € / asukas	1 122	987
Asukasmäärä	113013	112117

Kuopio konserni

RAHOITUSLASKELMA

	2016 1000 €	2015 1000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	126 816	110 607
Satunnaiset erät	1 392	309
Tilikauden verot	-906	-548
Tulorahoituksen korjauserät	-5 167	-8 552
Toiminnan rahavirta yhteensä	122 135	101 817
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-140 518	-152 797
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 450	2 787
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	19 761	38 146
Investointien rahavirta yhteensä	-119 307	-111 864
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 828	-10 047
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-258	-29
Antolainasaamisten vähennykset	267	85
Antolainauksen muutokset yhteensä	9	57
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95 976	88 818
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-96 930	-73 888
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-577	-42
Lainakannan muutokset yhteensä	-1 531	14 888
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	7 716	2 819
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	653	94
Vaihto-omaisuuden muutos	1 894	-391
Saamisten muutos	11 284	6 536
Korottomien velkojen muutos	-3 952	-801
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	9 878	5 438
Rahoituksen rahavirta	16 073	23 202
Rahavarojen muutos	18 901	13 155
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	186 817	167 916
Rahavarat 1.1.	167 916	154 761
Rahavarojen muutos	18 901	13 155

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2016	2015
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, euroa	-232 026	-301 020
INVESTOINNIT		
Investointien tulorahoitus, % = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno	91,2 %	73,7 %
Pääomamenojen tulorahoitus, % = 100 * Vuosikate / (Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)	53,7 %	49,4 %
LAINANHOITO		
Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)	1,3	1,4
Kassan riittävyys, pv	51	46
Asukasmäärä	113 013	112 117

Kuopio konserni

	2016	2015
TASE	1000 €	1 000
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	6 157	7 027
Konserniliikearvo	126	252
Muut pitkävaikutteiset menot	9 757	4 265
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	705	454
Aineettomat hyödykkeet	16 745	11 999
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	131 189	126 895
Rakennukset	731 009	752 149
Kiinteät rakenteet ja laitteet	182 431	181 214
Koneet ja kalusto	171 328	181 905
Muut aineelliset hyödykkeet	4 180	3 890
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	71 140	24 795
Aineelliset hyödykkeet	1 291 278	1 270 848
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	8 539	7 868
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	12 028	12 691
Muut saamiset	1 745	1 775
Sijoitukset	22 312	22 334
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 330 335	1 305 181
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	1 976	1 716
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	1 346	1 259
Muut toimeksiantojen varat	1 317	1 301
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 639	4 276
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	13 073	14 598
Keskeneräiset tuotteet	273	635
Valmiit tuotteet	16	22
Muu vaihto-omaisuus	9	9
Vaihto-omaisuus	13 371	15 263
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	67	0
Lainasaamiset	220	1 309
Muut saamiset	21	457
Siirtosaamiset	1	0
Pitkäaikaiset saamiset	308	1 766
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	29 070	39 558
Lainasaamiset	209	667
Muut saamiset	13 894	16 498
Siirtosaamiset	19 560	17 235
Lyhytaikaiset saamiset	62 733	73 957
Saamiset	63 041	75 723
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	769	763
Muut arvopaperit	13 712	4 215
Rahoitusarvopaperit	14 480	4 978
Rahat ja pankkisaamiset	172 336	162 938
VAIHTUVAT VASTAAVAT	263 228	258 902
VASTAAVAA	1 598 202	1 568 358

Kuopio konserni

	2016	2015
TASE	1000 €	1 000
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	414 491	414 491
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	13	13
Ylikurssirahasto	2	88
Arvonkorotusrahasto	68	762
Muut omat rahastot	7 313	7 296
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-39 697	-47 980
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	23 931	7 871
OMA PÄÄOMA	406 121	382 541
VÄHEMMISTÖOSUUDET	35 029	26 449
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	252	270
Muut pakolliset varaukset	11 363	10 686
PAKOLLISET VARAUKSET	11 615	10 956
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	2 031	1 769
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 409	2 001
Muut toimeksiantojen pääomat	3 479	3 016
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	7 920	6 786
KONSERNIRESERVI		
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	762 784	770 256
Lainat julkisyhteisöiltä	58 410	65 815
Saadut ennakot	0	260
Ostovelat	1 800	2 800
Muut velat	50 777	47 420
Siirtovelat	4	9
Laskennallinen verovelka	11 645	
Pitkäaikainen vieras pääoma	885 420	886 561
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	78 685	65 471
Lainat julkisyhteisöiltä	6 704	6 964
Saadut ennakot	8 132	10 028
Ostovelat	46 753	43 898
Muut velat	25 784	26 976
Siirtovelat	82 158	88 621
Laskennalliset verovelat	3 882	13 106
Lyhytaikainen vieras pääoma	252 097	255 065
VIERAS PÄÄOMA	1 137 517	1 141 627
VASTATTAVAA	1 598 202	1 568 358
Tase-ero		
KONSERNIN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	28	26
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	92	94
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	-15 766	-40 109
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), € / asukas	-140	-358
Konsernin lainat, € / asukas	8 022	8 103
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	906 583	908 508
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0
Kunnan asukasmäärä	113 013	112 117
Konsernin henkilöstön lukumäärä keskimäärin	7 603	7 362

Konsernin omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.7.1 Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos ennen tuloksenkäsittelyä on 6.251.189,30 euroa alijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- Tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan seuraavasti: ydinkaupunki 20.994,63 euroa, tilakeskus 255.233,82 euroa, Kuopion Vesi liikelaitos 22.227,22 euroa ja Pohjois-Savon pelastuslaitos 130.366,74 euroa, yhteensä 428.822,41 euroa.
- Katetaan tilikauden alijäämä 5.822.366,89 euroa edellisten tilikausien ylijäämästä kuluvan vuoden kirjanpidossa.

1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi (Kuntalaki 115 §).

Esitystä talouden tasapainottamisesta ei tarvita, koska taseessa on aikaisemmilta tilikausilta kertyneitä ylijäämiä 117.036.227,16 euroa ja tilikauden 2016 alijäämän 5.822.366,89 euroa vähentämisen jälkeen taseessa on kertynyttä ylijäämää yhteensä 111.213.860,27 euroa.

2 Talousarvion toteutuminen

2.1 Tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Strategisten tavoitteiden seuranta

Vuoden 2016 talousarviossa oli yhteensä 25 valtuustoon nähden sitovaa kaupunkistrategiaa toteuttavaa tavoitetta. Tavoitteista 22 (88 %) ovat toteutuneet tai etenevät suunnitellusti. Kaikkien asetettujen tavoitteiden suuntaan on jossain määrin edetty, sillä täysin toteutumattomia tavoitteita ei ole. Asetetuista tavoitteista kolmessa (12 %) Resurssit, johtaminen ja henkilöstö -näkökulmaa toteuttavassa tavoitteessa on edetty odotettua hitaammin. Ne ovat tavoitteita, jotka vaativat pitkäjänteisiä toimenpiteitä toteutuakseen.

Taulukko: Tavoitteiden toteutuminen strategian näkökulmittain vuonna 2016

Tavoitteen toteutuminen		Strategian näkökulma			Yhteensä	%-osuus
Symboli	Selite	Vetovoima, kilpailukyky ja kasvu	Asukkaat ja palvelut	Resurssit, johtaminen ja henkilöstö		
	valmis / etenee suunnitellusti	5	10	7	22	88 %
	etenee osittain tai hitaasti	-	-	3	3	12 %
	ei etene	-	-	-	-	0 %
Tavoitteita yhteensä		5	10	10	25	100 %

Vetovoima, kilpailukyky ja kasvu

1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Yhteistyötä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa kehitetään erityisesti palvelutuotannon osalta (palvelu- ja hankintaohjelma).		(etenee suunnitellusti) Osana palvelualueuudistusta Kuopio Innovation Oy:n palvelut on integroitu elinvoima- ja konserni-palveluihin sekä terveydenhuollon ja perusturvan palvelualueille. Alkavien ja toimivien yritysten palveluita on koottu asiakaslähtöisemmiksi yhdessä sidosryhmien kanssa. Kuntatekniikkaliikelaitoksen kanssa on tehty hankintojen puitesopimuksen kehittämistoimenpiteitä. Liikuntatilojen yksityisen tuottamismallin periaatteet hyväksytty kaupunginhallituksessa 3.10.2016. Yrittäjyyskasvatus (Yrityskylä) on vakiintunutta toimintaa ala- ja yläkouluissa.
Yritystonttien tarjonta	Elinkeinoelämän kehittämisen edellytyksistä (mm. tonttien saatavuudesta) huolehditaan.		(etenee suunnitellusti) Toimitilojen täyttöaste on parantunut vuoden aikana. Aktiivista maanhankintaa on tehty Vanuvuoressa, Hiltulanlahdessa ja Ranta-Toivalassa. Neuvottelut ovat käynnistyneet Pienen Neulamäen alueella. Hepomäen osayleiskaava on edennyt aikataulussa, Välimäki on valmistunut.

			Sorsasalon ja Musiikkikeskuksen ympäristön suunnittelu etenee ohjelmoidusti. Hepomäen suunnittelu on siirtynyt vuodelle 2017. Asemanseudun sopimus on allekirjoitettu ja kaavatyö etenee. Matkustajasataman yleissuunnitelman laadinta alueen kehittämiseksi yritystarpeita varten on käynnissä. Kumpusaarentien hanke on käynnissä.
--	--	--	---

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liike-, toimisto-, varasto- ja teollisuusrakentaminen (k-m2)	64 058	12 086	84 702	22 405	8 173	30 428	21 566
Työpaikat	47 539	48 534	49 420	49 997	49 009	..	..
Liikevaihdon muutos (%), Kuopio	5,1	6,2	3,2	3,1	-0,9	1,1	..
Palkkasumman muutos (%), Kuopio	3,0	6,6	4,0	5,2	1,0	0,9	..
Viennin muutos, Kuopion seutu (%), seutu	12,9	18,3	5,8	0,5	-8,0	8,4	..
Yhteisöveron tuotto tilinpäätöksen mukaan milj. €	13,7	18,4	14,8	17,1	19,2	21,8	20,5

2. Innovaatio- ja opiskelukaupunki

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Savilahti -kärkihanke	Savilahden alueen kehittäminen etenee suunnitellusti.		(etenee suunnitellusti) Alueen yleissuunnitelma on tekeillä ja sopimuksia neuvotellaan ja toteutetaan suunnittelun etenemisen mukaisesti. Yliopistonrannan kaavatyö on käynnistynyt. Lisäksi on käynnistetty alueen suunnittelua ja kehittämistä tukevia erillishankkeita (mm. SmaRa, SaVe), korjattu alueen turvallisuuspuutteita, saaneerattu katuosuuksia, vahvistettu viestintätoimenpiteitä ja avattu verkkosivusto osoitteessa: http://www.savilahti.com/.

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikka/ Savonia AMK/ Kuopion toimipisteet		..	..	..	..	2,5	2,5
Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikka/ Itä-Suomen yliopisto/ Kuopion kampus		7,8	8,0	8,6	9,1	9,5	7,5

3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Kasvua ja vetovoimaa tukeva markkinointi	Positiivisen Kuopio -kuvan aktiivista kehittämistä jatketaan		(etenee suunnitellusti) Yhteismarkkinoinnin uudet sopimukset on laadittu keskeisten kumppaneiden kanssa. Kuopio Innovation Oy:stä MVA-yksikköön rekrytoitu henkilöstö vastaa jatkossa yhteismarkkinoinnin koordinoimisesta. Kuopio Convention Bureau Oy perustettu selvitystyön mukaisesti. Hyvinvointipalveluiden tiedotusta, markkinointia ja viestintää on kehitetty ja tehostettu mm. kirjastojen, museoiden ja liikuntapaikkojen osalta. Kaupungin verkkosivut on uudistettu.
Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.		(etenee suunnitellusti) Juankosken kuntaliitos toteutui vuoden 2017 alussa. Maakunnallista yhteismarkkinointia kuntien kanssa on toteutettu sovittujen periaatteiden mukaisesti. Osallistuttu aktiivisesti alueellisiin ja valtakunnallisiin verkostoihin. Kirjasto-, museo- ja kansalaisopistotoiminnassa, lukiokoulutuksessa, jätehuollossa, ilmanlaadun tarkkailussa, ympäristö- ja rakennusvalvonnassa sekä tapahtumapalveluissa on kehitetty kuntayhteistyötä ja yhtenäistetty toimintatapoja.

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Muuttohalukkuus, sijoittuminen kaupunkivertailussa (Taloustutkimus)	6.		6.		6.		4.
Yöpymiset majoitusliikkeissä (väh. 20 petipaikkaa)	602 823	545 775	576 186	571 065	537 592	526 015	549 970
Muuttovoitto (ml. nettosiirtolaisuus)	432	422	1 001	1 025	1 057	783	820

Asukkaat ja palvelut

4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Asuntotonttien tarjonta	Asuntotonttitarjonta mahdollistaa Kuopion kasvutavoitteiden toteutumisen.		(etenee suunnitellusti) Kuopioon valmistui noin 900 uutta asuntoa vuonna 2016. Asuntotuotantoon myönnettyjen lupien määrä, n. 1 400 asuntoa, kasvoi aiempia vuosia korkeammaksi.

			Lehtoniemen pohjoisosan, Hiltulanlahden 2. vaiheen, Savilahden, Mölymäen sekä keskustan ja lähiöiden täydennysrakentamisalueiden asemakaavoitus ja muu suunnittelu etenevät ohjelmoidusti. Neulaniemen osayleiskaava on ollut nähtävillä ja tulee päätöksentekoon alkuvuoden 2017 aikana. Rauhalahden osayleiskaava valmistunut luonnokseksi ja Vanuvuoren etenee suunnitellusti. Kasvualueilla (Hiltulanlahti, Vanuvuori, Ranta-Toivala, Tahko) on tehty aktiivista maanhankintaa.
Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Ilmastopoliittisen ohjelman toteuttaminen	Kuopion ilmastopoliittisen ohjelman tavoitteet otetaan huomioon yhdyskuntarakenteen kehittämisessä. Energiatehokkuutta lisätään.		(etenee suunnitellusti) Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet Kuopiossa 35 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2017. Kuopion kaupunki liittyi uuteen kunta-alan energiatehokkuus-sopimukseen vuosiksi 2017 - 2025. Energiatehokkuuden toteuttamista on jatkettu mm. energiatehokkuushankkeessa. Täydennysrakentaminen on huomioitu yleiskaavoitus-ohjelmassa. Merkittävimmät täydennysrakentamisen yleiskaavat ovat: Rauhalahti, Kelloniemi, Itkonniemi-Vanha Asema. Kaavatalouskoulutus on suunnitteilla. Joukkoliikennestrategiasta on valmistunut luonnos ja viisaan liikkumisen hanke on käynnistynyt. Katuvalaistuksen ohjausjärjestelmän hankinnan suunnittelu on käynnissä. Jätteiden lajittelulle ja keräykselle asetetuista uusista velvoitteista on tiedotettu taloyhtiöitä ja vuokralokiinteistöjä. Jätepoliittinen ohjelma on kunnissa hyväksyttävänä.
Lähiöiden ja keskustaajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Asuntotuotantoa suunnataan erityisesti alueille, joissa palvelurakenne on olemassa.		(etenee suunnitellusti) Jynkän täydennysrakennuskaava on edennyt ohjelmoidusti ja Puijonlaakson ja Kelloniemen ohjelmoitua hitaammin. Julkulan täydennysrakennuskohteessa talojen rakentaminen on käynnissä. Rauhalahden osayleiskaavaluonnos valmistui ja kaupunginhallitus käsitteli sitä 16.1.2017. Kaava asetetaan nähtäville alkuvuodesta 2017. Kaava mahdollistaa 1 200 uuden asukkaan sijoittumisen alueelle.

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Lähiöiden ja keskustaajamien omaisuus ja täydennysrakentaminen	Kuntaliitosten myötä tapahtunut Kuopion alueellinen kasvu ja alueiden erilaisuus otetaan huomioon maankäytön, palvelurakenteen ja palvelujen tuottamistavan kehittämisessä.		(etenee suunnitellusti) Karttulanlahden asemakaavan päivitystyö on laajennettu koskemaan koko aluetta. Taajamien tontit ovat kaupungin tonttimarkkinoinnissa. Maaseuturakentamisen periaatteita koskeva ohjeistus on valmistunut ja kaupunginhallitus hyväksyi sen 19.12.2016.

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Valmistuneet asunnot	502	865	827	964	848	926	882
Myönnettyt luvat, asuntoa	782	863	1 049	780	954	907	1 384
Keskustan asukasmäärä 1.1.	12 133	12 227	12 367	12 856	13 069	13 158	13 228
Kasvihuonekaasupäästöt ilman teollisuutta (ktCO ₂ -ekv) yht.	894,1	784,8	694,0	658,8	577,7	540,6	..
Kasvihuonekaasupäästöt ilman teollisuutta (tCO ₂ -ekv) /asukas	8,3	7,3	6,4	6,0	5,2	4,8	..
Kaupunkiliikenteen matkustajamäärä 1000 matkustajaa/vuosi	..	4 304	4 460	4 641	4 750	4 909	5 560

5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Hillitään rakennetyöttömyyden / pitkäaikaistyöttömyyden kasvua. Työllisyyden parantamiseksi etsitään aktiivisesti uusia vaihtoehtoja. Valmistellaan päätöksentekoon työllisyyden toimenpideohjelma.		(etenee suunnitellusti) Kuopion seudun monialaisen yhteispalveluverkon toiminta on käynnistynyt. Kaupunki ei saanut rahoitusta 300-päiväläisten hankkeelle. Työllistymispalvelujen toimintasuunnitelma uudistettiin. Työllistymispalvelut siirtyivät osaksi elinvoimapaalveluja. Kuopion seutu pääsi mukaan valtakunnalliseen kuntakokeiluun, joka tähtää pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen.
Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasoista hyvinvointijohtamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kehitetään (hyvinvointiohjelma)		(etenee suunnitellusti) Poikkihallinnollinen hyvinvointisuunnitelma on laadittu osana hyvinvointikertomusta. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on työstetty ja se valmistuu huhtikuussa 2017. Hyvinvointimarkkinointia on toteutettu ja hyvinvointia tukevia toimintamalleja edistetty markkinoinnin keinoin brändäämällä mm. kirjastopalveluita, liikuntapaikkoja ja asukastupia houkuttelevimmiksi.

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistään erityisesti ennalta ennaltaehkäisevin toiminnan kautta. Hyvinvoinnin kehittämisen painopisteenä ovat erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja konkreettisenä tavoitteena on lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen hillintä. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut kootaan asiakkuuden ja talouden hallinnan kehittämiseksi uudeksi palvelukokonaisuudeksi.		(etenee suunnitellusti) Lastensuojelumenot ovat vähentyneet 0,06 % ja vanhuspalvelumenot kasvaneet 5,71 % vuoteen 2015 verrattuna. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuuden uudelleen organisointia on selvitetty, valmistuu v. 2017. Monialainen nuorten hyvinvoinnin integroitu toimintamalli -kuntakokeilu on päättynyt. Näiden seurauksena mm. lapsiperhepalveluissa on avohuolto ja perhepalvelut organisoitu uudelleen ja siirrytty tiimityöhön, lasten- ja nuorten kuntoutuspalvelut (pt, ft, tt) ja perheneuvola ovat siirtyneet terveydenhuollon palvelualueelle. Lisäksi on resursoitu lapsiperheiden aikuisten sosiaalityöhön ja aikuissosiaalityön nuorten tiimin toimintaan, alle 18-vuotiaiden liikkiskorttiin, kiusaamiseen vastaiseen työryhmätoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön. Oppilashuoltosuunnitelmat ja yhteisöllisen oppilashuollon toimintaperiaatteet on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointi- ja varhaiskasvatussuunnitelman laatimiset on aloitettu. Nuorisohjelman päivitys on kesken. Ikäihmisten palveluketjujen optimoinnilla ja oman toiminnan kehittämisen avulla on saatu tuottavuutta nostettua, mikä näkyy ikäihmisten hoitopäivien ja hoitajaksojen sekä kustannusten mallillisena kehityksenä. On toteutettu Aktivoiva arjen tuki (AATU) -hanketta. Terve Kuopio Kioskin ja Nilsin Hyvinvointitorin toiminta jatkuu. Käyttöön on otettu liikuntapaikkosen hyvinvointikortti. Osallistavan sosiaalisen tuen hankkeessa on pilotoitu matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä ylläpitäviä sosiaalisen kuntoutuksen palveluita. Terveellisen, turvallisen ja esteettömän kaupunkiympäristön edistämistä on jatkettu.
Palvelujen asiakaslähtöisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisaatiota viedään eteenpäin. Mallien hyödyt ja kustannukset ennakoarvioidaan. Kehittämislle asetetaan selkeät tavoitteet etukäteen ja niiden toteutumista myös jälkiarvioidaan.		(etenee suunnitellusti) Digitaalisten palvelujen kehittäminen etenee suunnitellusti, mm. Muksunetti, nuorten sähköinen hyvinvointitarkastus/-kortti, opiskelijahuollon Tukea toiseen -sivusto, sähköinen yo-tutkinto, Pedagogiikka pilvessä -hanke, kansalaisopiston verkko-opetus, omatoimikirjastot, jätehuollon sähköinen asiointi, Lupapiste.fi -palvelu, kotihoidon virtuaalikutikäynnit, etämusiikin lähetykset palvelutaloihin, virtuaalinen harrastepäivä, virtuaalinen omaishoitajakoulutus, terveystietopalveluiden ajanvarauksen tekstiviestimuistutukset, sähköinen ajanvaraus ja laboratoriovastaukset tekstiviesteinä. Digitalisaation kehittämisohjelma, pilvipalvelustrategia ja koulujen pedagogiikan digitalisointia

			linjaava tieto- ja viestintäteknologiasuunnitelma on hyväksytty. Digikoulutusta on järjestetty ja toteutettu digitaalisuuden ideakilpailu. Sosiaalisen viestinnän kanavien käyttöä on tehostettu ja uudistettu kaupungin internet-sivut.
Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Kuntalaisten yhteisöllisyyttä, aktiivisuutta ja osallisuutta lisätään. Lähidemokratiamallin kehittäminen saadaan valmiiksi.	✓	(valmis) Kaupunginvaltuusto hyväksyi Kuopion lähidemokratiamallin 10.10.2016. Kuntaliitosalueille perustetaan 6 pitäjäraatia joiden tehtävänä on edistää kuntalain 22 §:n mukaisesti kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallisuus- ja vaikutusmahdollisuuksia. Pitäjäraadit aloittavat toimintansa alkusyksystä 2017. Kaupunkialuetta koskettava kansalaistoimijalähtöisen paikallisen kehittämisen -hanke (KAKE) ja maaseutualueen kehittämishanke LEADER ovat käynnissä.
Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäytäntöä laajennetaan. Palvelualoitteen kokeiluun on olemassa valmius.	●	(etenee suunnitellusti) Palvelusetelien kautta ostettiin v. 2016 palveluja 8,67 milj. €:lla (7,53 milj. € v. 2015). Yksiportaisen hoidon ja hoivan mallin mukainen asumisen palveluseteli ja kuntoutuspalvelujen hankintojen palveluseteli lymfaterapiassa ja peruukkipalvelussa on otettu käyttöön. Palvelusetelilaajennusta puhe-, fysio- tai toimintaterapian puolelle on pohjustettu Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kanssa. Palvelualoite on otettu käyttöön kokeiluajaksi 1.1.2016 - 30.5.2017. Palvelualoitteita on tehty kolme: lukiokoulutuksen opinto-ohjaus ostopalveluna, vanhusten hoivapalvelujen järjestäminen ja puitejärjestelmän luokitus. Yksikään ei johtanut jatkotoimenpiteisiin. Pienhankintajärjestelmä on otettu käyttöön ja hankinnoista vastaavia on perehdytetty sen käyttöön. Valmisteltu ja testattu kumppanuuteen perustuvia hankintamuotoja, mm. valaistuksen ohjausjärjestelmä, pitkäaikaistyöttömien rekrytointi asiakastuville ja MLL:n perheentalo. Uusi yksityinen päiväkotitoimi on aloittanut Saaristo-kaupungissa. Kaksi uutta palveluntuottajaa ovat varanneet tontit ja ko. päiväkodit käynnistyvät kesällä 2017. Liikuntatilojen yksityisen tuottamismallin periaatteet hyväksytty kh:ssa 3.10.2016. Valmisteilla Puijo Areena-hanke sekä Tuplajäät Oy:n yksityinen jäähallihanke.

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ammatillisten perhekotien ja lastensuojelulaitosten keskimääräiset kustannukset €/lapsi/kuukausi	6 539	6 667	6 934	7 441	7 700	7 400	6 900
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	8,3	8,2	8,0	6,5	6,4	..	..
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	14,1	..	..	12,8	..	..	..
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,0	3,1	3,1	3,0	2,9	3,1	..
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista	9,1	8,8	8,4	8,2	7,9	7,5	..
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)	90,5	91,1	91,9	92,3	92,4	93,4	93,5
Työttömien määrä (keskimäärin vuodessa)*	6 029	5 509	5 476	6 098	6 721	7 590	7 370
Kelalle maksetut työmarkkinatukimaksut (Kelasto) milj. €	..	..	..	..	..	11,1	11,9

*) Juankoski ym. Kuntaliitokset sisältyvät koko työttömien aikasarjaan.

Resurssit, johtaminen ja henkilöstö

6. Tasapainoinen talous

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Kehitetään vaihtoehtoisia kokonaistaloudellisia tilaratkaisuja.		(etenee hitaasti tai osittain) Kaupungin rakennuksia myytiin vuonna 2016 yhteensä 3 kpl (1 402 m ²) ja purettiin 23 kpl (9 622 m ²). Asunto-osakkeita myytiin 1 kpl (14 m ²). Myyntien ansiosta ylläpitokulut vähenivät vuositasolla 60 500 €. Purettujen kohteiden ylläpitokulut vähenivät 447 800 € ja korjausvelka pieneni 375 000 €. Uusien kohteiden, mm. Jynkän, Karttulan ja Hiltulanlahden koulujen hankesuunnitteluvaiheessa on huomioitu tilojen yhteiskäyttöä ja tehostamista.
Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienenee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €.		(etenee suunnitellusti) Kuopion kaupungin vuoden 2016 tilikauden tulos oli 5,8 milj. € alijäämäinen. Vuosikate oli 44,2 milj. € (391 €/asukas) ja se kattoi 86,3 % poistoista. Investointien tulorahoitusprosentti oli 78,4 %. Lainanhoitokate oli 0,8.
Tuottavuuden kehittyminen	Koko kaupungin toimintakatteen kasvu on enintään 1,4 % vuoden 2015 talousarvioon nähden.		(etenee hitaasti tai osittain) Koko kaupungin toimintakatteen kasvu vuonna 2016 oli 2,0 % vuoteen 2015 verrattuna. Tuottavuusohjelman toteutumisen arviointi on tehty ja tuottavuuskehityksen seurantaa lisätty. Talouskuutioraportteja on kehitetty palvelualueiden tarpeisiin. Talouden seurannan ja johdon raportoinnin järjestelmien uudistaminen on saatettu loppuun.

			Tuottavuuslinjauksia päivitettiin talousarviovalmistelun yhteydessä, mutta itse tuottavuusohjelman tarkistaminen on siirtynyt kaupunkistrategian tarkistamisen jälkeiseen aikaan. Henkilöstö teki vuonna 2016 yhteensä 119 kehittämisaloitetta, joista 91 osalta on päätetty jatko-toimista ja 7 on toteutuksessa. Kaupunginjohtajan innovaatiopalkinnot jaettiin marraskuussa.
Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Tuottavuuden kehittyminen	Valtiolta normeihin ja velvoitteisiin mahdollisesti tulevat helpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.		(etenee suunnitellusti) Päivähoidon subjektiivisen oikeuden rajaaminen ja lapsiryhmäkoon kasvattaminen sekä iltapäivätoiminnan maksujen korotukset otettu käyttöön 1.8.2016. Päivähoitomaksujen korotukset eivät toteutuneet. Erityispäivähoidon uudelleenjärjestelyjen arviointi on tehty. Muutoksia järjestelyihin on tehty arvioinnin ohjaamana. Valtiolta on tullut muutoksia ympäristöterveydenhuollolta tuleviin valvontatoimenpiteiden toteuttamiseen.

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Koko kaupungin tilikauden tulos, milj. €	8,4	5,1	-6,5	1,0	118,4*	-13,5	-6,3
Taseen yli-/alijäämä, milj. €	9,2	17,4	17,4	7,8	128,4	117,0	111,2
Vuosikate, milj. €	45,1	41,7	20,5	37,8	43,0	36,7	44,2
Vuosikate % poistoista	119,7	106,1	50,2	84,5	86,6	72,8	86,3
Vuosikate, €/asukas	483	428	208	355	400	328	391
Omavaraisuusaste, %	60,4	59	55,6	51,6	57,2	56,4	56,3
Investointien tulorahoitus, %	101,7	84	27,2	54,7	23	79,4	78,4
Lainat €/asukas	1 650	1 765	2 010	2 339	2 844	2 802	2 782
Lainanhoitokate	3,1	2,6	0,7	1,5	1,4	0,9	0,8
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	43,1	43,9	46,6	50,9	50,6	52,5	50,9
Tuloveroprosentti	19,5	19,5	19,5	19,5	20,5	20,5	20,5

*) Ilman satunnaisia eriä -6,8 milj. €

7. Liikelaitosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Liikelaitosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Omistajaohjausta kehitetään edelleen, jotta konsernin kokonaisetulo toteutuu.		(etenee suunnitellusti) Servican tuottavuusryhmä on kokoontunut säännöllisesti seuraamaan Servican tuottavuuden kehitystä. Kaupungin talousarvion konsernivalmistelu on toteutettu aiempia vuosia laajempaan tavoiteasetannan sekä toiminnan ja talouden pitkän aikavälin suunnittelun osalta. Järjestetty konserni-iltapäivä ja käsitelty ajankohtaisia konserniohjaamiseen liittyviä asioita, kuten taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden asettamisaikataulusta.

Mittari	Palvelun tuottaja	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ydinkaupunki (ei sisällä liikelaitoksia eikä konserniyhtiöitä)							
Erikoissairaanhoidon kustannukset (netto), milj. €	PSHP	107,6	117,0	138,3	138,8	149,4	154,9
Erikoissairaanhoidon kustannukset (netto) €/asukas	PSHP	1 104	1 186	1 301	1 291	1 333	1 371
ICT-kustannukset, ICT-palveluiden ostot €/asukas	Istekki ja yritykset	72,2	82,3	89,2	93,3	102,8	105,2
Tilojen (kaikki tilat) ylläpitokustannukset, €/brn2/vuosi	Tilakeskus	56,51	58,0	60,0	61,4	64,4	67,0
Palkkahallinnon kustannukset, €/htv/vuosi	Kuhilas Oy	307,3	290,6	283,5	245,9	232,0	203,1
Taloushallinnon kustannukset, milj. €	Kuhilas Oy	0,843	0,912	0,924	0,916	0,954	0,969
Ateriakustannukset/ lounas/ perusopetuksen oppilas €/ateria *)	Servica	1,84	2,48	2,53	2,53	2,62	2,69
Ateriakustannukset/ lounas/ lukion opiskelija €/ateria *)	Servica	2,08	2,72	2,77	2,77	2,87	2,94
Ateriakustannukset/ palv.keittiö/lounas/päivähoitolapsi €/ateria *)	Servica	2,80	3,25	3,31	3,31	3,43	3,52

*) Hinnitteluperusteen muutos vuodesta 2012 palvelutuotannossa käyttäen tilojen vuokrat sisältyvät aterian hintaan.

Ydinkaupunki ja liikelaitokset	Palvelun tuottaja	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Työterveyshuolto, bruttokustannus /htv.	Kallaveden TT		342,93	375,83	421,25	420,52	458,45
Työterveyshuolto, nettokustannus (Kelan tulot huomioitu)/htv.	Kallaveden TT		174,84	175,83	199,70	194,18	227,92
Työterveys kokonaiskulut milj. €	Kallaveden TT		1,89	2,09	2,41	2,58	2,75
josta ennaltaehkäisevä milj. €	Kallaveden TT		0,68	0,73	0,85	0,99	1,12
josta sairaanhoito milj. €	Kallaveden TT		1,20	1,36	1,56	1,59	1,63

Kuntaliitokset 2013 Nilsia, 2015 Maaninka

8. Määrätietoinen johtaminen

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.		(etenee suunnitellusti) Vuonna 2016 kaupungilla oli avoinna 1 129 työpaikkaa, joista sisäisesti täytettiin 118 (814 / 85 työpaikkaa v. 2015). Sisäistä liikkuvuutta on edistetty pitämällä avoimia tehtäviä ensin 7 päivää sisäisessä haussa ja huomioimalla ensin mahdolliset kaupungin palveluksessa olevat osa-aikaiset ja uudelleen sijoitettavat. Palvelualueilla on laadittu suunnitelmia, jotka mahdollistavat henkilöstön joustavan liikkumisen palvelualueen sisällä ja hyödyntävät osaamiskartoituksissa syntynyttä tietoa rekrytointien yhteydessä.
Henkilöstötyön tuottavuus	Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.		(etenee hitaasti tai osittain) Sairauspoissaolot olivat 17,0 kalenteripv/htv, kasvua 0,8 kal.pv/htv edelliseen vuoteen verrattuna. Sairaus-, tapaturma- ja kuntoutuspoissaolojen osuus säännöllisestä työajasta oli 4,7 % (4,4 % v. 2015). Kevan ennustetiedon mukaan varhaiseläke-menoperusteiset maksut kasvavat noin 0,326 M€ vuoteen 2015 verrattuna, josta oma henkilöstö n. 0,145 M€, ulkoistettu henkilöstö 0,111 M€ ja kuntaliitoksilla liittynyt henkilöstö 0,07 M€. Kevan ammatillisten kuntoutuksen selvittelyssä on ollut 20 työntekijän asia (39 hlöä v. 2015). Kuntoutusaloitteita on pantu vireille yhteensä 121 kpl (130 kpl vuonna 2015).

			Työhyvinvointia on lisätty mm. tekemällä työhyvinvointisuunnitelmia, kouluttamalla työhyvinvointipareja, käyttöönottamalla sähköinen terveystarkastus, edistämällä tehtävänkierroa, kiinnittämällä huomiota työolosuhteisiin ja -ergonomiaan, toteuttamalla työterveyshuollon työpaikkakäyntejä sekä järjestämällä työnohjausta, henkilöstökoulutusta ja tykytoimintaa.
Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.
Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muuttuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	●	(etenee suunnitellusti) Esimiesten osaamista on kehitetty mm. laatimalla osaamiskartoitukset ja osaamisen kehittämissuunnitelmat kehityskeskusteluiden yhteydessä, järjestämällä hankinta-, johtamis-, LEAN-, palvelussuhdeasia- ja talouskoulutusta sekä tukemalla muuta omaehtoista kehittämistä.
Johtaminen	Palvelualueiden johtamisrakenteita kevennetään ja keskinäistä yhteistyötä kehitetään. Valmistellaan päätöksentekoon mm. seuraavat rakenteelliset muutokset: - lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuus - vetovoimaisuuden palvelualueen ja konsernipalvelun yhdistäminen - elinvoimapaalvelujen kokonaisuus (ml. työllistämispalvelut) - kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun kokonaisuus	✓	(valmis) Organisaatorakennetta on uudistettu muutoksen kohteena olleiden elinvoima- ja konsernipalvelujen (ml. työllisyys) ja kaupunkisuunnittelupalvelujen osalta ja otettu käyttöön 1.1.2017. Asia on päätetty kaupunginvaltuustossa 5.9.2016. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuuden uudelleen organisointia on selvitetty ja se valmistuu v. 2017. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelta on siirretty ulkoilu- ja virkistyspalveluiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut kaupunkiympäristön palvelualueelle 1.1.2017 alkaen.
Johtaminen	Vaikutetaan aktiivisesti tuleviin rakennemuutoksiin (mm. sote-uudistus) ja ennakoidaan muutosten vaikutukset Kuopion strategiaan ja palvelujen organisointiin.	●	(etenee suunnitellusti) Maakunta- ja sote-uudistuksen etenemistä on seurattu eri foorumeilla. On osallistuttu työryhmiin ja lakimuutoksia koskevien lausuntojen valmisteluun.

Mittari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kokonaistyöaika henkilötyövuosina	5 511	5 691	5 399	5 690	5 675	6 035	6 160
Varhemaksu (ei sis. Energia LL) milj. €		2,5	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8
Sairauspoissaolot kalenteripäivää/htv	15,3	17,5	16,3	15,3	15,8	16,2	17,0

2.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen

Vetovoimaisuuden palvelualue

Kaupunginjohtaja Petteri Parosen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Yritysten kehittämis- ja investointiaktiivisuudessa tapahtui vuoden aikana käänne parempaan. Vireillä on lukuisia määrä yrityshankkeita eri toimialoilla.

Kuopion vetovoima ja houkuttelevuus on tutkimusten valossa vahvistunut. Taloustutkimuksen muuttohalukkuus- ja mielikuvatutkimuksessa Kuopio oli 37 kaupungin joukosta noussut sijalta 6. kaksi pykälää sijalle 4. Kuopio sai tunnustusta etenkin hyvänä kasvuympäristönä lapsille sekä viihtyisänä asuinpaikkana.

Erityistä huomiota on kiinnitetty kaupungin kärkihankkeiden ml. Savilahti-projektin tukemiseen viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Hyvinvointimarkkinointia on toteutettu yhdessä toimijaverkoston kanssa. Kaupungin verkkosivu-uudistuksessa verkkosivut nykyaikaistettiin rakenteeltaan ja viestinnältään nykyvaatimuksia vastaavaksi ja asiakaslähtöiseksi. Projekti jatkuu vuoden 2017 aikana kieliversioilla. Asiakaspalvelun saavutettavuutta parannettiin vakinaistamalla Kuopio Infossa Chat -pilottikokeilu.

Syksyn aikana perustettiin Kuopio Convention Bureau Oy selvitystyön mukaisesti. Kokous- ja kongressipalvelu on yhteisrahoitteinen tiedeyhteisöjen, kaupungin ja matkailuyritysten yhteenliittymä. Yhtiö on Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n 100 %:sti omistama tytäryhtiö. Yhtiön tavoitteena on ympärivuotisen kokous- ja kongressimatkailun vahvistaminen.

Kuopion matkailijoiden yöpymisten määrä lisääntyi 4,6 % vuoteen 2015 verrattuna, kun Tahkon yöpyjien määrä kasvoi 18,2 % ja Kuopion kantakaupungissa 1,4 %. Kuopio-Tahko matkailumarkkinoinnissa saavutettiin ja ylitettiin tavoitebudjetti 1,0 miljoonaa euroa. Mukana on 59 kumppania. Maakunnallisessa yhteismarkkinoinnissa jatkettiin pitkäjänteistä yhteistyötä Pohjois-Savon muiden kuntien, oppilaitosten sekä yritysten kanssa kohdentaen toimenpiteet paluumuuttajiin ja opiskelijoihin.

Palvelualueuudistusta valmisteltiin vuoden 2016 aikana ja se toteutettiin vuoden 2017 alusta. Siinä yhteydessä integroitiin Kuopio Innovation Oy:n Startup ja Growup -toiminnot osaksi yrityspalvelun toimintaa sekä rakennettiin sidosryhmien kanssa alkavien ja toimivien yritysten palvelut aiempaa asiakaslähtöisemmiksi.

Talous- ja strategiapalvelu on kuluneena vuonna vastannut aluekehitys- ja edunvalvontatehtävistä, kehitysjohdajan siirryttyä muihin tehtäviin.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Vetovoimaisuuden palvelualueen toimintatuottojen kertymä oli 0,2 milj. euroa, mikä oli lähes talousarvion mukainen. Toimintakulujen toteutuma oli 4,3 milj. euroa (toteutuma 96,7 %), 0,1 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Yritys- ja elinkeinopalveluissa sekä sidosryhmäpalveluissa toimintakulut ovat toteutuneet kummassakin 0,1 milj. euroa talousarviota pienempinä. Markkinointi, viestintä ja asiakaspalvelussa toimintakulut puolestaan ylittivät 0,03 milj. euroa talousarviosta.

Toimintakatteen toteutuma oli -4,1 milj. euroa, mikä on 0,1 milj. euroa parempi kuin talousarviossa.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Tuottavuutta lisäävät toimenpiteet ovat edenneet suunnitellusti. Yrityspalvelun määrärahoja vähennettiin vuodelle 2016, yrityspalvelun toteutuma oli 0,1 milj. euroa talousarviota pienempi. Asiakaspalvelun saavutettavuutta parannettiin.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Yrityspalvelun henkilöstö selviytyi kiitettävästi poikkeuksellisesta vuodesta huolimatta yrityshankkeiden lukumäärän kasvusta, organisaatiomuutoksen aiheuttamasta lisätyöstä ja elinkeinojohtajan eläköitymisen aiheuttamasta henkilöstövajauksesta.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Markkinoinnin, viestinnän ja asiakaspalvelun yksikkö osti palveluita liittyen markkinoinnin asiantuntijuuteen, julkaisuihin ja painotöihin. Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n toiminnan rahoittamiseen oli varattu 0,5 milj. euroa, se toteutui täysimääräisesti.

Yritys- ja elinkeinopalveluissa oli varattu elinkeinohankkeisiin 0,36 milj. euroa, toteutuma oli 0,39 milj. euroa. Määrärahasta rahoitettiin yrityspalveluyhteistyö Juankosken kanssa, Kuopion uusyrityskeskuksen tukeminen sekä yritysten kehittämis- ja investointihankkeiden tukeminen.

Kuopio Innovation Oy:n toiminnan rahoittamiseen oli talousarviossa 0,88 milj. euroa, käyttö oli 0,85 milj. euroa. Maaseutupalvelujen hankkimiseen Sydän-Savon maaseutupalvelulta oli varattu 0,32 milj. euroa, toteutuma oli lähes talousarvion mukainen.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestyskijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Yhteistyötä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa kehitetään erityisesti palvelutuo- tannon osalta (palvelu- ja hankintaohjelma).	Olevien yritysten auttaminen ja yrityshankinta.	● (etenee suunnitelusti) Palvelualueuudistus on toteutettu, Kuopio Innovation Oy:n palvelut on integroitu yrityspalvelun toimintoihin. Alkavien ja toimivien yritysten palvelut rakennettiin sidosryhmien kanssa asiakaslähtöisemmiksi.	Kasvuohjelma, Palvelu- ja hankintaohjelma
	Yritystonttien tarjonta	Elinkeinoelämän kehittämisen edellytyksistä (mm. tonttien saatavuudesta) huolehditaan.	Aktiivinen tontti- ja toimitilavälitys.	● (etenee suunnitelusti) Toimitilojen täyttöaste on parantunut vuoden aikana.	Kasvuohjelma
2. Innovaatio- ja opiskelu-kaupunki	Kampus - kärkihanke	Savilahden alueen kehittäminen etenee suunnitellusti.	Savilahden alueen brändäyksen, markkinoinnin ja viestinnän tukeminen.	● (etenee suunnitelusti) Savilahti projektin viestintää ja markkinointia on tuettu suunnitellusti. Käynnistetty kärkihankkeiden esittelymateriaalin tuottaminen.	Kasvuohjelma

3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Kasvua ja vetovoimaa tukeva markkinointi	Positiivisen Kuopio -kuvan aktiivista kehittämistä jatketaan	Hankekaudella 2012-2015 luotujen kumppanuus- ja markkinointirakenteiden vakiinnuttaminen kuntien, oppilaitosten, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa. Toimivan ja vahvan viestintäkulttuurin ylläpitäminen. Kokous- ja kongressipalvelun selvityshankkeen toteuttaminen.	 (etenee suunnitellusti) Yhteismarkkinoinnin uudet sopimukset on laadittu keskeisten kumppaneiden kanssa. Yhteismarkkinoinnin koordinoinnin osalta sovittu uudelleen organisoinnista siten, että yksikköön Kuopio Innovation Oy:stä rekrytoitu henkilöstö vastaa jatkossa toiminnan koordinoinnista. Vuoden 2017 toimintasuunnitelmat valmistuneet. Perustettiin Kuopio Convention Bureau Oy selvitystyön mukaisesti.	Kasvuohjelma
	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Toteutetaan yhteistyötä sovittujen periaatteiden mukaan.	 (etenee suunnitellusti) Yhteistyötä on toteutettu sovittujen periaatteiden mukaisesti.	

2. ASUKKAAT JA PALVELUT

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuden kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuden kannustavat palvelut	Kaupunkitasoista hyvinvointijohtamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämässä kehittäään (hyvinvointiohjelma)	Laaditaan poikkihallinnollinen hyvinvointiohjelma.		(etenee suunnitellusti) Osallistuttu hyvinvointiryhmän ja valmistelevan ryhmän toimintaan. Hyvinvointia tukevia toimintamalleja edistettiin markkinoinnin keinoin brändäämällä mm. kirjastopalveluita, liikuntapaikkoja ja asukastupia houkuttelevimmiksi.	Hyvinvointiohjelma

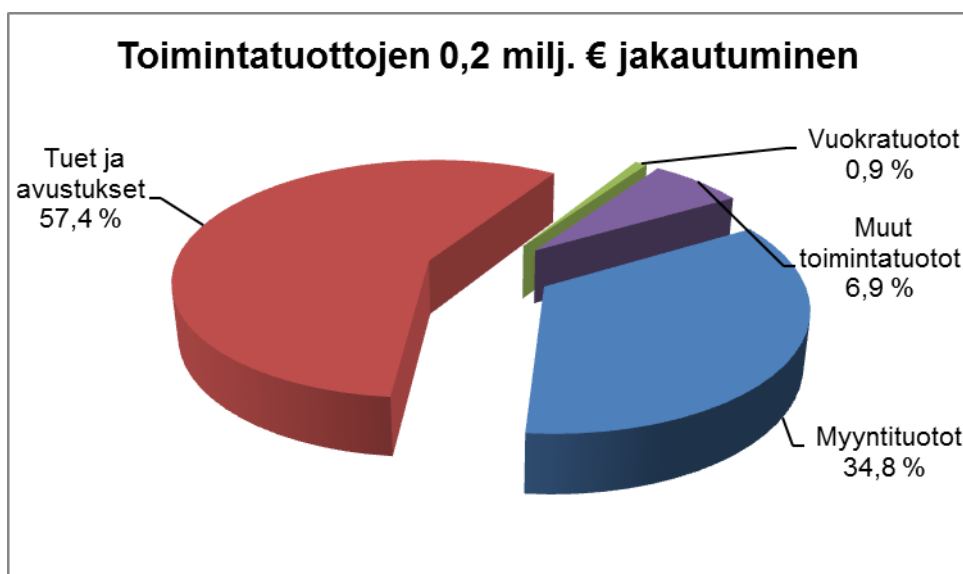
		Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistetään erityisesti ennalta ennaltaehkäisevin toiminnan kautta. Hyvinvoinnin kehittämisen painopisteenä ovat erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja konkreettisenä tavoitteena on lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen hillintä. Lasten ja nuorten palvelut kootaan asiakkuuden ja talouden hallinnan kehittämiseksi uudeksi palvelukokonaisuudeksi.	Asukkaille suunnattujen hyvinvointipalvelujen tiedottaminen ja markkinointi sekä asukkaiden kannustaminen oma-toimiseen hyvinvoinnin edistämiseen. Keskitetyn asiakaspalvelun, Kuopio-infon, jatkokehittäminen ja toimintojen laajentamisen tarkastelu.	(etenee suunnitellusti) Hyvinvointipalveluiden markkinointia on jatkettu suunnitellusti. Hyvinvointimarkkinoinnin vuoden 2017 suunnittelu käynnistetty. Asiakaspalvelun saavutettavuutta parannettiin vakinaistamalla Kuopio Infossa Chatkokeilu. Infon aukioloaika jatkettiin asiakaspalautteen perusteella klo 16 saakka. Walttikortin myynti aloitettiin Infossa.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäytäntöä laajennetaan. Palvelualoitteen kokeiluun on valmius.	Tuetaan tiedottamisen ja markkinoinnin keinoin.	(etenee suunnitellusti) Kumppanuussovimusten toteumista on seurattu ja valmisteltu vuoden 2017 sopimusten aineistot.	Palvelu- ja hankintaohjelma

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

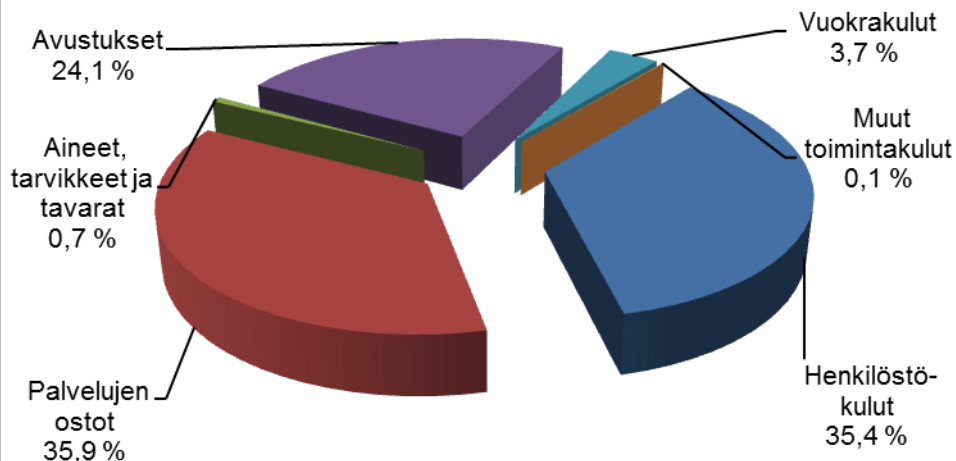
Kriittinen menestyskijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Johtaminen	Palvelualueiden johtamisrakenteita kevennetään ja palvelualueiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään.	Vetovoimaisuuden palvelualue ja konsernipalvelut yhdistetään hallinnollisesti yhdeksi kokonaisuudeksi. Selvitetään ja organisoidaan elinvoimapaalvelujen (ml. työllisyyspalvelut) kokonaisuus.	(etenee suunnitellusti) Osallistuttiin vetovoimaisuuden palvelualueen ja konsernipalvelun yhdistämisen valmisteluun. Uusi organisointi päätettiin loppusyksystä ja tuli voimaan vuoden 2017 alusta.	

					Elinvoimapalvelujen (ml. työllisyyspalvelut) kokonaisuus on selvitetty ja organisoitu palvelualueen valmistelun yhteydessä.	
--	--	--	--	--	---	--

TULOSLASKELMAOSA (bruttositovuus)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	77 000	35 850	112 850	69 315	-43 535	61,4 %
Tuet ja avustukset	5 700	94 150	99 850	114 143	14 293	114,3 %
Vuokratuotot				1 800	1 800	
Muut toimintatuotot			0	13 760	13 760	
TOIMINTATUOTOT	82 700	130 000	212 700	199 019	-13 682	93,6 %
Palkat ja palkkiot	-1 311 537	-63 000	-1 374 537	-1 219 577	154 960	88,7 %
Eläkemenot	-243 056	-10 757	-253 813	-228 807	25 006	90,1 %
Muut henkilösivukulut	-84 270	-4 129	-88 399	-80 154	8 245	90,7 %
Henkilöstökulut	-1 638 863	-77 886	-1 716 749	-1 528 538	188 211	89,0 %
Palvelujen ostot	-1 464 277	-48 014	-1 512 291	-1 552 432	-40 141	102,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 183		-7 183	-29 939	-22 756	416,8 %
Avustukset	-1 361 207	300 000	-1 061 207	-1 042 685	18 522	98,3 %
Vuokratulut	-158 947		-158 947	-160 432	-1 485	100,9 %
Muut toimintakulut	-7 700		-7 700	-4 594	3 106	59,7 %
TOIMINTAKULUT	-4 638 177	174 100	-4 464 077	-4 318 621	145 456	96,7 %
TOIMINTAKATE	-4 555 477	304 100	-4 251 377	-4 119 602	131 775	96,9 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-423	0	-423	-423	0	100,1 %



Toimintakulujen 4,3 milj. € jakautuminen



Avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen osuus palvelualueella (1000 €)

Vetovoimaisuuden palvelualueen avainprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toimintakate	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Markkinointi, viestintä ja asiakaspalvelu	198	-2 336	-2 138	99,7 %	54,1 %
Yritys- ja elinkeinopalvelut	1	-1 946	-1 946	0,3 %	45,1 %
Sidosryhmä- ja kaupungin edunvalvontapalvelut	0	-36	-36	0,0 %	0,8 %
Yhteensä	199	-4 319	-4 120	100 %	100 %

Mittaristo 2016

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	536	531	533	533	2
	Tilojen määrä m ² / htv	15,3	15,9	17,8	17,5	1,6

		TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Henkilöstömittarit	Säännöllinen työaika / htv	35,0	33,4	30,0	30,4	-3,0
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	8,0	19,8	11,0	10,8	-9,0

Kaupunkiympäristön palvelualue

Palvelualuejohtaja Jarmo Pirhosen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminta oli kuluvana vuonna tavoitteiden mukaista. Kaavoitus eteni suunnitelman mukaisesti. Rakentamisen painopiste oli uusien asuinalueiden toteuttamisessa Hiltulanlahdessa, Keilanrinteellä ja Matkusniemessä sekä Maljalahden tonttien esirakentamisessa. Täydennysrakentamisen painopiste on tällä hetkellä Puijonlaakson etelärinteellä ja uusia kohteita avattiin Julkulassa ja Kurkimäessä. Savilahti -hankkeessa on käkenä ollut oppilaitosten sijoittumiseen liittyvä työ.

Elinkeinotoiminnan edistämiseksi käynnistyi kesäkuussa Kumpusaarentien rakentaminen. Myös siihen liittyvät saneeraustyöt ovat käynnissä. Maanhankintaa on jatkettu aktiivisesti kaupungin tulevilla kasvualueilla. Neuvotteluita käytiin ja kauppoja tehtiin Hiltulanlahdessa, Vanuvuoressa, Ranta-Toivalassa ja Tahkolla. Kesäkuussa allekirjoitettiin Kuopion kaupungin, Lapti Oy:n ja VR:n yhteistoimintasopimus asemanseudun kehittämiseksi.

Kuopion asuntomarkkinat vilkastuivat selvästi vuoden 2016 aikana ja asuntotuotannon tavoitteet ylittyivät ennakkodusta. Uusia rakennuslupia myönnettiin n. 1 400 uudelle asunnolle ja vuoden kuluessa valmistui noin 900 uutta asuntoa. Suurin osa valmistuneista asunnoista oli kerrostaloissa. Omakotitonttien kysyntä hieman vilkastui edellisestä vuodesta. Pitemmällä aikajänteellä tarkasteltuna omakotitalojen rakentaminen ja omakotitalojen tonttikysyntä ovat vähentyneet kuitenkin selvästi viime vuosikymmenen luvuista. Vuonna 2016 valmistui ennätyksellisesti 9 uutta hissiä vanhoihin kerrostaloihin. Kaupunki varautuu vuosittain rahoittamaan kaikki ARAn hissiavustusta saavat hankkeet ja asuntotoimi edistää hissien rakentamista aktiivisesti.

Asukkaiden vuorovaikutusta osana elinympäristön ja palvelujen suunnittelua on lisätty. Asukaslähtöinen kehittämistoiminta kytkeytyy käyttäjälähtöisten palvelujen ja vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Asukkaat osallistuvat suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen. Myös asukkaiden omaehtoista yhteisöllistä toimintaa elinympäristönsä kohentamiseksi vahvistetaan mm. talkoorahan avulla. Vaikuttamismahdollisuuksia on parannettu mm. sähköistä vuorovaikutusta parantamalla.

Kunnossapidon osalta runsaan lumentulon vuoksi lumenajokustannukset nousivat edelliseen vuoteen verrattuna. Hiekanpoiston osalta kevät oli normaali, keskustan osalta hiekanpoisto tapahtui edellisvuotta aiemmin.

Jätehuollon viranomaispalvelujen toiminta-alue laajeni Outokummun kaupungin liittyttyä mukaan yhteistoimintaan. Jätelautakuntasopimus uudistettiin tämän vuoksi yhteistyössä alueen 17 kunnan kanssa. Päivitetty sopimus hyväksyttiin sekä Outokummun kaupungissa että nykyisissä sopijakunnissa. Jätehuoltoviranomaisen työpanoksesta suuri osa käytettiin jatkuvaan jätehuollon liittymisvelvollisuuden seurantaan sekä uusista kunnallisista jätehuoltomääräyksistä tiedottamiseen. Vuoden alussa otettiin käyttöön Savo Pielisen jätelautakunnan uudistetut internet-sivut.

Lainsäädännön muutokset toivat lisää tehtäviä etenkin lupa- ja valvonta-asioihin. Rakentaminen oli vilkasta ja rakennusvalvonnassa käsiteltyjen lupapäätösten määrä hieman nousi edellisen vuoteen verrattuna.

Joukkoliikennestrategiatyö käynnistyi ja se on saatu lausunnoille vuoden 2017 alussa. Strategian laatimistyö jakaantuu kolmeen vaiheeseen: joukkoliikenteen visio ja strategian laatiminen, palvelutason määrittely ja päivitys sekä kilpailuttamisstrategian laatiminen.

Savilahti ja muut kärkihankkeet nousivat näkyväksi osaksi kaupungin kehittämisessä. Vuoden lopulla käynnistyi kolme uutta hanketta: Viisaan liikkumisen hanke, Savilahden smarteimmat ratkaisut SmaRa-hanke sekä kiertotalouden KierRe-hanke. Kuopio liittyi Resurssiviisaiden edelläkävijäkaupunkien ja -kuntien osamisyhteisöön FISU-verkoston, jossa sitoudutaan mm. tavoittelemaan hiilineutraaliutta ja jätteettömyyttä vuoteen 2050 mennessä. Hankkeita on valmisteltu hyvässä yhteistyössä kehittäjien, rahoittajien ja muiden toimijoiden kanssa.

Palveluorganisaation jatkokehittämisen tuloksena valmisteltiin kaupunkisuunnittelun kokoamista sekä ulkoilu- ja virkistyspalvelujen siirtoa kaupunkiympäristön palvelualueelle. Osana kaupunkitasoista laatujärjestelmän kehittämistä hyväksyttiin kaupunkiympäristön palvelualueen toimintakäsikirja palvelualueen johtoryhmässä maaliskuussa.

Olenaiset poikkeamat talousarvioon

Joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmän uusiminen vaikeutti sekä menojen että tulojen ennakointia. Budjetointi perustui ennen Walttia olevaan asiakaskäyttäytymiseen ja hinnoitteluperiaatteisiin. Joukkoliikenteen asiakasmäärät kasvoivat ja tulo-odotukset toteutuivat muuttuneista hinnoitteluperiaatteista huolimatta. Odotettua suurempi asiakasmäärän kasvu on edellyttänyt lisäämään vuorotarjontaa ruuhka-ajoille, jolloin liikennöintikorvauskustannukset kasvoivat.

Kaupunkiympäristön palvelualueen taloudellinen tulos riippuu merkittävästi maaomaisuuden myyntivoittojen sekä maankäyttö- ja kehittämiskorvausten toteutumisesta. Tonttien myyntiin sisältyy kuitenkin suuria vuosittaisia suhdanneriskejä ja vaihteluita. Vuonna 2016 myyntivoitot sekä maankäyttö- ja kehittämiskorvaukset toteutuivat jopa ennakoitua paremmin.

Kaupunkiympäristön palvelualueen tärkeimpiä tulonlähteitä ovat maanvuokratulot, joiden kehitys on kaupungin kasvun ja kaupungin maapoliittisten linjausten ansiosta vakaata ja nousujohteista.

Yhdyskuntarakentamisen osalta investoinnit ylittyivät 2,6 miljoonalla eurolla jota vähensi saatu asfalttikartellikorvaus noin 1,1 milj. euroa. Ylitykseen vaikuttivat investointien kustannusten ennustettavuuden puutteet, ennakoitua laajemmat työt sekä vuoden aikana ilmaantuneet uudet tarpeelliset työt. Suurimpana ylityskohteenä olivat Maljalahteen kohdistuneet työt, Kumpusaarentie, Tulliportinkatu ja Pienen Neulamäen viimeistelytyöt. Maanhankintaan varattua määrärahaa jäi käyttämättä yli miljoona euroa ja myös rahoitusosuuksia kertyi budjetoitua enemmän. Näin ollen kokonaisuudessaan nettoinvestoinnit jäivät alle budjetoidun.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Tilaajatoiminnan kehittämisessä pääpaino on ollut sopimuksissa. Kilpailuttamisen ajoitus ja sopimusten keskinäinen huomiointi niin rakentamisen ja kunnossapidon kuin myös suunnittelun osalta ovat nousseet entistä keskeisemmäksi. Toteuttamiskustannuksiin voidaan vaikuttaa myös hankkeiden aikataulutuksen kautta. Kevään aikana kilpailutettiin useita urakoita. Maarakentamisen kustannusten nousu on edelleen ollut kohdullista.

Urakka- ja puitesopimushankintojen ohella muita hankintamuotoja on toistaiseksi käytetty vähän. Kumppanuuteen enemmän suuntautuvat hankintamuodot tulevat kuitenkin lisääntymään suurimmissa hankinnoissa ja erikoiskohteissa. Tämän johdosta hankintaosaamisen ja -menetelmien kehittämistä on jatkettava. Kumppanuuteen perustuvia hankintamuotoja otetaan testattavaksi sopivien kohteiden yhteydessä. Kumpusaarentien urakassa haastettiin urakoitsijat muidenkin tekijöiden kuin hinnan osalta ja käytettiin kokonaistaloudellisuutta urakoitsijan valinnassa. Valaistuksen ohjausjärjestelmän hankinta on kilpailutuksessa kilpailullisella neuvottelumenettelyllä. Tavoitteena on luoda kumppanuushengessä pitkäaikainen sopimus, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat järjestelmän kehittämiseen.

Kunnossapidossa suurin haaste on kustannusten optimointi, samalla tarjoten kuitenkin riittävä ja turvallinen palvelutaso erityisesti väylien käyttäjille ympäri vuoden. Kunnossapidon sopimuskokonaisuuksien alueellinen uudelleentarkastelu on pääsääntöisesti saatu tehtyä. Alueurakat kilpailutettiin lukuun ottamatta eteläistä ja keskustan aluetta. Eteläisen alueen osalta on urakan valmistelu käynnissä.

Maapoliittinen ohjelma päivitettiin edellisenä vuonna. Maapoliittisen ohjelman peruseriaatteet tukevat pitkäjänteistä toimintaa ja tasaista maaomaisuuden tuottoa. Maapoliittisia periaatteita tarkistettiin mm. täydennys- ja hissirakentamisen edistämiseksi. Maapoliittisen ohjelman periaatteita toteutetaan mm. aktiivisella oikea-aikaisella maanhankinnalla. Valtaosa tonteista luovutetaan vuokraamalla, jolloin maaomaisuus tuottaa vuokratuottoja suhdanteista juurikaan riippumatta vuosittain kasvavan määrän.

Energiatehokkuusohjelmaa toteutettiin suunnitellusti. Sähköisiä palveluja kehitettiin ja otettiin käyttöön, mm. Lupapiste.fi. Sähköisiä aineistorajapintoja avattiin sekä uusia aineistoja, kuten asemakaava-aineistot lisättiin asiakkaiden käytettäväksi internet-karttapalveluun.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Koulutusta jatkettiin edelleen erityisesti hankintojen tekemisen (hankintalakiuudistus) ja turvallisuuteen liittyvien tehtävien osalta. Myös tehtäväkiertoa toteutettiin useissa tehtävissä lähinnä määräaikaissäin järjestelyin.

Henkilöstön rekrytoinneissa pidetään huolta yhteistyökyyvystä ja siitä, että tarvittaessa henkilöstö tekee mahdollisesti myös muiden palvelualueiden sekä palveluprosessien tehtäviä.

Opiskelijoille tarjottiin harjoittelupaikkoja ja näin on pyritty edesauttamaan osaavan työvoiman saatavuutta myös tulevaisuudessa.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Ulkoisten palvelujen hankinnassa ei ole tapahtunut muutosta, ostopalveluja käytetään käyttösuunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on myös säilyttää oman henkilöstön markkinatuntemus. Oman suunnittelun ja ostopalvelujen käytön jakautumista suunnitellaan jatkuvasti ottaen huomioon työn tuottavuus ja tehokkuus.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäistä valvontaa on toteutettu suunnitelman mukaisesti. Säännösten ja määräysten noudattamisessa ei ole havaittu merkittäviä puutteita. Henkilöriskejä on pyritty vähentämään mm. tiimi- ja työparityöskentelyillä. Tietoturvariskeihin on kiinnitetty huomiota. Kaupunkiympäristön palvelualueen valmiussuunnitelma hyväksyttiin johtoryhmässä huhtikuussa.

Sisäisestä valvonnasta on annettu erillinen selonteko.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Yhteistyötä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa kehitetään erityisesti palvelutuotannon osalta (palvelu- ja hankintaohjelma).	Kehitetään hankintoja yhdessä mm. kuntateknikkaliikelaitoksen ja yritysten kanssa. Palvelualoitekokeilua toteutetaan edellyttäen, että valtuusto tekee sen käyttöönotosta päätöksen.	 (etenee suunnittelusti) Kuntateknikkaliikelaitoksen kanssa on tehty puitesopimuksen kehittämistöimenpiteitä. Toritoimintaa on kehitetty yhteistyössä toimijoiden kanssa.	Kasvuohjelma, Palvelu- ja hankintaohjelma
	Yritystonttien tarjonta	Elinkeinoelämän kehittyneen edellytyksistä (mm. tonttien saatavuudesta) huolehditaan	Yrityksiä palvelevien alueiden monipuolisen suunnittelu ja aktiivinen maanhankinta sekä uusien alueiden rakentaminen.	 (etenee suunnittelusti) Sorsasalon ja Musiikkikeskuksen ympäristön suunnittelu etenee ohjelmoidusti. Hepomäen suunnittelu siirtyi vuodelle 2017. Asemanseudun sopimus on allekirjoitettu ja kaavatyö etenee. Aktiivista maanhankintaa on tehty kasvualueilla.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
2. Innovaatio- ja opiskelukaupunki	Kampus - kärkihanke	Savilahden alueen kehittäminen etenee suunnitellusti.	Savilahden alueen suunnittelu etenee.		(etenee suunnitellusti) Yleissuunnitelma on tekeillä ja sopimuksia neuvotellaan ja toteutetaan suunnittelun etenemisen mukaisesti. Yliopistonrannan kaavatyö on käynnistynyt.	Kasvuohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Jatketaan seutuyhteistyötä lähikuntien kanssa. Osallistutaan suurten kaupunkien asiantuntijayhteistyöryhmien työskentelyyn.		(etenee suunnitellusti) On osallistuttu 10+ kaupunkien asiantuntijayhteistyöhön. On tehty yhteistyötä koko Itä-Suomea koskien kahdeksan jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitosten kesken. Ilmanlaadun tarkkailu on laajentunut Siilinjärvelle. On kehitetty yhteisiä toimintatapoja toisten kuntien kanssa.	
2. ASUKKAAT JA PALVELUT						
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Asuntotonttien tarjonta	Asuntotonttitarjonta mahdollistaa Kuopion kasvutavoitteiden toteutumisen.	Monipuolinen asuntotonttien kaavoitus ja aktiivinen maanhankinta sekä uusien ja täydennysrakentamisalueiden rakentaminen.		(etenee suunnitellusti) Lehtoniemen pohjoisosan, Hiltulanlahden 2. vaiheen, Savilahden, Mölymäen sekä keskustan ja lähiöiden täydennysrakentamisalueiden asemakaavoitus ja muu suunnittelu etenevät ohjelmoidusti. Kasvualueilla (Hiltulanlahti, Vanuvuori, Ranta-Toivala, Tahko) on tehty aktiivista maanhankintaa.	Kasvuohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Ilmastopoliittisen ohjelman toteutuminen	Kuopion ilmastopoliittisen ohjelman tavoitteet otetaan huomioon yhdyskuntarakenteen kehittämisessä. Energiatehokkuutta lisätään.	Kevyenliikenteen ja joukkoliikenteen edistäminen. Energiatehokkuuden huomioon ottaminen kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa. Energiatehokkuuden edistäminen uusien tekniikoin mm. katu- ja ulkovalaistuksessa, rakennusten energiatehokkuuden edistäminen. Kaavatalouden kehittäminen Jätteiden kierrätyksen edistäminen.		(etenee suunnittelusti) Täydennysrakennuskaavoja on ohjelmassa ennätysmäärä. Joukkoliikenteen strategiatyö käynnistynyt. Viisaan liikkumisen hanke vireillä. Kaavatalouskoulutus on suunnitteilla. Katuvalaistuksen ohjausjärjestelmän hankinnan suunnittelu on käynnissä. KierRe-hanke käynnistyi.	
	Lähiöiden ja keskustaaajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Asuntotuotantoa suunnataan erityisesti alueille, joissa palvelurakenne on olemassa.	Täydennysrakentamisen ja jälkiasennushissien aikaansaamisen edistäminen.		(etenee suunnittelusti) Jynkän täydennysrakennuskaava on edennyt ohjelmoidusti. Vuosi 2016 oli Kuopiossa määrällisesti suurin hissivuosi, uusia jälkiasennettavia hissejä vanhoihin kiinteistöihin valmistui 9 vuoden 2016 aikana.	Kasvuohjelma
		Kuntaliitosten myötä tapahtunut Kuopion alueellinen kasvu ja alueiden erilaisuus otetaan huomioon maankäytön, palvelurakenteen ja palvelujen tuottamistavan kehittämisessä.	Keskustaaajamien asemakaavojen päivittäminen ja kehittäminen omina kokonaisuuksinaan.		(etenee suunnittelusti) Karttulanlahden asemakaavan päivitystyö on laajennettu koskemaan koko Karttulan asemakaavaa. Taajamien tontit ovat kaupungin tonttimarkkinoinnissa.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasoista hyvinvointijohtamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kehitetään (hyvinvointiohjelma)	Palvelualue osallistuu poikkipohjallisen hyvinvointiohjelman laatimiseen.		(etenee suunnitellusti) On osallistuttu poikkipohjallisen hyvinvointiohjelman laatimiseen.	Hyvinvointiohjelma
		Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistetään erityisesti ennalta ennaltaehkäisevin toiminnan kautta. Hyvinvoinnin kehittämisen painopisteenä ovat erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja konkreettisenä tavoitteena on lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen hillintä.	Esteettömyyden huomioiminen suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Terveellinen ja turvallinen kaupunkiympäristö lähtökohtana suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.		(etenee suunnitellusti) Terveellinen ja turvallinen kaupunkiympäristö on lähtökohtana suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa, esteettömyys on huomioitu suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisointia viedään eteenpäin. Mallien hyödyt ja kustannukset ennakoarvioidaan. Kehittämiseksi asetetaan selkeät tavoitteet etukäteen ja niiden toteutumista myös jäljellä voidaan.	Asukkaiden aktiivointi vuorovaikutukseen ja omatoimisuuteen. Sähköisten asiointimahdollisuuksien lisääminen.		(etenee suunnitellusti) Uusia sähköisiä aineistorajapintoja on avattu ja sähköisiä palveluja otettu käyttöön, mm. Lupa.fi.	Hyvinvointiohjelma, Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäytännöä laajennetaan. Palvelualoitteen kokeiluun on valmius.	Edistetään palvelukumppanuutta ja kehitetään erilaisia hankintamuotoja. Palvelualoittekoekilua toteutetaan edellyttäen, että valtuusto tekee sen käyttöönotosta päätöksen.		(etenee hitaasti tai osittain) Kumppanuuteen perustuvia hankintamuotoja testataan sopivien kohteiden yhteydessä. Valaisuksen ohjausjärjestelmän hankintaa valmistellaan ja se toteutetaan kilpailullisen neuvottelumenettelyn kautta. Palvelualoittekoekilua toteutetaan.	Palvelu- ja hankintaohjelma
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ						
6. Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienenee vuosittain suunnitellukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €.	Tuottavuusohjelman toteuttaminen ja jatkuva talouden seuranta.		(etenee suunnitellusti) Toteutetaan tuottavuusohjelmaa ja taloutta seurataan jatkuvasti.	Tuottavuusohjelma
	Tuottavuuden kehittyminen	Koko kaupungin toimintakateen kasvu on enintään 1,4 % vuoden 2015 talousarvioon nähden.	Jatkuva talouden seuranta ja nopea reagointi ongelmatilanteissa.		(etenee suunnitellusti) Taloutta seurataan jatkuvasti.	Tuottavuusohjelma
		Valtiolta normeihin ja velvoitteisiin mahdollisesti tulevat helpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.	Valtiolta normeihin ja velvoitteisiin tulevat helpotukset otetaan käyttöön.		(etenee suunnitellusti)	Tuottavuusohjelma

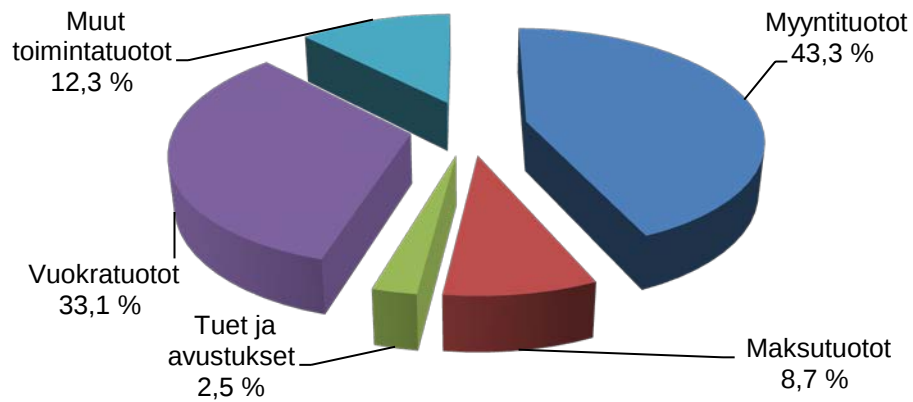
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.	Resurssien joustava yhteiskäyttö vastuualueiden kesken.		(etenee suunnitellusti) Tehtävänkiertoa edistetään ja resursseja hyödynnetään yli vastuualue- ja palvelualuearajojen.	
		Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.	Tyky-toiminnan ylläpitäminen ja resurssien joustava käyttö. Henkilöstön koulutuksesta huolehtiminen.		(etenee suunnitellusti) Tyky-toimintaa ylläpidetään henkilöstösuunnitelman mukaisesti. Henkilöstön koulutuksesta on huolehdittu ja tehtävänkiertoa edistetään.	Henkilöstöohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muutuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	Räätälöityä henkilöstökoulutusta.		(etenee suunnitellusti) Osaamiskartoitukset on laadittu kehityskeskustelujen yhteydessä. Koko henkilöstölle suunnattua talouskoulutusta on jatkettu.	Henkilöstöohjelma
		Palvelualueiden johtamisraken- teita kevennetään ja palvelu- alueiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään.	Kaupunkisuunnitel- lun kokoaminen (nykyisin sekä konsernipalveluissa että kaupunkiympäristön palvelualueella). Työnjaon kehittäminen hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen kanssa, erityisesti liikunta- sekä ulkoilu- ja virkistyspalvelut.		(etenee suunnitellusti) Kaupunkisuunnittelupalvelujen kokoa- misesta tehtiin päätös. Samassa yhteydessä päätettiin ulkoilu- ja virkistys- palvelujen siirrosta hyvinvoinnin edistä- misen palvelualueel- ta kaupunkiympäris- tön palvelualueelle.	
		Vaikutetaan aktiivisesti tule- viin rakenne- muutoksiin (mm. sote- uudistus) ja ennakoitaan muutosten vai- kutukset Kuo- pion strategi- aan ja palvelu- jen organisoi- tiin.	Valmistellaan kau- punkiympäristön roolia tulevassa kaupunkikokonai- suudessa.		(etenee suunnitellusti) Osallistuttu kaupun- kitasoiseen valmiste- lu	

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot.-%
Myyntituotot	20 941 724		20 941 724	21 162 516	220 792	101,1 %
Maksutuotot	4 478 834		4 478 834	4 237 685	-241 149	94,6 %
Tuet ja avustukset	840 290	101 245	941 535	1 238 112	296 577	131,5 %
Vuokratuotot	16 121 373		16 121 373	16 173 434	52 061	100,3 %
Muut toimintatuotot	4 740 902		4 740 902	6 010 970	1 270 068	126,8 %
TOIMINTATUOTOT	47 123 123	101 245	47 224 368	48 822 716	1 598 348	103,4 %
Palkat ja palkkiot	-8 430 735	-41 433	-8 472 168	-8 091 964	380 204	95,5 %
Eläkemenot	-2 941 551	-7 085	-2 948 636	-2 882 858	65 778	97,8 %
Muut henkilösivukulut	-536 695	-2 727	-539 422	-530 376	9 046	98,3 %
Henkilöstökulut	-11 908 981	-51 245	-11 960 226	-11 505 199	455 027	96,2 %
Palvelujen ostot	-32 775 786	-50 000	-32 825 786	-32 459 588	366 198	98,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 748 644		-1 748 644	-1 652 530	96 114	94,5 %
Avustukset	-1 521 700		-1 521 700	-1 343 216	178 484	88,3 %
Vuokrakulut	-1 213 177		-1 213 177	-1 205 258	7 919	99,3 %
Muut toimintakulut	-392 835		-392 835	-433 507	-40 672	110,4 %
TOIMINTAKULUT	-49 561 123	-101 245	-49 662 368	-48 599 298	1 063 070	97,9 %
TOIMINTAKATE	-2 438 000	0	-2 438 000	223 418	2 661 418	-9,2 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 935 548	0	-13 935 548	-13 325 271	610 277	95,6 %

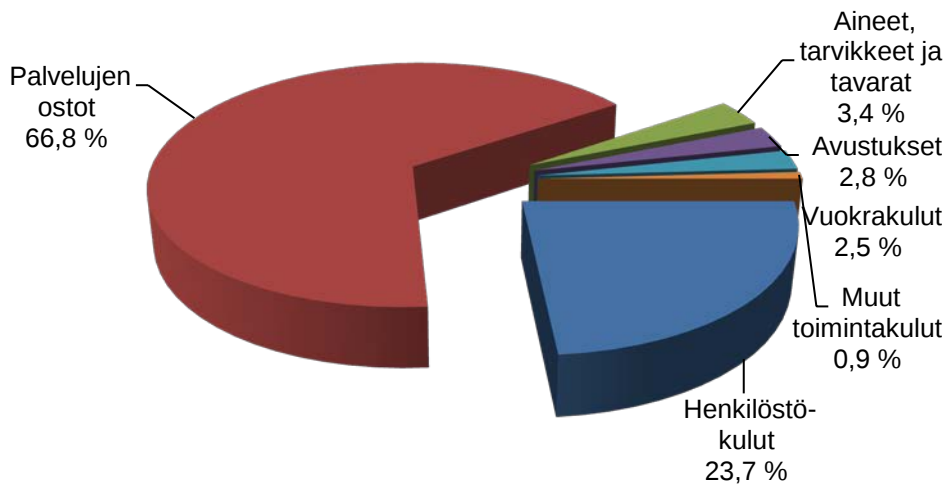
Avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen %-osuus (1 000 euroa)

Kaupunkiympäristön palvelualue	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toiminta- kate	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut	17 417	-23 709	-6 292	35,7 %	48,8 %
Rakentamisen ja kunnossapidon palvelut	4 206	-13 484	-9 278	8,6 %	27,7 %
Maaomaisuuden hallintapalvelut	24 790	-5 056	19 734	50,8 %	10,4 %
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut	2 182	-4 633	-2 451	4,5 %	9,5 %
Johdon tukipalvelut	228	-1 718	-1 490	0,5 %	3,5 %
Yhteensä	48 823	-48 599	223	100 %	100 %

Toimintatuottojen 48,8 milj. € jakautuminen



Toimintakulujen 48,6 milj. € jakautuminen



Mittaristo

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Asemakaavoitus	Kaavoitetut rivi- ja kerrostalotontit, k-m2		76 700	113 500	
	Kaavoitetut omakotitontit, kpl		291	233	
	Kaavoitetut yritystontit, k-m2		427 000	580 000	
	Asemakaavojen valmistumisaika, kk	17	20	23	6
Joukkoliikenteen järjestäminen	Kaupunkiliikenteen matkustajamäärä 1000 matkustajaa / v	4 909	4 800	5 700	791
Rakentaminen	Kadunrakentaminen km	2,8	3,5	3,5	0,7
	Viherrakentaminen ha	0,4	2,0	2,0	1,6

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Liikenneväylien kunnossapito	Kunnossapidettävät liikenneväylät km	779	792	792	13
	Kadun hoito, ajoradat I-luokka € / km		11 000	11 000	11 000
	Kadun hoito, ajoradat II-luokka € / km		9 000	9 000	9 000
	Kadun hoito, ajoradat III-luokka € / km		3 000	3 000	3 000
	Kadun hoito, klv I-luokka € / km		9 000	9 000	9 000
	Kadun hoito, klv II-luokka € / km		2 000	2 000	2 000
	Asukastyytyväisyys katujen kunnossapidosta (1-5)	3,46	3,5	3,41	-0,05
Puistojen ja yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapito	Kunnossapidettävät puistot ja katuviheralueet, ha	603	570	570	-33
	Yleisten alueiden hoito luokittain € / ha		3 200	3 200	
Tonttipalvelut	Rakennuskelpoiset valmistuneet rivi- ja kerrostalotontit k-m2	28 000	39 000	41 000	13 000
	Rakennuskelpoiset valmistuneet omakotitontit kpl	41	70	84	43
	Rakennuskelpoiset valmistuneet yritystontit k-m2	13 400	200 000	3 000	-10 400
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit liiketontit, k-m2 / kpl	147 037/38	140 000/36	141 000/35	-6037/-3
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit teollisuus ja varastot, k-m2 / kpl	99 891/44	307 000/49	118 000/40	18 109/-4
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit omakotitontit, kpl	64	74	69	5
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit rivitalotontit, k-m2 / kpl	96 000/54	70 000/36	77 000/34	-19 000/-20
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit kerrostalotontit, k-m2 / kpl	102 000/36	80 000/20	85 000/24	-17 000/-12
Asuntotoimi	Alkava asuntotuotanto	919	800	1400	481
Ympäristönsuojelu	Luvan käsittelyaika kk	2,2	3,0	3,0	0,8
Ympäristöterveydenhuolto	Luvan ja ilmoituksen käsittelyaika kk	1,4	1,0	1,3	-0,1
Rakennusvalvonta	Lupapäätökset kpl, sis. Suonenjoen	1 132	1 400	1 293	161
	Rakennuslupien käsittelyaika, pv	17	20	18	1
Henkilöstömittarit	Kokonaistyöaika (ilman työllistämistä) htv	189,8	193	191,9	2,1
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	9,8	9,0	10,8	1,0
	Tilojen määrä m2 / htv	16,3	16,0	16,0	-0,3

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Palvelualuejohtaja Pekka Vähäkankaan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Vuoden aikana hyväksyttiin museokeskuksen toimintasuunnitelmat 2016 - 2019, kulttuurikasvatussuunnitelma vuodelle 2016 sekä liikuntahallienkäytösäännöt ja ohjeet. Myös Kuopion museon peruskorjauksen ja laajennuksen hankesuunnitelma, Keilanrinteen lähiliikunta- sekä ulkoilu- ja virkistyspalveluiden sekä Hiltulanlahden palveluverkoston tavoitesuunnitelmat hyväksyttiin.

Hyväksyttiin Kuopion kaupungin linjaukset yksityisten liikuntatilojen tuottamismallin periaatteista sekä hyväksyttiin Puijo Areena -hankkeen sekä Tuplajäät Oy:n kaksirataisen jäähallihankkeen aiesopimusten laatiminen. Käynnistettiin Lippumäen uima- ja jäähallin peruskorjauksen ja jäähallin muutoksen sisäliikuntatilaksi toteutussuunnittelu. Lautakunta esitti kh:lle, että keskustentän ylipainehalli korvataan Lippumäen tekonurmi- kentän kattavalla kiinteällä ylipainehallilla sekä huoltorakennuksella kesään 2018 mennessä.

Liikuntapaikkaverkostosta poistetun Puijon golf-kenttäalueen käyttötarkoitus muutettiin frisbeegolfkentän sijoituspaikaksi. Alueelle tuli 18-väyläinen frisbeegolf- rata, jossa paikallinen frisbeegolfseura rakensi radan kaupungin tarvikkeista ja varusteista sekä sitoutui sen pitkäaikaiseksi ylläpitäjäksi (hoito ja kunnossapito). Toimintaperiaatteena on, että frisbeegolf- rata on veloituksetta kaikkien kaupunkilaisten käytettävissä.

Tahkovuoden Liikuntakeidas Oy:n osakekanta päätettiin myydä Tahko Spa Oy:lle ja Tahko Spa Oy:n kanssa laaditaan sopimus uimahallipalvelujen järjestämisestä koskeva yhteistyösopimus, toiminta käynnistyy 1.4.2017 alkaen.

Lasten ja nuorten hyvinvointikorttikokeilu toteutettiin kesällä 2016. Ko. kortti oli kuopiolaisten alle 18 - vuotiaiden lasten ja nuorten kortti, joka oikeutti Niiralan ja Lippumäen uimahallien sekä niiden kuntosalien sekä Kuopio-hallin kuntosalin sekä juoksurata-alueiden käyttöön aj. 2.5.2016 – 31.8.2016, kortin hinta oli 20 euroa.

Asukastupaohjaajien rekrytointi kaupungin uudelleen sijoitettavista henkilöistä on toteutunut siten, että kolme ohjaajaa on työskennellyt asukastuvilla jo koko alkuvuoden ja loput kolme ohjaajaa aloitti työt syksyllä. Vuoden 2017 talousarviossa on määrärahavaraus neljän asukastupaohjaajan palkkaamiseksi.

Kuopiossa järjestettiin 16.6.2016 valtakunnallinen ”Uusi kunta hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä” - seminaari. Tilaisuuteen osallistui n. 120 henkilöä ja puhujina oli mm. perhe- ja peruspalveluministeri.

Talvitapahtumat, mm. Finland Ice Marathon, Puijon Kisat ja Hopeasompafinaali 2016 - tapahtumat vedettiin läpi lyhyestä talvesta huolimatta kohtuullisen hyvissä olosuhteissa.

Palvelualueuudistuksen seuraava vaihe etenee suunnitellusti ja yhteistyötä muiden palvelualueiden kuten kaupunkiympäristön palvelualueen kanssa on lisätty. Tapahtumapalveluiden avainprosessi päättyi hyvinvoinnin edistämisen palvelualueella.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toimintatuotot ja toimintakulut alittuivat talousarviosta. Toimintatuotot n. 180 000 euroa (98,3 %) ja toimintakulut n. 900 000 euroa (98 %), toimintakatteen toteutuma oli n. 720 000 euroa alle talousarvion (97,9 %).

Suurin tekijä positiiviseen tulokseen oli lomapalkkavelkakirjaus, joka vähensi henkilöstömenoja koko palvelualueella n. 311 000 euroa.

Bruttositovien yksiköiden toteutumatiedot:

- Kirjastopalvelut: tulot 94,1 % ja menot 97,7 %, kate 98,4 % + 87 103 euroa
- Museopalvelut: tulot 74,2 % ja menot 98,0 %, kate 101,0 % - 28 293 euroa
- Ulkoilu- ja virkistyspalvelut: tulot 91,6 % ja menot 91,9 %, kate 92,1 % + 63 203 euroa
- Kansalaistoiminnan aktivointiyksikkö: tulot 134,0 % ja menot 97,8 %, kate 95,3 % + 239 481 euroa
- Johdon tukipalvelut: tulot 48,8 % ja menot 94,6 %, kate 94,9 % + 16 398 euroa

- Tapahtumapalvelut: tulot 96,3 % ja menot 96,3 %, kate 96,3 % + 4 470 euroa
- **Bruttosivovat yksiköt yhteensä: tulot 96,1 % ja menot 97,3 %, kate 97,4 % + 382 362 euroa**

Bruttosivovien yksiköiden osalta lomapalkkavelkakirjaus vähensi henkilöstömenoja n. 129 000 euroa.

Kirjastopalveluissa toimintatuottojen vaje saatiin katettua säästämällä henkilöstö- ja atk-menoista, jotka olivat kertaluontoisia. Lomapalkkavelka pienensi henkilöstömenoja n. 65 000 euroa.

Museopalveluissa ilman henkilöstömenoja vähentävää lomapalkkakirjausta (n. 38 000 euroa) olisi toimintakate ylittynyt toteutumaa enemmän. Toimintakateen ylitys johtuu liian isosta tulotavoitteesta.

Ulkoilu- ja virkistyspalveluiden menojen alitus johtui siitä, että moottorikelkkareitteihin varattuja reittitoimitusmaksuja ja maanomistajakorvauksia ei maksettu.

Kansalaistoiminnan aktivointiyksikön toimintatuotot ylittivät n. 118 000 euroa hankerahoituksen ja alv-kirjaus oikaisun vuoksi ja toimintakulut alittuivat n. 120 000 euroa, joka koostuu lomapalkkavelkakirjauksesta n. 22 000 euroa sekä siitä, että Ely-keskuksen hallinnoiman Kake-hankkeen omarahoitusosuus jäi n. 90 000 euroa alle sovitun kuntaosuuden.

Nettosivovien yksiköiden toteutum tiedot:

- Liikuntapaikkapalvelut: toimintakate 98,7 % + 122 081 euroa
- Kansalaisopisto: toimintakate 99,7 % + 9 093 euroa
- Teatteri: toimintakate 97,3 % + 129 981 euroa
- Musiikkikeskus: toimintakate 97,5 % + 78 884 euroa
- **Nettosivovat yksiköt yhteensä: toimintakate 98,3 % + 340 039 euroa**

Nettosivovien yksiköiden osalta lomapalkkavelkakirjaus vähensi henkilöstömenoja n. 183 000 euroa.

Liikuntapaikkojen positiiviseen tulokseen vaikutti lomapalkkavelkakirjauksen lisäksi vuokratulujen alittuminen mm. Kuplahallin osalta.

Kansalaisopiston osalta toimintakate olisi ylittynyt ilman henkilöstömenoja vähentävää lomapalkkavelkakirjausta n. -36 600 euroa.

Teatterilla oli toinen kolmivuotisbudjettikausi, joten positiivinen tulos siirtyy vuodelle 2017. Positiiviseen tulokseen lomapalkkavelkakirjauksen lisäksi vaikutti odotettua parempi lipunmyynti hyvästä tuotanto- ja ohjelmistosuunnittelusta johtuen sekä tiukka menokuri.

Musiikkikeskuksella oli kolmivuotiskauden ensimmäinen vuosi ja positiivinen tulos siirretään myös vuodelle 2017. Positiiviseen tulokseen lomapalkkavelkakirjauksen lisäksi vaikutti tulotavoitteen ylittyminen.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Talouden sopeuttamistoimia on toteutettu kaikissa palveluprosesseissa, toimenpiteinä ovat olleet mm. avoimeksi tulevien tehtävien täyttämättä jättäminen, lomarahavapaat ja osapalkalliset säästövapaat sekä yleinen säästäväisyys hankinnoissa.

Kirjasto- ja museopalveluissa tulotavoite on liian korkea, kirjastopalveluissa tulovaje saatiin katettua menoja karsimalla ja museopalveluissa vain osa vajeesta saatiin katettua. Musiikkikeskuksessa henkilöstömenoja saatiin katettua tulotavoitteen ylittymisellä.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Avoimiin tehtäviin ja virkoihin on ollut koulutettua henkilöstöä saatavilla. Rekrytoinneissa on ensisijaisesti pyritty hyödyntämään sisäistä liikkuvuutta, mutta myös ulkoista hakumenettelyä on käytetty tarvittaessa uudenlaisen osaamisen saamiseksi palvelualueelle.

Tehtävien täyttämisessä on hyödynnetty myös asukastupatoiminnan lisäksi uudelleen sijoittamisprosessia ja myös tällä keinoin on saavutettu onnistuneita rekrytointeja.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Palvelutuotannossa lähtökohtana on kokonaistaloudellisesti edullisin tuotannon järjestämistapa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Säännösten ja määräysten noudattamisessa ei ole havaittu oikeusseuraamuksia aiheuttaneita ongelmia. Tiedotusta, ohjeistusta ja koulutusta on annettu myös kohdennetusti. Valmistelussa on korostettu yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitystä.

Laskusaatavien osalta on tehostettu seuranta ja kuukausittain käydään läpi laskutusten ja maksusuunnitelmien mukaisten maksujen tilanne. Maksusuunnitelman mukaiset maksut on hoidettu sopimusten mukaisesti.

Päätöksentekoprosesseja on tarkistettu ja esimiehiä on ohjeistettu valmistelun osalta.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU						
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Yhteistyötä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa kehitetään erityisesti palvelutuotannon osalta (palvelu- ja hankintaohjelma).	Valmistellaan esitys liikuntatilojen uudenlaisesta tuottamismallista siten, että toimintamalli mahdollistaa yksityisen palvelutuotannon kaupungin oman palvelutuotannon rinnalla.	●	(etenee suunnitelmasti) Liikuntatilojen yksityisen tuottamismallin periaatteet hyväksytty kh:ssa 3.10.2016.	Kasvuohjelma, Palvelu- ja hankintaohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Kasvua ja veto-voimaa tukeva markkinointi	Positiivisen Kuopio -kuvan aktiivista kehittämistä jatketaan	Hyvinvointipalveluiden tiedotusta, markkinointia ja viestintää kehitetään ja tehostetaan.	●	(etenee suunnitelmasti) Markkinointia ja viestintää on kehitetty yhteistyössä viestinnän ja markkinoinnin kanssa. Mm. kirjasto on jatkanut pop up -työtä ja vienyt kirjastopalveluja ja niistä tiedottamista ja markkinoimista eri tapahtumiin, valtakunnallinen museokortti on edistänyt markkinointia ja lisännyt asiakkaita, kohdennettuja lipputuotteita on kokeiltu vuoden aikana (liikkis-kortti sekä päiväpassi). Sosiaaliseen mark-	Kasvuohjelma

					kinointiin kouluttanut kuusi henkilöä, jotka suunnittelevat ko. menetelmien avulla hyvinvoinnin edistämisen käytäntöjä, jotka toteutetaan vuoden 2017 aikana. Esitelty valtakunnallisissa tilaisuuksissa mm. Kuopion lähidemokratiamalli, Kuopion ehkäisevän päihdetyön ohjelma, Kuopion hyvinvoinnin edistämisen malli sekä Kuopion Terve Kunta -verkostosivut.	
	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Kehitetään kuntien välistä yhteistyötä, osallistutaan valtakunnallisiin verkostoihin.	●	(etenee suunnitellusti) Osallistuttu valtakunnallisiin verkostoihin ja toimittu aktiivisesti mm. WHO verkostossa, Kuopion kaupunginjohtaja valittu WHO verkoston Political Vision Group strategiseen ryhmään. Osallistuttu Terve Kunta verkko- ja lähitaapamisiin.	

2. ASUKKAAT JA PALVELUT

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Lähiöiden ja keskustaajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Kuntaliitosten myötä tapahtunut Kuopion alueellinen kasvu ja alueiden erilaisuus otetaan huomioon maankäytön, palvelurakenteen ja palvelujen tuottamistavan kehittämässä.	Käynnistetään vuonna 2015 päättyvän Pihkassa Männistöön lähiöhankkeen tavoitteiden pohjalta vanhojen lähiöiden poikkihallinnollisen osallistavan kehittämisen malli.	●	(etenee suunnitellusti) Pihkassa Männistöön hankekoordinaattorin toimikausi päättyi vuoden 2016 lopussa.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasoisista hyvinvointijohdantamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kehitetään (hyvinvointiohjelma)	Laaditaan hyvinvointisuunnitelma, jonka osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.	●	(etenee suunnitelmasti) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa työstetty, rakenne päätetty ja on sovittu seuraavat työstämisen ajankohdat. Suunnitelma valmistuu huhtikuun 2017 loppuun mennessä.	Hyvinvointiohjelma
		Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistään ennaltaehkäisevästi painopisteenä erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset: lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen hillintä. Lasten ja nuorten palvelut kootaan asiakkuuden ja talouden hallinnan kehittämiseksi uudeksi palvelukokonaisuudeksi.	Koordinoidaan ja toteutetaan hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä. Sähköinen hyvinvointikertomus toimii seuranta- ja raportointivälineenä.	●	(etenee suunnitelmasti) Hyvinvointikertomus laadittu aikataulun mukaisesti eli katsaus kuopiolaisten hyvinvointiin indikaattori ja palautetiedon valossa on tavoitteet vuodelle 2017 sekä seuraavalle valtuustokaudelle koottu diolina ja julkaistu nettisivuilla. Hyvinvointikertomusta on esitelty hyvinvoinnin edistämisen lautakunnalle 15.6.2016.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisaatiota viedään eteenpäin.	Arvioidaan mallien hyödyt ja kustannukset ennakolta. Kehittämiseksi asetetaan selkeät tavoitteet ja niiden toteutumista arvioidaan. Selvitetään sähköisiä ratkaisuja. Edistetään kuntalaisten valmiutta mm. järjestämällä koulutusta.	●	(etenee suunnitelmasti) Pääkirjaston itsepalveluaukioloaika vakiintunut, suunnitellaan Jynkän, Nilsin ja Karttulan lähikirjastoja osittain omatoimikirjastoiksi automaation avulla. Liikuntapaikkojen	Hyvinvointiohjelma, Tuottavuusohjelma

				tietoisuuden lisäämiseksi on otettu kokeilukäyttöön Sportywe -sovellus. Ensilumenladun palvelun myynnissä kokeiltiin Cardu-sovellusta. Kirjastojen ja museoiden yhteinen pedagogisten palvelujen työryhmä perustettu. Kansalaisopiston verkko-opetus on toteutunut suunnitellusti. Pilotointi etämusiikin lähe-tyksestä vanhusten palvelutaloihin on toteutunut onnis-tuneesti. Uusia palvelumalleja on kehitetty yhteis-työssä eMaaseutu -hankkeen kanssa (Virtuaalinen har-rastepäivä 11 kyläl-le ja Virtuaalinen omaishoitajakoulu-tus).	
Kriittinen menestys-tekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukump-panuus järjestö-ten ja yritysten kanssa	Kuntalaisten yhteisöllisyyttä, aktiivisuutta ja osallisuutta lisätään. Lähidemokratiamallin ke-hittäminen saa-daan valmiiksi.	Edetään 2015 hy-väksytyn projekti-suunnitelman mu-kaisesti siten, että lähidemokratiamalli on valmis maalis-kuussa ja viedään käytäntöön vuoden 2016 aikana.	● (etenee suunnitel-lusti) Kaupunginvaltuus-to hyväksyi loka-kuussa Pitäjäraati-mallin ja Pitäjäraa-din sekä Lähide-mokratiajaoston toimintasäännön.	
		Palvelukump-panuutta yritys-ten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäy-täntöä laajenne-taan. Palvelu-aloitteen kokei-luun on valmius.	Edistetään uuden-laisten toimintamal-lien käyttöönottoa. Valmistaudutaan palvelualoitteen kokeiluun.	● (etenee suunnitel-lusti) Liikuntatilojen yksi-tyisen tuottamis-mallin periaatteet hyväksytty kh:ssa 3.10.2016. Valmis-teilla Puijo Areena -hanke sekä Tupla-jäät Oy:n yksityinen jäähallihanke. Valmisteltu sopi-	Palvelu- ja hankintaoh-jelma

					mus Settlementti Puijolan kanssa liittyen pitkäaikais-työttömien rekrytointiin asiakastuville ja siihen liittyvää työllistämisen ja oppimisen polkua.	
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ						
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienenee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €.	Palveluiden vaikutavuutta ja tuottavuutta parannetaan ja palveluverkkoa pyritään tiivistämään, tavoitteena on vähentää kustannuksia tehostamalla henkilöstö- ja tilaresurssien käyttöä.	●	(etenee suunnitelusti) Toiminnan tuottavuutta pyritään parantamaan koko ajan henkilöstö- ja tilaresurssia tehostamalla. Henkilöstösuunnitelmia kehitetään toimintaympäristön muutosten mukaisesti.	Tuottavuusohjelma
	Tuottavuuden kehittyminen	Koko kaupungin toimintakateen kasvu on enintään 1,4 % vuoden 2015 talousarvioon nähden.	Talouden seuranta tehostetaan entisestään, jolloin poikkeamiin voidaan reagoida mahdollisimman pian.	●	(etenee suunnitelusti) Talouden seuranta-työtä ja sen kehittämistä tehdään koko ajan asiakkuusjohtajien, palvelupäälliköiden ym. talousasioista vastaavien kanssa. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toimintakate pieneni edelliseen vuoteen verrattuna 1,8 %.	Tuottavuusohjelma
		Valtiolta normeihin ja velvoitteisiin mahdollisesti tulevat helpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.	Normeihin ja velvoitteisiin tulevat helpotukset otetaan käyttöön.	●	(etenee suunnitelusti) Valtiolta on tullut muutoksia lähinnä ympäristöterveydenhuollolta tuleviin valvontatoimenpiteiden toteuttamiseen.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.	Avoimet tehtävät täytetään ensisijaisesti sisäisesti. Sisäisen täytön osalta yhteistyötä rekrytointipalvelun kanssa tehostetaan. Ulkoisella rekrytoinnilla korvataan sellaista osaamista, joka poistuu organisaatiosta tai hankitaan sellaista uutta osaamista, jota organisaatiossa ei aiemmin ole ollut. Asiakkuusjohtajat laativat alueilleen henkilöstösuunnitelmaan pohjautuvan rekrytointisuunnitelman, joka käsitellään palvelualueiden johtoryhmässä.	(etenee suunnitellusti) Henkilöstön sisäistä liikkuvuutta on kehitetty mahdollistamalla henkilöstön joustava liikkuvuus palvelualueen sisällä avoimiksi tuleviin tehtäviin. Henkilöstön osaamista on hyödynnetty avoimien tehtävien täyttämässä ja poistunutta osaamista on korvattu myös ulkopuolisella rekrytoinnilla. Henkilöstösuunnitelmat ja niihin perustuvat rekrytointisuunnitelmat ovat asiakkuusjohtajilla valmisteltavana.	
		Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.	Esimiehet soveltavat työhyvinvoinnin toimintamalleja henkilöstöjohtamisessa. Säännölliset kehityskeskustelut. Sairauspoissaoloissa aktiivinen, aikainen puuttuminen ja puheeksiottaminen. Avoimen keskusteluilmapiirin luominen ja säännölliset työpaikkakokoukset, jossa käsitellään toiminnan päämääriä. Asiakkuusjohtajat laativat palvelualueillaan työhyvinvointiohjelman, joka käsitellään palvelualueiden johtoryhmässä.	(etenee suunnitellusti) Kehityskeskustelut käydään suunnitellusti ja poissaoloihin puututaan varhaisessa vaiheessa. Työhyvinvointiohjelmien laadinta osassa työyksiköistä on vielä kesken. Aktiivisen varhaisen puuttumisen keinoin sekä uudelleen sijoittamisen avulla on saavutettu positiivisia tuloksia palvelualueella. Palvelualueen sairaus- ja tapaturmapoissaolojen määrä on vähentynyt 1,13 htv edelliseen vuoteen verrattuna.	Henkilöstöohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muutuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	Esimiehille laaditaan kehityskeskusteluissa osaamisen kehittämissuunnitelma ja tehdään osaamiskartoitus (kartoituksessa ja suunnitelmassa hyödynnetään sähköistä kehityskeskustelulomaketta).	●	(etenee suunnitelusti) Esimiesten osaamista vahvistettu kaupungin keskitehtyillä henkilöstökoulutuksella. Lisäksi omaehtoista kehittymistä tuettu aktiivisesti. Esimiesten kehityskeskusteluissa käytetään sähköistä kehityskeskustelulomaketta.	Henkilöstö-ohjelma
		Palvelualueiden johtamisrakenteita kevennetään ja palvelualueiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään.	Avoimeksi tulevien esimiestehtävien täyttämässä käytetään harkintaa ja toimintaa tarkastellaan palvelualueuudistuksen mukaisesti kokonaisvaltaisesti. Johtamisrakenteiden keventämiseksi tarkastellaan palvelualueiden organisaatiorakenteita.	●	(etenee suunnitelusti) Ulkoilu- ja virkistyspalveluiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut siirtyy 1.1.2017 lukien kaupunkiympäristön palvelualueelle. Liikuntapaikkapalveluissa hallintorakenne uudistettiin henkilöstön eläköitymisen yhteydessä.	
		Vaikutetaan aktiivisesti tuleviin rakennemuutoksiin (mm. sote-uudistus) ja ennakoidaan muutosten vaikutukset Kuopion strategiaan ja palvelujen organisointiin.	Osallistutaan ylläluonteisiin kehittämissuunnitelmiin (mm. sote-uudistusta varten perustettavat ryhmät) ja omaa toimintaa ja tuotantoa tarkastellaan kriittisesti.	●	(etenee suunnitelusti) Osallistuttu kaupunkitasoisin kehittämisyhteistyöihin.	

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE
(Bruttositovat määrärahat)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	1 234 640	17 000	1 251 640	1 116 605	-135 035	89,2 %
Maksutuotot	346 150	0	346 150	376 571	30 421	108,8 %
Tuet ja avustukset	264 702	84 000	348 702	382 724	34 022	109,8 %
Vuokratuotot	97 559	0	97 559	84 331	-13 228	86,4 %
Muut toimintatuotot	312 631	0	312 631	305 715	-6 916	97,8 %
TOIMINTATUOTOT	2 255 682	101 000	2 356 682	2 265 946	-90 736	96,1 %
Palkat ja palkkiot	-5 155 969	-168 096	-5 324 065	-5 089 510	234 555	95,6 %
Eläkemenot	-1 233 064	-28 745	-1 261 809	-1 224 020	37 789	97,0 %
Muut henkilösivukulut	-334 705	-11 110	-345 815	-330 694	15 121	95,6 %
Henkilöstökulut	-6 723 738	-207 951	-6 931 689	-6 644 224	287 465	95,9 %
Palvelujen ostot	-2 182 608	-354 953	-2 537 561	-2 342 196	195 365	92,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 001 636	-1 909	-1 003 545	-1 097 892	-94 347	109,4 %
Avustukset	-3 078 450	0	-3 078 450	-2 965 944	112 506	96,3 %
Vuokratulot	-3 659 548	0	-3 659 548	-3 670 999	-11 451	100,3 %
Muut toimintakulut	-16 721	0	-16 721	-33 160	-16 439	198,3 %
TOIMINTAKULUT	-16 662 701	-564 813	-17 227 514	-16 754 416	473 098	97,3 %
TOIMINTAKATE	-14 407 019	-463 813	-14 870 832	-14 488 469	382 363	97,4 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 235 005	0	-1 235 005	-907 739	327 266	73,5 %

Bruttositovien avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen %-osuus (1 000 €)

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen bruttositovat avainprosessit	TP 2016 Tulot 1 000 €	TP 2016 Menot 1 000 €	TP 2016 Toiminta- kate 1 000 €	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut	1 797	-10 980	-9 183	79,3 %	65,5 %
Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut	464	-5 350	-4 886	20,5 %	31,9 %
Johdon tukipalvelut	1	-303	-302	0,0 %	1,8 %
Tapahtumapalvelut	4	-121	-117	0,2 %	0,7 %
Yhteensä	2 266	-16 754	-14 488	100 %	100 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / LIIKUNTA-PAIKAT

(Nettositovuus)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	63 912		63 912	76 454	12 542	119,6 %
Maksutuotot	1 410 611		1 410 611	1 270 434	-140 177	90,1 %
Tuet ja avustukset	13 159		13 159	11 772	-1 387	89,5 %
Vuokratuotot	1 511 000		1 511 000	1 391 209	-119 791	92,1 %
Muut toimintatuotot	30 000		30 000	10 004	-19 996	33,3 %
TOIMINTATUOTOT	3 028 682	0	3 028 682	2 759 873	-268 809	91,1 %
Palkat ja palkkiot	-1 724 443		-1 724 443	-1 664 592	59 851	96,5 %
Eläkemenot	-505 687		-505 687	-497 623	8 064	98,4 %
Muut henkilösivukulut	-112 189		-112 189	-107 499	4 690	95,8 %
Henkilöstökulut	-2 342 319	0	-2 342 319	-2 269 714	72 605	96,9 %
Palvelujen ostot	-2 220 517	194 194	-2 026 323	-1 873 995	152 328	92,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-218 048		-218 048	-184 593	33 455	84,7 %
Avustukset	-405 590		-405 590	-405 000	590	99,9 %
Vuokrakulut	-7 213 945		-7 213 945	-7 109 411	104 534	98,6 %
Muut toimintakulut	-31 093		-31 093	-3 716	27 377	12,0 %
TOIMINTAKULUT	-12 431 512	194 194	-12 237 318	-11 846 428	390 890	96,8 %
TOIMINTAKATE	-9 402 830	194 194	-9 208 636	-9 086 555	122 081	98,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 383 606	0	-1 383 606	-1 618 913	-235 307	117,0 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / KANSALAI-SOPISTO

(Nettositovuus)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	775 459	0	775 459	737 568	-37 891	95,1 %
Maksutuotot	1 289 160	0	1 289 160	1 285 393	-3 767	99,7 %
Tuet ja avustukset	14 239	0	14 239	115 658	101 419	812,3 %
Vuokratuotot	48 050	0	48 050	49 591	1 541	103,2 %
Muut toimintatuotot	400	0	400	6 651	6 251	1662,7 %
TOIMINTATUOTOT	2 127 308	0	2 127 308	2 194 862	67 554	103,2 %
Palkat ja palkkiot	-2 781 154	0	-2 781 154	-2 751 876	29 278	98,9 %
Eläkemenot	-681 793	67 429	-614 364	-616 966	-2 602	100,4 %
Muut henkilösivukulut	-178 164	0	-178 164	-173 628	4 536	97,5 %
Henkilöstökulut	-3 641 111	67 429	-3 573 682	-3 542 471	31 211	99,1 %
Palvelujen ostot	-311 832	0	-311 832	-344 639	-32 807	110,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-88 334	0	-88 334	-114 231	-25 897	129,3 %
Avustukset	-77 092	0	-77 092	-113 459	-36 367	147,2 %
Vuokrakulut	-1 001 337	0	-1 001 337	-995 635	5 702	99,4 %
Muut toimintakulut	-16 812	0	-16 812	-17 114	-302	101,8 %
TOIMINTAKULUT	-5 136 518	67 429	-5 069 089	-5 127 549	-58 460	101,2 %
TOIMINTAKATE	-3 009 210	67 429	-2 941 781	-2 932 688	9 093	99,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 580	0	-13 580	-16 737	-3 157	123,2 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / KAUPUNGINTEATTERI

(Nettositovuus)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	13 050	0	13 050	9 555	-3 495	73,2 %
Maksutuotot	1 400 000	0	1 400 000	1 332 392	-67 608	95,2 %
Tuet ja avustukset	42 102	0	42 102	40 376	-1 726	95,9 %
Vuokratuotot	110 000	0	110 000	136 147	26 147	123,8 %
Muut toimintatuotot	95 000	0	95 000	111 580	16 580	117,5 %
TOIMINTATUOTOT	1 660 152	0	1 660 152	1 630 050	-30 102	98,2 %
Palkat ja palkkiot	-2 782 000	10 767	-2 771 233	-2 693 920	77 313	97,2 %
Eläkemenot	-704 760	26 180	-678 580	-657 369	21 211	96,9 %
Muut henkilösivukulut	-190 853	708	-190 145	-173 784	16 361	91,4 %
Henkilöstökulut	-3 677 613	37 655	-3 639 958	-3 525 073	114 885	96,8 %
Palvelujen ostot	-534 302	0	-534 302	-520 105	14 197	97,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-179 700	0	-179 700	-167 174	12 526	93,0 %
Vuokratulut	-2 032 500	0	-2 032 500	-2 020 884	11 616	99,4 %
Muut toimintakulut	-34 874	0	-34 874	-28 015	6 859	80,3 %
TOIMINTAKULUT	-6 458 989	37 655	-6 421 334	-6 261 251	160 083	97,5 %
TOIMINTAKATE	-4 798 837	37 655	-4 761 182	-4 631 201	129 981	97,3 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-80 833	0	-80 833	-76 038	4 795	94,1 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / MUSIIKKITOIMI

(Nettositovuus)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	120 500	0	120 500	63 766	-56 734	52,9 %
Maksutuotot	367 500	0	367 500	485 987	118 487	132,2 %
Tuet ja avustukset	10 298	0	10 298	8 938	-1 360	86,8 %
Vuokratuotot	578 000	0	578 000	625 699	47 699	108,3 %
Muut toimintatuotot	105 675	0	105 675	140 714	35 039	133,2 %
TOIMINTATUOTOT	1 181 973	0	1 181 973	1 325 103	143 130	112,1 %
Palkat ja palkkiot	-2 171 650	0	-2 171 650	-2 223 504	-51 854	102,4 %
Eläkemenot	-498 980	42 152	-456 828	-466 872	-10 044	102,2 %
Muut henkilösivukulut	-140 557	0	-140 557	-145 652	-5 095	103,6 %
Henkilöstökulut	-2 811 187	42 152	-2 769 035	-2 836 027	-66 992	102,4 %
Palvelujen ostot	-572 807	0	-572 807	-572 165	642	99,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-54 987	0	-54 987	-50 953	4 034	92,7 %
Vuokratulut	-880 096	0	-880 096	-875 381	4 715	99,5 %
Muut toimintakulut	-40 000	0	-40 000	-46 645	-6 645	116,6 %
TOIMINTAKULUT	-4 359 077	42 152	-4 316 925	-4 381 171	-64 246	101,5 %
TOIMINTAKATE	-3 177 104	42 152	-3 134 952	-3 056 068	78 884	97,5 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-65 546	0	-65 546	-79 380	-13 834	121,1 %

Nettositovien osaprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen %-osuus (1 000 euroa)

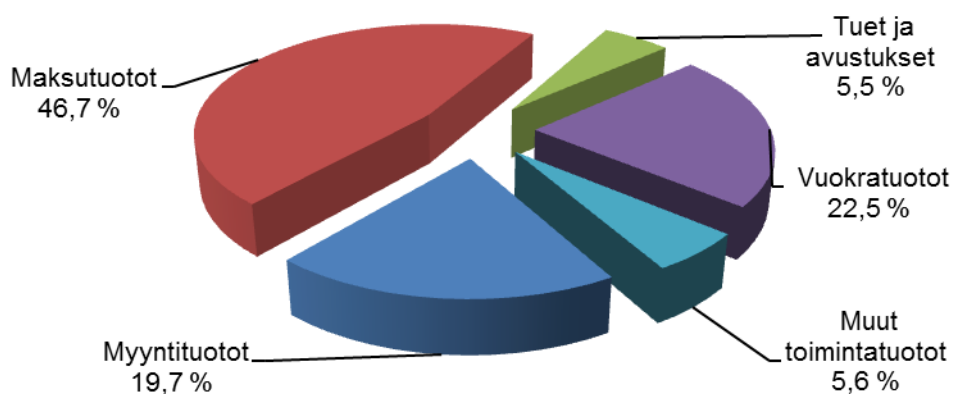
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen nettositovat osaprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toiminta-kate	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Liikuntapaikat	2 760	-11 846	-9 087	34,9 %	42,9 %
Kansalaisopisto	2 195	-5 128	-2 933	27,7 %	18,6 %
Kaupunginteatteri	1 630	-6 261	-4 631	20,6 %	22,7 %
Musiikkitoimi	1 325	-4 381	-3 056	16,8 %	15,9 %
Yhteensä	7 910	-27 616	-19 707	100 %	100 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE YHTEENSÄ

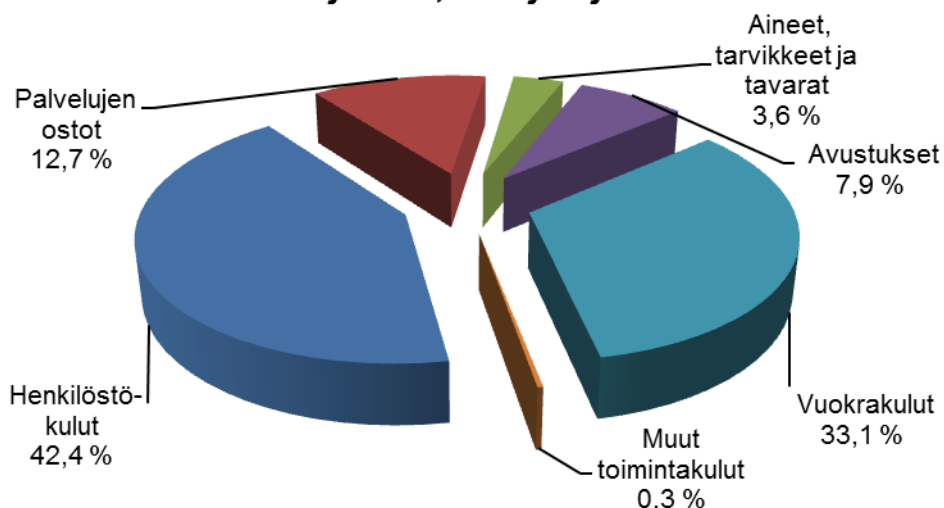
(informatiivinen)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	2 207 561	17 000	2 224 561	2 003 947	-220 614	90,1 %
Maksutuotot	4 813 421	0	4 813 421	4 750 776	-62 645	98,7 %
Tuet ja avustukset	344 500	84 000	428 500	559 468	130 968	130,6 %
Vuokratuotot	2 344 609	0	2 344 609	2 286 978	-57 631	97,5 %
Muut toimintatuotot	543 706	0	543 706	574 664	30 958	105,7 %
TOIMINTATUOTOT	10 253 797	101 000	10 354 797	10 175 834	-178 963	98,3 %
Palkat ja palkkiot	-14 615 216	-157 329	-14 772 545	-14 423 403	349 142	97,6 %
Eläkemenot	-3 624 284	107 016	-3 517 268	-3 462 850	54 418	98,5 %
Muut henkilösivukulut	-956 468	-10 402	-966 870	-931 257	35 613	96,3 %
Henkilöstökulut	-19 195 968	-60 715	-19 256 683	-18 817 510	439 173	97,7 %
Palvelujen ostot	-5 822 066	-160 759	-5 982 825	-5 653 100	329 725	94,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 542 705	-1 909	-1 544 614	-1 614 842	-70 228	104,5 %
Avustukset	-3 561 132	0	-3 561 132	-3 484 404	76 728	97,8 %
Vuokrakulut	-14 787 426	0	-14 787 426	-14 672 309	115 117	99,2 %
Muut toimintakulut	-139 500	0	-139 500	-128 651	10 849	92,2 %
TOIMINTAKULUT	-45 048 797	-223 383	-45 272 180	-44 370 815	901 365	98,0 %
TOIMINTAKATE	-34 795 000	-122 383	-34 917 383	-34 194 981	722 402	97,9 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 778 570	0	-2 778 570	-2 698 807	79 763	97,1 %

Toimintatuottojen 10,2 milj. € jakautuminen



Toimintakulujen 44,4 milj. € jakautuminen



Mittaristo

Avainprosessi: **Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Kirjastopalvelut 1)	Fyysiset kirjastokäynnit/asukas	9,8	11,5	11,6	1,8
	Verkoasiointitapahtumat/asukas (kirjaston ulkopuolella tapahtunut asiointi)	4	5	5	1
	Kirjaston aukiolotunnit	23 097	23 980	24 396	1 299
	Kirjastolainan hinta € (kaikki kulut)	3,2	3,1	2,7	-0,5
	Kirjastojen tilojen määrä m ²	10 387	10 387	10 387	0

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Museopalvelut	Museokohteiden kävijämäärä	60 553	60 000	69 623	9 070
	Museokohteiden aukiolotunnit	5 013	5 000	5 194	181
	Järjestetty kokoelma-aineisto kpl	1 956 042	1 960 000	1 961 080	5 038
	Nettokustannus €/as	26,7	26,9	25,4	-1,3
	Museoiden tilojen määrä m ²	9 560	9 560	9 560	0
Liikuntapaikkapalvelut	Liikuntapaikkojen käyntikerrat 2)	1 413 795	1 400 000	1 265 410	-148 385
	Liikuntapaikkojen tilojen määrä m ²	51 289	51 291	51 291	2
Ulkoilu- ja virkistyspalvelut	Ulkoilu- ja virkistyspalveluiden kustannus €/as	6,9	7,5	6,6	-0,4

1) Luvut sisältävät Kuopion lisäksi Kaavin, Juankosken ja Tuusniemen kirjastojen tunnusluvut.

2) Liikuntapaikkojen käyntikerrat sisältää sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen sekä kaupallisten tilaisuuksien kävijät

Avainprosessi: Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Kansalaistoiminnan aktivointi	Kulttuuri- ja liikuntaryhmiin osallistuneet 1)	93 694	65 000	87 275	-6 419
	Kino-Kuvakukon ja Nilsin Mantun kävijöiden lukumäärä	29 348	31 000	27 668	-1 680
	Yleis- ja erityisavustukset €/as	27,7	28,2	26,2	-1,5
	Asukastupaverkosto, asukastupien lukum.	12	14	12	0
	Asukastupien kävijämäärä 2)	70 218	90 000	69 991	-227
	Asukastupien työllistämisaikutus (henkilöä / htv) 3)	130/30	130/30	74/22	
	Kansalaistoiminnan aktivoinnin tilojen määrä m ²	1 919	1 977	1 977	58
Kansalaisopisto 4)	Kansalaisopiston opiskelijamäärä (brutto)	24 643	24 500	25 263	620
	Kansalaisopiston opetustuntien lukumäärä	45 586	46 500	45 469	-117
	Kansalaisopiston nettokustannus €/h (ilman valt.osuuksia ja työll.)	69,6	63,3	64,5	-5,1
	Kansalaisopiston tilojen määrä m ²	3 535	3 535	3 535	0

1) Kulttuuriin - ja liikuntaan aktivointiin lasketaan em. ryhmiin osallistuneet sekä liikunta- ja kulttuuripolkuun osallistuneet

2) Asukastupatoiminnan toimintaluvut kytkeytyvät toimintakuukausiin.

3) Asukastupatoiminta: palkkatukityöllistetyt, työharjoittelijat, työvalmennuksessa olevat sekä kuntouttavassa työtoiminnassa olevat

4) Suoritteet sisältävät opiston koko toiminnan, myös sopimuskuntien (Juankoski, Kaavi, Rautavaara ja Tuusniemi) tiedot.

Vuodesta 2015 alkaen kansalaisopiston suoritteet sisältävät myös Maaningan tiedot.

Kansalaisopiston mittarit ovat vuositason mittareita.

Avainprosessi: **Taidepalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Kaupunginteatteri	Teatterissa kävijöiden lukumäärä	71 200	70 000	74 530	3 330
	Nettokustannukset / katsoja	66,9	68,6	61,8	-5,1
	Näytäntöjen lukumäärä	382	240	313	-69
	Kaupunginteatterin tilojen määrä m ²	7 982	7 982	7 982	0
Musiikkikeskus	Kävijöitten lukumäärä	134 860	125 000	111 150	-23 710
	Tapahtumien lukumäärä	743	780	666	-77
	Nettokustannukset / kävijät	2,5	2,8	2,0	-0,5
	Musiikkikeskuksen tilojen määrä m ²	5 760	5 760	5 760	0
Kaupunginorkesteri	Konserttien kokonaislukumäärä	147	93	196	49
	Kuulijoiden kokonaislukumäärä	49 450	40 000	45 847	-3 603
	Nettokustannukset / kuulijat	60,4	69,9	61,8	1,4

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue		TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Henkilöstömittarit	Kokonaistyöaika (ilman työllistämistä)	401,7	413,8	404	2,3
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	12,0	12,0	10,8	-1,1

Kasvun ja oppimisen palvelualue

Palvelualuejohtaja Pekka Vähäkankaan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Koulutuspoliittisen ohjelman laatiminen on käynnistynyt ja työhön on osallistunut laaja joukko asiantuntijoita koko kasvun ja oppimisen palvelualueelta. Jatkossa mukaan työhön osallistuu kuntapäättäjiä ja yhteistyökumppaneita.

Verkostotyö etenee tehtyjen päätöksen toimeenpanona, joista merkittävin oli Kalevan koulun Linnanpellon kiinteistöstä luopuminen ja lk 7-9 oppilaiden ja opetuksen siirtyminen Hatsalan klassilliseen kouluun ja Minna Canthin kouluun 1.8.2016 lukien. Hiltulanlahden koulun hankesuunnittelu ja läntisen maaseutualueen perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluverkoston tarveselvitys merkittiin tiedoksi. Hyväksyttiin läntisen maaseutualueen lähipalvelukeskuksen ja uuden koulun sijaintipaikaksi Kaislastenlahden koulun sijainti.

Kuopion kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan maksuja tarkistettiin 1.8.2016 lukien. Nykyisiin hintoihin tuli 30 euron korotus, mutta maksua alennetaan 50 %:lla, jos perheessä on kolme tai enemmän iltapäivätoiminnassa tai päivähoidossa olevaa lasta. Maksu voidaan hakemuksesta jättää perimättä, jos perheen tulot alittavat maksuttoman päivähoidon tulorajan. Kehitysvammalain piiriin kuuluvien oppilaiden osalta maksua ei peritä.

Hyväksyttiin 1.8.2016 käyttöön otettavat Kuopion kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma ja perusopetuksen ja lukioiden opetussuunnitelman kuntakohtaiset osiot.

Kuopion kaupungin lukioon valmistava LUVA-koulutuksen tarjoaminen maahanmuuttajanuorille ja vieraskielisille nuorille ei käynnistynyt 1.8.2016 lukien liian pienestä osallistujamäärästä johtuen. Vastaavasti aikuisten maahanmuuttajien perusopetukseen valmistava opetus ja aikuisten maahanmuuttajien perusopetus käynnistyi 1.8.2016. Ko. toimintaan myönnettiin lisämääräraha yleishallintoon varatusta määrärahasta.

Erillisenä yhteistoiminnallisena kaupunginhallituksen hankkeena on kuvattu lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluprosessi. Prosessin valmistelu jatkuu yhdessä Sote-uudistuksen rinnalla.

Hyväksyttiin palvelualueuudistuksen jatkotoimenpiteenä kasvatus- ja perheneuvolan siirtyminen terveydenhuollon palvelualueelle sekä hyväksyttiin virkajärjestelynä kasvatusjohtajan virkanimike, johon yhdistettiin varhaiskasvatusjohtajan ja kasvun ja oppimisen tuen johtajan tehtävät 1.1.2017 lukien.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Kasvun ja oppimisen palvelualueen toimintatuotot toteutuivat talousarvion mukaisina ja toimintakulujen toteutuma alittui talousarviosta n. 0,6 milj. euroa (99,7 %).

Vuoden 2016 talousarviomuutoksissa lisättiin toimintatuloja 538 000 euroa ja toimintakuluja -2 576 500 euroa, vaikutus toimintakatteeseen -2,0 milj. euroa. Hankkeiden osuus oli 538 000 euroa. Toimintakatteen kasvuun vaikuttavasta talousarviomuutoksesta -0,1 milj. euroa johtui aikuisten maahanmuuttajien valmistavan opetuksen käynnistymisestä ja -1,9 milj. euroa varhaiskasvatuksen ylityksistä. Talousarviomuutoksessa ehdittiin huomioimaan ennakkotietoon perustuva (0,9 milj. euroa) lomapalkkavelkakirjaus. Lopullinen tilinpäätöskirjaus vähensi henkilöstömenoja n. 1,032 milj. euroa, eli n. 132 000 euroa enemmän kuin talousarviomuutoksessa huomioitiin.

Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna toimintakate ylittyi -1,4 milj. euroa (100,8 %).

Avustuksia saatiin yhteensä n. 2,7 milj. euroa, josta 85 % saatiin perusopetus- ja nuorisopalveluihin, 13 % lukiokoulutuksen ja toisen asteen yhteistyöhön ja varhaiskasvatuspalveluihin 2 %. Kasvun ja oppimisen palvelualueella oli käynnissä yhteensä 71 eri rahoittajien ja euromäärältään erisuuruista hanketta.

Sisäisten vuokrien toteutuma jäi n. 116 000 euroa alle talousarvion väistötiloista johtuvien vuokrahuojennusten vuoksi, myös koulukuljetuskustannusten toteutuma oli 200 000 euroa alle talousarvioon varatusta määrärahasta. Tästä saatiin tieto jo keväällä, mutta ko. määräraha jätettiin budjettiin kattamaan varhaiskasvatuspalveluiden ylityssennustetta.

Varhaiskasvatuksen vuoden 2016 talousarviossa, jonne talousarviomuutos kohdistui, kunnallisen päivähoidon lapsimäärän kasvuksi huomioitiin 60 lasta puolelle vuodelle. Koko alkuvuoden kasvu edellisvuoteen oli kuitenkin n. 150 lasta, minkä vuoksi on jouduttu palkkaamaan lisähenkilökuntaa sekä perustettu kolme uutta ryhmää. Syksyllä lapsimäärä päiväkotihoidossa on hieman laskenut edelliseen vuoteen verrattuna, koska avoimien varhaiskasvatuspalveluiden määrää lisättiin. Yksityisessä päivähoidossa lapsimäärä on kasvanut n. 100 lapsella, kun talousarviossa huomioitiin 60 lapsen kasvu. Helmikuun 2016 alussa aloitti Saaristokaupungissa uusi neliryhmäinen päiväkotitoiminta.

Toinen varhaiskasvatuspalveluiden haaste on lakimuutosten vaikutus, jonka osalta talousarviossa huomioitiin 1 milj. euron sopeutus. Syksyn toteutuman perusteella voidaan todeta, että lakimuutokset eivät tuoneet lainkaan säästöjä. Tähän vaikutti myös se, että päivähoidossa muutettiin kertoimia vastaamaan valtakunnallista käytäntöä ja näin ollen lasten ryhmäkoot eivät kasvaneet lakimuutoksesta huolimatta. Kertoimen muutoksella on kustannusvaikutuksia myös vuoden 2017 menoihin.

Osa-aikaisessa hoidossa olevan lapsen kerroin nostettiin samalle tasolle kuin kokoaikaisen lapsen kerroin (valtakunnallinen käytäntö). Samaan aikaan lakimuutoksen johdosta yli 3-vuotiaiden lasten ryhmään lisättiin 8. lapsi jokaista hoito- ja kasvatusvastuussa olevaa työntekijää kohti. Näiden vaikutusten laskettiin kumoavan toisensa. Ennuste ei aivan ole toteutunut, koska kaikki päiväkodit eivät toimi tiloissa, joihin voitaisi lisätä sallittua lapsimäärää ja koska erityis päivähoidon uudelleenjärjestelyjen myötä joidenkin ryhmien ryhmäkoko on ollut tarve pienentää.

Syksyllä kerhoja on lisätty, jolloin päiväkotihoidossa olevien lasten määrä on hieman laskenut ja kerhoihin osallistuneiden lasten määrä lisääntynyt. Henkilöstöä on tarvittu enemmän kuin aiemmin mutta ei niin paljon kuin jos lapset olisivat tulleet päiväkotihoidon.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Varhaiskasvatuspalveluiden lakimuutosten tuoma talousarviossa huomioitu säästö ja päivähoidon maksujen korotukset eivät toteutuneet.

Perusopetuksessa luovuttiin Kalevalan koulun Linnanpellonkadun kiinteistöstä 1.8.2016 lukien.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Varhaiskasvatuksen osalta lastentarhanopettajien rekrytointi on edelleen ollut haasteellista. Koulutettujen hakijoiden osalta on ollut niukkuutta, mutta avoimet tehtävät on toistaiseksi saatu täytettyä. Opettajien virkoihin on ollut hakijoita ja avoimet virat on saatu täytettyä. Palvelualueella on rekrytoinneissa hyödynnetty sisäistä liikkuvuutta ja olemassa olevan henkilöstön osaamista on hyödynnetty tehtävien täytössä. Poistunutta osaamista on vahvistettu myös ulkoisilla rekrytoinneilla.

Sisäisen liikkuvuuden tehostamisen lisäksi on rekrytoinneissa pyritty hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan kaupungin uudelleen sijoitettavia henkilöitä.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Palvelu- ja hankintaohjelman linjausten mukaisesti asiakkaita tuetaan yksityisten päivähoitopalvelujen käyttäjinä palvelusetelillä.

Yksityisessä päivähoidossa on ollut n. 16 % kaikista päivähoidossa olevista lapsista. Helmikuun alussa entinen toimija Touhula/Aarresaari avasi neliryhmäisen päiväkodin Saaristokaupungissa, kaksi uutta toimijaa ovat varanneet tontit ja aloittavat palveluntuotannon syksyllä 2017. Esiopetusta ostetaan kolmelta yksityiseltä palveluntuottajalta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Perusopetuksen palveluverkostoon liittyen on Kalevalan koulua koskeva valitus edennyt hallinto-oikeuden ratkaisun (22.4.2016) jälkeen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Palveluverkoston muutoksen toteuttamista jatketaan ja Kalevalan koulun Linnanpellon yksikön lakkauttaminen toteutettiin suunnitellusti.

Säännösten ja määräysten noudattamisessa ei ole havaittu oikeusseuraamuksia aiheuttaneita ongelmia. Tiedotusta, ohjeistusta ja koulutusta on annettu myös kohdennetusti. Valmistelussa on korostettu yhteistyön ja vuorovaikutusten merkitystä.

Virheellisesti maksettujen palkkojen takaisinperintään on kiinnitetty huomiota ja esimiehiä on ohjeistettu kuukausipalkkojen seurannan tehostamisessa.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Yhteistyötä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa kehitetään erityisesti palvelutuotannon osalta (palvelu- ja hankintaohjelma).	Vakiinnutetaan Yrityskylä-toiminta Kuopioon.	 (etenee suunnitelmasti) Yrityskylän toiminta on vakiintunutta toimintaa ala- ja yläkouluissa.	Kasvuohjelma, Palvelu- ja hankintaohjelma
	Yritystonttien tarjonta	Elinkeinoelämän kehittymisen edellytyksistä (mm. tonttien saatavuudesta) huolehditaan	Pidetään palvelutaseo valtakunnallisesti kilpailukykyisenä. Osallistutaan kuntakokeiluun.	 (etenee suunnitelmasti) Kuntakokeilu päättyi v. 2016 lopussa, hyvinvointikokeilu jatkaa ODA - palveluissa, ISAA-CUS - raportoinnissa sekä Pohjois-Savon LAPE - hankkeessa. Kokeilun yhteydessä kehitetty elämänhallinnan arvioinnin 3X10D-menetelmä, joka on sekä ammattilaisten että nuorten kannalta todettu hyväksi.	
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Tehdään yhteistyötä koulutuksen järjestäjien kanssa ja valmistaudutaan tulevaan kuntaliitokseen Juankosken kanssa.	 (etenee suunnitelmasti) Juankosken edustajien kanssa on pidetty säännöllisesti palaverieita kuntaliitokseen liittyvien asioiden valmistelun takia. Osallistuttu alueellisiin ja valtakunnallisiin verkostoihin.	

2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Lähiöiden ja keskustaajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Kuntaliitosten myötä tapahtunut Kuopion alueellinen kasvu ja alueiden erilaisuus otetaan huomioon maankäytön, palvelurakenteen ja palvelujen tuottamistavan kehittämisessä.	Kuntaliitossopimusten mukaan turvataan kasvun ja oppimisen palvelujen kohtuullinen saavutettavuus (mm. päivähoito ja perusopetus).		(etenee suunnitelmasti) Palvelut järjestetään kuntaliitossopimuksen mukaisesti.
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasoisista hyvinvointijohdantamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kehitetään (hyvinvointiohjelma)	Laaditaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma yhteistyössä muiden vastuualueiden kanssa.		(etenee suunnitelmasti) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on laadittu oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmän toimeksiantona. Suunnitelman sisältö saatiin suurimmaksi osaksi kokoon, mutta toteutus eli suunnitelman saaminen kaupungin internet-sivuille jäi vuodelle 2017, johtuen internet-sivujen uudistuksen aikataulusta.
		Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistetään erityisesti ennalta ennaltaehkäisevin toiminnan kautta. Hyvinvoinnin kehittämisen painopisteenä ovat erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja konkreettisenä tavoitteena on lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen hillintä.	Osallistutaan lasten ja nuorten palveluiden yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen. Osallistutaan kuntakokeiluun.		(etenee suunnitelmasti) Palvelujen kehittämisen hankkeen lopputuloksena perheneuvola siirtyi 1.1.2017 lukien terveydenhuollon palvelualueelle. Sisäisestä palvelusopimuksesta luovuttiin 1.1.2017 alkaen. Kuntakokeiluhanke jatkui aktiivisesti vuoden loppuun saakka ja eteni suunnitellusti.
					Hyvinvointiohjelma

		Lasten ja nuorten palvelut kootaan asiakkuuden ja talouden hallinnan kehittämiseksi uudeksi palvelukokonaisuudeksi			
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisaatiota viedään eteenpäin. Mallien hyödyt ja kustannukset ennakoarvioidaan. Kehittämiseksi asetetaan selkeät tavoitteet etukäteen ja niiden toteutumisesta myös jälkiarvioidaan.	Lisätään sähköisiä asiointimahdollisuuksia.	(etenee suunnitelmasti) Kuntakokeilussa testattu nuorten sähköistä hyvinvointikorttia. Opetussuunnitelmatyön yhteydessä on laadittu ja hyväksytty TVT-suunnitelma, joka linjaa pedagogiikan digitalisointia, suunnitelma otettu käyttöön 1.8.2016. Opetuksen digitalisaatiota edistetään pedagogiikka edellä esim. digitutor-opettajien tuella ja rinnakkaisopetusmallilla.	Hyvinvointiohjelma; Tuottavuusohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palveluseteli-käytäntöä laajennetaan. Palvelualoitteen kokeiluun on valmius.	Päivähoidon palvelusetelin arvo pidetään toiminnan mahdollistavalla tasolla. Avoimien varhaiskasvatuspalveluiden tarjontaa parannetaan yhteistyössä seurakuntayhtymän lapsiperhetyön kanssa. Valmistaudutaan palvelualoitteen kokeiluun.	(etenee suunnitelmasti) Päivähoidon palvelusetelillä tuetun päivähoidon kattohintoja tarkistettiin 1.8.2016 lukien. Helmikuun alussa käynnistyi uusi yksityinen päiväkot Saaristokaupungissa, kaksi yksityistä palveluntuottajaa on varanneet tontit ja ko. päiväkodit käynnistyvät kesällä 2017. Avoimien varhaiskasvatuspalveluiden muutokset ja johtaminen on suunniteltu, muu-	Palvelu- ja hankintaohjelma

				tokset toteutettu elokuun alusta. Avoimien varhaiskasvatuspalveluiden palvelukyky on varmistettu. Lukiokoulutuksen opinto-ohjausta koskeva palvelu-aloite on otettu vastaan ja siihen on annettu vastine.	
--	--	--	--	--	--

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €.	Palveluverkoston tarkastellaan kouluverkkoselvitysten ja linjausten mukaisesti, tavoitteena on vähentää kustannuksia tehostamalla henkilöstö- ja tilaresurssien käyttöä.	(etenee suunnitelmasti) 1.8.2016 lukien luovuttu Kalevalan koulun Linnanpellon yksikön kiinteistöstä ja luokkien 7-9 oppilaat ja opetus siirretty Hatsalan klassilliseen kouluun ja Minna Canthin kouluun. Kuopion Taidelukio Lumitin toiminta Minna Canthin koulun tiloissa on päättynyt helmikuussa. Esiopetusryhmiä siirtyi lukuvuoden alussa koulutiloihin kolmella koululla. Palveluverkoston tarkastellaan yhdessä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja kasvun ja oppimisen tuen prosessien kanssa sekä osittain hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toimijoiden kanssa.	Tuottavuusohjelma

	Tuottavuuden kehittyminen	Koko kaupungin toimintakatteen kasvu on enintään 1,4 % vuoden 2015 talousarvioon nähden.	Talouden seurantaan tehostetaan entisestään, jolloin mahdollisiin poikkeamiin voidaan reagoida mahdollisimman pian. Osallistutaan 20 suurimman kaupungin opetuksen tuottavuusvertailuun.	 (etenee suunnitelmasti) Talousennusteita pyritty tarkentamaan yhteistyössä asiakkuusjohtajien, palvelupäälliköiden ja taloustiimin kesken käytävissä talouspalavereissa. Osallistuttu valtakunnalliseen tuottavuusvertailuun.	Tuottavuusohjelma
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Valtiolta normeihin ja velvoitteisiin mahdollisesti tulevat helpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.	Normeihin ja velvoitteisiin tulevat helpotukset otetaan käyttöön.	 (etenee suunnitelmasti) Päivähoidon lakimuutokset: subjektiivisen oikeuden rajaaminen ja lapsiryhmän koon kasvattaminen otettu käyttöön 1.8.2016 lukien. Päivähoitomaksujen osalta korotukset eivät toteutuneet. Iltapäivätoiminnan maksujen korotukset 1.8.2016 lukien otettu käyttöön.	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.	Avoimet tehtävät täytetään ensisijaisesti sisäisesti. Sisäisen täytön osalta yhteistyötä rekrytointipalvelun kanssa tehostetaan. Ulkoisella rekrytoinnilla korvataan sellaista osaamista, joka poistuu organisaatiosta tai hankintaan sellaista uutta osaamista, jota organisaatiossa ei aiemmin ole ollut. Asiakkuusjohtajat laativat alueilleen henkilöstösuunnitelmaan pohjautuvan rekrytointisuun-	 (etenee suunnitelmasti) Asiakkuusjohtajat ovat laatineet suunnitelmia työntekijöiden sisäisen liikkuvuuden ja osaamisen laajalaiseksi hyödyntämiseksi. Työntekijöitä on kannustettu hakeutumaan avoimiksi tuleviin tehtäviin. Vapautuneet tehtävät on täytetty siirtomenettelyllä ja ulkoisella haulla. Henkilöstösuunnitelmat ja niihin perustuvat rekry-	

			nitelman, joka käsitellään palvelualueiden johtoryhmässä.		tointisuunnitelmat ovat asiakkuusjohtajille valmisteltavana.	
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.	Esimiehet soveltavat työhyvinvoinnin toimintamalleja henkilöstöjohtamisessaan. Säännölliset kehityskeskustelut. Sairauspoissaoloissa aktiivinen, aikainen puuttuminen ja puheeksiottaminen. Avoimen keskusteluilmapiirin luominen ja säännölliset työpaikkakokoukset, jossa käsitellään toiminnan päämääriä. Asiakkuusjohtajat laativat palvelualueillaan työhyvinvointiohjelman, joka käsitellään palvelualueiden johtoryhmässä.		(etenee suunnitelmasti) Kehityskeskustelut toteutettu suunnitellusti, henkilöstön poissaoloja seurataan säännöllisesti. Palvelualueen sairaus- ja tapaturmapoissaolojen määrä on kasvanut 0,7 htv edelliseen vuoteen verrattuna.	Henkilöstöohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muutuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	Esimiehille laaditaan kehityskeskusteluissa osaamisen kehittämissuunnitelma ja tehdään osaamiskartoitus (kartoituksessa ja suunnitelmassa hyödynnetään sähköistä kehityskeskustelulomaketta).		(etenee suunnitelmasti) Esimiesten kehityskeskustelut on käyty sähköisellä järjestelmällä.	Henkilöstöohjelma

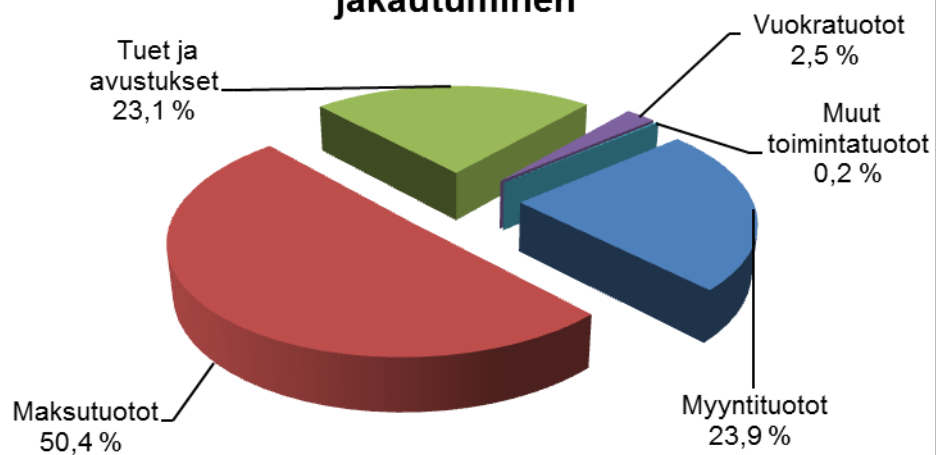
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Palvelualueiden johtamisrakenteita kevennetään ja palvelualueiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään.	Suunnitellaan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kokonaisuutta yhteistyössä muiden vastuualueiden kanssa. Avoimeksi tulevien esimiestehtävien täyttämässä käytetään harkintaa ja toimintaa tarkastellaan palvelualueuudistuksen mukaisesti kokonaisvaltaisesti. Johtamisrakenteiden kevennämiseksi tarkastellaan palvelualueiden organisaatiokenteita.	(etenee suunnitelmusti) Lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuden suunnittelu on toteutettu ylläalueellisenä yhteistyönä. Työryhmän loppuraportti viety kaupunginhallituksen käsiteltäväksi. Varhaiskasvatuksen toimintayksiköitä on yhdistetty suuremmiksi johdettavaksi kokonaisuuksiksi, perhepäivähoidon ohjaamiseen käytettyä resurssia on vähennetty prosessien digitalisoinnin tukemana.	
		Vaikutetaan aktiivisesti tuleviin rakenneuudistuksiin (mm. sote-uudistus) ja ennakoidaan muutosten vaikutukset Kuopion strategiaan ja palvelujen organisointiin.	Osallistutaan ylläalueellisiin kehittämissuunnitelmiin (mm. sote-uudistusta varten perustettavat ryhmät) ja omaa toimintaa ja tuotantoa tarkastellaan kriittisesti.	(etenee suunnitelmusti) Lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuden suunnittelu on toteutettu ylläalueellisenä yhteistyönä.	

TULOSLASKELMAOSA (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	3 206 536	0	3 206 536	3 320 974	114 438	103,6 %
Maksutuotot	7 081 448	0	7 081 448	7 007 285	-74 163	99,0 %
Tuet ja avustukset	2 681 121	538 000	3 219 121	3 204 562	-14 559	99,5 %
Vuokratuotot	290 590	0	290 590	344 957	54 367	118,7 %
Muut toimintatuotot	81 772	0	81 772	23 047	-58 725	28,2 %
TOIMINTATUOTOT	13 341 467	538 000	13 879 467	13 900 824	21 357	100,2 %
Palkat ja palkkiot	-83 094 297	-1 682 608	-84 776 905	-84 402 082	374 823	99,6 %
Eläkemenot	-17 381 306	-231 171	-17 612 477	-17 786 888	-174 411	101,0 %
Muut henkilösivukulut	-5 334 094	-160 717	-5 494 811	-5 651 449	-156 638	102,9 %
Henkilöstökulut	-105 809 697	-2 074 496	-107 884 193	-107 840 419	43 774	100,0 %
Palvelujen ostot	-34 246 999	-10 304	-34 257 303	-33 781 641	475 662	98,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 444 556	3 300	-2 441 256	-2 493 513	-52 257	102,1 %
Avustukset	-11 378 880	-500 000	-11 878 880	-11 882 929	-4 049	100,0 %
Vuokrakulut	-38 852 158	0	-38 852 158	-38 777 920	74 238	99,8 %
Muut toimintakulut	-318 177	5 000	-313 177	-242 894	70 283	77,6 %
TOIMINTAKULUT	-193 050 467	-2 576 500	-195 626 967	-195 019 316	607 651	99,7 %
TOIMINTAKATE	-179 709 000	-2 038 500	-181 747 500	-181 118 492	629 008	99,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-873 596	0	-873 596	-820 067	53 529	93,9 %

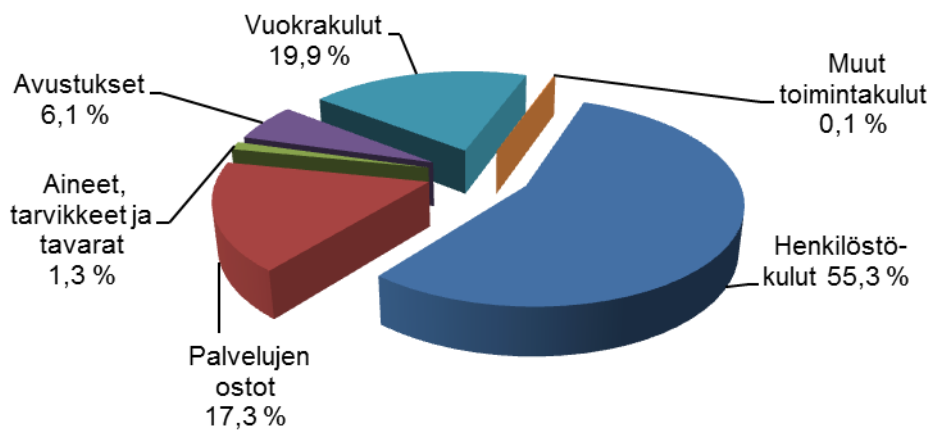
Avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen osuus palvelualueella (1000 €)

Kasvun ja oppimisen palvelualueen avainprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toiminta- kate	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Varhaiskasvatuspalvelut	6 885	-69 364	-62 479	49,5 %	35,6 %
Perusopetus- ja nuorisopalvelut	5 507	-99 692	-94 184	39,6 %	51,1 %
Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyö	1 339	-16 923	-15 584	9,6 %	8,7 %
Kasvun ja oppimisen tuen palvelut	29	-7 106	-7 076	0,2 %	3,6 %
Johdon tukipalvelut	140	-1 935	-1 795	1,0 %	1,0 %
Yhteensä	13 901	-195 019	-181 118	100 %	100 %

Toimintatuottojen milj. 13,9 € jakautuminen



Toimintakulujen 195,0 milj. € jakautuminen



Mittaristo

Avainprosessi: **Varhaiskasvatuspalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Kunnallinen päiväkotihoido	Lasten määrä *)	3 899	3 960	3 944	45
	Päiväkotien täyttöaste				
	- haja-asutusalueen täyttöaste	90	90	85	-5
	- taajama-alueen täyttöaste	97	97	97	0
	Bruttokustannus €/lapsi	-12 527	-12 500	-12 826	-299
	Nettokustannus €/lapsi	-11 053	-11 000	-11 381	-328
	Päivähoidon tilojen määrä m ²	37 429	38 977	38 977	1 548
	Tilojen määrä m ² /lapsi	10	10	10	0
Yksityinen päiväkotihoido	Lasten määrä	667	730	785	118
	Nettokustannus €/lapsi	-7 960	-8 600	-8 335	-375
Kunnallinen perhepäivähoido	Lasten määrä *)	476	450	484	8
	Bruttokustannus €/lapsi	-10 986	-10 800	-11 316	-330
	Nettokustannus €/lapsi	-9 409	-9 200	-9 737	-328
Yksityinen perhepäivähoido	Lasten määrä	91	100	74	-17
	Nettokustannus €/lapsi	-5 489	-6 600	-5 972	-483
Avoimet varhaiskasvatuspalvelut	Lasten määrä	660	700	730	70
	Bruttokustannus €/lapsi	-900	-1 300	-1 069	-169
Kotihoidon ja yks. hoidon tuki Kelalle	Lasten määrä	1 840	1 900	1 770	-70
	Nettokustannus €/lapsi	-3 097	-3 300	-3 128	-31

Lasten määrä on kuukausittain hoidossa olevien lasten keskiarvo.

Kunnallisen ja yksityisen päivähoito hintoja verrattaessa on otettava huomioon, että kunnallisen hoidon hintaan kuuluu palvelualuekokonaisuuden suunnittelu- ja hallintokustannukset, vuoro- ja iltahoito, loma-aikainen hoito, järjestämisvelvoitteen täyttäminen sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten tukipalvelut, joita yksityisellä palveluntuottajalla ei ole.

Avainprosessi: **Perusopetus- ja nuorisopalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Perusopetus	Oppilasmäärä 20.9.	9 909	9 940	9 920	11
	Erytisen tuen oppilaiden osuus oppilasmäärästä % *	6,1 %	6,0 %	6,0 %	-0,1 %
	Luokkamuotoisen erityisopetuksen oppilaiden osuus koko oppilasmäärästä % *	4,3 %	4,0 %	4,0 %	-0,3 %
	Bruttokustannus €/oppilas, kaikki vuosiluokat	-9 270	-9 360	-9 301	-31
	Nettokustannus €/oppilas, vähennetty hankerahoitus	-9 010	-9 200	-9 096	-86
	Opetusryhmän keskikoko 1-6 luokilla *	16,3	17,5	17,5	1,2
	Opetusryhmän keskikoko 7-9 luokilla *	17,3	18,6	18,6	1,3
	Yleisopetuksen tuntimäärä/oppilas *	1,8	1,7	1,7	-0,1
	Perusopetuksen tilojen määrä m ²	130 843	132 922	132 922	2 079
	Tilojen määrä m ² /oppilas	13	13	13	0
Nuorisopalvelut	Asiakaskäyntien lukumäärä	214 418	200 000	210 454	-3 964
	Suunnitelmallisesti tuettujen nuorten määrä	458	370	193	-265
	Bruttokustannus €/asiakaskäynti	-16	-18	-16	0
	Nuorisopalveluiden tilojen määrä m ²	10 338	9 364	9 364	-974

Perusopetuksen bruttokustannuksissa ei ole huomioitu kotikuntakorvausmenoja.

* Tunnusluvut on otettu Kouluikkunan tiedoista. Ryhmäkokolaskennassa on otettu huomioon joissakin aineissa käytettävät jako- ja hanketunnit, jotka pienentävät varsinaisia luokkakokoja. Kuopion kouluverkko on alueellisesti laaja ja oppilas-määrissä on aluetai suuria eroja, minkä vuoksi myös opetusryhmien koko vaihtelee alueellisesti.

Avainprosessi: Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyö

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Lukiokoulutus	Valtionosuuteen oikeuttava painotettu opiskelijamäärä	2 397	2 284	2 399	2
	Kahden tutkinnon koulutuksen opisk.määrä	250	250	250	0
	Peruskoulun päättäneiden lukiokoulutukseen hakevien määrä (%)	53 %	53 %	53 %	0 %
	Peruskoulun päättäneiden lukiokoulutukseen päässeiden määrä (%)	51 %	50 %	50 %	-1 %
	Vieraskuntalaisten osuus lukion aloittaneista (%)	22 %	22 %	28 %	6 %
	Ensisijaisten hakijoiden määrä/lukioiden aloituspaikat	113	105	112	-1
	Päivälukion kaikkien kurssien lukumäärä	2 390	2 390	2 390	0
	Bruttokustannus €/opiskelija, kaikki vuosikurssit *	-7 240	-7 200	-6 840	400
	Lukioiden tilojen määrä m ²	19 903	18 925	18 925	-978
	Tilojen määrä m ² /opiskelija	9	8	8	-1

Avainprosessi: Kasvun ja oppimisen tuen palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Koulupsykologipalvelut	Koulupsykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä oppilasmäärästä (0-10 luokkalaiset)	7 %	6 %	9 %	2 %
	Oppilaita/koulupsykologi	1 267	1 267	1 222	-45
	Koulupsykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä lukion opiskelijamäärästä	7 %	5 %	11 %	4 %
	Lukion opiskelijoita/psykologi	1 455	1 455	1 698	243
	Psykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä 2. asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä	6 %	4 %	8 %	2 %
	Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita/psykologi	1 455	1 455	1 543	88
Koulukuraattoripalvelut	Koulukuraattoripalveluja käyttävien asiakkaiden määrä oppilasmäärästä (0-10 luokkalaiset)	9 %	7 %	9 %	0 %
	Oppilaita/koulukuraattori	1 327	1 327	1 265	-62
	Kuraattorin palveluja käyttävien asiakkaiden määrä lukion opiskelijamäärästä	2 %	1 %	6 %	4 %
	Lukion opiskelijoita/kuraattori	1 455	1 455	2 122	667
	Kuraattorin palveluja käyttävien asiakkaiden määrä 2. asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä	13 %	8 %	13 %	0 %
	Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita/kuraattori	1 455	1 455	1 158	-297
Perheneuvolapalvelut	Perheneuvolapalvelujen piirissä olevien lasten osuus koko 0-12 -vuotiaiden ikäluokasta	3 %	3 %	3 %	0 %
	Käyntien määrä/työntekijä	308	280	508	200

Kasvun ja oppimisen palvelualue		TP 2015	KS 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Henkilöstömittarit	Kokonaistyöaika (ilman työllistämistä)	2 242	2 219	2 309	67
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	15,2	13,0	15,9	0,7

Perusturvan palvelualue

Palvelualuejohtaja Markku Tervahaudan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Toimintavuoden aikana ikäihmisten (75-vuotiaat tai sitä vanhemmat) määrän kasvu (3,8 %) aiheutti painetta niin palveluohjauksen, asumispalveluiden kuin kotihoidonkin piirissä. Odotusajat sekä palvelutarpeen arviointiin että asumispalveluihin sijoittumiseen pitkittyivät kesästä lähtien. Varsinkin ns. tavalliseen, ei-ympäri vuorokautiseen palveluasumiseen pääsyn aika ylittyi lainsäädännön edellyttämältä tasolta noin 40 %:lla asiakkaista paikkatarjonnan niukkuuden vuoksi. Perhehoidon laajentuminen ei edennyt toimintaan si-
toutuneiden perheiden vähäisen määrän vuoksi. Asumispalvelujen hankintaan liittyvä kilpailutus v. 2017 alusta alkavalle kaudelle toteutettiin ja hankintapäätös tehtiin. Myös kotihoitoon liittyvien turvapalveluiden ja hälytysten vastaanottojärjestelmän kilpailullinen neuvottelumenettely saatiin päätökseen. Ympäri vuorokautis-
ta kotihoitoa on vahvistettu kotihoidon yhteyspisteellä, joka koordinoi keskitetysti kotihoidon resursseja sekä palvelee yhteistyökumppaneita asiakasasioissa. Geriatrien lääkipooli toimii ja kotihoidon asiakkaiden toi-
mintakykyä ja kuntoutumista tukeva arjen aktivoiva toiminta (AATU) -toimintamalli on käynnistetty. Hoivapal-
velut on ollut aktiivisesti mukana viheralueiden asukastupa- ja verkostonselvitystyöskentelyssä. Omaishoitaji-
en hyvinvointi- ja terveystarkastuksia on toimintakaudella tehty noin 70:lle omaishoitajalle. Palvelusetelin
käyttöä vaihtoehtoisena palvelun tuottamistapana on laajennettu ns. yksiportaisen asumispalvelun järjestä-
misessä. Tuetun kotona asumisen palveluseteliä on kehitetty edelleen ja se on otettu vaihtoehtoiseksi tuot-
tamistavaksi nykyisille ”kevyen kotihoidon” asiakkaille kotihoidon tekemän selvityksen pohjalta. Lautakun-
nassa on käsitelty lähipalvelualueiden asumispalvelujen kehittämissuunnitelma, jossa on huomioitu mm.
alueelliset väestöennusteet.

Kehitysvammaisten päivä- ja työkeskuksen toiminnoille järjestettiin uudet tilojen käytön kannalta tehokkaat
toimintatilat Savotalolle. Suunnittelu ARA-tuetun Vaalijalan kuntayhtymän ja kaupungin yhteishankkeesta uuden
asumisyksikön rakentamiseksi Kuopioon käynnistyi. Yksikkö valmistuisi alustavan aikataulun mukaan vuon-
na 2017 ja tarjoaisi kotipaikkakunnalla kodin Vaalijalassa pitkäaikaisesti asuville henkilöille. Perusturva- ja
terveyslautakunnan hyväksymä aiesuunnitelma, jonka mukaan Vaalijalassa asuvien kehitysvammaisten
asuminen järjestettäisiin v. 2020 mennessä Kuopiossa Leväsen palvelukeskuksessa ja Alavan entisessä
lastensairaalassa, joudutaan arvioimaan uudelleen, koska sote- uudistukseen liittyen on kunnille asetuksella
säädetty investointikielto ja erillinen lupamenettely yli 5 milj. euron sote-hankkeisiin. Sote-ratkaisu edellyttää
tarkastelua koko Pohjois-Savon maakunnan näkökulmasta. Kaupungilla on myös Kuopaksen kanssa vuokra-
talo-hankehakemus ns. Puuseppä 2 -asuintalon rakentamiseksi itsenäistyville kehitysvammaisille nuorille.
Vammaisten avustajakeskuksen toiminnan kehittämistä jatkettiin. Kehitysvammaisia koskeva palveluasumi-
sen puitehankinta v. 2017 alusta saatiin päätökseen ja kehitysvammaisten erityisen vaativiin asumispalvelui-
hin sekä päivätoimintaan otettiin käyttöön palveluseteli.

Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä kasvoi 2,9 % eli 210 asiakkuudella ollen 7 471 taloutta
vuoden lopussa (7 261 vuosi sitten samaan aikaan). Toimeentulotuen käsittelyn lakisääteisessä määrääjas-
sa pysyttiin. Aikuissosiaalityössä oli vuoden aikana 2 484 asiakasta, joista aktiiviasiakkaita 2 178. Nuoria
asiakkaita oli jopa 1 062, joten resursseja kohdennettiin hieman uudelleen nuorten tiimipalveluihin. Nuorten
sosiaalityön asiakaskunnassa näkyy pitkittyneet asiakaspolut ja huono-osaisuus sekä siten laaja verkosto-
työn tarve. Päihteitä runsaasti käyttävien nuorten, joilta päihteiden käyttö sulkee opinto- tai työelämän polun
ja joiden kohdalla motivaation löytäminen käytön lopettamiseen on vaikeaa, määrä on kasvussa. Toisena
erityisenä ryhmänä on syytä mainita kotiin eristäytyvät ja sulkeutuvat nuoret, joilla on vähäinen sosiaalisten
kontaktien määrä. Nuoren omaan aktiivisuuteen ja hakeutumiseen perustuvat avoimet palvelut eivät tavoita
heitä. Huomioitavaa on, että sosiaalityön asiakkuudet ovat pitkiä, palvelutarpeet ovat laajoja ja asiakaskierto
on hidasta. Aikuissosiaalityössä motivoidaan erityisesti niitä asiakkaita, jotka eivät ole kiinnittyneet toistai-
seksi palveluverkostossa mihinkään. Näitä haasteita ratkotaan myös mm. valtiovarainministeriön kuntakokei-
lun hyvinvoinnin integroidun toimintamallin sekä VAMOS- ja OSSI- hankkeiden avulla. Perustoimeentulo-
tuenhakemusten käsittely siirtyi Kelalle 1.1.2017 alkaen ja tähän liittyen väheni merkittävä määrä henkilös-
töä. Aikuissosiaalityön palvelut siirtyivät maaliskuussa 2016 uusiin tiloihin. Yhteistyötä järjestöjen kanssa
tiivistettiin tässä yhteydessä.

Työttömyyden kasvu taittui toimintavuoden aikana, mutta pitkäaikaistyöttömyys jatkoi edelleen kasvuaan.
Kasvu oli edellisestä vuodesta yhteensä 323 henkilöä eli 15,3 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä oli 2 434 hen-
kilöä. Työmarkkinatuen kuntaosuus aiheutti kaupungille edelleen menoja n. 1 milj. euroa / kk. Työllistymis-
palvelujen uudistuvaan toimintaan ja työllistymispalvelujen uuden asemoinnin (osana elinvoimapalveluja)

mukainen selvittely toteutettiin. Vuoden alusta käynnistyi Kuopion seudun työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalveluverkoston toiminta ja palvelut. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi käynnistettiin TOPI –hanke (työelämään ohjaavat palvelut). Työhön kuntouttavissa ja valmentavissa ostopalveluissa Nilsiässä sekä työpankkityössä asiakkaiden ohjautuminen palveluihin oli vähäistä. Maahanmuuttajapalveluissa kasva- neeseen asiakasmäärään rekrytoitiin määräaikaisesti kaksi arabian kielen taitoista kotoutumisen tuen ohjaa- jaa. Asiakkaat, joille kotoutumiseen ns. kevyempi tuki on riittävää, on tunnustettu ja palveluita muotoiltiin tämä huomioiden. Sosiaalisen luototuksen mahdollisuuden laajentaminen sosiaalityön kaikille asiakkaille aloitet- tiin. Aikuissosiaalityön asiakkaiden eläke- ja työkyvyn selvittelyyn resursoitiin yksi palveluohjaaja.

Lastensuojeluilmoitukset vähenivät hienoisesti. Ilmoituksia tehtiin vuonna 2016 yhteensä 2 855 kpl (v. 2015 oli ilmoituksia 2 970). Toiminnan sisäisiä prosesseja kehittämällä saatiin resursseja kohdennettua arviointi- työhön. Lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa oli 1 277 lasta (26 % vähemmän kuin v. 2015). Sen sijaan kevyemmässä sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa kyettiin tukemaan, tavoitteiden mukaisesti, nyt aiempaa enemmän lapsiperheitä (asiakkuudessa 1 312 lasta). Lastensuojeluilmoitusten käsittely uudistettiin pyrkien varmistamaan, että lastensuojelun lakisääteisissä käsittelyajoissa pysytään ja että asiakkuudet kye- tään tunnistamaan niiden kiireellisyysjärjestyksen perusteella entistä tehokkaammin. Pohjois-Savon perhe- hoidon kehittämisyksikön toimintaa arvioidaan koko Pohjois-Savon näkökulmasta. Lastensuojelun 13-17 – vuotiaiden nuorten arviointi- ja vastaanottoyksikön, jonka tavoitteena on nopealla vasteella vastata lasten- suojeluasiakkuuksien arviointiin ja palvelusuunnitteluun, toiminta vakiintui. Samassa yhteydessä toimiva avohuollon työryhmä tukee nuoria ja perheitä kotiin. Arviolta 50 % lapsiperheasiakkuuksista on sosiaalihuol- tolain piirissä tällä hetkellä. Lapsiperheiden kotipalvelussa kyetään antamaan palveluja tällä erää viiveittä.

Olenaiset poikkeamat talousarvioon

Koko perusturvan palvelualueen osalta tuotot ylittyivät n. 1,9 milj. euroa (5,56 %) sekä alkuperäiseen että muutettuun talousarvioon verrattuna. Kasvutrendi johtuu pääasiassa asiakasmaksujen merkittävästä korotuk- sista ja valtion maksamista korvauksista pakolaisista ja turvapaikanhakijoista aiheutuneisiin kuluihin. Palve- lualueen toimintakulut alittuivat n. 1,4 milj. euroa (0,7 %) talousarvioon verrattuna (ylittivät alkuperäisen talo- usarvion 0,6 milj. euroa eli 0,31 %). Siten toimintakate päättyi 159,6 milj. euroon ja alitti alkuperäisen talous- arvion 1,2 milj. euroa (alitti muutetun talousarvion 3,2 milj. euroa). Kulut kasvoivat selvimmin edellisvuoteen verrattuna vanhusten palveluohjauksessa ja hoivapalveluissa (n. 4,0 milj. euroa). Myös vammaispalvelujen asiakkuudet ja kulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 0,1 milj. euroa. Suurin talousarviomenojen alit- tuminen palveluprosessitasolla tapahtui työllistymisen palveluissa, missä menot alittivat talousarvion 3,5 milj. euroa. Aikuissosiaalityön, kehitysvammaisten päivä- ja työkeskuksen sekä lapsiperhepalveluiden toteutuneet ja suunnitellut tilajärjestelyt aiheuttivat osin tilapäisiä korjaus-, kalusto-, mutta myös pysyvämpiä yksikkökoh- taisia vuokratkustannusten nousuja kokonaisvuokratkustannusten pysyessä aiemmalla tasolla.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Vanhusten asumispalveluissa palvelusetelin käyttöä lisättiin ja kevennettiin edelleen asumispalvelujen ra- kennetta muuttamalla pitkäaikaishoivan ostopalveluissa (laitospaikkoja) vapautuvia paikkoja tehostetuksi palveluasumiseksi. Kotihoidon toimintaa tehostettiin ja kohdennetaan jatkuvan kehittämisen periaatteella asiakasperustaisesti (asiakaskorttiarviointi). Kehitysvammahuollossa ja vammaispalveluissa jatkettiin pitkä- jänteiseen kehittämistyöhön liittyviä, usealle vuodelle ulottuvia toimenpiteitä. Ympäri vuorokautisen hoivan piirissä olevien kehitysvammaisten henkilöiden asiakaskortti -pilotointia jatkettiin. Ostopalveluiden piirissä olevien asiakkaiden osalta kokonaisuus on kohtuullisen hyvin hallittu eli asiakkaat ovat pääsääntöisesti tuen tarpeen kannalta heille oikeanlaisessa paikassa. Myös erityisryhmiin (päihde- ja mielenterveyskuntoutujat) kuuluvien asukkaiden arvioinnissa jatkettiin asiakaskortin pilotoimista.

Lapsiperhepalveluiden erityiseksi tavoitteeksi on asetettu lastensuojelun kustannuskehityksen hillitseminen. Yksikössä jatkettiin asiakkuuksien arviointia sekä palvelun sisällön että käytettyjen eurojen näkökulmasta. Lapsiperheille kohdistettuja peruspalveluita ja prosesseja tulee edelleen käydä kaupunkitasoisesti ja poikki- hallinnollisesti läpi. Tässä yhteydessä ennaltaehkäisevät resurssit tulee arvioida ja eri yksiköiden työtä kos- kevat ohjeistukset päivittää kaikkien lasten, nuorten ja lapsiperheiden parissa toimivien osalta. Lastensuoje- lun kustannuskehitykseen voidaan edelleen vaikuttaa tehokkaimmin koko palveluketjua ja sen yhteistyötä kehittämällä.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Vanhusten palveluohjauksessa painottuivat toimintakykyyn ja asiakkaan omiin voivavaroihin pohjautuva palvelutarpeen arviointi, laaja palvelujärjestelmän tuntemus sekä kyky sovittaa yhteen asiakkaan palvelutarpeet ennakoivasti ja laaja-alaisesti monitoimijamallin mukaisesti. Henkilöstön saatavuus nopeisiin sijaistustarpeisiin on joidenkin yksiköiden osalta viime aikoina heikentynyt. Kotihoidossa otettiin kaupunkitasolla käyttöön henkilöstöpooli tavoitteena joustavampi ja kustannustehokkaampi kotihoidon tilapäiseen resurssitarpeeseen vastaaminen. Vammaisten avustajakeskuksen toimintaa vahvistettiin sekä palkanlaskennan osaamisella että kaupungin palveluksessa olevien avustajien osalta.

Toimeentulotuen käsittelyyn saatiin ruuhkahuippujen purkamiseen osaavia työntekijöitä. Peruspalveluissa lisättiin valmiutta palvella maahanmuuttaja-asiakkaita. Osaavien etuuskäsittelijöiden rekrytoiminen ja perehdyttäminen oli loppuvuoden aikana haasteellista kuntavetoisen perustoimeentulotukipalvelun päättyessä vuoden lopussa.

Sosiaalityöntekijöiden työn vaativuuden arviointi toteutettiin. Kaupungin omien ohjaajien työpanoksen lisääminen paransi kokonaisprosessin tuottavuutta ja vähensi ostopalveluiden tarvetta. Tukihenkilötyöskentelyn lisäksi omat ohjaajat toimivat sosiaalityöntekijöiden työpareina.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Vanhusten ja vammaisten asumispalveluiden hankintaan liittyvä kilpailutus toteutettiin. Sopimuskausi alkoi v. 2017 alusta. Ostopalveluiden ja palvelusetelin avulla lisätään asiakkaan valinnan mahdollisuutta. Asumisen palvelusetelin avulla toteutuu mahdollisuus yksiportaiseen asumiseen vanhusten asumispalveluissa, jolloin muutokset tuen tarpeessa eivät aiheuta välitöntä tarvetta henkilölle muuttaa toiseen asumisyksikköön. Palvelusetelin osuutta palvelutuotannossa pyritään edelleen lisäämään. Kotona asumisen tuen palvelusetelin käyttöä laajennettiin mm. sotainvalideihin ja sitä kehitetään edelleen myös muille asiakasryhmille sopivaksi. Kotihoidon turvapalvelut kilpailutettiin ja ns. sote-valvomo -toiminta rakennetaan yhteistyössä PSSHP:n ensihoitokeskuksen kanssa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutui suunnitelman mukaan. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumia seurattiin ja arvioitiin kuukausittain palvelualueiden johtoryhmissä ja henkilöstötiimissä. Haipro-ilmoituksilla seurataan toiminnan laatua ja riskejä koskien potilas- ja asiakasturvallisuutta ja työtapaturmia.

Asiakaspalvelujen ostoista muodostuvien kustannusten laskutuksen viiveet lisäävät epävarmuutta menojen seurantaan, edellyttävät pitkälle menevää ja työllistävää erillistä tuottajakohtaista seurantaa ja muodostavat riskin talousarvion toteutumisennusteiden luotettavuudelle.

Henkilöstön työhyvinvointia on tuettu ennakoivasti; työhyvinvointitoimikunta ja työterveyshuolto ovat käsitelleet muutosten edellyttämiä tukitoimia. Jatkuva tarve talouden sopeuttamiselle ja tuottavuusohjelman toimeenpano on lisännyt tarpeita henkilöstön työkykyä ja työhyvinvointia tukeville toimille.

Henkilöstön kehittämistä tarkastellaan yhteistyössä vammais- ja vanhuspalvelujen kesken erityisesti kotiin annettavien palveluiden ja palveluohjauksen kehittämiseksi. Aikuissosiaalityössä henkilöstömenot ovat pysyneet talousarvion mukaisena. Henkilöstömenojen osalta taloudellisena riskinä oli maahanmuuttajatyön lisäksi toimeentulotuen lakisääteisessä määräajassa pysyminen, joka lisäsi ruuhkahuippuna lisätyön tarvetta. Lastensuojelun arviointiyksikön ja avohuollon työntekijät osallistuivat erityiseen yhteispelivalmennukseen. Lean-valmennusta jatkettiin.

Sosiaalihuollon liittyminen kansalliseen arkistoon (KanSa) ja uuden kirjaamisen hankkeen toimeenpano on edellyttänyt koulutuksia, lomaketilauksia ja muutoksia tietojärjestelmiin.

Asunnottomuuden ehkäisyhankkeeseen saatiin rahoitusta. Myös romanihankkeeseen saatiin ESR-rahoitusta ja hanke käynnistyi DIAK/Viadia -yhteistyönä. Sosiaalisen kuntoutuksen pilotointia kokeiltiin yhteistyössä Amavek ry:n kanssa. Sosiaalisen luototuksen laajentamista valmisteltiin.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Osallistutaan suurten kaupunkien asiantuntijayhteistyöryhmiin.	● (etenee suunnitellusti) Mäntykampus palvelukokonaisuutta on esitelty lukuisissa verkostotapaamisissa kansallisesti Eutasolla. Mäntykampus on saanut reference site -statuksen. Kuopio on ikäihmisten palvelukokonaisuutta on pidetty esillä kansallisissa verkostotapaamisissa.	
2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasois- ta hyvinvointi-ohj- tamista ja yhteis- työtä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kehitetään (hyvinvointiohjelma)	Laaditaan poikkihallinnollinen hyvinvointiohjelma.	● (etenee suunnitellusti) OSSI-hankkeen sosiaalisen kuntoutuksen palvelumalli näyttää vastaavan sosiaalihuoltolain soveltamisoppaan ohjeistuksia uuden lain mukaisen sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen toteuttamisesta. Hankkeessa otetaan vuonna 2017 asiakkaille kokeiluun aiemmin Kuopiossa nuorilla kokeilussa ollut 3x10D-mittari. Hankkeen palvelut ovat tuoneet esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujille kuntoutumista edistävät arjen sujumista ja	Hyvinvointiohjelma

				sosiaalista toimintakykyä vahvistavat palvelut, jotka ovat aiemmin Kuopiosta puuttuneet. Järjestötoimijoille on hankkeen kautta ohjautunut henkilöitä, joita heillä ei olisi ollut mahdollisuus muuta kautta tavoittaa, joten hankkeen toiminta on tukenut myös järjestöjen työskentelyä. Sosiaalipalveluissa hankkeen palveluilla on saatu uusia välineitä vastata asiakkaiden sellaisiin tuentarpeisiin, joita on aiemmilla resursseilla voitu hoitaa usein vain näennäisesti, mikä usein tarkoittaa asioiden pitkittymistä ja osin monimutkaistumistakin.	
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistään erityisesti ennalta ennaltaehkäisevin toiminnan kautta. Hyvinvoinnin kehittämisen painopisteenä ovat erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja konkreettisena tavoitteena on lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustan-	Vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen osalta tavoitteena on tarpeen kasvua maltillisempi kustannuskehitys. Optimoidaan kuntoutuksen sairaalapalvelujen ja vanhuspalvelujen sekä palveluohjauksen yhteisiä asiakaspalveluprosesseja. Lastensuojelumenojen kustannuskehityksen hillitsemiseksi kehitetään ja te-	(etenee suunnitellusti) Ikäihmisten palvelujen osalta palveluketjujen optimoinnilla ja oman toiminnan kehittämisen avulla erikoissairaanhoidon osalta on saatu muuhun sairaanhoidopiiriin verrattua tuottavuutta nostettua, mikä näkyy ikäihmisten hoitopäivien ja hoitojaksojen sekä kustannusten maltillisempaan kehity-	Hyvinvointiohjelma

		nuskehityksen hillintä.	hostetaan työn tekemisen tapoja, osallistetaan henkilöstö vahvasti suunnitteluun ja seurataan sekä vahvistetaan painopistettä peruspalveluissa. Lisäksi vuoden 2016 aikana toteutetaan poikkihallinnollisena yhteistyönä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka suunnittelun osana arvioidaan palvelujen päällekkäisyyttä ja tarkastellaan palveluaukkoja asiakas-keskeisesti.	tymisenä vertailtaessa oman toiminnan kehitystä sairaanhoitopiirin muiden kuntien vastaavaa kehitykseen, Myös siirtoviivemaksuissa saavutettiin 37 % alenema edelliseen vuoteen verrattuna. Tavoitteiden voi katsoa toteutuneen tältä osin.	
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriiteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisaatiota viedään eteenpäin. Mallien hyödyt ja kustannukset ennakoarvioidaan. Kehittämiseksi asetetaan selkeät tavoitteet etukäteen ja niiden toteutumisesta myös jälkiarvioidaan.	Sähköisten asiointimahdollisuuksien lisääminen.	(etenee suunnitellusti) Virtuaalikutikäytien kokeilu toteutui onnistuneesti. Tehtiin päätös palvelun käyttöönotosta. Lapsiperheiden hyvinvointia on tuettu aikuisten palveluissa mm. resursoimalla lapsiperheiden aikuisten sosiaalityöhön. Lastensuojelun ja avohuollon kokonais uudistus toteutettiin ja avohuollon asiakasmäärä laski normaalitasolle. Osallistavan sosiaalisen tuen hankkeessa pilotoitiin matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä ylläpitäviä sosiaalisen kuntoutuksen palveluita.	Hyvinvointiohjelma, Tuottavuusohjelma

	Palvelukump-panuus järjes-töjen ja yritys-ten kanssa	Palvelukump-panuutta yritys-ten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäy-täntöä laajenne-taan. Palvelu-aloitteen kokei-luun on valmius.	Vanhusten laitos-hoidon ostopalve-luista siirretään määrärahaa palve-luseteliin. Palve-lusetelin käyttömah-dollisuuksia tuo-daan aktiivisesti esille asiakkaan palveluohjauksessa. Valmistaudutaan palvelualoitteen kokeiluun.	✓ (valmis) Otettu käyttöön yksiportaisen hoi-don ja hoivan mal-lin mukainen asu-misen palvelusete-li, jota tarjotaan asiakkaille yhtenä asumispalvelun toteuttamisvaihtohtona.	Palvelu- ja hankintaoh-jelma
--	--	---	---	---	------------------------------

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

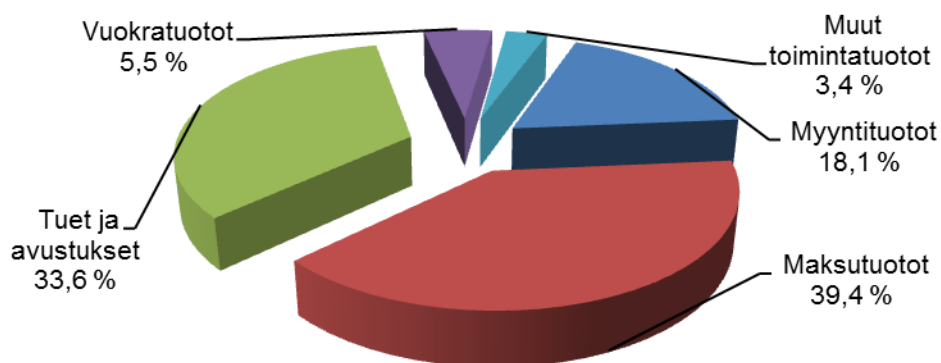
Kriittinen menestys-tekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj.€.	Tuottavuusohjelman toteuttaminen ja talouden seuranta tehostetaan entisestään, jolloin mahdollisiin poikkeamiin voidaan reagoida mahdollisimman pian.	● (etenee suunnitelusti) Ikäihmisten palvelustrategiassa avohoitopainotteisuuden toteuttaminen ympärivuorokautisen hoivan sijaan näkyy koko palveluketjua tarkasteltaessa tuottavuuden nousuna.	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.	Resurssien joustava käyttö avainprosessien kesken. Avoimet tehtävät täytetään ensisijaisesti sisäisesti.	● (etenee suunnitelusti) Aikuissosiaalityön ja lapsiperhepalveluiden organisaatiossa siirryttiin tiimimalliin, jossa lisättiin poikkihallinnollista osaamista tiimien kautta; uudistuksen avulla lastensuojelun lakisääteinen käsittelyaika saatiin	

				99,9 %:ksi. Vanhusten hoivapalveluissa resurssin siirtoja on tehty vastuualueen sisällä. Välitön työaika toimintavuonna kotihoivassa nousi tasolle, joka alkoi aiheuttaa ylitöiden kertymistä ja tuottavuuden laskua.	
		Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.	Resurssien joustava käyttö. Tyky-toiminnan ylläpitäminen. Henkilöstön koulutautuminen. Säännölliset kehityskeskustelut. Sairauspoissaoloihin aktiivinen, aikainen puuttuminen.	● (etenee suunnitellusti) Kolmikantakeskustelu toiminta aktiivista, henkilöstöä koulutettu tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Aikuissosiaalityön ja lapsiperhepalveluiden sairauspoissaolot kääntyivät laskuun. Sairauspoissaolokehitys ei ole ollut tavoitteen mukaista kotihoivan osalta. Vuoden 2017 aikana asian suhteen suunnitellaan toimenpideohjelmaa.	Henkilöstöohjelma
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muutuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	Räätälöityä henkilöstökoulutusta.	● (etenee suunnitellusti) Aikuissosiaalityön johtamisrakennetta kevennettiin kokeiluna 31.12.2016 asti. Kotihoivan osalta vuoden 2016 aikana on valmisteltu uutta tiimien toimintaa tukevaa johtamismallia.	Henkilöstöohjelma

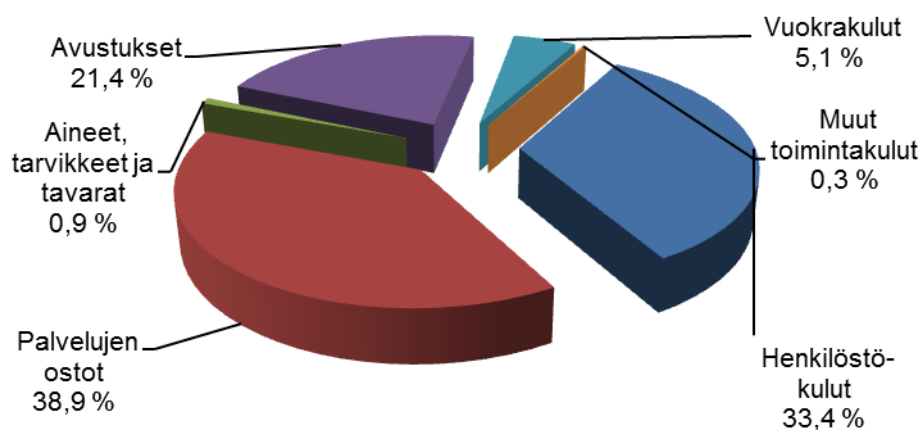
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Vaikutetaan aktiivisesti tuleviin rakennemuutoksiin (mm. sote-uudistus) ja ennakoimaan muutosten vaikutukset Kuopion strategiaan ja palvelujen organisointiin.	Osallistutaan PoSo-Te -työryhmien työskentelyyn.		(etenee suunnitelusti) Toimeentulotuen Kela-siirron yhteydessä vapautunut henkilöstöresurssi on huomioitu vakinaisen henkilöstön uudelleen sijoituksissa, joten muutos on kustannusneutraali. PoSoTe -työryhmätyöskentely on ollut aktiivista.	

TULOSLASKELMAOSA (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	3 759 889	0	3 759 889	6 375 925	2 616 036	169,6 %
Maksutuotot	13 956 142	0	13 956 142	13 924 192	-31 950	99,8 %
Tuet ja avustukset	12 829 838	0	12 829 838	11 876 587	-953 251	92,6 %
Vuokratuotot	1 625 204	0	1 625 204	1 951 055	325 851	120,0 %
Muut toimintatuotot	1 257 082	0	1 257 082	1 183 320	-73 762	94,1 %
TOIMINTATUOTOT	33 428 155	0	33 428 155	35 311 078	1 882 923	105,6 %
Palkat ja palkkiot	-49 313 788	-1 180 284	-50 494 072	-49 840 054	654 018	98,7 %
Eläkemenot	-11 252 335	-201 829	-11 454 164	-12 034 727	-580 563	105,1 %
Muut henkilösivukulut	-3 571 613	-77 661	-3 649 274	-3 296 770	352 504	90,3 %
Henkilöstökulut	-64 137 736	-1 459 774	-65 597 510	-65 171 551	425 959	99,4 %
Palvelujen ostot	-75 816 561	-423 199	-76 239 760	-75 762 865	476 895	99,4 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 447 780	0	-1 447 780	-1 767 611	-319 831	122,1 %
Avustukset	-43 001 190	0	-43 001 190	-41 763 640	1 237 550	97,1 %
Vuokrakulut	-9 583 191	-110 000	-9 693 191	-9 955 771	-262 580	102,7 %
Muut toimintakulut	-339 697	-1	-339 698	-536 487	-196 789	157,9 %
TOIMINTAKULUT	-194 326 155	-1 992 974	-196 319 129	-194 957 926	1 361 203	99,3 %
TOIMINTAKATE	-160 898 000	-1 992 974	-162 890 974	-159 646 848	3 244 126	98,0 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-87 287	0	-87 287	-50 641	36 646	58,0 %

Toimintatuottojen 35,3 milj. € jakautuminen



Toimintakulujen 195,0 milj. € jakautuminen



Avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen osuus palvelualueella (1000 €)

Perusturvan palvelualueen avainprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toimintakate	Tuottojen % osuus	Menojen % osuus	Toimintakatteen % osuus
Vanhus- ja vammaispalvelut	17 057	-106 823	-89 766	48,3 %	54,8 %	56,2 %
Lapsiperhepalvelut	2 499	-27 358	-24 859	7,1 %	14,0 %	15,6 %
Aikuissosiaalityön palvelut	15 283	-54 787	-39 504	43,3 %	28,1 %	24,7 %
Perusturvan tukipalvelut	5	-2 809	-2 804	0,0 %	1,4 %	1,8 %
Johdon tukipalvelut	467	-3 181	-2 713	1,3 %	1,6 %	1,7 %
Yhteensä	35 311	-194 958	-159 647	100 %	100 %	100 %

Mittaristo

Avainprosessi: **Vanhus- ja vammaispalvelut**

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Palveluohjaus	Bruttokustannukset	-23 370 351	-22 609 952	-22 472 313	898 038
	Toimintatuotot	5 586 842	5 668 000	5 717 833	130 991
	Omaishoidontuen asiakkaat (vanhukset+vammaiset)	538	737	821	283
Vanhusten hoivapalvelut	Bruttokustannukset	-47 497 545	-51 956 567	-52 444 833	-4 947 288
	Toimintatuotot	9 252 412	9 589 124	9 723 707	471 295
	Vanhusten kotihoidon käynnit	1 043 758	900 000	1 110 580	66 822
	Asiakkaan luona tapahtuva työ tunteina	353 204	400 000	388 835	35 631
	Asiakkaiden lukumäärä	3 407	3 550	3 454	47
	Vanhusasiakkaiden keskimääräinen toimintakyky	2,4	2,5	2,4	0,0
	Palvelukeskuksen hoitopäivät, omat	87 050	102 565	84 067	-2 983
	Palvelukeskuksen asumispaikat, omat	249	281	279	30
	Tehostetun asumispalvelun hoitopäivät, omat	48 670	53 655	55 588	6 918
	Tehostetun asumispalvelun hoitopäivät, ostetut	142 446	113 000	122 843	-19 603
	Tehostetun asumispalvelun asumispaikat, omat	147	147	147	0
	Tehostetun asumispalvelun asumispaikat, ostetut	332	320	348	16
Vammaispalvelut ja kehitysvammahuolto	Bruttokustannukset	-31 810 586	-29 932 688	-31 906 155	-95 569
	Toimintatuotot	1 551 264	1 142 000	1 615 399	64 135
	Vammaispalvelun asiakkaat	3 363	3 500	3 371	8
	Kehitysvammaisten asumispäivät	102 951	120 000	98 754	-4 197
Henkilöstömittarit					
Vanhus- ja vammaispalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	915,8	948,5	995,0	79,2
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	23,1	20,0	26,0	2,9

Avainprosessi: **Lapsiperhepalvelut**

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Sosiaalipäivävyitys	Bruttokustannukset	-419 209	-427 160	-437 095	-17 886
	Toimintatuotot	169 841	190 000	186 842	17 001
Avo- ja jälkihuolto	Bruttokustannukset	-12 133 935	-11 596 148	-11 931 619	202 316
	Toimintatuotot	1 155 419	735 700	996 659	-158 760
	Lastensuojelun ilmoitusten määrä	2 970	2 350	2 855	-115
	Asiakkaiden määrä	1 851	2 200	1 545	-306
	Huostassa olevien määrä	266	260	268	2
Sijaishuolto	Bruttokustannukset	-13 811 878	-14 438 831	-13 674 747	137 131
	Toimintatuotot	929 075	591 718	1 000 136	71 061
	Huostassa olevat perhehoitoon sijoitetut	156	170	162	6
	Huostassa olevat ostopalveluun sijoitetut	91	85	95	4
Riita- ja rikosasiain sovitteluyksikkö	Bruttokustannukset	-269 228	-266 542	-254 024	15 204
	Toimintatuotot	265 697	251 382	254 082	-11 615
Perheoikeudelliset palvelut	Bruttokustannukset	-286 621	-315 736	-308 206	-21 585
	Toimintatuotot	0	113 000	0	0
Lapsiperheiden tukipalvelut	Bruttokustannukset	-467 342	-394 979	-752 381	-285 039
	Toimintatuotot	38 925	32 300	61 101	22 176
Henkilöstömittarit					
Lapsiperhepalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	162,1	179,7	169,7	7,6
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	16,2	15,0	15,9	-0,3

Avainprosessi: Aikuissosiaalityön palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Sosiaalityön palvelut	Bruttokustannukset	-11 181 523	-11 089 445	-12 517 791	-1 336 268
	Toimintatuotot	1 915 484	1 488 220	2 084 380	168 896
Sosiaalityön asumispalvelut	Asiakasmäärä yhteensä kaikissa palveluissa	595	550	551	-44
Taloudellinen tukeminen	Bruttokustannukset	-32 663 801	-33 723 141	-34 799 345	-2 135 544
	Toimintatuotot	10 268 752	9 558 700	10 557 927	289 175
	Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä	7 261	7 400	7 471	210
Maahanmuuttajapalvelut	Bruttokustannukset	-547 217	-367 419	-612 262	-65 045
	Toimintatuotot	1 013 927	750 000	1 595 113	581 186
	Asiakkuudessa olevien kotitalouksien määrä	96	120	145	49
Työllistyminen	Bruttokustannukset	-6 986 366	-9 783 472	-6 322 154	664 212
	Toimintatuotot	1 914 590	2 747 600	1 014 818	-899 772
	Työllistymispalvelujen asiakasmäärä	2 174	2 800	2 611	437
Aikuissosiaalityön tukipalvelut	Bruttokustannukset	-599 021	-506 799	-535 372	63 649
	Toimintatuotot	28 692	23 500	30 554	1 862
Henkilöstömittarit					
Aikuissosiaalipalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	105,5	100,0	107,6	2,1
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	14,4	13,0	13,5	-0,9

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Perusturvan tukipalvelut	Bruttokustannukset	-2 696 778	-2 939 465	-2 808 826	-112 048
	Toimintatuotot	1 884	34 840	5 137	3 253
Johdon tukipalvelut	Bruttokustannukset	-4 274 187	-5 970 785	-3 180 803	1 093 384
	Toimintatuotot	656 719	512 071	467 391	-189 328

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Perusturvan palvelualue yhteensä	Bruttokustannukset	-189 015 588	-196 319 129	-194 957 926	-5 942 338
	Toimintatuotot	34 749 523	33 428 155	35 311 078	561 555

Henkilöstömittarit	Mittarin nimi	TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Perusturvan palvelualue	Kokonaistyöaika, htv (ilman työllistämistä)	1 242,1	1 285,0	1 438,7	196,6
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv) □	20,5	20,0	20,9	0,4

Perusturvan palvelualue		TP 2015	TA2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	43 903	42 179	42 179	-1 724
	Tilojen määrä m ² /htv	35,3	32,8	29,3	-6,0

Terveydenhuollon palvelualue

Palvelualuejohtaja Markku Tervahaudan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Vastaanottoyksikön, suun terveydenhuollon ja terveydenhoidon palveluissa edettiin toiminta- ja taloussuunnitelman mukaisesti. Hoidon saatavuus on ollut hyvä.

Suun terveydenhuollossa hoitotakuu toteutui, hoitoon pääsee viimeistään n. viidessä kuukaudessa. Alle kouluikäisten suun terveystarkastukset viivästyivät jonkin verran. Yhden suuhygienistin työpanos käytettiin ikäihmisten suun terveyden parantamiseen.

Kuntoutusyksikössä toimittiin tavoitteiden mukaisesti. Hoitotakuu toteutui kaikissa avokuntoutuspalveluissa.

Sairaalapalveluissa toiminta toteutui pääasiassa käyttö- ja toimintasuunnitelman mukaisesti. Kotisairaalan käyttö jäi odotettua vähäisemmäksi ja kliinisten rasisutkimusten riittämätön saatavuus ylitti hoitotakuun. Osastojen nopeutunut potilasvaihto lisäsi laitoshuollon ostojen tarvetta. Hoitojaksojen lyhentymisestä ja potilaskieron lisääntymisestä huolimatta kuopiolaisia ohjautui jonkin verran ulkopaikkakuntien (Tuusniemi, Kysteri -kunnat ja Suonenjoki) osastoille - kuopiolaisten käytössä oli ao. yksiköissä yhteensä keskimäärin n. 12 sairaansijaa (alkuvuonna vastaava luku oli n. 15). Kuormitushuippujen tasausjärjestelmäksi tarkoitettua mahdollisuutta ylikäytetään mm. päivystyksestä käsin. Palveluasumiseen pääsyn viiveet aiheuttivat riskin siirtoviivemaksujen kertymälle.

Kuopion psykiatrian keskuksen (KPK) lähetemäärä oli edellisen vuoden tasoa. Terveyskeskuksesta tulleiden lähettemäärä pieneni 8 % ollen 44 % kaikista tulleista lähetteisistä. Keskimääräinen hoitoon pääsyn odotusaika oli 22 vrk (alkuvuodesta vastaava luku oli 24 vrk), kiireellisissä (R-I) lähetteisissä 3 vrk. Hoitotakuu toteutui. Terveyskeskuksen vastaanotto toiminnan yhteydessä työskentelevien psykiatristen sairaanhoitajien työn sisältöä täsmennettiin ja selkiytettiin. Myös psykiatrien konsultaatioita terveysasemille lisättiin. KPK on ollut mukana KYS:n psykiatrian palveluyksikön avohoidon tehokkuuden lisäämiseen pyrkivässä työskenteilyssä. Lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluja tuotettiin 0 -12 -v. lapsille ja 13 -19 -v. nuorille perheineen ja verkostoituneen toimintasuunnitelman mukaisesti. Toiminnalliset tavoitteet (käyntien ja asiakkuuksien lukumäärä) saavutettiin.

Kuopio hankkii erikoissairaanhoidon palvelut pääasiassa Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriltä (PSSHP). Potilaat ohjautuvat erikoissairaanhoitoon lääkärin läheteellä eri yksiköistä. Erikoissairaanhoito tekee kiireellisyys- ja hoidon tarpeen arvioinnin läheteen perusteella. Terveydenhoitolain mukaan hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut erikoissairaanhoitoon, tarvittavat tutkimukset tulee aloittaa kolmen kuukauden sisällä ja varsinaiseen hoitoon on päästävä kuudessa kuukaudessa. Kiireellinen sairaanhoito annetaan ilman lähetettä.

KYS:n kuntakortin mukaan tammi-joulukuussa 2016 Kuopion terveystaloksesta lähetet KYS:iin (22 049 kpl) vähentyivät (-5,5 %) verrattuna edellisen vuoteen. Lähetemäärät sen sijaan kasvoivat työterveydestä (yhteensä 2 503 kpl, muutos +10,2 %) ja KYS:n sisältä (yhteensä 9 692 kpl, muutos +7,9 %). Kuopiolaisille tehdyt leikkaustoimenpiteet (8 130 kpl) lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna (+3,5 %), kun taas erikoissairaanhoidon hoitojaksot vähentyivät (yhteensä 19 319, muutos -6,0 %) ja sairaalahoitopäivät (yhteensä 86 804 kpl, muutos -6,0 %). Avohoitaisuus on edelleen vahvistunut: poliklinikkakäynnit (yhteensä 274 359 kpl) ovat kasvaneet 8,6 %. Siirtoviivemaksut pienenivät -37,4 % (n. 189 300 euroa) verrattuna vuoteen 2015.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Terveydenhuollon palvelualueen tulot ylittivät n. 1,6 milj. eurolla (11,8 %) alkuperäiseen talousarvioon verrattuna (ylittivät n. 0,6 milj. euroa muutettuun talousarvioon verrattuna). Palvelualueen menot ylittivät n. 0,6 milj. eurolla (0,3 %) alkuperäiseen talousarvioon verrattuna (alittuivat n. 2,6 milj. euroa muutettuun talousarvioon verrattuna). Siten toimintakate päätyi 222,9 milj. euroon ja ylitti alkuperäisen talousarvion n. 1,0 milj. eurolla (muutetun talousarvion n. 3,2 milj. eurolla). Palvelutuotannon toimintakulut alittuivat avohoidossa n. 1,5 milj. euroa, sairaalapalveluissa n. 0,9 milj. euroa sekä mielenterveys- ja päihdepalveluissa n. 0,3 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna.

Erikoissairaanhoitoon talousarviossa varatut toimintakulut (153,4 milj. euroa, 1,3 % edellisvuotta enemmän) ylittivät n. 3,6 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ja alittuivat n. 0,06 milj. euroa muutettuun

talousarvioon verrattuna. PSSHP:n erikoissairaanhoidon kustannukset olivat n. 154,9 milj. euroa, joka sisältää myös ensihoidon (4,5 milj. euroa), Kuopion psykiatrian keskuksen (4,4 milj. euroa) ja hammaslääketieteen opetusklinikan (0,8 milj. euroa) palvelut. Tavoitteiden mukainen terveydenhuollon toiminnan painopisteen siirtyminen kohden avohoitoa ja peruspalveluja toteutui kohtuullisesti toiminnan (merkittävästi vähentyneet sairaalahoidon suoritteet), mutta ei talouden kohdentumisen näkökulmasta.

Kuopion erikoissairaanhoidon ikävakioidut kustannukset olivat suurten kaupunkien vuoden 2015 vertailussa korkeimmat (1 363 euroa/asukas), 13,2 % mediaania suuremmat. Vastaavasti perusterveydenhuollon ikävakioidut kustannukset olivat vertailukuntien pienimmät (1 051 euroa/asukas), 5,9 % mediaania pienemmät.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Vastaanottoyksikkö osallistui KYS:n tuottavuusohjelman toteutukseen ja päällekkäisiä toimintoja purettiin. Erityisesti mielenterveystyötä ajanmukaistettiin ja integroitiin tiimitoimintaan.

Terveydenhoidon palveluissa aloitettiin tiimityömallin suunnittelu yhteistyössä esimiesten, henkilöstön ja Elinvoimaa organisaatioon (ELVO) – hankeprojektin työpajojen vetäjien kanssa. Malli otettiin käyttöön loppuvuodesta. Esimiehet ovat osallistuneet LEAN- koulutukseen. Tavoitteena on käyttää LEAN -oppeja toiminnan suunnittelu- ja nykytilan arviointityökaluna. "Voimaperheet" -hankkeesta julkaistut tutkimustulokset osoittavat virtuaalisin keinoin annettavan opastuksen olevan tehokasta ja vaikuttavaa vanhempien neuvonnassa ja ohjauksessa. Pegasos sähköinen asiakkuus -projekti käynnistyi. Terveydenhoidossa lisättiin matalan kynnyksen palveluita neuvoloissa, palvelua on saatavilla jokaisena arkipäivänä. Yksikkö osallistui KYS:n tuottavuusohjelman toteutukseen äitiyshuollon, perusterveydenhuollon lastenlääkäritoiminnan sekä lasten ja nuorten avomielenterveyspalvelujen osalta.

Kuntoutuspalveluissa fysioterapeuttien suoravastaanottoa valmisteltiin, ikääntyneiden kotona pärjäämisen tuen monitoimijainen avopalvelu käynnistyi ja terapeuttiresursseja lisättiin kotihoidon tueksi. Tätä toimintaprosessia kehitetään edelleen itsearvioinnin ja palautteen perusteella. Matalan kynnyksen palvelut toteutuvat aiemmassa laajuudessaan.

Sairaalapalveluissa vuonna 2015 käynnistyneet toimenpiteet toteutettiin. Karttulan vuodeosastoa koskevat toimintamuutokset siirtyvät vuodelle 2017. Palvelurakenteen muutoksista huolimatta potilaita ohjautui ulkopaiikkakunnille osin vapaan liikkuvuuden ohjaamana, osin epätarkoituksenmukaisesti. Potilasvirran ohjausta vahvistetaan sidosryhmien kanssa edelleen.

Aikuisten mielenterveyspalveluissa Avohoidon tehokkuus -hankkeen myötä tehostettiin käyntimääriä.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Henkilöstön osaamistasoa seurattiin toimintayksiköittäin esimiesten toimesta ja täydennyskoulutusta toteutettiin talousarvion suunnittelun yhteydessä tehdyn koulutussuunnitelman mukaisesti. Koulutukset kirjataan ESS -järjestelmään, josta ne ovat saatavilla myös henkilön vaihtaessa toimintayksikköä.

Kehityskeskustelut Kunta HR -ohjelmistoa käyttäen toteutuivat. Työntekijöiden henkilökohtainen ura- ja kehityssuunnitelma muotoutuu sekä yksilö- että yksikkökohtaisissa tavoite- ja kehityskeskusteluissa.

Vastaanottoyksikön ja terveydenhoidon palveluiden henkilöstön saatavuus toteutui yleisesti ottaen hyvällä tasolla. Poikkeuksena tästä on lääkärihenkilöstön saatavuus pienemmille terveysasemille. Erityisosaamista vaativiin polikliinisiin työpisteisiin on jouduttu sisäisesti kouluttamaan vakinaista henkilöstöä, jotta poissaolotilanteissa palvelujen saatavuus on turvattu. Oikomishoidon erikoishammaslääkäreistä on kroonista pulaa, mutta muutoin suun terveydenhuollon henkilöstön saatavuus on hyvä. Puheterapeuttien saatavuudessa on edelleen vaikeuksia ja ko. palveluja joudutaankin ostamaan suunniteltua enemmän.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa osalla henkilöstöä on psykoterapiakoulutuksen tarvetta ja tämän mahdollistumista on tuettu prosessikoulutuksin. Uusien toimintamallien käyttöönoton ja palvelujen kehittämisen toteutumiseksi on tarvittu koko henkilöstön perehdyttämistä ja koulutusta yli avainprosessirajojen. Parimmalla palveluista tiedottamisella ja toimivalla oppilaitosyhteistyöllä parannetaan myös henkilöstön rekrytointia.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Lääkäryötä on hankittu ostopalveluna Karttulan, Maaningan, Tuusniemen ja Riistaveden terveysasemille. Ostopalvelutarve jatkuu toistaiseksi ainakin osittaisena. Seulontamammografioiden aiemman ulkoisen palveluntuottajan kuvaaman yhden, jo seulontojen ulkopuolella olevan, ikäluokan uudet seurantakuvaukset päätettiin toteuttaa lisäpalveluna, josta aiheutui budjetoimattomia kustannuksia.

Terveystieteiden palveluissa ostopalveluna on tuotettu mammografiaseulonnat, osittain papa-seulonnat, koululaisten silmälääkäripalvelut, YTHS:n tuottamat opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä ravitsemussuunnittelupalvelut Maaningalle ja Nilsiään.

Suun terveydenhuollon maakunnallisen päivystyksen Kuopion järjestettäväksi kuuluvat päivystysvuorot tuotettiin ostopalveluna, joka on toistaiseksi taloudellisin vaihtoehto.

Kuntoutuspalveluissa palveluseteli on käytössä lymfaterapian ja peruukkien hankinnassa. Palvelusetelitoiminnan laajentuminen päätettiin toteuttaa ja aikatauluttaa yhdessä PSSHP:n kanssa puhe-, toiminta- ja fyysioterapiassa.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa ostopalvelutarve säilyi Kuopion ulkopuolelle sijoitettujen lasten psykoterapiapalveluissa sekä nuorten laituskuntoutuspalveluissa, koska omaa tuotantoa ao. palveluihin ei ole. Neuropsykologinen ja -psykiatrinen kuntoutus, kun lapsella on myös mielenterveydenhäiriö, tuotetaan tarvittaessa ostopalveluna. Aikuisten mielenterveyspalveluissa on yhteistyösopimus voimassa Päihdepuhelin- ja mielenterveyskeskusten kanssa.

Sairaalapalveluissa käyttösuunnitelman mukaisesti täydentävät ja kuormitushuippuihin sijoittuvat palvelut on ostettu. Potilaiden vapaa liikkuvuus ja ohjautuminen hoitoon ulkopaikkakunnille lisää asiakaspalveluiden ostoja kasvupainetta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäisen valvonnan osalta ei ole raportoitavissa poikkeamia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä seurattiin sisäisen valvonnan seuranta- ja arviointilomakkeella. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seurattiin ja arvioitiin kuukausittain palvelualueiden johtoryhmissä ja henkilöstötiimissä. Haipro -ilmoituksilla seurattiin toiminnan laatua ja riskejä koskien potilas- ja asiakasturvallisuutta ja työtapaturmia.

Lasten suun terveystarkastuksissa on ollut palveluun pääsyssä viivettä. Puheterapian toimet ovat täyttyneet ja palvelukykyisyys on varmistunut. Sairaalan hoitotakuun toteutumisessa oli viivettä muutaman yksittäisen potilaan kohdalla. Myös muutama lastentautien potilas joutui odottamaan tutkimuksiin ja hoitoon pääsyä yli kolme kuukautta.

Yksiköissä käytettiin paljon sijaisia. Ajoittain palvelusuhdetiedot eivät ole olleet ajan tasalla. Sijaisten kehityskeskustelut sähköisen järjestelmän kautta ei onnistu tietoteknisistä syistä.

Tiedolla johtamisen perusteita koskien mittaritason tietojen keräämisessä on ollut vaikeuksia ja mittareiden käytettävyydessä on edelleen ollut ongelmia joko Pegasos-tietojen kirjaamisen puutteista johtuen tai että kaikkea tarvittavaa tietoa ei ole ollut saatavilla AvoHilmasta tai SoTeDW:stä.

Kuntien välistä vertailua vastaavien palveluiden tuottavuudesta on ollut käytettävissä vain vähän. Tietoa ei ole joko helposti saatavilla tai palvelutoiminnan kokonaisuuden erilaisuus vaikeuttaa arviointia.

Kirjaamista on kehitetty koko palvelualueella ja kirjaamisen auditointia tehdään jo joissakin yksiköissä säännöllisesti.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Osallistutaan suurten kaupunkien asiantuntijayhteistyöryhmiin.	● (etenee suunnitellusti) Juankosken edustajien kanssa on pidetty palaveria kuntaliitokseen liittyvien asioiden valmistelun takia. Osallistuttu Sote-valmisteluihin.	
2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasoista hyvinvointijohtamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi kehittää (hyvinvointiohjelma)	Laaditaan poikkihallinnollinen hyvinvointiohjelma.	● (etenee suunnitellusti) Osallistuttu hyvinvointisuunnitelman laadintaan.	Hyvinvointiohjelma
		Kuopiolaisten terveyttä ja hyvinvointia edistetään erityisesti ennalta ennaltaehkäisevien toiminnan kautta. Hyvinvoinnin kehittämisen painopisteenä ovat erityisesti lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja konkreettisena tavoitteena on lastensuojelumenojen ja vanhuspalvelumenojen kustannuskehityksen hillintä. Lasten ja nuorten palvelut kootaan asiakkuuden ja talouden hallinnan kehittämiseksi uudeksi palvelukokonaisuudeksi.	Ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa tarjotaan matalan kynnyksen palvelupisteissä, ja erilaisissa kohdennetuissa yleisötahtumissa.	● (etenee suunnitellusti) Osallistuttu lasten ja nuorten palveluiden yhteiseen suunnitteluun. Fysioterapeuttien tules - suoravastaanotto toiminnassa 10/2016 lähtien. Aatu-toimintaa kehitetty yhdessä kotihoidon kanssa. Lasten- ja nuorten kuntoutuspalvelujen (pt, ft, tt) siirto terveydenhoidon puolelle valmisteltu uuden palvelukokonaisuuden kehittämiseksi.	Hyvinvointiohjelma

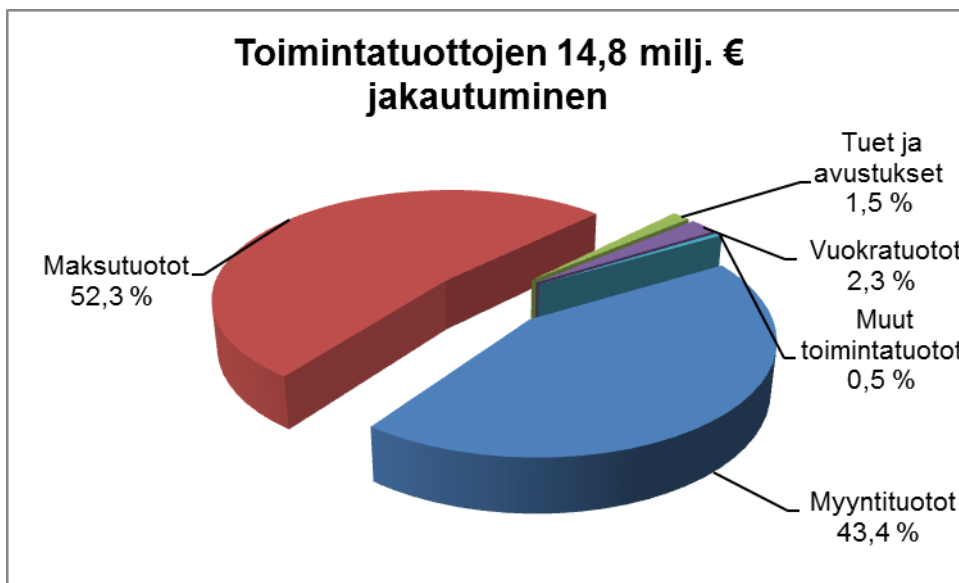
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisaatiota viedään eteenpäin. Mallien hyödyt ja kustannukset ennakoarviodaan. Kehittämislle asetetaan selkeät tavoitteet etukäteen ja niiden toteutumista myös jälkiarviodaan.	Sähköisten asiointimahdollisuuksien lisääminen.	● (etenee suunnitellusti) Tekstiviestimistutukset käytössä, sähköinen ajanvaraus terveydenhoitoyksikössä ja laboratoriovastausten lähettäminen tekstiviesteinä soveltuvien osin käytössä. Sähköisen esitietolomakkeen käyttöönottoa valmisteltu. Tekstiviestimistutukset otetaan käyttöön vuoden 2017 alussa.	Hyvinvointiohjelma, Tuottavuusohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäytäntöä laajennetaan. Palvelualoitteen kokeiluun on valmius.	Palvelusetelit otetaan käyttöön kuntoutuspalvelujen hankinnoissa asteittain. Valmistaudutaan palvelualoitteen kokeiluun. Palveluiden yhteensovittaminen ja oman toiminnan täydentäminen yksityisten toimijoiden kanssa.	● (etenee suunnitellusti) Palvelusetelit on käytössä lymfaterapiassa ja peruukkipalvelussa. Sääntökirja palvelusetelien käyttöön otettu terapiapaluissa. Laajennusta puhe- fysio- tai toimintaterapian puolelle pohjustettu PSSHP:n kanssa. Palveluja hankintaohjelma	Palvelu- ja hankintaohjelma

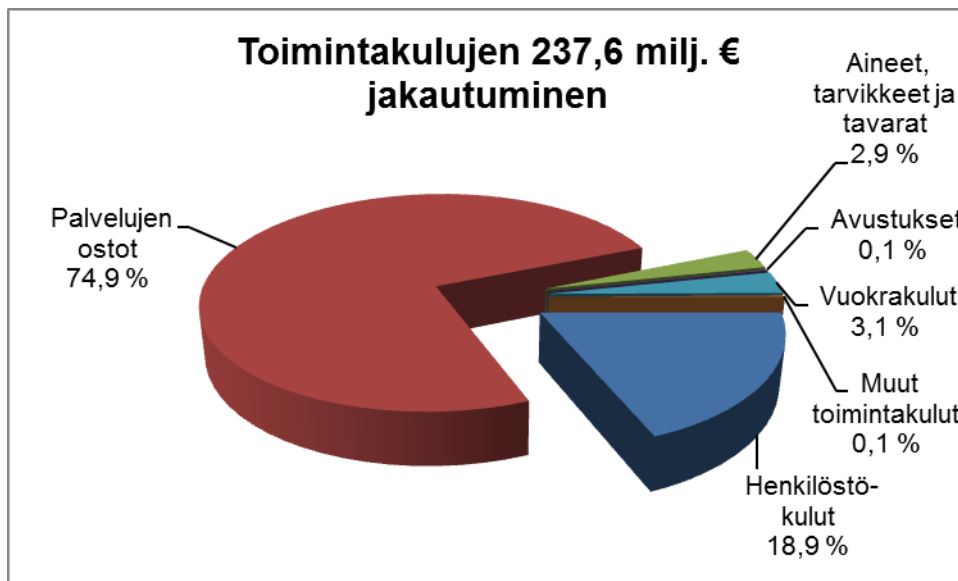
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienenee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €.	Tuottavuusohjelman toteuttaminen ja jatkuva talouden seuranta.	● (etenee suunnitellusti) Tuottavuusohjelmaa toteutettu ja taloutta seurattu jatkuvasti.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.	Resurssien joustava käyttö avainprosessien kesken. Avoimet tehtävät täytetään ensisijaisesti sisäisesti. Osaavan työvoiman joustava saatavuus varmistetaan sekä sisäisen ja ulkoisen rekrytoinnin kautta.	●	(etenee suunnitelusti) Vastaanottoyksikön tiimien henkilöstö yhteiskäytössä. Tiimien välistä yhteistyötä ja resurssien liikkuvuutta tehostettu.	
		Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.	Resurssien joustava käyttö. Tyky -toiminnan ylläpitäminen. Henkilöstön koulutautuminen. Säännölliset kehityskeskustelut. Sairauspoissaoloihin aktiivinen, aikainen puuttuminen.	●	(etenee suunnitelusti) Työnohjausta järjestetty ja tilaremontteja tehty työolojen kohentamiseksi.	Henkilöstöohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muuttuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	Räätälöityä henkilöstökoulutusta.	●	(etenee suunnitelusti) Lean-koulutukseen esimiehet osallistuneet. Uusien esimiesten jet -koulutukset käynnissä / käynnistymässä.	Henkilöstöohjelma
		Vaikutetaan aktiivisesti tuleviin rakennemuutoksiin (mm. sote-uudistus) ja ennakoidaan muutosten vaikutukset Kuopion strategiaan ja palvelujen organisointiin.	Osallistutaan PoSoTe työryhmien työskentelyyn.	●	(etenee suunnitelusti) PoSoTe työryhmien työskentelyyn osallistuttu.	

TULOSLASKELMAOSA (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	5 821 081	159 000	5 980 081	6 416 308	436 227	107,3 %
Maksutuotot	6 757 497	760 000	7 517 497	7 730 943	213 446	102,8 %
Tuet ja avustukset	226 715	0	226 715	214 690	-12 025	94,7 %
Vuokratuotot	334 000	0	334 000	338 147	4 147	101,2 %
Muut toimintatuotot	70 000	25 000	95 000	71 332	-23 668	75,1 %
TOIMINTATUOTOT	13 209 293	944 000	14 153 293	14 771 420	618 127	104,4 %
Palkat ja palkkiot	-34 502 934	218 122	-34 284 812	-33 210 585	1 074 227	96,9 %
Eläkemenot	-9 671 455	37 299	-9 634 156	-9 386 896	247 260	97,4 %
Muut henkilösivukulut	-2 245 411	14 353	-2 231 058	-2 207 294	23 764	98,9 %
Henkilöstökulut	-46 419 800	269 774	-46 150 026	-44 804 775	1 345 251	97,1 %
Palvelujen ostot	-175 741 405	-3 438 259	-179 179 664	-178 009 740	1 169 924	99,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 686 523	0	-6 686 523	-6 892 515	-205 992	103,1 %
Avustukset	-300 000	0	-300 000	-195 450	104 550	65,2 %
Vuokratulut	-7 569 466	0	-7 569 466	-7 401 827	167 639	97,8 %
Muut toimintakulut	-323 099	-2	-323 101	-333 200	-10 099	103,1 %
TOIMINTAKULUT	-237 040 293	-3 168 487	-240 208 780	-237 637 506	2 571 274	98,9 %
TOIMINTAKATE	-223 831 000	-2 224 487	-226 055 487	-222 866 086	3 189 401	98,6 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-512 023	0	-512 023	-447 983	64 040	87,5 %





Avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen osuus palvelualueella (1000 €)

Terveystenhuollon palvelualueen avainprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toimintakate	Tuottojen % osuus	Menojen % osuus	Toimintakateen % osuus
Avohoidon palvelut	11 697	-49 028	-37 331	79,2 %	20,6 %	16,8 %
Sairaalapalvelut	2 277	-21 156	-18 879	15,4 %	8,9 %	8,5 %
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	502	-8 765	-8 263	3,4 %	3,7 %	3,7 %
Erikoissairaanhoito	177	-157 044	-156 868	1,2 %	66,1 %	70,4 %
Terveyspalveluiden tukipalvelut	120	-1 645	-1 525	0,8 %	0,7 %	0,7 %
Yhteensä	14 771	-237 638	-222 866	100 %	100 %	100 %

Mittaristo

Avainprosessi: Avohoidon palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Vastaanottopalvelut	Bruttokustannukset	-26 559 639	-25 259 198	-24 568 463	1 991 176
	Toimintatuotot	3 239 008	3 005 562	3 073 814	-165 195
	Lääkärikäynnit aluevastaanotolla		105 000	100 069	100 069
	Lääkärikäynnit / ilta- ja akuuttivast.otto (KUIVO) *		25 000	15 195	15 195
	Hoitohenkilöstökäynnit / KUIVO *		10 000	1 995	1 995
	Hoitohenkilöstökäynnit aluevastaanotolla		90 000	75 220	75 220
	Lääkärikäynnit yhteisäivystyksessä **	28 160	-	-	
	Hoitohenkilöstökäynnit yhteisäivystyksessä **	14 884	-	-	
Suun terveydenhuollon palvelut	Bruttokustannukset	-10 668 533	-11 762 130	-11 279 916	-611 383
	Toimintatuotot	3 476 991	4 098 486	4 430 522	953 531
	Käyntien lukumäärä	119 084	115 000	124 322	5 238
	Asiakkaiden lukumäärä	39 135	48 000	41 678	2 543

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Terveystenhoitopalvelut	Bruttokustannukset	-7 696 203	-8 184 429	-8 163 326	-467 124
	Toimintatuotot	3 943 288	3 986 707	4 055 393	112 106
	Käyntien lukumäärä	126 456	142 550	n. 140 000	13 544
	Asiakkaiden lukumäärä	44 786	43 500	36 603	-8 183
Kuntoutuspalvelut	Bruttokustannukset	-4 718 093	-5 334 724	-5 015 968	-297 874
	Toimintatuotot	100 384	95 000	136 981	36 597
	Käyntien lukumäärä	57 515	67 750	61 735	4 220
	Asiakkaiden lukumäärä	23 133	29 280	27 476	4 343
Henkilöstömittarit					
Avohoidon palvelut	Kokonaistyöaika (htv)	466,1	498,0	491,1	25,0
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	17,9	17,0	18,9	1,0

* KUIVO 27.8.-31.12.2015

** Yhteispäivystys 1.1.-26.8.2015

Avainprosessi: **Sairaalapalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Poliklinikka	Bruttokustannukset	-1 783 194	-2 026 347	-1 389 461	393 733
	Toimintatuotot	346 404	251 300	294 797	-51 607
	Käynnit lääkäriä	10 490	9 500	6 805	-3 685
	Käynnit hoitajalla	8 670	6 000	5 961	-2 709
Osastohoito	Bruttokustannukset	-17 581 316	-16 610 932	-16 751 987	829 329
	Toimintatuotot	1 642 432	1 807 888	1 859 411	216 979
	Asiakkaiden lkm, omat sairaansijat *)	167	167	159	-8
	Hoitopäivät, oma osastohoito	62 044	59 100	56 197	-5 847
	Asiakkaiden lukumäärä (=hoidetut)	3 674	1 800	2 112	-1 562
Kotiutustiimi	Bruttokustannukset	-524 500	-562 711	-540 136	-15 636
	Toimintatuotot	40 255	45 000	60 956	20 700
	Hoitopäivät	8 424	8 400	9 835	1 411
	Asiakkaiden lukumäärä	731	950	783	52
Kotisairaala	Kotisairaalahoitopäivät	703	600	1 334	631
	Kotisairaala asiakkaiden lukumäärä	55	100	54	-1
Sairaalapalveluiden tukipalvelut	Bruttokustannukset	-2 562 141	-2 563 934	-2 474 286	87 855
	Toimintatuotot	62 002	59 450	61 596	-406
Henkilöstömittarit					
Sairaalapalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	247,2	239,6	224,5	-22,7
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	18,0	16,0	18,1	0,1

*)14.2.2016 Harjulan os6:n lakkautus ja 15.6.2015 Nilsiä vo:n lakkautus

Avainprosessi: **Mielenterveys- ja päihdepalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Lasten mielenterveyspalvelut	Bruttokustannukset	-634 117	-884 825	-687 070	-52 953
	Toimintatuotot	177	1 000	852	675
	Käyntien lukumäärä	2 084	1 600	2 114	30
	Asiakkaiden lukumäärä	172	160	194	22
Nuorten mielenterveyspalvelut	Bruttokustannukset	-546 734	-1 006 860	-930 983	-384 249
	Toimintatuotot	1 592	31 000	29 322	27 730
	Käyntien lukumäärä	2 235	1 800	2 485	250
	Asiakkaiden lukumäärä	153	150	199	46
Aikuisten mielenterveyspalvelut	Bruttokustannukset	-3 537 867	-3 756 036	-3 494 973	42 894
	Toimintatuotot	339 271	356 000	356 058	16 787
	Käyntien lukumäärä	40 591	36 000	40 483	-108
	Asiakkaiden lukumäärä	2 775	2 500	2 664	-111

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Päihdepalvelut	Bruttokustannukset	-2 265 172	-2 391 700	-2 440 723	-175 551
	Toimintatuotot	89 218	85 000	92 687	3 469
Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukipalvelut	Bruttokustannukset	-1 158 983	-1 064 713	-1 211 038	-52 055
	Toimintatuotot	18 247	17 500	22 729	4 482
Henkilöstömittarit					
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	61,6	66,0	63,0	1,4
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv) □	15,1	15,0	27,9	12,8

Avainprosessi: Erikoissairaanhoito

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	Poliklinikkakäynnit	252 548		274 359	21 811
	Hoitojaksot	20 552		19 319	-1 233
	Hoitopäivät	92 392		86 804	-5 588
	Lähetteet	43 546		42 418	-1 128
	-terveyskeskuksesta *)	23 334		22 049	-1 285
	-KYSin omasta yksiköstä	8 980		9 692	712
	-päivystyslähetteet	9 861		8 685	-1 176
	-yksityissektorilta	7 656		8 099	443
	Siirtoviivepäivät	917		570	-347
	Laskutetut siirtoviivepäivät / €	505 573		316 244	-189 329
	Hoitopalvelut Kys / 1 000 €	145 771	152 240	149 749	3 978
	KPK / 1 000 €	3 822	4 352	4 352	530
	Hammasl. Opetuslinikka / 1 000 €	805	800	818	13
	Euroa/asukas	1 341		1 371	30
	Kustannukset				
Erikoissairaanhoito	Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	149 594	155 352	154 919	5 325
	Muut sairaalat	1 746	1 650	1 890	144
	Muu esh	87	100	235	148
	Yhteensä / 1 000 €	151 427	157 102	157 044	5 617
	Toimintatuotot	348 627			-348 627

Maaningan kuntaliitos vuoden 2015 alussa

*) Maaninka ja hammasopetuspl huomioiden ei nousua tk-lähetteisä

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Terveystenhuollon tukipalvelut	Bruttokustannukset	-1 536 425	-1 698 241	-1 644 746	-108 321
	Toimintatuotot	104 275	113 400	119 602	15 327
Erikoissairaanhoito	Bruttokustannukset	-151 426 593	-157 102 000	-157 044 430	-5 617 837
	Toimintatuotot	348 627	200 000	176 700	-171 927

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Terveystenhuollon palvelualue yhteensä	Bruttokustannukset	-233 199 511	-240 208 780	-237 637 506	-4 437 995
	Toimintatuotot	13 752 172	14 153 293	14 771 419	1 019 247

Henkilöstömittarit	Mittarin nimi	TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Terveystenhuollon palvelualue	Kokonaistyöaika (htv)	777,1	806,1	781,1	4,0
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	17,6	17,0	19,0	1,4

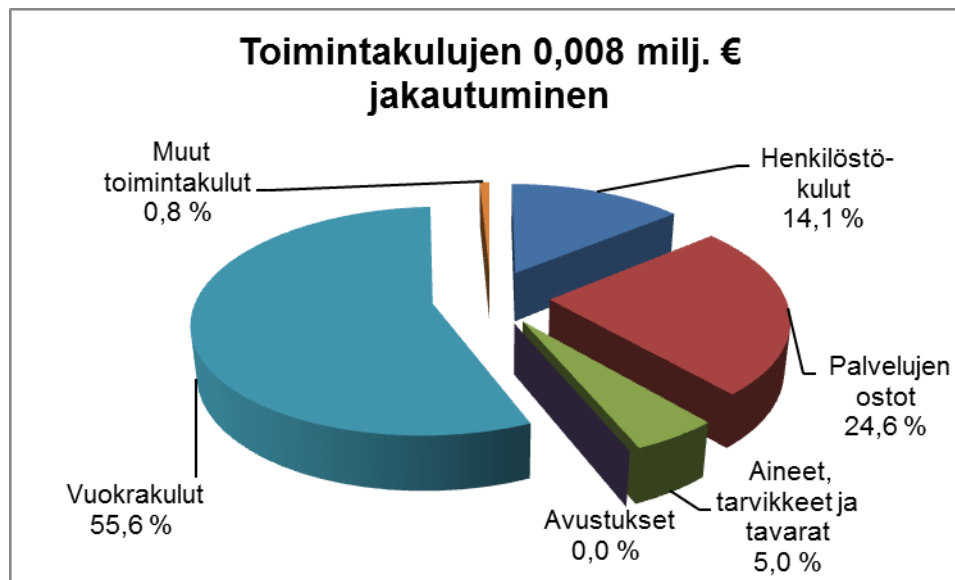
Terveystenhuollon palvelualue		TP 2015	Muutettu TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	27 889	29 065	29 065	1 176
	Tilojen määrä m ² /htv	44,6	36,1	37,2	-7,4

Konsernihallinto

Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2016 ei järjestetty lakisääteisiä vaaleja. Määräraha käytettiin keskusvaalilautakunnan kokous ym. kuluihin.

TULOSLASKELMAOSA (bruttositovuus)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	0	0	
Palkat ja palkkiot	-2 500		-2 500	-1 162	1 339	46,5 %
Eläkemenot	-202		-202	-12	190	6,1 %
Muut henkilösivukulut	-159		-159	-4	155	2,5 %
Henkilöstökulut	-2 861		-2 861	-1 178	1 683	41,2 %
Palvelujen ostot	-5 188		-5 188	-2 057	3 131	39,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0		0	-416	-416	
Vuokratkulut	-1 951		-1 951	-4 647	-2 696	238,2 %
Muut toimintakulut	0		0	-65	-65	
TOIMINTAKULUT	-10 000	0	-10 000	-8 363	1 637	83,6 %
TOIMINTAKATE	-10 000	0	-10 000	-8 363	1 637	83,6 %



Tarkastustoimi

Tarkastuslautakunta on huolehtinut hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä muista kuntalain 121 §:n mukaisista tehtävistä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunnan apuna ulkoisen tarkastuksen järjestämisessä ja tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on toiminut tarkastustoimisto, joka avustaa myös tilintarkastajia.

Kuopion kaupungin vuoden 2015 tilinpäätös, arviointikertomus ja tilintarkastuskertomus olivat valtuuston käsittelyssä 15.6.2016.

Vuoden aikana tarkastuslautakunta on perehtynyt kaupungin palvelutuotantoon ja tavoitteissa edistymiseen eri palvelu- ja tehtäväalueilla sekä tytäryhteisöissä. Väliarviointi suoritettiin pääasiassa vuoden 2016 toisen osavuosikatsauksen, arviointikokousten sekä vuoden 2015 arviointikertomuksen havainnoista annettujen vastineiden perusteella. Väliarviointi käsiteltiin osayhteisvaltuustossa 7.11.2016 § 22.

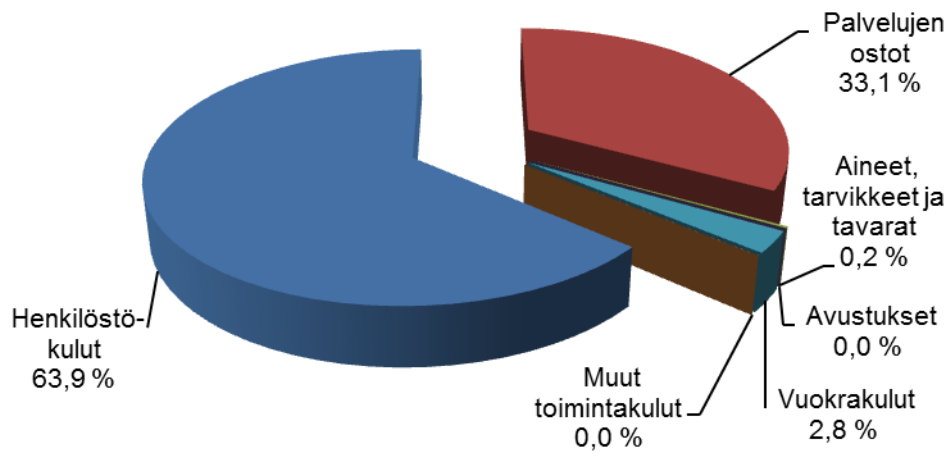
Kuopion kaupungin ja kaupungin tytäryhteisöjen tilintarkastuksen on hoitanut vuosina 2013 - 2016 BDO Auditor Oy; päävastuullisena tilintarkastajana 18.6.2015 lukien JHT, KHT Tiina Lind.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion määräraha vuodelle 2016 oli 284 450 euroa. Kuluja kertyi 256 857 euroa. Menojen säästöä syntyi palvelujen ja tarvikkeiden ostoissa sekä sisäisissä tilavuokrissa.

TULOSLASKELMAOSA (bruttositovuus)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Tuet ja avustukset	450	0	450	196	-254	43,6 %
TOIMINTATUOTOT	450	0	450	196	-254	43,6 %
Palkat ja palkkiot	-130 000	0	-130 000	-129 763	237	99,8 %
Eläkemenot	-29 811	0	-29 811	-27 203	2 608	91,3 %
Muut henkilösivukulut	-8 294	0	-8 294	-7 155	1 139	86,3 %
Henkilöstökulut	-168 105	0	-168 105	-164 122	3 983	97,6 %
Palvelujen ostot	-96 700	0	-96 700	-85 008	11 692	87,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 700	0	-5 700	-582	5 118	10,2 %
Vuokrakulut	-11 029	0	-11 029	-7 114	3 915	64,5 %
Muut toimintakulut	-2 916	0	-2 916	-32	2 885	1,1 %
TOIMINTAKULUT	-284 450	0	-284 450	-256 857	27 593	90,3 %
TOIMINTAKATE	-284 000	0	-284 000	-256 660	27 340	90,4 %

Toimintakulujen 0,3 milj. € jakautuminen



Konsernipalvelu

Kaupunginjohtaja Petteri Parosen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Vuoden 2017 alussa toteutunut Juankosken kuntaliitos on työllistänyt erityisesti tietohallintoa, taloushallintoa ja työnantajapalveluita. Palvelualueorganisaation uudistamistyö eteni päätöksentekoon ja organisaatiomuutokset astuivat voimaan vuoden 2017 alussa. Konsernipalvelu ja vetovoimaisuuden palvelualue yhdistyivät uudistuksessa yhdeksi palvelualueeksi. Digitalisaation kehittämisohjelmaa vietiin eteenpäin kokeiluhankkein. Tuottavuusinnovaatioita haettiin henkilöstön kehittämisaloitteiden kautta. Parhaat henkilöstökehittämisaloitteet palkittiin loppuvuonna. Tuottavuutta kehitettiin mm. viemällä eteenpäin keskitettyä tulostuspalvelua. Uudet talouden seuranta- ja suunnittelujärjestelmät otettiin käyttöön. Sote- ja maakuntauudistuksen lausuntoja ja kannanottoja valmisteltiin ja seurattiin aktiivisesti uudistuksen vaikutuksia kaupungin toimintaan.

Asuinalueita koskevat osayleiskaavat Neulaniemessä, Rauhalahdessa ja Vanuvuorella etenivät suunnittelusti. Maaseuturakentamisen periaatteita koskeva ohjeistus valmistui.

Palvelualoite on otettu käyttöön kokeiluajaksi 1.1.2016–30.5.2017 kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti.

Kuluvan vuoden alussa voimaantullut uusi lomituspalvelulaki vaikutti lomituspalvelujen käyttöön vähentävästi. Uudessa laissa maatalousyrittäjien lomaoikeuksia supistettiin ja lomituksesta perittäviä maksuja korotettiin. Yhä jatkuva maatilojen heikko taloustilanne vähensi etenkin niiden palvelujen käyttöä, josta yrittäjä joutuu maksamaan lakiin perustuvaa tuntihintaa.

Talous- ja strategiapalvelu vastasi omien tehtäviensä ohella myös aluekehitys- ja edunvalvonta tehtävistä, kehitysjohtajan siirtyessä muihin tehtäviin. Sisäisen tarkastajan viran ollessa täyttämättä, tehtävää oman tehtävän ohella hoiti kaupunginkanslian lakimies ja tarkastusta on hankittu myös ostopalveluna. Vuotta 2016 leimasi se, että monissa tehtävissä edettiin määräaikaisiin sijais- ja tehtäväjärjestelyin ja säästettiin samalla henkilöstökuluissa.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Konsernipalvelun toimintatuottojen toteutuma oli 14,1 milj. euroa (toteutuma 93,5 %), mikä on lähes 1 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Toimintatuottojen talousarviota alhaisempi toteutuma aiheutui lomituspalvelussa, koska lomituspalvelujen käyttö on ollut arvioitua vähäisempää. Muiden avainprosessien toimintatuotot ovat kertyneet lähes talousarvion mukaisesti.

Toimintakulujen toteutuma oli 19,3 milj. euroa (toteutuma 93,3 %), mikä oli 1,4 milj. euroa alle budjetoidun. Myös toimintakulut alittuivat lomituspalvelussa arvioitua vähäisemmästä käytöstä johtuen, alitusta oli lähes 1,2 milj. euroa. Muiden avainprosessien toimintakulut toteutuivat 0,2 milj. euroa talousarviota pienempinä. Suurin poikkeama talousarvioon nähden oli kaupunginkansliassa, missä toimintakulujen toteuma oli reilut 0,1 milj. euroa talousarviota pienempi.

Toimintakatteen toteutuma oli -5,2 milj. euroa, mikä on 0,4 milj. euroa parempi kuin talousarviossa. Lomituspalvelun toimintakate oli 0,2 milj. euroa ja muiden avainprosessien samoin 0,2 milj. euroa talousarviota parempia.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Konsernipalvelun tuottavuustoimenpiteet vuodelle 2016 olivat:

1. Henkilöstömenoissa säästäminen ja yhteinen tilaratkaisu
 - yhteinen tilaratkaisu kaupunginkanslialle, työnantajapalvelulle sekä talous- ja strategiapalvelulle ei toteutunut sopivien tilojen puuttuessa. Kaupunginkanslia on osaltaan toteuttanut toimitilojen tehostamista.

2. Ammatillisen kuntoutuksen toteuttaminen ja varhemaksujen pienentäminen

- Ammatillinen kuntoutus auttaa pysymään työelämässä terveydellisistä rajoitteista huolimatta. Ammatillisen kuntoutuksen avulla on mahdollista löytää terveydentilalle paremmin soveltuvia työtehtäviä tai helpottaa paluuta omaan työhön pitkän sairausloman jälkeen. Työnantaja kannustaa henkilöstöä hyödyntämään ammatillista kuntoutusta.

Kuntoutussuunnitelmahakemusten lukumäärä on kasvanut 13 kpl edelliseen vuoteen verrattuna. Hakemuksia vuonna 2016 oli 51 kpl (38 kpl vuonna 2015).

- Varhaiseläkemenoperusteista maksua maksetaan, kun työntekijä jää työkyvyttömyyseläkkeelle, yksilölliselle varhaiseläkkeelle, työttömyyseläkkeelle tai kuntoutustuelle. Työkyvyttömyyseläkkeelle ja täydelle kuntoutustuelle siirtyneiden henkilöiden määrän alentumisesta huolimatta Kevan ennustetiedon mukaan varhaiseläkemenoperusteiset maksut kasvavat noin 326.000 €. Vuonna 2016 täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 12 henkilöä (23 hlöä vuonna 2015) ja täydelle kuntoutustuelle siirtyi 25 henkilöä (27 hlöä vuonna 2015).

3. Sähköisten palvelujen kehittäminen. Maksuliikenneprosessien ja HR-prosessien kehittäminen yhteistyössä Kuhilas Oy:n kanssa.

- sähköisten palvelujen kehittäminen etenee suunnitellusti, noin 10 hanketta on vireillä.
- keskitetyn tulostuksenhallinnan projekti on edennyt yhteistyössä Istekin kanssa.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Henkilöstöä on ollut saatavilla, kun tehtäviä on täytetty avoimella haulla.

Lomituspalveluissa haasteena palvelun järjestämisessä on samanaikainen lomitustarve usealla eri tilalla. Määräaikaista työvoimaa on käytetty työhuippujen aikaan. Työntekijöiden kesälomien porrastamisesta huolimatta kaikkien lomapyyntöjen järjestäminen kesäaikana on ollut haasteellista paikallisyksikön joillakin alueilla.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Keskeisimmät palvelun tuottajat konsernipalvelua koskien ovat Istekki Oy ja Kuhilas. ICT-palvelujen ostot olivat 50.220 euroa ennakoitua suuremmat kuluneena vuonna. Lisäksi sisäisen tarkastuksen palveluja on ostettu BDO Audiatorilta.

Lomituspalvelua on ostettu sitä tarjoavilta ammatinharjoittajilta tarvittaessa. Ostetun palvelun käyttö on kuitenkin vähentynyt selvästi aiempaan verrattuna.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kaupunkitasoista talouden ennakkointia ja ennustamista pyrittiin kehittämään uuden tietojärjestelmän kautta, mutta myös rakentamalla palvelualueiden omien ennusteiden rinnalle ns. laskennallista koko kaupungin ennustetta.

Myyntilaskutusprosessin kehittämiskohteita on haettu tapaus selvityksenä Niiralan uimahalli. Vuonna 2015 loppuvuodesta tehtyä ostolaskuselvitystä on jalkautuen käyty lävitse palvelualueiden johtoryhmissä ja mietitty parannettavia asioita.

VRK:n väestötietojärjestelmien käyttäjähallinta siirtyi alkuvuonna talous- ja strategiapalvelun vastuulle. Väestötietojärjestelmän käyttäjähallintaan rakennettiin tietoturallinen malli.

Tietoturvariskien jatkuvasti kasvaessa on satsattu tietojärjestelmien tietoturvallisuuden parantamiseen, mutta myös käyttäjien ohjeistukseen (mm. johdon tietosuojakoulutus, Navisec itseopiskeluohjelma, pilvipalvelustrategia). Konsernipalveluille toteutettiin loppuvuonna tietosuojakartoitus. Kartoituksia laajennetaan muille palvelualueille vuoden 2017 aikana.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
2. Innovaatio- ja opiskelu-kaupunki	Kampus - kärkihanke	Savilahden alueen kehittäminen etenee suunnitellusti.	Osallistutaan Savilahdeprojektiin ja edistetään sen eteenmistä.	 (etenee suunnitellusti) On tuettu projektin johtamista sekä hankerahoitukseen saamista projektin kehittämissuunnitelmiin. SmaRa - Savilahden smarteimmat ratkaisut -hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen kautta eu- ja valtion tukea yht. 736 000 €.	Kasvuohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Tulokselliset yhteistyöverkostot	Yhteistyötä mm. kuntien kanssa tehdään vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.	Toteutetaan Juankosken kuntaliitosta.	 (etenee suunnitellusti) Juankosken kuntaliitoksen toteutus eteni vuoden aikana suunnitellusti ja toteutui vuoden 2017 alussa.	
2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
4. Tulevaisuuden suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Asuntotonttien tarjonta	Asuntotonttitarjonta mahdollistaa Kuopion kasvutavoitteiden toteutumisen.	Yleiskaavatyötä jatketaan uusilla kasvusuunnilla (Neulaniemi) ja täydennysalueilla.	 (etenee suunnitellusti) Osayleiskaavaluonnos on ollut nähtävillä kesäkuussa ja tulee päätöksentekoon alkuvuoden 2017 aikana.	Kasvuohjelma
	Ilmastopoliittisen ohjelman toteuttaminen	Kuopion ilmastopoliittisen ohjelman tavoitteet otetaan huomioon yhdyskuntarakenteen kehittämisessä. Energiatehokkuutta lisätään.	Yleiskaavoituksessa edistetään täydennysrakentamista. Viedään eteenpäin keskitettyä tulostuksenhallintaa ja vähennetään tulostimien lukumäärää.	 (etenee suunnitellusti) Täydennysrakentaminen on huomioitu yleiskaavoitusohjelmassa. Merkittävimmät täydennysrakentamisen yleiskaavat ovat: Rauhalahdi, Kelloniemi, Itkonniemi-Vanha Asema. Keskitettyä tulostuksenhallintaa viedään eteenpäin.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Lähiöiden ja keskustajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Asuntotuotantoa suunnataan erityisesti alueille, joissa palvelurakenne on olemassa.	Rauhalahden osayleiskaava valmistuu.	● (etenee suunnitellusti) Rauhalahden osayleiskaavaluonnos valmistui ja kaupunginhallitus käsitteli sitä alkuvuonna 2017. Kaavavalmistelu on viety eteenpäin niin, että se asetetaan nähtäville alkuvuodesta 2017. Kaava mahdollistaa 1200 uuden asukkaan sijoittumisen alueille.	Kasvuohjelma
		Kuntaliitosten myötä tapahtunut Kuopion alueellinen kasvu ja alueiden erilaisuus otetaan huomioon maankäytön, palvelurakenteen ja palvelujen tuottamistavan kehittämisessä.	Palveluverkosto-suunnitelman maaseutualueita koskevaa osuutta päivitetään.	● (etenee suunnitellusti) Maaseuturakentamisen periaatteita koskeva ohjeistus on valmistunut ja kaupunginhallitus hyväksyi sen joulukuussa.	
5. Asiakaslähteiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Kaupunkitasoista hyvinvointijohtamista ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi (hyvinvointiohjelma)	Osallistutaan poikikahallinnollisen hyvinvointiohjelman laadintaan.	● (etenee suunnitellusti) Tuettu hyvinvointikertomuksen valmistelu ja osallistuttu poikikahallinnollisen hyvinvointiryhmän työskentelyyn.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelujen asiakaslähteisyys	Uusia palvelujen tuottamismalleja pilotoidaan ja palvelujen digitalisaatiota viedään eteenpäin. Mallien hyödyt ja kustannukset ennakkoarvioidaan. Kehittämiseksi asetetaan selkeät tavoitteet etukäteen ja niiden toteutumisesta myös jälkiarvioidaan.	Laaditaan digitalisaation kehittämisohjelma ja kehitetään digitaalisia palveluja. Tietämystä digitalisaation hyödyntämisen mahdollisuuksista parannetaan kaikilla organisaatiotasolla.	● (etenee suunnitellusti) Digitalisaation kehittämisohjelma on laadittu. Digitaalista palvelua on kokeiltu onnistuneesti kotihoidon videokokeilussa. Internet-sivuston sisällöllinen ja rakenteellinen uudistus on toteutettu. Digikoulutus on järjestetty ja toteutettu digitaalisuuden ideakilpailu.	Hyvinvointiohjelma; Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Kuntalaisten yhteisöllisyyttä, aktiivisuutta ja osallisuutta lisätään. Lähidemokratiamallin kehittäminen saadaan valmiiksi.	Lähidemokratiamallin suunnittelu ja päätöksentekoon valmistelu.	 (etenee suunnitellusti) Kuopion ja Juankosken osayhteisvaltuusto hyväksyi Kuopion lähidemokratiamallin kokouksessaan 10.10.2016. Ensivaiheessa kuntaliitosalueille perustetaan 6 "Pitäjäraatia", joiden tehtävänä on edistää kuntalain 22 §:n mukaisesti kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Pitäjäraadit aloittavat toimintansa alkusyksystä 2017.	
		Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa lisätään. Palvelusetelikäytännön laajennetaan. Palvelualoitteen kokeiluun on valmius.	Palvelualoittekoekielua toteutetaan, edellyttäen että sen käyttöönotosta tehdään päätös. Pienhankintajärjestelmä otetaan käyttöön.	 (etenee suunnitellusti) Palvelukumppanuutta yritysten ja järjestöjen kanssa on lisätty: palvelualoite on otettu käyttöön kokeiluajaksi 1.1.2016 - 30.5.2017, päätetty kaupunginvaltuustossa 14.12.2015. Palvelualoitteita jätettiin kolme, joista yksikään ei johtanut jatkotoimenpiteisiin. Pienhankintajärjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2016 alusta ja hankinnoista vastaavia on perehdytetty sen käyttöön. Palvelusetelimenot olivat 8,7 milj. €, josta päivähoiton osuus 6,3 milj. €. Palvelusetelimenot ovat kasvaneet 1,2 milj. €, suurin kasvu oli päivähoidossa ja kotihoidossa.	Palvelu- ja hankintaohjelma

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienenee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €.	Kaupungin tilinpäätöstä heikentävää lomapalkkavelkaa vähennetään pitämällä säästövapaat ja vuosilomat suunnitelmallisesti.	● (etenee suunnitellusti) Konsernipalvelussa on noudatettu ohjeistusta lomien pitämisestä. Lomapalkkavelka on pienentynyt 0,35 milj. euroa.	Tuottavuusohjelma
			Toteutetaan kaupunkitasoisia tuottavuustoimenpiteitä (mm. tulostuksen kokonaishallinta, sähköinen kokouskäytäntö) ja kehitetään omia palveluprosesseja.	● (etenee suunnitellusti) Tulostuksen hallinnassa on toteutettu viiden kohteen pilottikartoitukset, toimintamalli on hyväksytty ja käyttöönottoprojektin valmistelu on käynnistynyt. Tarkastuslautakunnalla on käytössä sähköinen kokouskäytäntö. Kh on perehdytetty sähköiseen kokouskäyttöön. Saatettu loppuun sekä talousraportoinnin että taloussuunnittelun järjestelmien uudistus, otettu käyttöön uusi rahoituksen hallinta- ja suunnittelujärjestelmä työskentelyn tehostamiseksi, siirrettiin maksuliikennejärjestelmä etäkäytön mahdollistamaan ympäristöön, lisätty verkkomaksamisen mahdollisuuksia useampaan pankkiryhmään, aloitettu talousprosessien kuvaaminen ja vastuunjakotaulukoiden päivittäminen Kuhlilas Oy:n kanssa.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Tuottavuuden kehittyminen	Koko kaupungin toimintakateen kasvu on enintään 1,4 % vuoden 2015 talousarvioon nähden.	Aktivoidaan henkilöstöä innovoimaan ja toiminnan laadun kehittämiseen. Oteetaan käyttöön Kaupunginjohtajan laatu- ja innovaatiopalkinnot.	 (etenee suunnitellusti) Henkilöstö teki vuonna 2016 yhteensä 119 kehittämisaloitetta, joista 91 osalta on päätetty jatkotoimista ja 7 on toteutuksessa. Kaupunginjohtajan innovaatiopalkinnot jaettiin marraskuussa.	Tuottavuusohjelma
			Hallintorahalla ketaan lomitushallinnon kustannukset, taloutta seurataan ja hallintoa sopeutetaan tarvittaessa. Lomituspalvelut järjestetään täysimääräisen valtionkorvauksen edellyttämällä tavalla.	 (etenee suunnitellusti) Melalta saatu hallintoraha kattoi kaikki lomitustoimen hallinnon kustannukset ja hallintorahaa jäi ylikin. Vuoden alussa voimaan tulleen uuden lain noudattaminen on vaatinut paljon asioiden selvittämistä omaaloitteisesti. Paikallisyksikön käytössä olevaa Melan ohjelmaa ei saatu vuoden kuluessa kaikilta osiltaan uuden lain mukaisesti päivitettyksi. Säädösten noudattaminen on kuitenkin hyvällä yhteistyöllä onnistunut.	
			Palvelualueiden taloudenhallintaa tuetaan (tiedolla johtaminen ja muu tuki). Tuottavuusohjelma päivitetään.	 (etenee hitaasti tai osittain) Tuottavuusohjelman toteutumisen arviointi tehty ja tuottavuuskehityksen seurantaa lisätty. Talouskuutioraportteja on kehitetty palvelualueiden tarpeisiin. Talouden seurannan ja johdon raportoinnin järjestelmien uudistaminen on saatettu loppuun. Tuottavuuslinjauksia päivitettiin talousarviovalmistelun yhteydessä, mutta itse tuottavuusohjelman tarkistaminen on siirtynyt kaupunkistrategian tarkistamisen jälkeiseen aikaan.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestyskijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
7. Liikelaiston, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Omistajaohjauksa kehitetään edelleen, jotta konsernin kokonaisuus toteutuu.	Omistajaohjauksessa korostetaan erityisesti konsernitasoista talouden hallintaa. Tehostetaan yhteisten konsernipalvelujen käyttöä. Konserniyhteisöjen tuottamien tukipalveluiden kustannusten hallinta ja tuottavuustavoitteet Kehitetään yhteistä tavoitteiden asettamista. Kehitetään yhteistä tavoitteiden asettamista.	 (etenee suunnitellusti) Servican tuottavuusryhmä on kokoontunut säännöllisesti seuraamaan Servican tuottavuuden kehitystä. Konserni-iltapäivä järjestettiin toisen kerran, jossa käsiteltiin ajankohtaisia konserniohjaamiseen liittyviä asioita, kuten konserniyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden asettamisaikataulutusta. Toteutettiin aiempiin vuosiin nähden laajamittaisempi tavoiteasetanta sekä toiminnan ja talouden pitkän aikavälin suunnittelua koskeva konsernivalmistelu kaupungin talousarvioon.	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.	Kaikki avoimeksi tulevat tehtävät ilmoitetaan ensisijaisesti sisäisesti haettaviksi.	 (etenee suunnitellusti)	
		Työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät.	Sovelletaan työhyvinvoinnin toimintamalleja henkilöstöjohtamisessa.	 (etenee hitaasti tai osittain) Henkilöstöjohtamisessa on sovellettu työhyvinvoinnin toimintamalleja. Sairaus- ja tapaturmapoissaolot ovat palvelualueella lisääntyneet 1,2 kpv/htv/v verrattuna edellisvuoteen (v. 2016: 28,5 kpv/htv/v). Lisäys on tapahtunut lomituspalvelussa, jossa sairaus- ja tapaturmapoissaolot ovat peräti 35 kpv/htv/v. Muun konsernipalvelun osalta luku on noin 10 ja suunta on aleneva.	Henkilöstöohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muutuvien osaamisvaateiden mukaisesti.	Esimiesten osaamisen arviointi toteutetaan kehityskeskustelussa, jonka yhteydessä valmistellaan henkilökohtainen kehittymissuunnitelma.	 (etenee suunnitellusti) Kehityskeskustelut on käyty ja kehittämissuunnitelmat laadittu.	Henkilöstöohjelma
		Palvelualueiden johtamisrakenteita kevennetään ja palvelualueiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään.	Vetovoimaisuuden palvelualue ja konsernipalvelu yhdistetään hallinnollisesti ja kehitetään keskinäistä yhteistyötä. Selvitetään ja organisoidaan elinvoimapaalvelujen (ml. työllisyyspalvelut) palvelukokonaisuus sekä kaupunkisuunnittelun palvelukokonaisuus.	 (etenee suunnitellusti) Osallistuttiin konsernipalvelujen organisoimisen uudistamisen valmisteluun. Uusi organisoiminen päätettiin loppusyksystä ja se astui voimaan vuoden 2017 alusta lukien.	
		Vaikutetaan aktiivisesti tuleviin rakennemuutoksiin (mm. sote-uudistus) ja ennakoimaan muutosten vaikutukset Kuopion strategiaan ja palvelujen organisoimiseen.	Osallistutaan rakennemuutosten suunnitteluun. Tuetaan "Uuden Kuopion" hahmotamista strategia-työn kautta.	 (etenee suunnitellusti) Maakunta- ja sote-uudistuksen etenemistä on seurattu eri foorumeilla. On osallistuttu lakimuutoksia koskevien lausuntojen valmisteluun.	

KONSERNIPALVELU
(Bruttositovat määrärahat)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	1 164 388	-210 000	954 388	936 271	-18 117	98,1 %
Tuet ja avustukset	17 936	0	17 936	13 424	-4 512	74,8 %
Vuokratuotot	6 205	0	6 205	6 819	614	109,9 %
Muut toimintatuotot	22 250	0	22 250	24 199	1 949	108,8 %
TOIMINTATUOTOT	1 210 779	-210 000	1 000 779	980 712	-20 067	98,0 %
Palkat ja palkkiot	-3 349 349	-21 910	-3 371 259	-3 185 964	185 295	94,5 %
Eläkemenot	-915 007	-3 746	-918 753	-891 253	27 500	97,0 %
Muut henkilösivukulut	-214 155	-1 393	-215 548	-208 821	6 727	96,9 %
Henkilöstökulut	-4 478 511	-27 049	-4 505 560	-4 286 038	219 522	95,1 %
Palvelujen ostot	-1 194 020	-3 060	-1 197 080	-1 153 345	43 735	96,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-77 700	-191	-77 891	-115 825	-37 934	148,7 %
Vuokrakulut	-822 563	0	-822 563	-829 073	-6 510	100,8 %
Muut toimintakulut	-12 064	0	-12 064	-10 640	1 424	88,2 %
TOIMINTAKULUT	-6 584 858	-30 300	-6 615 158	-6 394 922	220 236	96,7 %
TOIMINTAKATE	-5 374 079	-240 300	-5 614 379	-5 414 209	200 170	96,4 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-759 722	0	-759 722	-745 506	14 216	98,1 %

Bruttositovien avainprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen %-osuus (1 000 euroa)

Konsernipalvelun palvelualueen avainprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toiminta- kate	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Talous- ja strategiapalvelu	476	-2 063	-1 587	48,6 %	32,3 %
Työnantajapalvelu	7	-1 141	-1 134	0,7 %	17,8 %
Strateginen maankäytönsuunnittelu	25	-673	-648	2,5 %	10,5 %
Kaupunginkanslia	473	-2 364	-1 891	48,2 %	37,0 %
Konserniohjaus ja tilapalvelu	0	-154	-154	0,0 %	2,4 %
Yhteensä	981	-6 395	-5 414	100 %	100 %

KONSERNIPALVELU / LOMITUSPALVELUT
(Nettositovuus)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	12 270 086	0	12 270 086	11 428 813	-841 273	93,1 %
Maksutuotot	1 703 000	0	1 703 000	1 601 104	-101 896	94,0 %
Tuet ja avustukset	42 000	0	42 000	72 121	30 121	171,7 %
Muut toimintatuotot	39 800	0	39 800	1 673	-38 127	4,2 %
TOIMINTATUOTOT	14 054 886	0	14 054 886	13 103 711	-951 175	93,2 %
Palkat ja palkkiot	-8 872 420	0	-8 872 420	-7 948 889	923 531	89,6 %
Eläkemenot	-2 288 741	0	-2 288 741	-1 932 246	356 495	84,4 %
Muut henkilösivukulut	-580 669	0	-580 669	-698 413	-117 744	120,3 %
Henkilöstökulut	-11 741 830	0	-11 741 830	-10 579 547	1 162 283	90,1 %
Palvelujen ostot	-1 889 600	0	-1 889 600	-1 775 969	113 631	94,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-132 123	0	-132 123	-162 190	-30 067	122,8 %
Avustukset	-180 000	0	-180 000	-210 284	-30 284	116,8 %
Vuokrakulut	-57 200	0	-57 200	-62 253	-5 053	108,8 %
Muut toimintakulut	-54 133	0	-54 133	-106 490	-52 357	196,7 %
TOIMINTAKULUT	-14 054 886	0	-14 054 886	-12 896 733	1 158 153	91,8 %
TOIMINTAKATE	0	0	0	206 978	206 978	

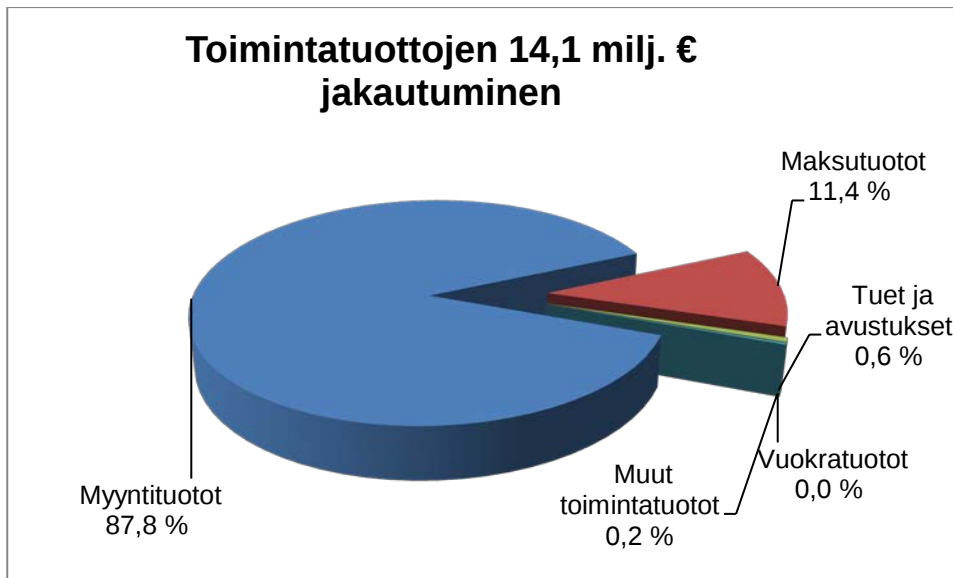
Nettositovien osaprosessien talousarvio sekä tuottojen ja menojen %-osuus (1 000 euroa)

Konsernipalvelun palvelualueen avainprosessit	TP 2016 Tulot	TP 2016 Menot	TP 2016 Toiminta- kate	Toiminta tuottojen % osuus	Toiminta kulujen % osuus
Lomituspalvelut	13 104	-12 897	207	100,0 %	100,0 %
Yhteensä	13 104	-12 897	207	100 %	100 %

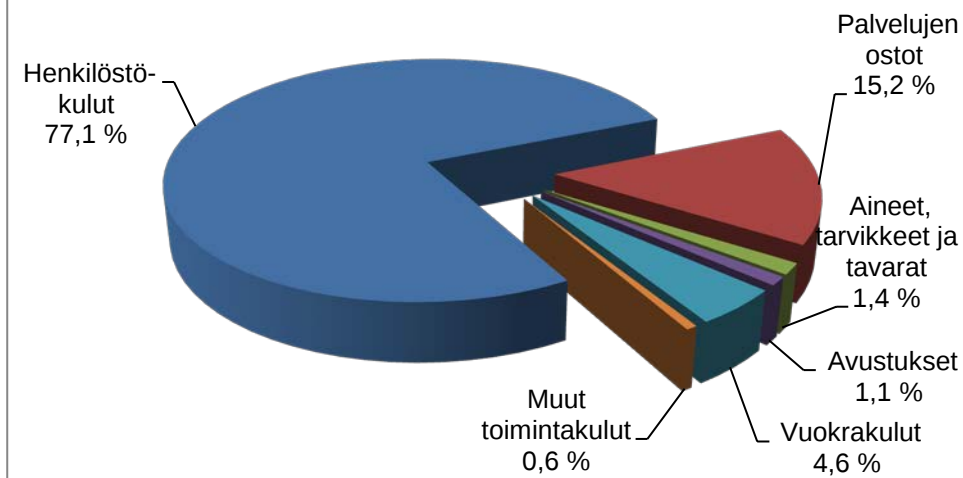
KONSERNIPALVELU YHTEENSÄ

(Informatiivinen)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	13 434 474	-210 000	13 224 474	12 365 084	-859 390	93,5 %
Maksutuotot	1 703 000	0	1 703 000	1 601 104	-101 896	94,0 %
Tuet ja avustukset	59 936	0	59 936	85 544	25 608	142,7 %
Vuokratuotot	6 205	0	6 205	6 819	614	109,9 %
Muut toimintatuotot	62 050	0	62 050	25 872	-36 178	41,7 %
TOIMINTATUOTOT	15 265 665	-210 000	15 055 665	14 084 423	-971 242	93,5 %
Palkat ja palkkiot	-12 221 769	-21 910	-12 243 679	-11 134 853	1 108 826	90,9 %
Eläkemenot	-3 203 748	-3 746	-3 207 494	-2 823 499	383 995	88,0 %
Muut henkilösivukulut	-794 824	-1 393	-796 217	-907 234	-111 017	113,9 %
Henkilöstökulut	-16 220 341	-27 049	-16 247 390	-14 865 586	1 381 804	91,5 %
Palvelujen ostot	-3 083 620	-3 060	-3 086 680	-2 929 314	157 366	94,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-209 823	-191	-210 014	-278 015	-68 001	132,4 %
Avustukset	-180 000	0	-180 000	-210 284	-30 284	116,8 %
Vuokrakulut	-879 763	0	-879 763	-891 327	-11 564	101,3 %
Muut toimintakulut	-66 197	0	-66 197	-117 130	-50 933	176,9 %
TOIMINTAKULUT	-20 639 744	-30 300	-20 670 044	-19 291 655	1 378 389	93,3 %
TOIMINTAKATE	-5 374 079	-240 300	-5 614 379	-5 207 232	407 147	92,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-759 722	0	-759 722	-745 506	14 216	98,1 %



Toimintakulujen 19,3 milj. € jakautuminen



Mittaristo

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Tilankäyttö *)	Tilojen määrä m ²	2 932	2 773	2 773	-159
	Tilojen määrä m ² /htv	40,9	39,4	40,0	-0,9

*) sisältää kaupungin arkistotilat ja painatuskeskuksen, ei sisällä lomituspalvelua

		TP 2015	TA 2016	TP 2016	Muutos tp16/15
Henkilöstömittarit	Säännöllinen työaika (ei sisällä lomituspalvelua) / htv	71,7	70,4	69,4	-2,3
	Säännöllinen työaika/ lomituspalvelut / htv	228,2	263,0	198,2	-30,0
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv (ei sis. lomituspalvelua)	11	7	10	-1,0
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv / lomituspalvelu	32		35	3,0

Yleishallinto

Yleishallintoon on sisällytetty toiminta, joka palvelee koko kaupunkiyhteisöä.

Kaupunginvaltuusto

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	5 343	0	5 343	4 671	-672	87,4
Toimintakulut	-499 408	0	-499 408	-437 314	62 094	87,6
Toimintakate	-494 065	0	-494 065	-432 643	61 422	87,6

- Toimintakulujen alitus johtui arvioitua pienemmistä henkilöstömenoista (luottamushenkilöiden palkkiot) ja palvelujen ostoista.

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus ja -johto

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	5 600		5 600	377 179	371 579	6735,3
Toimintakulut	-1 601 000		-1 601 000	-1 552 970	48 030	97,0
Toimintakate	-1 595 400	0	-1 595 400	-1 175 791	419 609	73,7

- Tuloarvio alkuperäisessä talousarviossa oli 5 600 euroa. Oikeudenkäynneistä saatujen tulojen osalta, Asfalttikartelli, toimintatuotot toteutuivat 371 363 euroa yli budjetoidun.

Toimikunnat

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	1 000	1 000	
Toimintakulut	-124 500	0	-124 500	-106 058	18 442	85,2
Toimintakate	-124 500	0	-124 500	-106 058	18 442	85,2

- Toimintamenojen alitus johtui arvioitua pienemmistä palvelujen ostoista.

Edustus

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	8 500	0	8 500	6 772	-1 728	79,7
Toimintakulut	-226 500	0	-226 500	-236 565	-10 065	104,4
Toimintakate	-218 000	0	-218 000	-229 793	-11 793	105,4

- Toimintatulojen alitus johtui ennakoitua pienemmistä toimintatuloista, (mm. Tahko Golfin osakkeet).
- Toimintamenojen ylitys johtui arvioitua suuremmista palvelujen ostoista.

Kh:n käyttövarausmäärärahat

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0		0	0	0	
Toimintakulut	-50 000		-50 000	-50 206	-206	100,4
Toimintakate	-50 000	0	-50 000	-50 206	-206	100,4

- Toimintakulut toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti.

Kh:n kehittämistoimet	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	362	362	
Toimintamenot	-400 000	138 500	-261 500	-256 153	5 347	98,0
Toimintakate	-400 000	138 500	-261 500	-255 790	5 710	97,8

- Alkuperäisessä talousarviossa varattiin 0,4 milj.euron määräraha, jolla kaupunginhallitus voi erillisin päätöksin kohdentaa tuottavuuden ja omaehtoisten palvelujen tehostamiseen sekä yllättäviin ja ennakoimattomiin kuluihin, joita voi seurata esim. turvapaikanhakijatilanteesta. Määrärahan käyttö määritellään tarkemmin käyttösuunnitelmassa.
- Kaupunginhallitus käsitteli vuoden 2016 käyttösuunnitelman 18.1.2016 ja kohdensi määrärahat seuraaviin hankkeisiin.

Maanhanmuuttotyön koordinoiti (50 000 euroa)

- Toimintakulujen toteuma oli 63 944 euroa. Määräraha oli varattu puoleksi vuodeksi, mutta hanketta jatkettiin vuoden 2016 loppuun.

Digitalisaation edistäminen (200 000 euroa)

- Toimintakulujen toteuma oli 192 208 euroa ja määrärahaa käytettiin mm. seuraavia hankkeisiin:
 - Kaupungin verkkosivujen uusmisen
 - Asianhallinnan ja sähköisten lomakkeiden integraatioon (d360 / E-lomake).
 - Sähköisten aineistojen myyntipalveluun (rakennuslupapiirustukset ja kartta-aineistot)
 - Ketterän kehittämisen toimintamalliin
 - Kertakirjautumisen (SSO) edistämiseen
 - Sharepoint -työryhmäohjelmiston koulutukseen

Sitomaton määräraha (150 000 euroa)

- Määrärahasta siirrettiin 138 500 euroa kasvun ja oppimisen palvelualueelle aikuisten maahanmuuttajien valmistavaan opetukseen ja perusopetuksen käynnistämiseen (kv. 20.6.2016).

Kaupunginhallitus yht.	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	14 100	0	14 100	385 314	371 214	2732,7
Toimintakulut	-2 402 000	138 500	-2 263 500	-2 201 952	61 548	97,3
Toimintakate	-2 387 900	138 500	-2 249 400	-1 816 639	432 761	80,8
Kansainvälinen toiminta	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	2 100	2 100	
Toimintakulut	-45 000	0	-45 000	-74 561	-29 561	165,7
Toimintakate	-45 000	0	-45 000	-72 461	-27 461	161,0

Vuoden 2016 kansainvälisen toiminnan määrärahalla toteutettiin käyttösuunnitelman mukaan mm.

Shanghai Pudong

Kuopion kaupunki osallistui Shanghai Pudongissa toimivan yhteyshenkilön palkkaamiseen sopimuksen mukaisesti. Tällä tuettiin Kuopion alueen organisaatioiden Shanghai Pudongin yhteistyön syventämistä. Shanghai Pudongista vieraili kulttuuridelegaatio Kuopiossa syyskuussa ja Kuopion delegaatio vieraili Shanghai Pudongissa loka-marraskuun vaihteessa. Matkan tarkoituksena oli edistää koulutus-, kulttuuri- ja matkailuyhteistyötä. Kiinalaiset viranomaiset palkitsivat Kuopion ja Shanghai Pudongin välisen ystävyyskaupunkisuhteen China International Friendship-City Exchange and Cooperation Award -palkinnolla.

Pihkova

Pihkovan ja Kuopion ystävyyskaupunkisuhteen solmimisesta tuli 50 vuotta. Kuopion delegaatio vieraili Pihkovassa heinäkuussa. Kuopiossa juhlittiin 50-vuotista ystävyyskaupunkisuhdetta syyskuussa. Pihkovasta oli mukana 7 hengen valtuuskunta. Ohjelmassa oli mm. Suomen ja Venäjän kaupan seminaari ja kaupungin kutsuvierasvastaanotto.

- **Bodø**

Pohjoismaisten ystävyyskaupunkien välisen sopimuksen mukainen ystävyyskaupunkikokous järjestettiin tällä kertaa Bodøssa elokuussa. Kokoukseen osallistui Kuopion delegaatio Varsinaisten kokousasioiden lisäksi matkan tarkoituksena oli edistää kaupunkiemme välistä yritysyhteistyötä.

- **Kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö**

Määrärahasta tuettiin Maailma Kuopion torilla -tapahtumaa, venäläisen kulttuurin viikkoa, Mosaiikki-Savo -lehteä ja Nukketeatteri Sytkeyden koko perheen joulutapahtumaa, jossa vieraili puolalainen nukketeatteri.

- **Määrärahan ylitys**

Shanghai-Pudong -yhteistyö vei suurimman osan määrärahasta. Yhteistyön laajuus ei ollut tiedossa käyttösunnitelmaa valmisteltaessa, vaan vuoden varrella tuli kuluja, joita ei voitu välttää eikä korjaavia toimenpiteitä voitu enää tehdä. Kokonaan ylimääräisenä positiivisena yllätyksenä tuli Kuopion saama palkinto matkoineen. Kustannukset on maksettu samasta määrärahasta, jotta toiminnan todelliset kulut saadaan näkyviin.

Pihkovan ja Kuopion 50-vuotiseen ystävyyskaupunkisuhteeseen osattiin varautua, mutta ei riittävässä laajuudessa. Pihkovan kanta merkivuoden huomioimiseen ei ollut tiedossa käyttösunnitelmaa tehtäessä. Kaikki laskut on maksettu samasta määrärahasta, jotta todelliset kustannukset saadaan näkyviin.

Stipendit ja tunnustukset	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-21 600	0	-21 600	-19 100	2 500	88,4
Toimintakate	-21 600	0	-21 600	-19 100	2 500	88,4

- Vuoden 2016 aikana jaettiin seuraavat stipendit ja tunnustukset:

- Juho Rissasen stipendi 1 700 euroa.
- Kuopiolaisen kuvataiteilijan apuraha 7 400 euroa.
- 25. Savonia kirjallisuuspalkinto 10 000 euroa.

Kuopio-stipendiä ei jaettu vuonna 2016.

Tapahtumat	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-400 000	0	-400 000	-389 880	10 120	97,5
Toimintakate	-400 000	0	-400 000	-389 880	10 120	97,5

- Kuopio profiloitui myös vuonna 2016 vilkkaaksi ja vireäksi tapahtumakaupungiksi. Tapahtumatukia myönnettäessä on painotettu tapahtumien vaikuttavuutta kaupungin vetovoima- ja hyvinvointitavoitteita tukevasti. Taloudellisesti merkittävin panostus oli jälleen Puijon kisat, joka ensimmäistä kertaa sisälsi mäkihypyn MC-osakilpailun lisäksi myös yhdistetyn MC-osakilpailun. Kaupunkikeskustan tapahtumat lisääntyivät ja monipuolistuivat edelleen. Kesäiset ja perinteiset beach volley ja Rock cock -tapahtumat toteutuivat hyvin ja ovat molemmat vakiinnuttaneet asemansa Kuopion kesässä. Lisäyksen Kuopion tapahtumiin tuo Tahkon alueen virkistynyt tapahtumatuotanto, joka tulevaisuudessa tulee kasvamaan merkittävästi. Poikkeama määrärahan käytössä johtuu siitä, että pari tapahtumaa ei toteutunut suunnitellulla tavalla ja myönnettyä tukea jäi käyttämättä.

Jäsenmaksut ja osuudet	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-1 678 200	0	-1 678 200	-1 705 385	-27 185	101,6
Toimintakate	-1 678 200	0	-1 678 200	-1 705 385	-27 185	101,6

- Määrärahasta maksettiin jäsenmaksut mm. Kuntaliitolle, Kuopion kauppakamarille, Pohjois-Savon syöpäyhdistykselle, Viitostie ry:lle ja WHO:n European Healthy Cities -verkostolle.
- Kaupungin osuuksiin sisältyvät: Kuopion osuus Nopeat Itäradat jatkotoimenpiteisiin ja Pohjois-Savon liitto - maakuntayhtymälle
- Määrärahasta maksettiin avustukset Kuopion keskustan kehittämissyhistys ry:lle ja Nilsiän keskustan kehittämissyhistys NIKE ry:lle.

Yleiset tukipalveluostot yhteensä	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	528 995	0	528 995	530 507	1 512	100,3
Toimintakulut	-9 074 843	0	-9 074 843	-8 886 836	188 007	97,9
Toimintakate	-8 545 848	0	-8 545 848	-8 356 329	189 519	97,8

Yleiset tukipalveluostot jakaantuvat allaolevan erittelyn mukaisesti.

1. Pohjois-Savon pelastustoimi	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	528 995	0	528 995	528 995	0	100,0
Toimintakulut	-7 164 743	0	-7 164 743	-6 967 646	197 097	97,2
Toimintakate	-6 635 748	0	-6 635 748	-6 438 651	197 097	97,0

- Toimintatuloihin on kirjattu kaupungin laskuttamat yleiskustannukset Pohjois-Savon pelastuslaitokselta.
- Toimintamenoihin on kirjattu Kuopion kaupungin osuus Pohjois-Savon pelastustoimen kustannuksiin. Pelastustoimi palautti liikaa perittyä pelastustoimen maksuosuutta Kuopiolle 197 097 euroa.

2. Kuhilas Oy	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0		0	1 512	1 512	
Toimintakulut	-1 772 200		-1 772 200	-1 775 786	-3 586	100,2
Toimintakate	-1 772 200	0	-1 772 200	-1 774 274	-2 074	100,1

- Kaupungin ostopalvelut Kuhilas Oy:ltä.

3. IS -hankinta Oy	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0		0	0	0	
Toimintakulut	-137 900		-137 900	-143 404	-5 504	104,0
Toimintakate	-137 900	0	-137 900	-143 404	-5 504	104,0

- Kaupungin ostopalvelut hankintapalveluyhtiöltä.

Verotus	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-2 756 890	0	-2 756 890	-2 687 480	69 410	97,5
Toimintakate	-2 756 890	0	-2 756 890	-2 687 480	69 410	97,5

- Kuopion kaupungin osuus vuoden 2016 verotuskustannuksiin.

Eläkemenerusteinen ja varhe ennakkomaksu	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0		0	0	0	
Toimintakulut	-2 721 365	-329 450	-3 050 815	-2 923 995	126 820	95,8
Toimintakate	-2 721 365	-329 450	-3 050 815	-2 923 995	126 820	95,8

- Alkuperäisessä talousarviossa varattiin 2 721 365 euroa Kuntien eläkevakuutuksen perimiin eläkemenerusteeseen ja varhe-ennakkomaksuun vuodelle 2016. Kuntien eläkevakuutus ilmoitti tammikuussa lopulliset ennakkomaksut vuodelle 2016, ero alkuperäiseen talousarvioon oli 329 450 euroa.
- Toimintakuluihin on kirjattu Kuntien eläkevakuutuksen (Keva) perimä eläkemenerusteisen ja varhe-maksun ennakkomaksut vuodelta 2016. Maksu sisältää mm. purkautuneiden kuntayhtymien eläkevastuut ja Kuopion palo- ja pelastustoimen ennen vuotta 2004 syntyneet eläkevastuut. Määrärahan alitus on Kevan ilmoittaman vuoden 2015 lopullisen maksun ja vuoden 2016 tilinpäätösarvion hyvitystä eläkemenerusteiseen ennakkomaksuun.

Tavanomaiset myyntivoitot / tappiot	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	150 000	0	150 000	0	-150 000	0,0
Toimintakulut		0	0	-34 225	-34 225	
Toimintakate	150 000	0	150 000	-34 225	-184 225	-22,8

- Tuloarvio pörssi ja asunto-osakkeiden myyntivoitoista oli 150 000 euroa, myyntivoitot eivät toteutuneet.
- Toimintakuluihin on kirjattu Kuopion Matkailupalvelu Oy:n, Kuopion Teknian Oy:n ja Tahko Golf Oy:n osakkeiden myyntitappiot.

Muut tuotot ja luottotappiot	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	117 000		117 000	141 152	24 152	120,6
Toimintakulut	-41 000		-41 000	-60 764	-19 764	148,2
Toimintakate	76 000	0	76 000	80 388	4 388	105,8

- Toimintatuottoihin on kirjattu ulosotosta ja perinnästä saatuja tuloja.
- Toimintakuluihin on kirjattu ulosottokuluja ja myyntisaamisten luottotappiota.

Pohjois-Savon kehittämisra-hasto	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-120 229	0	-120 229	-120 859	-630	100,5
Toimintakate	-120 229	0	-120 229	-120 859	-630	100,5

- Pohjois-Savon kehittämisrahaston maksuosuus vuodelle 2016.

MUU YLEISHALLINTO YHTEENSÄ	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	795 995	0	795 995	673 759	-122 236	84,6
Toimintakulut	-16 859 127	-329 450	-17 188 577	-16 903 086	285 491	98,3
Toimintakate	-16 063 132	-329 450	-16 392 582	-16 229 327	163 255	99,0

KEHITTÄMISHANKKEET

1. Muut kehittämishankkeet	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	5 575	5 575	
Toimintakulut	-425 000	160 000	-265 000	-276 176	-11 176	104,2
Toimintakate	-425 000	160 000	-265 000	-270 601	-5 601	102,1

Vuoden 2016 talousarvioon varattiin 425 000 euron määräraha, jota piennennettiin 160 000 euroa (Osayhteisvaltuusto 12.12.2016). Muutos kohdistui leader-kuntarahoitusosuuteen ja laajakaistahankkeiden varaukseen.

Määräraha käytettiin mm. seuraaviin hankkeisiin:

- Energiatohokkuusprojektiin (v. 2008-2016)
- Itä-Suomen yliopiston EU-rahoitteisen hoidon vaikuttavuuden ja potilasturvallisuuden tutkimuskeskittymä-projektin kuntarahoitukseen sekä keskittymään sijoittuvan professuurin (v.2013-17) osarahoitukseen
- Kaupunginjohtajan innovaatiopalkintoon
- Leader-ohjelman kuntarahoitusosuuteen
- Kulttuurihistoriakohteiden selvityksiin
- Omistajapolitiittisiin selvityksiin (yhtiöittämisä koskeviin selvityksiin)
- Kuntaliiton vetämään Uuden sukupolven johtaminen -projektiin

3. Henkilöstö ja henkilöstön kehittäminen

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	267 900	0	267 900	367 751	99 851	137,3
Toimintakulut	-901 000	0	-901 000	-859 718	41 282	95,4
Toimintakate	-633 100	0	-633 100	-491 967	141 133	77,7

Vuoden 2016 määrärahaa käytettiin seuraavasti:

- Henkilöstöpalvelut 161 021 euroa, tulot (Ta 140 000 euroa) ja 716 811 euroa, menot (Ta 679 500 euroa)

Tulot:

- Henkilöstön pysäköintimaksutuotot 160 598 €
- Muut tuotot 423 €

Menot:

- Keskitetty henkilöstön kehittäminen (henkilökuntaneuvosto, henkilöstökortti): 7 385 euroa
- Henkilöstön virkistäytyminen (mm. SporttiPassi, KalaKukkoSpurtti, ansiomerkit): 377 568 euroa
- Uudelleensijoitustoiminta: 230 668 euroa.
- Työmatkat: Työsuhdematkalipputuki 78.204 € ja henkilöstön pysäköintikulut (painatuskulut) 2 365 euroa
- Kohdentamattoman KEVA, palkkaperust. lisälasku vuodelta 2015 5 980 euroa
- Kohdentamaton työttömyysvakuutusmaksun alitusarvio 13 846 euroa

- Keskitetty koulutus ja kehittäminen 206 729 euroa, tulot (Ta 127 000 euroa) ja 142 907 euroa, menot (Ta 220 000 euroa).

Tuloihin sisältyy vuoden 2015 koulutuskorvaus 196 851 euroa.

4. Kansalaisopistotoiminnan valtionosuudet/kansalaisopisto

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-325 000	0	-325 000	-315 427	9 574	97,1
Toimintakate	-325 000	0	-325 000	-315 427	9 574	97,1

- Kuopion kaupunki ylläpitää Tuusniemen, Juankosken, Kaavin ja Rautavaaran kansalaisopistotoimintaa ja siten toiminnan valtionosuus kuuluu Kuopion kaupungin valtionosuuksiin. Kunnille edelleen tilitettävä valtionosuiden määrä käsitellään kirjanpidossa avustuksena kunnille.
- Toteutunut kunnille tilitettävä valtionosuus oli 9 574 euroa talousarviota pienempi.

5. Kuntaliitoksiin perustuvat yhdistymisavustukset ja valtionosuuden vähenemisen korvaukset

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	4 815 647	0	4 815 647	4 815 647	0	100,0
Toimintakulut	0	0	0	0	0	
Toimintakate	4 815 647	0	4 815 647	4 815 647	0	100,0

- Valtio maksaa yhdistymisavustuksen siten, että liittymisvuonna suoritetaan 40 % ja kahtena seuraavan vuonna 30 % avustuksen kokonaismäärästä. Valtionosuuksien vähenemisen korvausta maksetaan viiden vuoden ajan liittymisvuodesta alkaen. Yhdistymisavustus ja valtionosuuksien vähenemisen korvaus kirjataan avustukset- tilille maksuperusteisesti.
- Maaningan yhdistymisavustusta maksettiin toisena vuotena 1 600 000 euroa ja avustus oli 1 200 000 euroa.
- Nilsian kuntaliitoksesta johtuva valtionosuusmenetyksen korvaus on 3 615 647 euroa/vuosi.
- Yhdistymisavustus ja valtionosuusmenetyksen korvaus olivat yhteensä 4 815 647 euroa.

6. Kiinteistöjen hoitoon liittyvät ostopalvelut	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	570 300	0	570 300	532 216	-38 084	93,3
Toimintakulut	-1 028 200	200 000	-828 200	-560 363	267 837	67,7
Toimintakate	-457 900	200 000	-257 900	-28 147	229 753	10,9

Alkuperäisessä talousarviossa tilahallinnon ostopalveluihin varattiin 500 000 euroa. Määrärahaa pienennettiin talousarviomuutoksilla 200 000 euroa. Toimintakulujen toteutuma vuonna 2016 oli 171 512 euroa ja ne alittivat muutetun talousarvion 28 488 eurolla.

- Vuonna 2016 määrärahaa purettiin mm. Savilahden entiseltä varikkoalueelta yhteensä 20 kylmää varastorakennusta. Yksi alueen rakennuksista (n. 575 m²) jäi purkamatta, koska alueelle tehty lepakkoselvitys valmistui vasta joulukuussa 2016. Rakennus sai purkuluvan joulukuussa 2016 ja se puretaan kevään 2017 aikana. Määrärahaa purettiin myös neljä Petosenlammen saarella sijaitsevaa rakennusta, jotka olivat olleet ilkvallan kohteena ja ne olivat osittain palaneet.

Ki Oy Palolaakso, tulot 532 216 euroa (Ta 570 300 euroa) ja menot 388 851 euroa (Ta 528 200 euroa).

7. Kaupungin johtokeskustoiminta	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-55 000	0	-55 000	-50 518	4 483	91,9
Toimintakate	-55 000	0	-55 000	-50 518	4 483	91,9

- Kotkankallion- ja kaupungintalon johtokeskusten toimintavalmiuden ja palvelupuhelimien ylläpitoon.

8. Tietohallinnon kehittämis- hankkeet	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-700 000	225 500	-474 500	-396 822	77 678	83,6
Toimintakate	-700 000	225 500	-474 500	-396 822	77 678	83,6

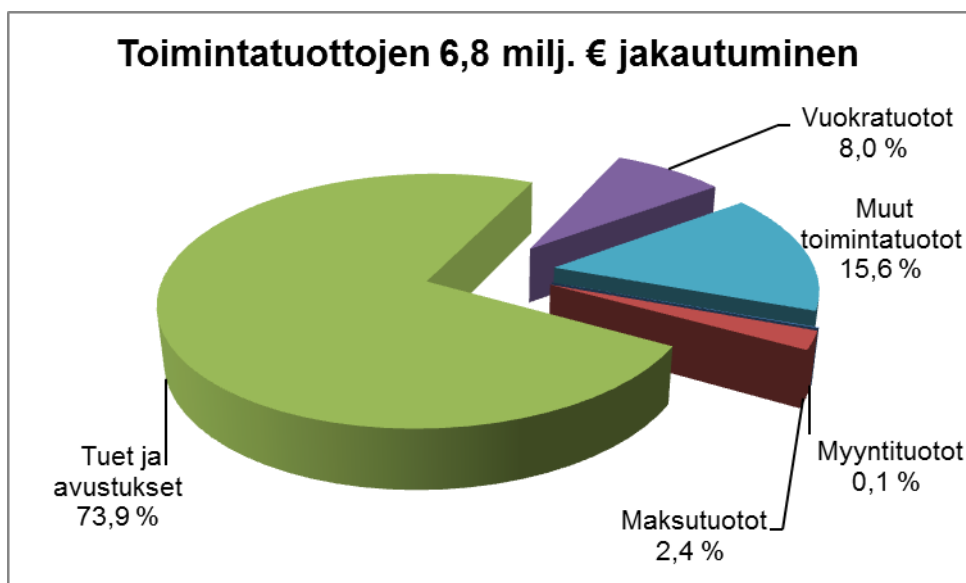
- Vuoden 2016 alkuperäiseen talousarvioon varattiin 700 000 euron määräraha tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyviin kustannuksiin, joita ei voi sisällyttää investointimenoihin. Talousarviomuutoksissa määrärahaa pienennettiin 225 500 euroa (Osayhteisvaltuusto 12.12.2016).

Vuonna 2016 määrärahasta rahoitettiin mm. seuraavia hankkeita:

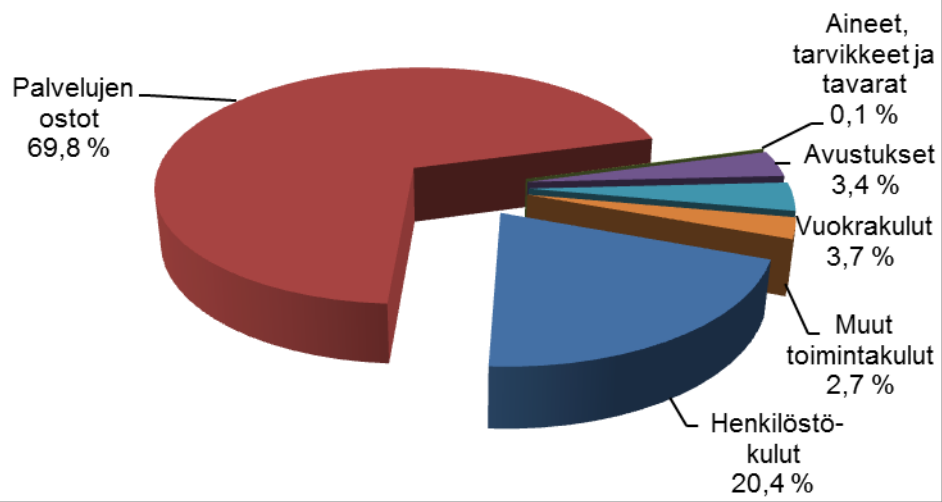
- Valokuituverkon huoltoa ja korjauksia
- Juankosken ja Kuopion kuntaliitoksen ICT-projektiin kuuluvaa työtä
- Kuhilas Oy:lle hankintun Basware-konsernitiilipäättösohjelmiston versionvaihtotyöt
- Työnantajapalvelun Titania-työvuorosuunnitteluun sähköisen asiointipalvelun käyttöönotto
- Otettiin käyttöön uusi laaja QPR-lisenssi kokonaisarkkitehtuuri- ja prosessikuvauksia varten
- Valmisteltiin palvelusuhdeasiointijärjestelmä ESS:n uuden version 7 käyttöönottoa
- Tehtiin selvitys Windows 10 -käyttöjärjestelmäversion vaikutuksista käytössä olevaan järjestelmäympäristöön
- Kuopion internet-sivuston sisällöllinen uudistus II (tietohallinnon rahoitusosuus hankkeesta)
- Uusittiin intranetin (Santra) tekninen alusta
- Toteutettiin AluePegasos-järjestelmään lakisääteisiä päivityksiä
- Vuoden 2016 puolella maksettuja edellisvuoden projektien viimeisiä maksuja (Internet-uudistus I, Windows 2003, Intranet karttapalvelu, Kirjaston pääjärjestelmä)

KEHITTÄMISHANKEVARAUS	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	5 653 847	0	5 653 847	5 721 188	67 341	101,2
Toimintakulut	-3 434 200	585 500	-2 848 700	-2 459 023	389 677	86,3
Toimintakate	2 219 647	585 500	2 805 147	3 262 165	457 018	116,3

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	2 500		2 500	6 139	3 639	245,6 %
Maksutuotot	140 000		140 000	160 888	20 888	114,9 %
Tuet ja avustukset	4 937 147		4 937 147	5 013 480	76 333	101,5 %
Vuokratuotot	591 143		591 143	546 044	-45 099	92,4 %
Muut toimintatuotot	798 495		798 495	1 058 380	259 885	132,5 %
TOIMINTATUOTOT	6 469 285	0	6 469 285	6 784 932	315 647	104,9 %
Palkat ja palkkiot	-1 339 447		-1 339 447	-1 308 031	31 416	97,7 %
Eläkemenot	-2 875 308	-329 450	-3 204 758	-3 100 142	104 616	96,7 %
Muut henkilösivukulut	-56 605		-56 605	-75 662	-19 057	133,7 %
Henkilöstökulut	-4 271 360	-329 450	-4 600 810	-4 483 835	116 975	97,5 %
Palvelujen ostot	-16 566 446	664 000	-15 902 446	-15 356 333	546 113	96,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-28 260		-28 260	-14 911	13 349	52,8 %
Avustukset	-922 600	60 000	-862 600	-744 627	117 973	86,3 %
Vuokrakulut	-1 002 819		-1 002 819	-807 863	194 956	80,6 %
Muut toimintakulut	-403 250		-403 250	-593 807	-190 557	147,3 %
TOIMINTAKULUT	-23 194 735	394 550	-22 800 185	-22 001 375	798 810	96,5 %
TOIMINTAKATE	-16 725 450	394 550	-16 330 900	-15 216 444	1 114 456	93,2 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-259		-259	-20 653	-20 394	7974,2 %

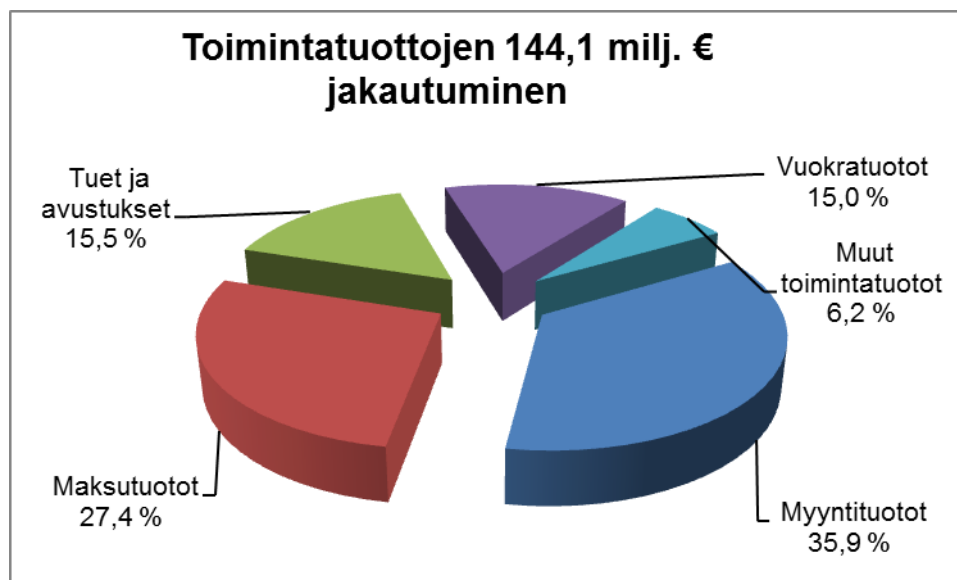


Toimintakulujen 22,0 milj. € jakautuminen

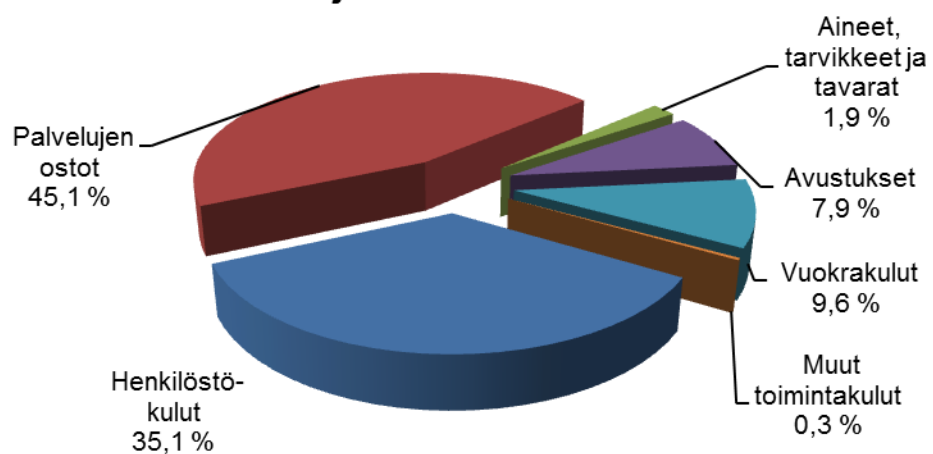


Ydinkaupungin käyttötalous yhteensä (ilman taseyksiköitä)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	49 450 765	1 850	49 452 615	51 720 209	2 267 594	104,6 %
Maksutuotot	38 930 342	760 000	39 690 342	39 412 873	-277 470	99,3 %
Tuet ja avustukset	21 925 697	817 395	22 743 092	22 306 782	-436 310	98,1 %
Vuokratuotot	21 313 124	0	21 313 124	21 649 234	336 110	101,6 %
Muut toimintatuotot	7 554 007	25 000	7 579 007	8 961 344	1 382 337	118,2 %
TOIMINTATUOTOT	139 173 935	1 604 245	140 778 180	144 050 442	3 272 262	102,3 %
Palkat ja palkkiot	-204 962 223	-2 928 442	-207 890 665	-203 761 472	4 129 193	98,0 %
Eläkemenot	-51 223 056	-639 723	-51 862 779	-51 733 884	128 895	99,8 %
Muut henkilösivukulut	-13 588 433	-242 676	-13 831 109	-13 687 356	143 753	99,0 %
Henkilöstökulut	-269 773 712	-3 810 841	-273 584 553	-269 182 711	4 401 842	98,4 %
Palvelujen ostot	-345 619 048	-3 469 595	-349 088 643	-345 592 077	3 496 566	99,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 121 174	1 200	-14 119 974	-14 744 873	-624 899	104,4 %
Avustukset	-62 226 709	-140 000	-62 366 709	-60 667 236	1 699 473	97,3 %
Vuokratulot	-74 059 927	-110 000	-74 169 927	-73 888 345	281 582	99,6 %
Muut toimintakulut	-1 993 371	4 997	-1 988 374	-2 386 490	-398 116	120,0 %
TOIMINTAKULUT	-767 793 941	-7 524 239	-775 318 180	-766 461 732	8 856 448	98,9 %
TOIMINTAKATE	-628 620 006	-5 919 994	-634 540 000	-622 411 290	12 128 710	98,1 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-17 500 000	0	-17 500 000	-18 109 352	-609 352	103,5 %



Toimintakulujen 766,5 milj. € jakautuminen



Tilakeskus

(erillinen taseyksikkö)

Toimitilajohtaja Hannu Väänäsen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2016

Toiminta

Vuonna 2016 Kuopion Tilakeskuksen toiminta eteni pääosin taloussuunnitelmassa asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti. Vuoden 2016 aikana valmistauduttiin kiinteistökannan osalta vuoden 2017 alussa toteutuvaan Juankosken ja Kuopion kuntaliitokseen.

Vuonna 2015 valmistunut Kuopion Tilakeskuksen työympäristön kehittämishanke päätettiin siirtää toteutettavaksi vuosina 2018 – 2019. Hankkeen tavoitteena on sijoittaa Kuopion Tilakeskuksen nykyiset työntekijät samaan kerrokseen uudistettavaan toimitilaan.

Kuopion Tilakeskuksen käyttötalous ei toteutunut talousarvion mukaisesti. Tilakeskuksen tappio vuonna 2016 oli 903 991,14 euroa. Tilakeskuksen tulot olivat 1 230 000 euroa talousarviota suuremmat. Materiaalit ja palvelujen ostot ylittivät 160 000 euroa, henkilöstö- ja liiketoiminnan muut kulut (vuokramenot) alittuivat 660 000 euroa. Kuopion Tilakeskuksen suunnitelman mukaiset poistot ylittivät 250 000 euroa ja sen lisäksi jouduttiin tekemään ylimääräisiä poistoja noin 2 660 000 euron verran (mm. Valkeisen sairaala ja Kalevalan koulu). Myyntivoittotavoite 500 000 euroa ei toteutunut vaan myyntivoittoa saatiin ainoastaan 190 000 euroa ja myyntitappioksi kirjattiin 26 000 euroa (Rauhalahden teatteriarena).

Investoinnit toteutuivat suunnitellusti. Maaningan Käärmelähdän koulu valmistui ja otettiin käyttöön elokuussa 2016. Kuopio-hallin vesikaton korjaus valmistui lokakuussa 2016.

Pieniä peruskorjaushankkeita, joihin oli varattu 6 miljoonaa euroa, toteutettiin erillisen korjausohjelman mukaisesti 5,98 miljoonalla eurolla. Pienistä peruskorjaushankkeista suurin erillinen korjauskohde oli Minnan päiväkotito, johon käytettiin lähes miljoona euroa. Sen lisäksi muita päiväkotitoja korjattiin noin 1,65 miljoonalla eurolla. Koulujen korjauksiin käytettiin 1,3 miljoonaa euroa sekä museoihin ja kirjastoihin noin 0,46 miljoonaa euroa.

Jynkän uuden koulun rakentaminen etenee elinkaarihankkeena Lemminkäinen Oy:n toteuttamana.

Myynti-, kehitys- ja purkukohteiden osalta valmistelu on edennyt varsin hyvin. Vuonna 2016 kaupungin rakennuksia myytiin kolme (1 402 m²) ja purettiin 23 (9 622 m²). Lisäksi peruskaupungin taseessa olevia osakkeita myytiin yksi (14 m²). Myytyjen rakennusten kauppahinta oli yhteensä 299 041 euroa, myyneistä saatiin myyntivoittoa 190 179,95 euroa ja niistä aiheutui myyntitappiota 26 034 euroa. Myyntien ansiosta ylläpitokulut vähenevät vuositasolla noin 60 500 euroa.

Purettujen kohteiden ylläpitomenot vähenivät 447 800 euroa. Myynti-, kehitys- ja purkukohteiden toteutumis- ta seuraavan kaupunginhallituksen vuosiksi 2014 – 2016 nimeämän tilatyöryhmän toiminta on ollut aktiivista. Ryhmä kokoontui lähes kuukausittain. Tilatyöryhmään kuuluivat kaupunginhallituksesta Pekka Kantanen (pj.), Hetti Rytty, Jukka Pulkkinen ja Anton Laakso.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Rakennusten myyntivoittoihin oli vuoden 2016 talousarviossa varattu 500 000 euroa. Myyntivoitot eivät toteutuneet talousarvion mukaisesti, vaan niiden toteutuma oli 190 179,95 euroa. Vuokratulot toteutuivat 939 285,95 euroa ennakoitua suurempina. Henkilöstökulut alittuivat noin 260 000 eurolla. Materiaaleihin, ja palvelujen ostoihin varatut menot ylittivät noin 160 000 eurolla. Liiketoiminnan muut kulut (vuokramenot) alittuivat noin 401 000 eurolla.

Kuopion Tilakeskuksen tulos on 903 991,14 euroa alijäämäinen.

Tämä johtuu siitä, että suunnitelman mukaisia poistoja tehtiin noin 251 000 euroa arvioitua enemmän ja kunnan palvelutuotannosta poistuneiden rakennusten kertaluontoisia poistoja oli noin 2 660 000 euroa (mm. Valkeisen sairaala, Kalevalan koulu).

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Kuopion Tilakeskus tukee aktiivisesti palvelualueita ja muita kaupungin toimijoita tilankäytön tehostamista-voitteen saavuttamisessa.

Vuonna 2016 kaupungin palvelualueiden tai toimijoiden kanssa tehtäviä tarveselvityksiä oli käynnissä yhdeksän ja niitä valmistui kaksi. Hankesuunnitelmia oli käynnissä 10 ja viisi niistä valmistui.

Tilojen käytön tehostaminen toteutui asetettua tavoitetta (keskimäärin 2,5 % /vuosi) hitaammin, eikä vapautuvista tiloista päästy eroon suunnitellusti (myymällä tai vuokraamalla ne ulkopuoliseen käyttöön).

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Kuopion Tilakeskuksen henkilöstön osaamista on kehitetty tarjoamalla riittävästi alan tehtävien ja monipuolisen osaamisen vaatimia koulutusmahdollisuuksia. Työergonomiaa on parannettu suunnitelmallisesti.

Kuopion Tilakeskuksessa olleisiin avoimiin työpaikkoihin on saatu rekrytoitua osaavia henkilöitä.

Opiskelijoille on tarjottu harjoittelupaikkoja ja näin edesautettu sekä tulevaisuuden työvoiman saantia että positiivisen työnantajakuva muodostumista.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Kuopion Tilakeskus on asiantuntijaorganisaatio, joka toimii tilaajayksikkönä. Tilakeskuksen käyttötalousmenoista noin 30 % on palvelujen ostoa ja investoinneissa tämä luku on lähes 100 %. Ulkoisia ostopalveluja käytetään Kuopion Tilakeskuksen omassa suunnittelussa ja rakennuttamisessa vain silloin, kun se on toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevää.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kuopion Tilakeskuksen sisäinen valvonta on hoidettu Tilakeskukseen laaditun sisäisen valvonnan suunnitelman mukaan.

Sopimuskumppaneiden sekä vuokralaisten toimintavarmuutta ja taloudellista tilaa seurataan säännöllisesti. Vuokravalvontaa (saatavien perintä) kehitettiin Kuopion Tilakeskuksessa laaditun ja vuonna 2016 käyttöön otetun perintäohjeen sekä kuukausittaisen raportoinnin ja seurannan avulla. Kaikkiin häiriöihin on reagoitu välittömästi.

Kaupungin kiinteistöjen sisäilmailmaongelmista ilmoitetaan sähköisellä e-lomakkeella, jonka kautta tiedot kootaan kaupungin sisäilmaohjeen mukaisesti moniammatillisen asiantuntijaryhmän käsittelyyn ja seurataan. Kaupunginhallituksen nimeämä sisäilmaryhmä päivittää v. 2014 käyttöön otetun sisäilmaohjeen vuoden 2017 aikana.

Kuopion Tilakeskuksessa käytettävää RES palvelupyyntö (vikailmoitus) järjestelmää kehitetään edelleen. RES:n kautta ilmoitetaan ja tilataan kaupungin eri toimijoiden käytössä olevien rakennusten kiinteistönhoito-, kunnossapito- ja korjaustyöt sekä seurataan rakennusten elinkaarta ja korjaushistoriaa.

Riskienhallintasuunnitelma päivitetään vuosittain.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12. Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Yhteistyötä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa kehitetään erityisesti palvelutuotannon osalta (palvelu- ja hankintaohjelma). Kaupunginosien palveluja kootaan monipalvelukeskukseen. Kuopion Tilakeskuksen toimitilastrategia perustuu palvelujen tuottajien palvelustrategiaan ja -logistiikkaan.	Päivitetty Kuopion kaupungin toimitilastrategia jalkauteaan.	 (etenee hitaasti tai osittain) Kuopion Tilakeskuksen toimitilastrategian laadinta on siirretty vuodelle 2017.	Kasvuohjelma, Palvelu- ja hankintaohjelma
2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12. Ohjelma
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Ilmastopoliittisen ohjelman toteutuminen	Kuopion ilmastopoliittisen ohjelman tavoitteet otetaan huomioon yhdyskuntarakenteen kehittämisessä. Energiatehokkuutta lisätään.		 (etenee suunnitellusti) Energiatehokkuutta on lisätty esimerkiksi toteuttamalla v. 2016 valmistuneeseen Käärmelähdän kouluun ympäristöystävällinen ja helposti huollettava maalämpöjärjestelmä.	

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimintojen käytön tehokkuus	Kehitetään vaihtoehtoisia kokonaistaloudellisia tilaratkaisuja. Palveluverkostoja ja toimitiloja tarkastellaan kriittisesti ja pyritään niiden tehokkaaseen käyttöön.	Osallistutaan palvelualueiden verkostotieselvitysten tekemiseen ja päivittämiseen. Hankesuunnittelussa huomioidaan työympäristön kehittäminen.		(etenee suunnitellusti) Tarveselvityksiä käynnissä 10 kpl, joista valmistui vuoden 2016 aikana 2 kpl. Hankesuunnitelmia 10 kpl, joista valmistui vuoden 2016 aikana 5 kpl.	Tuottavuusohjelma
	Tilikauden tulos	Koko kaupungin toiminnallinen alijäämä pienenee vuosittain suunnittelukauden aikana. Koko kaupungin alijäämä vuonna 2016 on enintään 20,5 milj. €. Kuopion Tilakeskuksen tilikauden tulos on tavoitteen mukainen	Seurataan Kuopion Tilakeskuksen tilikauden tulosta ja tehdään tarvittaessa korjaavat toimenpiteet viipymättä. Seurataan investointien tulorahoitusmahdollisuuksia ja laaditaan hakeemukset ajoissa.	✓	(valmis) Tilakeskuksen tulos - 903 991,14 euroa	Tuottavuusohjelma
		Kuopion Tilakeskuksen tilikauden tulos on tavoitteen mukainen	Seurataan Kuopion Tilakeskuksen tilikauden tulosta ja tehdään tarvittaessa korjaavat toimenpiteet viipymättä.	✓	(valmis) Kuopion Tilakeskuksen tulos on 903 991,14 euroa alijäämäinen. Tämä johtuu siitä, että suunnitelman mukaisia poistoja tehtiin noin 251 000 euroa arvioitua enemmän ja kunnan palvelutuotannosta poistuneiden rakennusten kertaluontoisia poistoja oli noin 2 660 000 euroa (mm. Valkeisen sairaala, Kalevalan koulu).	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Tuottavuuden kehittyminen	Koko kaupungin toimintakatteen kasvu on enintään 1,4 % vuoden 2015 talousarvioon nähden. Palvelujen laatu-tasoa tarkastellaan kustannuskehityksen hallitsemiseksi. Palvelurakenteita ja palveluprosesseja kehitetään tuottavammiksi ja vaikuttavammiksi. Kaupungin palvelutuotantoon tarpeettomiksi käyneiden kiinteistöjen jatkojälöstystä tehostetaan. Tilahankkeissa huomioidaan korostetusti käyttötalous pitkällä aikajänteellä. Budjettitietoisuutta ja talousymmärrystä parannetaan kaikilla tasoilla	Jatketaan Kuopion Tilakeskuksen prosessien päivittämistä. Tarpeettomista tiloista luovutaan myymällä, purkamalla tai ulosvuokraamalla ne. Tilojen myyntiä ja markkinointia tehostetaan mm. käyttämällä aikaisempaa enemmän kiinteistövälityspalveluita ja sähköistä viestintää.	✓	(valmis) Toteutuneita kauppooja 3 kpl. Purettuja kohteita oli 23 kpl. Myyntien ansiosta rakennusten ylläpitokulut vähenevät vuositasolla noin 60 500 euroa. Purettujen kohteiden ylläpitomenot vähenivät 447 800 euroa. Kuopion Tilakeskus käynnisti ja toteutti v. 2016 kaksi nettihuutokauppaa (Kiinteistö Oy Kuopion Teknia ja Kiinteistö Oy Karttulan Pankkitalo).	Tuottavuusohjelma
		Valtiolta normeihin ja velvoitteisiin mahdollisesti tulevat helpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi ja tuottavuuden parantamiseksi.		●	(etenee suunnitellusti)	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön liikkuvuutta parannetaan ja poikkihallinnollista osaamisen hyödyntämistä lisätään.		●	(etenee suunnitellusti)	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähdyn sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Kuopion Tilakeskuksen henkilöstömäärä on tasapainossa toiminnan kanssa. Henkilöstön suorituskyky paranee ja työkyvyttömyyskustannusten osuus palkkasummasta vähenee	Henkilöstöressin oikea käyttö suunnitellaan pidemmän tähtäimen henkilöstösuunnitelmilla. Henkilöstösuunnitelma päivitetään vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Suunnitelujakso on 3 vuotta. Työtä kehitetään, työn vaaroja minimoidaan ja henkilöstön työhyvinvoinnista huolehtiminen mm. järjestämällä yhteistapaamisia ja virkistystoimintaa. Henkilöstön osaamista, jaksamista tuetaan mm. koulutuksella		(etenee suunnitellusti) Kuopion Tilakeskuksen henkilöstön osaamista on kehitetty tarjoamalla riittävästi alan tehtävien ja monipuolisen osaamisen vaatimia koulutusmahdollisuuksia. Työergonomiaa on parannettu suunnitelmallisesti. Juankoskelta Kuopion Tilakeskuksen siirtyvää henkilöstöä on perehdytetty Tilakeskuksen toimintaan.	Henkilöstöohjelma
	Johtaminen	Esimiesten osaamista kehitetään edelleen osaamiskartoitusten ja muuttuvien osaamisvaateiden mukaisesti.			(etenee suunnitellusti)	Henkilöstöohjelma
		Toimintaa, taloutta ja henkilöstön määrää suunnitellaan ja johdetaan pitkäjänteisesti sekä kokonaisuus huomioiden. Hankintojen hallinta, ostopalveluja tarkastellaan kriittisesti osana talouden tasapainotusta.	Päivitetään Kuopion Tilakeskuksen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma kokonaisjohtamisen näkökulmasta: esimiesten johtamisvalmiudet, henkilöstösuunnittelu-, työhyvinvointikoulutukset sekä ohjelmistojen ja sovellusten käyttäjäkoulutukset. Kehitetään Kuopion Tilakeskuksen henkilöstön hankintaosaamista.		(etenee suunnitellusti) Kuopion Tilakeskuksen henkilöstölle on tarjottu alan tehtävien ja osaamisen vaatimia koulutusmahdollisuuksia. Henkilöstö on osallistunut mm. hankintakoulutuksiin.	

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Talous on asetetun tavoitteen mukainen	Vuosikate/poisto, % Korvaus peruspääomasta	Vuosikate kattaa poistot Korvaus peruspääomasta 14,15 milj. €	Vuosikate oli 17,4 milj. euroa ja poistot 18,5 milj. euroa, joten tavoite ei toteutunut. Poistoja kirjattiin 2,9 milj. euroa talousarviota enemmän. Lisäpoistoja kirjattiin mm Valkeisen sairaalasta ja Kalevalan koulusta. Peruspääomaa maksettiin 14 150 000 euroa.
Toiminnallinen tavoite Tukee aktiivisesti palvelualueita tilankäytöntehostamista voitteen saavuttamisessa. Kiinteistöjen myynnin ja ulosvuokrauksen tehostaminen Kiinteistöjen ylläpitokustannusten kehitys	Käytössä olevien tilojen määrä Tyhjät tilat ja kiinteistöt	Tilojen käyttö tehostuu vähintään 2,5 %. Tyhjät tilat saadaan myytyä tai vuokrattua mahdollisimman nopeasti niiden tyhjentymisestä tilanteissa, joissa ei tarvita kaavamuutoksia tai muita myyntiprosessiin vaikuttavia tekijöitä. Kiinteistöjen ylläpitokustannusten aleneminen, kuitenkin niin ettei korjausvelka kasva	Palvelualueiden tilojen käyttö tehostui 1,4 %, joten tavoite ei toteutunut. Kaupungin rakennuksia myytiin 3 kpl (1 402 m ²) ja purettiin 23 kpl (9 622 m ²). Tyhjiä tiloja noin 20 kpl, 19 000 m ² , Kaikki tyhjät tilat eivät ole vuokrattavissa vaan osa odottaa purkamista (9 090 m ²) ja peruskorjausta. Purettujen rakennusten ylläpitokustannukset vähenivät 447 800 euroa.

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

	Alkuperäinen talousarvio 2016	Talousarvio- muutokset	Talousarvio- muutosten jälkeen	Toteuma vuosi 2016	Poikkeama
	€	€	€	€	€
Liikevaihto	78 432 300		78 432 300	79 371 585,95	939 285,95
Liiketoiminnan muut tuotot	1 011 000		1 011 000	1 306 781,12	295 781,12
Tuet ja avustukset kunnalta	10 000		10 000	7 302,99	-2 697,01
	79 453 300	0	79 453 300	80 685 670,06	1 232 370,06
Materiaalit ja palvelut					
Aineet tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-9 986 750		-9 986 750	-9 202 968,00	783 782,00
Palvelujen ostot	-22 862 545		-22 862 545	-23 806 775,36	-944 230,36
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-32 849 295	0	-32 849 295	-33 009 743,36	-160 448,36
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-2 128 000		-2 128 000	-1 963 825,59	164 174,41
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-1 543 076		-1 543 076	-1 449 454,45	93 621,55
Muut henkilösivukulut	-132 076		-132 076	-130 492,24	1 583,76
Henkilöstökulut yhteensä	-3 803 152	0	-3 803 152	-3 543 772,28	259 379,72
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 637 000		-15 637 000	-15 887 745,01	-250 745,01
Kertaluonteiset poistot	0			-2 659 844,29	-2 659 844,29
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-15 637 000	0	-15 637 000	-18 547 589,30	-2 910 589,30
Liiketoiminnan muut kulut	-13 013 853		-13 013 853	-12 612 930,76	400 922,24
Liikelylijäämä (-alijäämä)	14 150 000	0	14 150 000	12 971 634,36	-1 178 365,64
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	0		0	19 643,86	19 643,86
Korvaus peruspääomasta kunnalle	-14 150 000		-14 150 000	-14 150 000,00	0,00
Muut rahoituskulut	0		0	-503,18	-503,18
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-14 150 000	0	-14 150 000	-14 130 859,32	19 140,68
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	0	0	0	-1 159 224,96	-1 159 224,96
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	0	0	0	-1 159 224,96	-1 159 224,96
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	33 354		33 354	255 233,82	221 879,82
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	33 354	0	33 354	-903 991,14	-937 345,14

Pohjois-Savon pelastuslaitos

(erillinen taseyksikkö)

Toimintakertomus 2016

Pelastusjohtaja Jukka Koposen katsaus ajalta 1.1 - 31.12.2016

Toiminta

Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaa toimialan säädösten lisäksi vuosille 2016 - 2019 laadittu palvelutasopäätös ja strategia sekä Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kanssa tehty yhteistoimintasopimus ensihoitopalvelujen tuottamisesta.

Alueellisen pelastustoimen 13. toimintavuosi oli toiminnallisesti ja taloudellisesti edellisten vuosien tapaan erittäin hyvä. Pelastustoimessa ja ensihoitopalvelussa saavutettiin niille asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Pelastustoimen palvelut ja ensihoitopalvelut tuotettiin hyvätaisoisina palvelutasopäätösten sekä sopimusten mukaisesti.

Syksyllä 2016 julkistetussa Poliisibarometrissä tutkittiin kansalaisten käsityksiä sisäisen turvallisuuden tilasta. Vastaajilta kysyttiin luottamusta viranomaisten toimintaan. Arvioitavina olivat muun muassa poliisi, pelastus- toimi, oikeuslaitos ja tuomioistuimet, hätäkeskukset ja puolustusvoimat. Tutkimuksen mukaan kansalaiset luottavat selvästi eniten pelastusviranomaisiin. Vastaajista 99 % luottaa pelastustoimeen (1. sija).

Kuntalaiset myös arvostavat pelastuslaitoksen toimintaa. Vuonna 2016 FCG:n 27 kunnan kuntalaisille tekemän tutkimuksen mukaan pelastustoimeen ja ensihoitopalveluihin ollaan kokonaisuutena tyytyväisimpiä Kuopiossa. Pelastustoimi sijoittui kuntien välisessä vertailussa ensimmäiseksi ja ensihoitopalvelut toiseksi.

Pohjois-Savon pelastuslaitos on pärjännyt koko toimintansa ajan valtakunnallisessa kustannustehokkuusvertailussa todella hyvin. Kaikessa toiminnassa on huomioitu kustannustehokkuus ml. pelastustoimen ja ensihoitopalvelun synergiahyödyt. Kireästä taloustilanteesta huolimatta pelastuslaitos teki v. 2016 pelastustoimen osalta ylijäämää 520 518,74 euroa ja ensihoitopalveluissa 100 542,39 euroa. Pelastuslaitos palauttaa saavutetun ylijäämän pelastustoimen osalta kunnille ja ensihoitopalvelusta sairaanhoitopiirille.

Pelastuslaitos on mukana Suomen pelastuslaitosten Kumppanuusverkostossa, jossa kehitetään pelastuslaitosten toimintaa turvallisuus-, pelastustoiminta-, ensihoito- ja tukipalveluiden palvelualueilla. Lisäksi Pohjois-Savon pelastuslaitos on mukana kehittämässä kriisiviestintää mm. kansainvälisessä Soteria -hankkeessa. Pelastuslaitos käynnisti vuonna 2016 hankkeen, jossa tutkitaan ja pilotoidaan ns. hybridiyksikön toimintamallia pelastustoimen ja ensihoidon tehtävien tuottamiseksi palomies-ensihoitaja -työparin toimesta. Hanke kestää vuoden 2017 loppuun.

Pohjois-Savon pelastuslaitos tekee laajaa yhteistyötä usean pelastuslaitoksen kanssa. Pelastuskalustoa ja varusteita hankitaan edelleen kahdeksan maakunnan yhteishankintoina. Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitokset ovat tehostaneet tilannetietoisuutta ja jatkavat yhteisen ISTIKE -tilannekeskuksen ylläpitämistä. Tilannekeskus palvelee viiden maakunnan aluetta 24/7 -periaatteella.

Pelastuslaitos on varautunut toimimaan kaikissa turvallisuustilanteissa sekä tukee Pohjois-Savon kuntien valmiussuunnittelua, varautumista ja häiriötilanteiden hallintaa.

Maakunnassa usealla paloasemalla on todettu sisäilmaongelmia. Ongelmien vuoksi paloasematiloja pitää peruskorjata tai uusida. Lisäksi Kuopion keskustassa ja Siilinjärven Vuorelassa ei saavuteta kaikkia riskialueiden kohteita ohjeiden mukaisessa ajassa, joten alueella on selvitettävä paloasemaverkon kattavuus.

Maan hallitus linjasi vuoden 2016 lopulla pelastustoimen organisointia. Linjauksen mukaan kaikki 18 maakuntaa vastaa pelastustoimensa järjestämisestä 1.1.2019 alkaen. Käytännössä tämä tarkoittaa 18 maakunnallisen pelastuslaitoksen mallia.

Pelastustoimen uudistus on yhteydessä maakunta- ja sote-uudistuksen ratkaisuihin. Maan hallitus on sopinut myös ensihoitopalvelun järjestämisen kaikille 18 maakunnalle. Yhteisellä toimintamallilla pelastuslaitokset voivat edelleen tuottaa ensihoitopalveluja terveydenhuollolle ja vahvat synergiaedut säilyvät.

Perustettavaan maakuntaan siirtyy suunnitelman mukaan 1.1.2019 alkaen tehtäviä kunnista, sairaanhoitopiiristä, erityishuoltopiiristä, ELY-keskuksesta, TE-toimistosta, aluehallintovirastosta ja maakuntaliitosta. Pohjois-Savon pelastuslaitos on sotien jälkeen seuraavaksi suurin uuteen maakuntaan siirtyvä organisaatio. Pelastuslaitoksesta siirtyy maakunnan palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteella 787 henkilöä, joista päätoimisia on 291 ja sivutoimisia työntekijöitä 496 (syksyn 2016 henkilöstötilanne). Lisäksi sopimuspalokunnissa toimii palokuntasopimusten kautta noin 100 pelastushenkilöä.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

	Talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	25.278.518	24.792.371	- 486.147
Toimintamenot	24.461.633	23.943.210	- 518.423
Toimintakate	816.885	849.161	+ 32.276
Poistot	844.150	773.055	- 71.095

Pelastuslaitoksen muut toimintatuotot ylittyivät talousarvioon nähden 134 865 euroa. Tuottokertymä oli budjetoitua parempi erheellisistä paloilmointehtävistä, kaluston myyntituotoista ja tuista ja avustuksista saatavien maksujen osalta, yhteensä 125 105 euroa. Kuntien maksamat pelastustoimen maksuosuudet ja sairaanhoitopiiriin maksama palvelumaksu ensihoidosta on yhteensä 621 062 euroa budjetoitua pienempi johtuen lopullisen maksuosuuden tarkastamisesta ja maksun palautusten kirjaamisesta tilinpäätökseen.

Toimintamenoissa ylittyivät tavaroiden ja palvelujen ostomäärärahat yhteensä 14 238 euroa. Pelastustoiminnan osalta ylitys oli 64 335 euroa. Pelastustoimen vanhentunutta ja rikkoutunutta kalustoa ja varusteita uusittiin toimintavalmiuden ylläpitämiseksi. Kaluston kunnossapitopalvelujen ostot nousivat edellisvuoteen nähden 45 299 euroa.

Ensihoidon materiaali- ja palvelujen määrärahat alittuivat 50 097 euroa.

Henkilöstökulut alittuivat 494 486 euroa kk-palkkojen ja sijaisten palkkojen ollessa 191 680 euroa budjetoitua pienemmät ja sairauspäivärahojen ollessa 65 826 euroa budjetoitua suuremmat. Tuntipalkkoissa tuli säästöä 134 929 euroa ja erilliskorvauksissa 108 417 euroa. Lomapalkkavelan kasvaessa jaksotetut palkat olivat 58 251,82 euroa budjetoitua suuremmat. Kuel-eläkemenoperusteiset maksut olivat budjetoitua 37 680 euroa suuremmat ja varhaiseläkemaksut 20 542 euroa pienemmät. Vuoden 2016 kirjaukset perustuvat Kevalta saatuihin ennakkotietoihin eläkemaksuista. Palkkakulujen toteumaan vaikutti tehtävämäärän pysyminen aikaisempien vuosien tasolla ja pitkäkestoisten tehtävien määrän vähäisyys. Pelastustoimen osuus kulusäästöä oli 435 828 euroa ja ensihoidon osuus 58 658 euroa.

Muut kulut alittuivat 38 174 euroa.

Poistot olivat 71 095 euroa budjetoitua pienemmät johtuen budjetoitua suuremmista rahoitusosuuksista ajoneuvohankintoihin.

Pelastuslaitoksen rahoitus riitti kattamaan käyttötalous- ja investointikulut.

Investoinnit

	Alkuper.ta	Ta-muutokset	TA YHT.	Toteuma	Poikkeama
Tulot	337.970	51.300	389.270	168.356	- 220.912
Menot	- 1.298.470	- 244.258	- 1.542.728	- 1.193.032	- 349.696
Netto	- 960.500	- 192.958	- 1.153.458	- 1.024.674	- 128.784

Investointien rahoitusosuudet jäivät alle budjetoidun, johtuen öljyntorjunnan kalustohankintojen siirtymisestä vuodelle 2017, muun kaluston osalta rahoitusta saatiin 30 200 euroa enemmän kuin oli budjetoitu. Pelastustoimen kalustohankintoihin varatuista määrärahoista siirtyy 128 784 euroa vuodelle 2017. Sillä rahoitetaan jo käynnistettyjä investointihankintoja.

Ensihoidon ajoneuvohankintojen rahoitusta varten pelastuslaitos nosti 240.000 euron lainan Kuopion kaupungilta.

Taseen loppusumma on 7 645 085 euroa, vastaavaa puolella merkittävin erä on pysyviin vastaaviin kuuluvat aineelliset hyödykkeet, jonka yhteissumma oli 4 006 260 euroa. Vastattavaa puolella suurin erä on lomapalkkavelka 2 381 333 euroa.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Pelastuslaitos on jatkanut valtakunnallisen pelastuslaitosten kumppanuushankkeen kautta tuottavuutta edistävien toimintatapojen käyttöönottoa ja uudistanut toiminta-alueensa johtamisjärjestelmää.

Pelastuslaitoksen käytössä on toimitilat paloasemarakennuksissa operatiivista toimintaa ja samoissa tiloissa hallinnollisia tehtäviä varten. Tiloihin kohdistuva käytön tehostaminen on hankalaa, koska tilat ovat yleensä vain pelastustoimen käytössä ja ongelmia aiheuttavat tilojen sisäilmaongelmat, joihin ei ole saatu toimivia ratkaisuja.

Pelastuslaitos toteuttaa harkintaa ja uudelleentarkastelua vapautuvien virkojen täytön osalta silloin kun se ei vaaranna operatiivista valmiutta. Henkilöstömäärä on pysynyt samansuuruisena vuodesta 2014 lähtien.

Pelastuslaitoksen toimintamenojen kasvu on ollut maltillista. Vuodesta 2015 vuoteen 2016 kasvua oli 1,4 %. Pelastuslaitoksen talous on tasapainossa ja laitos on hoitanut palvelujen tuottamisen taloudellisesti ja tuottavasti suhteessa kuntien taloustilanteeseen.

Henkilöstö

Pelastuslaitoksen palveluksessa oli vuonna 2016 keskimäärin 284,1 henkilöä vakinaisessa ja väliaikaisessa virka- tai työsuhteessa. Sivutoimista pelastushenkilöstöä oli 496 henkilöä. Toimintavuonna eläkkeelle jäi 7 henkilöä. Tilikaudella maksettiin palkkoja ja palkkioita yhteensä 13 751 916 euroa.

Pelastuslaitos laatii henkilöstöstä erillisen henkilöstökertomuksen vuodelta 2016.

Arvio tulevasta kehityksestä

Pelastuslaitoksen taloudellisia resursseja ohjaavat kuntatalouden yleiset kehitysnäkymät. Vaikka kuntien taloustilanne on kohentunut, muutokset lähivuosien tulopohjassa edellyttävät kunnilta tarkkaa taloudenpitoa.

Pelastuslaitoksen kuluista 72,4 % on henkilöstökuluja, 14,2 % tavaroiden ja palvelujen ostoja sekä 13,2 % vuokria ja 0,2 % muita kuluja. Palkkaratkaisujen maltillisella kehityksellä on ratkaiseva merkitys tulevien vuosien kuluissa. Muiden tulojen kuin kuntien maksuosuuksien laskutustuotot vaihtelevat ja niiden ennakointi on haasteellista mm. erheellisten paloilmoitusten ja palotarkastusmaksutuottojen osalta.

Pelastustoimen palvelutason säilyttäminen tulevina vuosina tämän hetkisellä tasolla tulee olemaan haasteellista, koska maakuntauudistuksessa edellytetään säästöjä tulevina vuosina.

Pelastustoimi tullaan siirtämään maakuntavirastojen organisaatioon vuoden 2019 alusta, mistä johtuen tulevien vuosien tehtävänä on löytää parhaat mahdolliset toteutustavat pelastustoimen ja ensihoidon järjestämiseksi ja palvelujen hyvän laadun takaamiseksi kuntalaisille.

Pelastuslaitos pitää tärkeänä sitä, että kiristyvistä kuntataloudesta huolimatta turvattaisiin edellytykset pelastustoimen palvelutason ylläpitämiseen ja välttämättömien investointien rahoitus. Valtio ei enää myönnä avustusta pelastuskaluston hankkimiseen ja myös Palosuojelurahaston avustukset ovat pienentyneet.

Ympäristötekijät

Pelastuslaitoksella on voimassa oleva öljyntorjuntasuunnitelma, jonka mukaisesti laitos hoitaa sekä ennaltaehkäisevästi että onnettomuuksista johtuvia öljyntorjuntatehtäviä. Lisäksi pelastusviranomaiset tarkastavat laitosten ja yritysten pelastussuunnitelmat ja toimintaa, josta voi aiheutua ympäristölle vahinkoja.

Pelastuslaitos huomioi ajoneuvohankinnoissaan vähäpäästöisyyden ominaisuudet. Palotarkastusten oma-valvontaan siirtyminen on vähentänyt henkilökunnan ajoneuvoliikennettä, samoin kokousten pitäminen vi-deoneuvotteluina.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korva-us, kanne tai oikeusseuraamus, ei ole tapahtunut.

Tavoitteiden toteutuminen ja tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus, varojen valvonta

Talousarvion toteutumista, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista tai poikkeamista sekä niiden johdosta tehdyistä toimista on kerrottu toimintakertomuksessa. Tavoitteet ovat toteutuneet talousarvi-ossa määriteltyjen mukaisesti. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukai-sesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Toimintaan ja talouteen liittyvät riskienhallinta-asiat sisältyvät aluepelastuslautakunnan hyväksymään sisäi-sen valvonnan suunnitelmaan vuodelle 2016. Raportointijaksolla ei ole tullut tietoon sellaisia merkittäviä ris-kejä, joista olisi aiheutunut vahinkoa tai menetystä pelastuslaitoksen toiminnalle.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Raportointijaksolla ei ole todettu hankinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Sisäilmaongelmia on raportoitu paloasemilla ja niistä johtuen kunnat ovat käynnistäneet korjaus- ja uudisra-kennushankkeita. Pohjois-Savon pelastuslaitos on ilmoittanut sisäilmaongelmista paloasemakiinteistöjen omistajille ja on tiiviissä yhteistyössä työterveyshuoltopalvelutoimittajien ja kiinteistöjen omistajien kanssa sisäilmasta aiheutuvien ongelmien poistamiseksi.

Sopimustoiminta

Pelastuslaitoksen johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toi-minnalle.

Oma arvio riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan nykytilasta ja kehittämistarpeista

Pelastuslaitoksen sisäinen valvonta on tarkastelujaksolla kokonaisuutena hyvällä tasolla.

Tilikauden tuloksen käsittely

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen tilikauden ylijäämä, 198 339,48 € kirjataan taseeseen oman pääoman eräk-si kohtaan edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä.

2. ASUKKAAT JA PALVELUT				
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ensihoitopalvelu muodostaa tehokkaan ja nopean erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuoltoon liittyvän palvelukokonaisuuden: Ensihoitotehtävät kohdentuvat oikeille yksiköille. Hoidonalkamisviive. Potilasohjauksen tarkoituksenmukaisuus.	Lääketieteellisesti perustellut X-tehtävien määrät. Ensihoitopalvelun saatavuus on palvelutasopäätöksen mukainen.	Ensihoitotehtävien seuranta ja tilastointi kuukausittain sekä kvartaaleittain.	(etenee suunnitellusti) Ensihoitopalvelua on tuotettu voimassa olevan palvelutasopäätöksen sekä yhteistoimintasopimuksen mukaisesti niin yksiköiden määrän kuin tasojenkin osalta. Ensihoidon tehtävämäärät ovat muuttuneet 2016, verraten vuoteen 2015: Kuopiossa +7,9 % (1409 tehtävää) Suonenjoella -1,1 % (-22 tehtävää) Varkaudessa +2,8 % (134 tehtävää) Tehtävämäärien kasvu varsinkin Kuopion toiminta-alueen yksiköiden osalta on erittäin huolettavaa pelastuslaitoksen ensihoidon resursien ollessa ennallaan.
	Onnettomuuksien ja vahinkojen määrä laskee. Henkilöstö osaa toimia ammattitaitoisesti ja tehokkaasti.	Toimintavalmiusaika saavutetaan.	Seurataan ensimmäisen yksikön ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaikoja.	(etenee suunnitellusti) Pronto -tietokannan toimintavalmiusraportin mukaan 1. yksikön toimintavalmius on toteutunut 73 % (palvelulupaus 50 %) ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on toteutunut 86 % (palvelulupaus 50 %) tehtävistä.

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähdyn sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.
	Palvelutasopäätös vastaa riskejä ja onnettomuusuhkia. Palvelut tuotetaan asiakaslähteisesti asiakkaan erityispiirteet huomioiden.	Palvelutasopäätöksen tavoitteet saavutetaan.	Palvelun kohdentamisen tarkastaminen onnettomuuksien ja riskitilanteen muuttuessa.		(etenee suunnitellusti) Seurantakaudella ei ole tapahtunut onnettomuuksien ja riskitilanteiden muutosta, joka olisi aiheuttanut palvelun kohdentamisen muutostarpeita. Seurantakaudella on saatu päivitetty pelastustoimen riskiruutuaineisto, ja ruudut on päivitetty PRONTO - tietokantaan. Kuopion kaupunki on kasvanut niin, että pelastuslaitos ei yllä Itkonniemen alueen riskiruutuihin vaaditussa ajassa, ja myös Toivala-Vuorela alueella on haasteita. Itä-Suomen AVI on huomauttanut pelastuslaitosta tavoiteaikojen puutteista. AVI:lle on laadittu selvitys. Aluepelastuslautakuntaan on tehty selvitys tilanteesta ja esitys koko paloasemaverkoston tarkastelusta Hiltulanlahdelta Siilinjärvelle, jotta paloasemien sijainti vastaa paremmin toimintavalmiusaikataavoitteita ja kaupunkien kaavoitusta ja kasvua.
	Pelastuslaitoksen tuottama ensihoitopalvelu on vaikuttavaa ja potilaslähtöistä: Palvelu on sopimuksen mukaista, potilaan yksilölliset tarpeet huomioivaa ja lääketieteellisesti vaikuttavaa.	Toiminta on vakiintunutta ja prosessit toimivia sekä palvelutasopäätöksen mukaisia.	Potilaan tavoittamisprosentteja seurataan, sekä ensihoitoketjun prosesseja kehitetään tarpeen mukaan.		(etenee suunnitellusti) Ensihoitopalvelua on tuotettu voimassa olevien sopimusten mukaisesti. Ensihoitotoiminnassa olevat prosessit ovat toimivia. Tehtävämäärien merkittävä kasvu Kuopion toiminta-alueella edellyttäisi resurssilisäystä tai ensihoitopalveluiden rakenteiden tarkastelua.

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähtävien sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.
	Pohjois-Savossa on hyvä turvallisuuskulttuuri: Yritykset ja laitokset huolehtivat turvallisuusasioista. Toiminnanharjoittajien laatimat pelastussuunnitelmat. Ihmiset osaavat toimia oikein vahinkotilanteissa.	Pelastuslaitoksen valvontatoiminta on valvontasuunnitelman mukaista. Erheellisten paloilmoitusten määrä ei kasva edelliseen vuoteen verrattuna. Onnettomuuksien ja palokuolemien määrä vähenee.	Valvonnan kohdentuminen 100 %:sta valvontaluokissa A1 - A6. Palotarkastuksia kohdennetaan ensisijaisesti henkilöturvallisuuteen, hoitolaitoksiin ja erityisryhmien asumisturvallisuuteen. Poistumisselvitysten arviointiprosessia kehitetään. Pientalojen ja vapaa-ajan kiinteistöjen omavalvontaa vakiinnutetaan ja kerros- ja rivitalojen omavalvontatoimintaa pilotoidaan. Turvallisuusviestinnällä tavoitetaan 15 % alueen väestöstä. Koulujen poistumisharjoitusten toteutuminen on valtakunnallisten ohjeiden mukaista.	(etenee suunnitellusti) Maahanmuuttajien vastaanottokeskuksissa paljon erheellisiä hälytyksiä. Vastaanottokeskuksiin suunnattu erityistä paloturvallisuuskoulutusta asukkaille, henkilökunnalle että toiminnanharjoittajille. Annettu ohjausta ja neuvontaa myös muille kohteille erheellisten paloilmoitusten vähentämisestä. Palotarkastuksia tehty valvontasuunnitelman mukaisesti ja palotarkastusohjelman rakennustietokanta päivitetty. Pientalojen omavalvontaa etenee suunnitelman mukaisesti ja käytännöllään vakiintunut. Turvallisuusviestintää on toteutettu turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Peruskoulun 3.-4. -luokkalaisten turvallisuuskoulutus vakiintuneeseen tapaan ja Nou Hätä kampanja 8-luokkalaisille. 1.1. – 31.12.2016 pidetty 616 koulutus- ja muuta tilaisuutta, joissa tavoitettu 35 584 henkilöä (n. 14 % väkiluvusta). Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän tavoite on 15 % alueen väestöstä. Turvallisuuskoulutusyksikkö on toteuttanut kursseista yli puolet. Palokuolleita 1 henkilö. Huolimatta näkyvyyttä saaneista rivitalopaloista, rakennuspalojen määrä on laskenut edellisvuosista toisen vuonna peräkkäin.

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ				
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähdyn sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.
8. Määrätietoinen johtaminen	Ensihoitopalvelussa arvostetaan ja kehitetään laaja-alaista osaamista: Osaamistaso vastaa tehtävien edellyttämiä tarpeita.	Ammattitaidon ylläpitokoulutuksen kehittäminen ja työnantajan sitoutuminen kouluttamiseen.	Henkilöstön aktiivinen ylläpito- ja jatkokouluttaminen perustuen kehityskeskusteluissa asetettuihin tavoitteisiin sekä kentän muutuvaan tarpeeseen.	 (etenee suunnitellusti) Ensihoitohenkilöstön koulutus ollut aktiivista. Koulutusta toteutettu yhdessä shp:n kanssa (kuukausikoulutukset sekä ensihoitolääkäreiden simulaatiokoulutukset).
	Henkilöstö on osaa-va, hyvin koulutettua ja valmis uudistumaan: pelastuslaitoksella on koulutusmyönteinen ilmapiiri. Henkilöstö haluaa kehittää osaamistaan. Koulutuspäivien lukumäärä ja niiden kohdentumisen seuraaminen.	Koulutustarjonta on monipuolista. Osaamista kehitetään koulutustarpeiden ja henkilökohtaisten kehityssuunnitelmien mukaisesti.	Tiedotetaan aktiivisesti koulutusmahdollisuuksista. Henkilökohtaiset kehityssuunnitelmat laaditaan tai päivitetään kehityskeskustelujen yhteydessä. Rohkaistaan esimiehiä osallistumaan henkilöstöjohtamisen koulutuksiin.	 (etenee suunnitellusti) Henkilöstö saa tietoa koulutusmahdollisuuksista. Esimiehet ovat osallistuneet esimiestyötä kehittäviin koulutuksiin esimerkiksi oppisopimuskoulutuksena. Kehityskeskusteluja käydään suunnitelman mukaisesti.
	Johtamisprosessi on selkeä, nykyaikainen ja tukee toiminnan tehottamista: Onnistuminen suuronnettomuusjohtamisessa.	Johtamisen kehittyminen aikaisempaan verrattuna.	Järjestetään johtamiskoulutusta (henkilöstö- ja operatiivinen johtaminen) eri johtotasoilla.	 (etenee hitaasti tai osittain) Johtamisen onnistumista on itsearvioitu tilanteiden jälkeen. Operatiivista keskitettyä johtamiskoulutusta ei ole järjestetty.
	Päätöksenteko on linjakasta ja avointa: Päätöksenteossa onnistuminen ja asioiden eteneminen.	Päätöksenteon selkiyttäminen.	Päätävältuutta koskevien ohjeiden päivittäminen.	 (etenee suunnitellusti) Pelastuslaitoksen toimintasääntöä ja pelastusjohtajan toimiohje henkilöstön työtehtävistä ja vastualueista on päivitetty.
	Tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset tukipalvelut: järjestelmän varmatoimisuus.	Huolto- ja korjauskustannukset pienenevät.	Kaluston uusiminen ja ohjelmistojen ylläpito.	 (etenee suunnitellusti) Kaluston uusiminen on tapahtunut investointisuunnitelman mukaisesti. Varaosien ja kaluston kunnossapitopalvelujen määrärahat ylittyivät, ylitys kompensoitui muiden tilien säästöllä.

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähdén sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.
	Tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset tukipalvelut: Selkeät esimies-suhteet, vastuujako, tasapuolisuus ja tehtävänkuvat.	Tehtävät sujuvat paremmin kuin vuonna 2015.	Vastuun ja tehtävien jakaminen tasaisesti.	 (etenee hitaasti tai osittain) Johtamisen onnistumista on itsearvioitu tilanteiden jälkeen. Operatiivista keskitettyä johtamiskoulutusta ei ole järjestetty.
	Työhyvinvointi on korkealla tasolla: Työhyvinvointikyselyn tulokset. Sairauspoissaolojen ja työtapaturmien määrä. Henkilöstön työkyky vastaa tehtävien vaatimuksia.	Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö. Sairauspoissaolojen ja työtapaturmapoissaolojen määrä vähenee merkittävästi. Työkyvyn ongelmiin puututaan varhain. Osatyökykyisille löydetään työssä jaksamisen ratkaisuja työkyvyttömyyseläkkeiden ja VARHE-maksujen vähentämiseksi.	Työyhteisön kehittämissuunnitelmien päivitys työhyvinvointikyselyn perusteella. Seurataan tehostusti poissaoloja. Työtapaturmien ennaltaehkäisy ohjeistuksella ja koulutuksella. Henkilöstön työkyvyn tukemisen keinoja sekä aktiivisen aikaisen tuen kehittämistä jatketaan. Esimiehiä koulutetaan aktiivisen aikaisen tuen keskustelujen toteuttamiseen.	 (etenee hitaasti tai osittain) Työyhteisön kehittämissuunnitelma on toteutettu mm. työyksikkökohtaisten valmennusten avulla. Sairauspoissaolot kalenteripäivinä ovat 10,3 % suuremmat edellisvuoden vastaavaan aikaan kohtaan verrattuna. Aktiivisen aikaisen tuen käytännöt ovat käytössä sairauspoissaolojen vähentämiseksi ja työterveysneuvotteluja käydään tehostetun tuen mallin mukaisesti. Ammatillista kuntoutusta hyödynnetään työkyvyn ongelmissa.

Mittaristo

PELASTUSTOIMINTA	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Pelastustehtävät	4347	3400	3834	4222	4222	4000	4057
Ensivastetehtävät	1229	1200	1102	904	1100	1120	1140
Yksiköiden toimintavalmiusaika min/sek	10:00	10:00	10:46	11:06	10:59	11:00	10:53
Yksiköiden yhteenlaskettu henkilövahvuus tehtävässä	5	5	5	5	5	5	5
Palotarkastusten valvontasuun- nitelman toteutuminen %	100	97,6	101,3	76	97		
- valvontakohteet A1-A8 (ei omavalvontakohteita)						100	98
- hoito- ja huoltolaitokset				98	98	100	96
- omavalvontakohteet						100	88
Valistus- ja koulutustilaisuuksiin osallistuneiden määrä	21 926	31 711	28 979	37 392	27 743	37 265	35 584
ENSIHOITO	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Ensihoitotehtävät							
- Kuopio	15 267	16 100	16 027	17 798	17 824	20 800	19 236
- Suonenjoki	1 843	1 800	1 587	1 991	1 959	2 200	1 937
- Varkaus	5 985	5 900	4 631	4 809	4 716	5 100	4 850
Henkilöstö / Kokonaistyoaika	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Palvelussuhteen luonne							
Vakinaiset	204,6	195,5	206,9	215,3	228,5	263,1	225,1
Vakinaiset sijaiset	26,1	34,5	29,5	24,9	22,4		21,6
Väliaikaiset	30,5	38,3	38	43,7	32,7	23,2	37,4
Yhteensä	261,2	268,3	274,4	283,9	283,6	286,3	284,1

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

	Alkuperäinen talousarvio 2016 €	Talousarvio- muutokset 2016 €	Talousarvio 2016 muutosten jälkeen €	Toteuma €	Poikkeama €
Liikevaihto	427 442,00		427 442,00	427 691,06	-249,06
Liiketoiminnan muut tuotot	24 639 300,00		24 639 300,00	24 096 392,60	542 907,40
Tuet ja avustukset kunnalta	211 776,00	0,00	211 776,00	268 287,58	-56 511,58
	25 278 518,00	0,00	25 278 518,00	24 792 371,24	486 146,76
Materiaalit ja palvelut					
Aineet tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-1 075 406,00		-1 075 406,00	-1 105 658,01	30 252,01
Palvelujen ostot	-2 305 421,00		-2 305 421,00	-2 289 405,54	-16 015,46
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-3 380 827,00	0,00	-3 380 827,00	-3 395 063,55	14 236,55
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-14 134 035,00		-14 134 035,00	-13 675 984,11	-458 050,89
Henkilösivukulut			0,00		0,00
Eläkekulut	-2 658 440,00		-2 658 440,00	-2 618 782,80	-39 657,20
Muut henkilösivukulut	-1 033 579,00		-1 033 579,00	-1 036 800,70	3 221,70
Henkilöstökulut yhteensä	-17 826 054,00	0,00	-17 826 054,00	-17 331 567,61	-494 486,39
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-844 150,00		-844 150,00	-773 055,41	-71 094,59
Arvonalentumiset					0,00
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-844 150,00	0,00	-844 150,00	-773 055,41	-71 094,59
Liiketoiminnan muut kulut	-3 254 752,00		-3 254 752,00	-3 216 579,09	-38 172,91
Liikeliikelyjä jäämä (-) alijäämä)	-27 265,00	0,00	-27 265,00	76 105,58	-103 370,58
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muut rahoituskulut	-8 500,00	0,00	-8 500,00	-8 132,84	-367,16
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-8 500,00	0,00	-8 500,00	-8 132,84	-367,16
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-35 765,00	0,00	-35 765,00	67 972,74	-103 737,74
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-35 765,00	0,00	-35 765,00	67 972,74	-103 737,74
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	130 366,00		130 366,00	130 366,74	-0,74
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	94 601,00	0,00	94 601,00	198 339,48	-103 738,48

Isäntäkuntapalvelut

(erillinen taseyksikkö)

Tuusniemen perusterveydenhuolto

Toiminta

Kuopion kaupungin terveydenhuolto on vuodesta 2009 lähtien järjestänyt Tuusniemen kunnan perusterveydenhuollon yhteistyösopimuksen mukaisesti. Yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Kuopion kaupunki on huolehtinut Tuusniemen kunnan väestön tarvitsemien lakisääteisten terveydenhuollon piiriin kuuluvien palvelujen sekä yhteisesti sovittavien muiden palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta.

Lääkärin vastaanottopalvelut toteutettiin suunnitellussa laajuudessa, mutta toinen virkalääkäri on edelleen hoidettu ostopalveluna koko vuoden ja toinen 9-12/16. Terveyskeskuksen yhteydessä oleva vuodeosasto on toiminut entiseen tapaan. Kuopio ostaa Tuusniemeltä vuodeosastopaikkoja. Osaston paikoista keskimäärin 8,8 sairaansijaa on ollut jatkuvassa kuopiolaisten käytössä. Vuodeosaston täyttöaste oli keskimäärin 88,8 % ja keskimääräinen hoitoaika 12,18 vrk. Hoitajaksolta palattiin pääasiassa entiseen asumismuotoon (72,2 %).

Tuusniemen neuvola- sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut tuotettiin Kuopiossa hyväksytyjen toimintasuunnitelmien mukaisesti. Henkilöstöllä (kaksi terveydenhoitajaa) on Tuusniemellä ollut yhteinen lähiesimies muun perusterveydenhuollon hoitohenkilöstön kanssa. Lääkäripalvelut on tuotettu tälle osiolla ostopalvelulääkärien toimesta.

Kuntoutuspalvelu on toteutettu käyttösuunnitelman mukaisesti. Täydentäviä matalan kynnyksen palveluita on kehitetty yhteistyössä Terve Kuopio Kioskin kanssa.

Suun terveydenhuollossa oli puolen vuoden ajan hammaslääkäriavustajien täyttöaste 1,7 hammaslääkärinä. Elokuusta lähtien on ollut käytössä vajaa yhden hammaslääkärin työpanos. Sijaisuuteen ei saatu päteviä hakijoita eikä vuokrahammaslääkärinä. Käyntimäärä on laskenut 250, asiakasmäärä on säilynyt ennallaan.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Toiminta järjestettiin suunnitellun toimintasuunnitelman mukaisesti. Menot toteutuivat talousarviota pienempänä. Henkilöstökustannukset toteutuivat 50 659 euroa talousarviota pienempänä ja palvelujen ostot alittuivat 18 446 euroa. Aineet ja tarvikkeet ylittivät 24 954 euroa talousarviosta. Kuopion kaupunki on käyttänyt Tuusniemen terveyskeskuksen vuodeosastopalveluita ennakoitua enemmän (264 000 euroa). Toteutuneet kustannukset on tasattu Tuusniemen ja Kuopion välillä tilinpäätöksen yhteydessä. Perusterveydenhuollon maksuosuutta vuodelta 2016 palautettiin Tuusniemen kunnalle 475 882 euroa.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Lääkärin virkoihin ei ole ollut hakijoita ja lääkärityö on hoidettu pääosin ostopalveluna.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Lääkärin vastaanottopalveluissa toinen lääkärinvirka on jouduttu täyttämään ostopalvelulla koko vuoden ja toinen 9-12/16, koska avoimiin virkoihin ei ole ollut hakijoita.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta ja riskienhallinnan järjestäminen on tehty Kuopion terveydenhuollon palvelualueen yhteydessä.

Talousarviovuoden 2016 tavoitteet	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Seuranta 31.12.
Terveydenhuollon palvelujen ja seudullisen yhteistyön kehittäminen			Tuleva sote-uudistus /PoSoTe työryhmien työskentelyyn osallistuttu.
Laadukkaiden terveyspalvelujen tuottaminen taloudellisesti ja kustannustehokkaasti	Palvelujen kustannukset / asukas	Hintataso ei yli valtakunnan keskimääräisen hintatason	Hintataso ylittää valtakunnallisen keskimääräisen hintatason (1 253 €/asukas).
Henkilöstön ammattitaidon ylläpito	Koulutuspäivät / työntekijä	Ammattitaitoinen ja pätevä henkilöstö	Terveydenhuollon ammattihenkilöiden lainmukainen täydennyskoulutus velvoite on toteutunut.

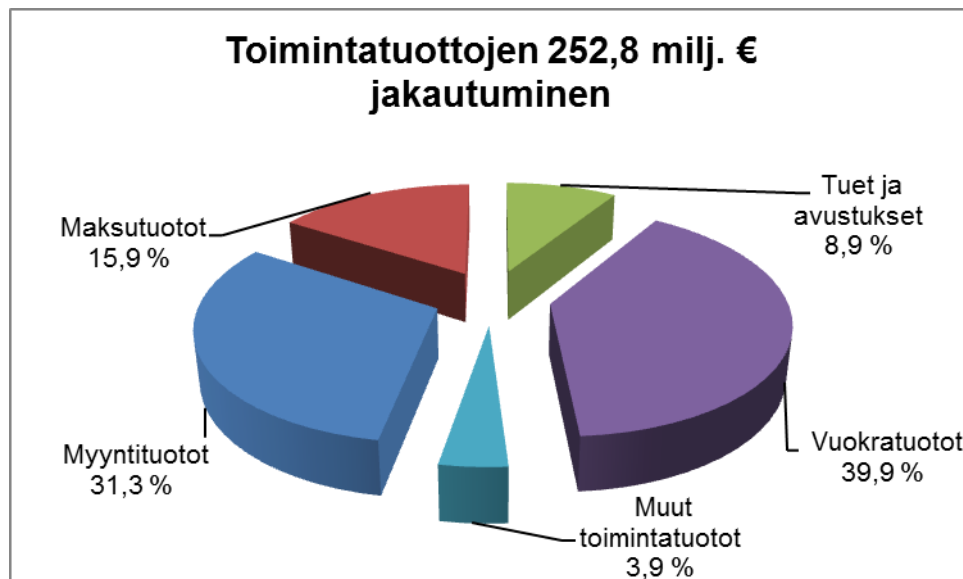
TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	3 010 000	0	3 010 000	2 848 589	-161 411	94,6 %
Maksutuotot	350 000	0	350 000	468 031	118 031	133,7 %
Muut toimintatuotot	0	0	0	1 210	1 210	
TOIMINTATUOTOT	3 360 000	0	3 360 000	3 317 830	-42 170	98,7 %
Palkat ja palkkiot	-1 679 000	0	-1 679 000	-1 647 409	31 591	98,1 %
Eläkemenot	-322 807	0	-322 807	-288 101	34 706	89,2 %
Muut henkilösivukulut	-94 093	0	-94 093	-109 731	-15 638	116,6 %
Henkilöstökulut	-2 095 900	0	-2 095 900	-2 045 241	50 659	97,6 %
Palvelujen ostot	-977 200	0	-977 200	-958 754	18 446	98,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-274 000	0	-274 000	-298 954	-24 954	109,1 %
Vuokratulot	-4 000	0	-4 000	-3 867	133	96,7 %
Muut toimintakulut	-8 900	0	-8 900	-11 014	-2 114	123,8 %
TOIMINTAKULUT	-3 360 000	0	-3 360 000	-3 317 830	42 170	98,7 %
TOIMINTAKATE	0	0	0	0	0	

Avainprosessi: **Tuusniemen perusterveydenhuolto**

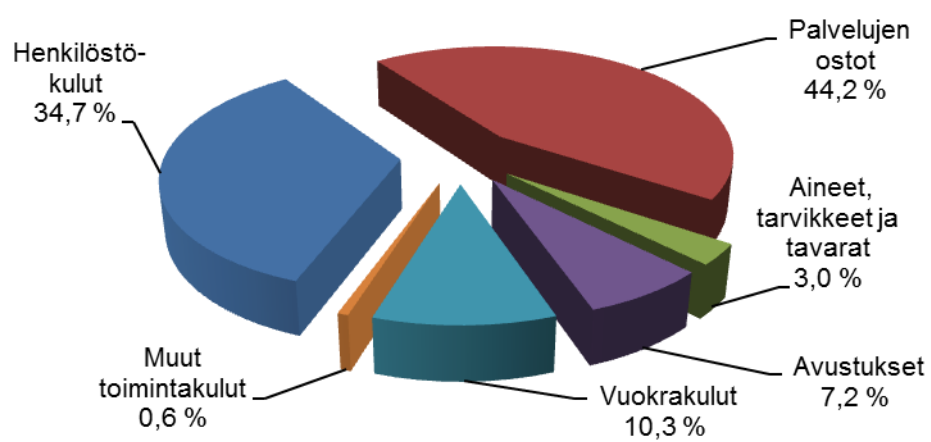
Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TOT 2015	TA 2016	TOT 2016
Vastaanottopalvelut	Vastaanoton käynnit	10 618	10 000	11 278
	Vastaanoton asiakkaat	2 351	2 300	2 275
	Lääkärin vastaanottokäynnit	6 500	7 500	6 126
	Hoitajan vastaanottokäynnit	4 119	2 500	4 988
Terveystenhoitopalvelut	Terveystenhoidon käynnit	1 835	1 800	2 199
	Terveystenhoidon asiakkaat	977	700	702
Suun terveydenhuollon palvelut	Suun terveydenhuollon käynnit	2 704	2 700	2 450
	Suun terveydenhuollon asiakkaat	930	1 100	921
Kuntoutuspalvelut	Kuntoutuksen käynnit	3 487	2 200	3 190
	Kuntoutuksen asiakkaat	600	400	437
Vuodeosaston palvelut	Asiakkaiden lkm, omat sairaansijat	28	28	28
	Hoitopäivät	8 843	9 000	9 102
	Osastojen kuormitus %	86,5	89	89
	Hoitojakson pituus, keskiarvo (vrk)	17,6	17	12
	Asiakkaiden lukumäärä (=hoidetut)	528		391
	Hoitojakso/ potilas	2		2
Henkilöstömittarit		TOT 2015	TA 2016	TOT 2016
Avohoidon palvelut	Kokonaistyöaika	15,4		16,4
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	19,4		28,9
Suun terveydenhuollon palvelut	Kokonaistyöaika	2,8		3,5
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	2,9		6,3
Vuodeosaston palvelut	Kokonaistyöaika	25,2		25,3
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	24,5		26,9
<i>Tuusniemen perusterveydenhuolto</i>	Kokonaistyöaika	43,4	42,0	45,2
<i>yhteensä</i>	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	21,3		26,1

Käyttötalous ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä

TUOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
Myyntituotot	77 575 720	1 850	77 577 570	79 237 997	1 660 427	102,1 %
Maksutuotot	39 648 645	760 000	40 408 645	40 282 822	-125 823	99,7 %
Tuet ja avustukset	22 147 473	817 395	22 964 868	22 582 373	-382 495	98,3 %
Vuokratuotot	99 684 509	0	99 684 509	100 922 415	1 237 906	101,2 %
Muut toimintatuotot	8 209 406	25 000	8 234 406	9 820 705	1 586 299	119,3 %
TOIMINTATUOTOT	247 265 753	1 604 245	248 869 998	252 846 313	3 976 315	101,6 %
Palkat ja palkkiot	-222 903 258	-2 928 442	-225 831 700	-221 048 690	4 783 010	97,9 %
Eläkemeno	-55 747 379	-639 723	-56 387 102	-56 090 222	296 880	99,5 %
Muut henkilösivukulut	-14 848 181	-242 676	-15 090 857	-14 964 379	126 478	99,2 %
Henkilöstökulut	-293 498 818	-3 810 841	-297 309 659	-292 103 292	5 206 367	98,2 %
Palvelujen ostot	-371 764 214	-3 469 595	-375 233 809	-372 647 012	2 586 797	99,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 457 330	1 200	-25 456 130	-25 352 453	103 677	99,6 %
Avustukset	-62 261 524	-140 000	-62 401 524	-60 725 286	1 676 238	97,3 %
Vuokrakulut	-87 019 389	-110 000	-87 129 389	-86 840 886	288 503	99,7 %
Muut toimintakulut	-5 280 599	4 997	-5 275 602	-5 220 290	55 312	99,0 %
TOIMINTAKULUT	-845 281 874	-7 524 239	-852 806 113	-842 889 219	9 916 894	98,8 %
TOIMINTAKATE	-598 016 121	-5 919 994	-603 936 115	-590 042 906	13 893 209	97,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-33 981 150	0	-33 981 150	-37 429 996	-3 448 846	110,1 %



Toimintakulujen 842,9 milj. € jakautuminen



2.2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu sisältää kolme eri toteutumisvertailua: ydinkaupungin, ydinkaupungin ja taseyksiköiden sekä ydinkaupungin, liikelaitosten ja muiden taseyksiköiden toteutumisvertailut. Toteutumisvertailut sisältävät sisäiset erät.

Toimintatuotot, toimintakulut ja toimintakate

Tilinpäätökseen kirjattiin ydinkaupungin toimintatuottoja 144,1 milj. euroa. Toimintatuottojen määrä oli 4,9 milj. euroa suurempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 3,3 milj. euroa suurempi kuin muutetussa talousarviossa. Suurin poikkeama toteutumisissa talousarvioon nähden oli myyntituotoissa, mitkä toteutuivat 2,3 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Suurimmat ylitykset talousarvioon nähden olivat pakolaisten toimeentulotukikorvauksissa 1,3 milj. euroa ja kotikuntakorvauksissa 0,7 milj. euroa. Vastaavasti joukkoliikenteen myyntituottoja kertyi 1,1 milj. euroa ja lomituspalvelukorvauksia 0,8 milj. euroa talousarviota vähemmän. Toimintatuotot vähenivät 3,6 milj. euroa (2,4 %) edellisen vuoden tilinpäätöksestä.

Koko kaupungin toimintatuottojen määrä oli 301 milj. euroa ja valmistus omaan käyttöön 18,5 milj. euroa. Toimintatuottojen toteutuma oli 6,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempi ja 8,5 milj. euroa muutettua talousarviota pienempi, koska valmistusta omaan käyttöön ei budjetoida. Koko kaupungin toimintatuottojen määrä oli lähes samansuuruinen kuin edellisenä vuonna. Valmistus omaan käyttöön oli 2,7 milj. euroa suurempi kuin edellisenä vuonna.

Ydinkaupungin vuoden 2016 toimintakulut olivat 766,5 milj. euroa. Ne olivat 1,3 milj. euroa pienemmät kuin alkuperäisessä talousarviossa. Muutetusta talousarviosta ne alittuivat 8,9 milj. euroa ja 1,1 %. Menolajeittain tarkasteltaessa kaikkien muiden toteutumat alittuivat muutetusta talousarviosta, ainoastaan aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä muiden toimintakulujen toteutumat olivat muutettua talousarviota suuremmat. Henkilöstökulut toteutuivat 4,4 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä, palvelujen ostot 3,5 milj. euroa ja avustukset 1,7 milj. euroa. Kiky-sopimuksen 30 %:n lomarahaleikkauksesta johtuva lomapalkkavelan pieneneminen oli ydinkaupungissa 2,5 milj. euroa ja koko kaupungissa 2,9 milj. euroa vuonna 2016. Ydinkaupungin toimintakulujen kasvu edellisen vuoden tilinpäätökseen oli 11,2 milj. euroa ja 1,5 %.

Koko kaupungin toimintakulujen toteutuma oli 893,7 milj. euroa. Se oli 3,1 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 4,4 milj. euroa (0,5 %) muutettua talousarviota pienempi. Suurin poikkeama oli henkilöstökuluissa, toteutuma oli 5,3 milj. euroa pienempi kuin muutetussa talousarviossa.

Ydinkaupungin toimintakate eli toimintamenojen ja – tulojen erotus oli -622,4 milj. euroa. Toimintakate oli 6,2 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 12,1 milj. euroa (1,9 %) muutettua talousarviota parempi. Toimintakate heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna 14,7 milj. euroa ja 2,4 %,

Koko kaupungin toimintakate on -574,1 milj. euroa. Toimintakatteen toteutuma oli 8,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 14,4 milj. euroa (2,5 %) muutettua talousarviota parempi. Toimintakate heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna 11,4 milj. euroa (2 %).

Kaupunginvaltuusto myönsi tilivuoden alkuperäisen talousarvion määrärahoihin korotuksia, joista suurimmat kohdistuivat kasvun ja oppimisen sekä perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueille. Toimintatuottojen määrärahamuutokset olivat yhteensä 1,6 milj. euroa ja toimintakulujen 7,5 milj. euroa. Määrärahamuutokset heikensivät toimintakatetta 5,9 milj. euroa.

Verotulot

Tilinpäätösvuoden alkuperäisen talousarvion verotulojen kokonaismäärä oli 424,7 milj. euroa. Talousarviomuutoksissa yhteisöveron tuottoarvioita korotettiin 1 milj. eurolla, joten veroarvio oli yhteensä 425,7 milj. euroa.

Verotulojen toteutuma vuonna 2016 oli 429,1 milj. euroa. Kertymä oli 3,4 milj. euroa ja 0,8 % talousarviota suurempi. Alkuperäiseen talousarvioon nähden verotuloja kertyi 4,4 milj. euroa enemmän. Toteutuma oli 0,2 milj. euroa (0,1 %) vähemmän kuin vuoden 2015 Kuopion tilinpäätöksessä. Tuloveroprosentti ja kiinteistöveroprosentit olivat vuoden 2015 tasolla.

Kunnallisverotulojen kertymä oli 372,4 milj. euroa, kasvua 3 milj. euroa (0,8 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kunnallisverotuotto oli 1,7 milj. euroa talousarviota enemmän. Yhteisöverotulojen kertymä oli 20,5 milj. euroa, mikä on 1,3 milj. euroa (6 %) edellisvuotta vähemmän. Yhteisöverotuoton vaimeaa kehitystä selittää mm. kuntien korotetun yhteisöveron jako-osuuden poistuminen. Yhteisöverokertymä ylittyi 1,9 milj. euroa muutetusta talousarviosta ja 2,9 milj. euroa alkuperäisestä talousarviosta. Kiinteistöverotulojen toteutuma on 36,3 milj. euroa, mikä on 1,9 milj. euroa (5 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2015 kiinteistöverokertymään sisältyi 1,4 milj. euroa korvausta aikaisemmilta vuosilta saamatta jääneitä kiinteistöveroja. Korvausten maksaminen perustui korkeimman oikeuden päätökseen.

Verotulot (milj. euroa)	TP 2012*	TP 2013**	TP 2014***	TP 2015	TP 2016	Muutos €	Muutos %
Kunnallisvero yhteensä	310,4	335,3	362,3	369,4	372,4	3,0	0,8
Yhteisöveron tuotto	15,6	17,1	19,8	21,8	20,5	-1,3	-6,0
Kiinteistöveron tuotto	23,7	32,1	34,4	38,2	36,3	-1,9	-5,0
Verotulot yhteensä	349,7	384,5	416,5	429,4	429,1	-0,2	-0,1

* sisältää myös Nilsin verotulot

** kiinteistöveroprosentin korotus, vaikutus noin 6 milj. €

*** tuloveroprosentin korotus, vaikutus noin 16,5 milj. € ja sisältää Maaningan verotulot

Valtionosuudet

Vuoden 2016 tilinpäätöksessä on peruspalvelujen valtionosuutta sekä opetus- ja kulttuuritoimen muuta valtionosuutta yhteensä 182,7 milj. euroa. Tämä on peräti 18,5 milj. euroa (11,3 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2016 valtionosuuksissa on kompensoitu veroperustemuutoksista johtuvia kuntien verotulomenetyksiä ja lisäksi kunnat saivat valtionosuuksia lisää kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon tarkistuksen seurauksena. Kuntaliitoksen yhdistymisavustus ja valtionosuuksien menetyksen korvaus kirjataan toimintatuottoihin, eikä valtionosuuksiin.

Vuoden 2016 valtionosuudet ovat 8,2 milj. euroa ja suuremmat kuin alkuperäisessä talousarviossa. Valtionosuuksien kokonaismäärä oli 0,5 milj. euroa muutettua talousarviota suurempi. Valtionosuudet ylittivät muutetusta talousarviosta, koska opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuspäätöstä tarkistettiin mm. oppilas- ja opiskelijamäärien perusteella.

Valtionosuudet (milj. euroa)	TP 2013	TP 2014**	TP 2015	TP 2016	Muutos €	Muutos %
Peruspalvelujen vo (ilman verotulotasausta)	162,7	169,3	149,4	165,3	16,0	10,7
Kuntien välinen verotulojen taseaus	0,5	0,9	22,4	23,7	1,3	5,7
Muut opetus- ja kulttuuritoimen vo:t	-10,1	-11,6	-7,6	-6,3	1,3	-16,9
Maksettu valtionosuus	153,1	158,6	164,2	182,7	18,5	11,3

* sisältää Nilsin valtionosuudet

** sisältää Maaningan valtionosuudet

Rahoituserät

Ydinkaupungin korkotuotot olivat yhteensä 8,2 milj. euroa, 0,1 milj. euroa pienemmät kuin talousarviossa. Korkotuottojen suurimmat erät olivat Kuopion Energia Oy:n maksama korkotuotto 7,4 milj. euroa ja Kuopion Vesi Liikelaitoksen maksama korkotuotto 0,5 milj. euroa. Korkotuotot olivat 0,3 milj. euroa pienemmät kuin vuotta aiemmassa tilinpäätöksessä, Koko kaupungin korkotuotot olivat 8,2 milj. euroa, ne toteutuivat 0,1 milj. euroa alhaisempina kuin talousarviossa.

Muiden rahoitustuottojen suurimman erän muodostivat liikelaitoksilta ja taseyksiköiltä saadut korvaukset peruspääomasijoituksista. Ne toteutuivat valtuuston talousarviossa asettamien tavoitteiden mukaisesti 18,1 milj. euron suuruisina. Euromääräisesti suurimmat peruspääoman korvaukset peritään tilakeskukselta (14,2 milj. euroa), ja Kuopion Vedeltä (3,6 milj. euroa).

Em. lisäksi muita rahoitustuottoja kertyi 3,8 milj. euroa, 1,5 milj. euroa talousarviota enemmän. Suurimmat tulolähteet olivat viivästyskorkotuotot, osinkotuotot ja peruspääoman korot kuntayhtymiltä. Muut rahoitus-tuotot olivat samalla tasolla kuin edellisenä vuonna.

Ydinkaupungin korkokulut olivat 5 milj. euroa, mikä on 1,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 0,5 milj. euroa muutettua talousarviota vähemmän. Korkomenot olivat 0,9 milj. euroa pienemmät kuin edellisenä vuonna. Koko kaupungin korkomenot olivat 5,6 milj. euroa, 1,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 0,6 milj. euroa muutettua talousarviota pienemmät. Edelliseen vuoteen verrattuna koko kaupungin korkomenot vähenivät 0,9 milj. euroa.

Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät

Ydinkaupungin tilikauden 2016 vuosikatteenä muodostui 14,5 milj. euroa. Vuosikate oli 21,9 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 18,1 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Vuosikate oli 4,2 milj. euroa suurempi kuin edellisenä vuonna. Koko kaupungin vuosikate oli 44,2 milj. euroa, mikä oli 24,3 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 20,5 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Koko kaupungin vuosikate oli puolestaan 7,5 milj. euroa edellisvuotta parempi.

Ydinkaupungin suunnitelman mukaiset poistot olivat 18,1 milj. euroa, 0,6 milj. euroa talousarviota suuremmat. Poistot olivat 0,9 milj. euroa pienemmät kuin edellisenä vuonna. Koko kaupungin suunnitelman mukaiset poistot olivat 46,7 milj. euroa, 3,1 milj. euroa talousarviota suuremmat. Suurimmat poikkeamat talousarvioon nähden olivat kaupunkiympäristön palvelualueella, jossa poistot alittuivat talousarvosta 0,6 milj. euroa ja tilakeskuksella, jossa poistot puolestaan ylittivät talousarviosta 2,9 milj. euroa. Tilakeskuksen suunnitelman mukaiset poistot ylittivät 0,2 milj. euroa ja lisäksi tehtiin kertaluonteisia poistoja 2,7 milj. euroa (mm. Valkeisen sairaala ja Kalevalan koulu). Koko kaupungin poistot olivat 1,4 milj. euroa edellisvuotta suuremmat.

Arvonalentumiset olivat 4,6 milj. euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat 5,2 milj. euroa. Arvonalentumisia kirjattiin Matkailukeskus Rauhalahdi Oy:stä 0,8 milj. euroa, Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy:stä 3,2 milj. euroa, Kiinteistö Oy Karttulan Pankkitalosta 0,1 milj. euroa ja Saimaa Capital Oy:stä 0,4 milj. euroa.

Satunnaiset tuotot olivat yhteensä 5,2 milj. euroa, kun talousarviossa niiden määrä oli 0,8 milj. euroa. Satunnaiset tuotot kertyivät pääosin Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymän omaisuuden myynnistä. Edellisenä vuonna satunnaisten tuottojen kertymä oli 0,3 milj. euroa. Satunnaisten kulujen toteutuma oli 4,4 milj. euroa, kun talousarviossa ei ollut määrärahavarausta lainkaan. Satunnaiset kulut kertyivät Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymän purkamisesta. Edellisenä vuonna satunnaisia kuluja ei ollut lainkaan.

Tilikauden tulos ja yli-/alijäämä

Ydinkaupungin tilikauden tulos on -7,4 milj. euroa ja koko kaupungin -6,3 milj. euroa. Ydinkaupungin tilikauden tulos on 14,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 12,9 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Koko kaupungin tilikauden tulos on puolestaan 14,3 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempi ja 12,7 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Edellisenä vuonna ydinkaupungin tilikauden tulos oli -13,4 milj. euroa ja koko kaupungin -13,5 milj. euroa.

Ydinkaupungin tilikauden alijäämäksi muodostuu 7,4 milj. euroa. Alijäämä pieneni edellisestä vuodesta, silloin ydinkaupungin tilikausi oli alijäämäinen 13,4 milj. euroa. Koko kaupungin tilikauden alijäämä oli 5,8 milj. euroa, myös se oli edellisvuotta pienempi, kun vuonna 2015 tilikausi oli alijäämäinen 13 milj. euroa.

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016
YDINKAUPUNKI ILMAN LIIKELAITOKSIA JA MUITA TASEYKSIKÖITÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	49 451	2	49 453	51 720	-2 268
Maksutuotot	38 930	760	39 690	39 413	277
Tuet ja avustukset	21 926	817	22 743	22 307	436
Vuokratuotot	21 313	0	21 313	21 649	-336
Muut toimintatuotot	7 554	25	7 579	8 961	-1 382
	139 174	1 604	140 778	144 050	-3 272
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-204 962	-2 928	-207 891	-203 761	-4 129
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-51 223	-640	-51 863	-51 734	-129
Muut henkilösivukulut	-13 588	-243	-13 831	-13 687	-144
Palvelujen ostot	-345 619	-3 470	-349 089	-345 592	-3 497
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 121	1	-14 120	-14 745	625
Avustukset	-62 227	-140	-62 367	-60 667	-1 699
Vuokratulot	-74 060	-110	-74 170	-73 888	-282
Muut toimintakulut	-1 993	5	-1 988	-2 386	398
	-767 794	-7 524	-775 318	-766 462	-8 856
Toimintakate	-628 620	-5 920	-634 540	-622 411	-12 129
Verotulot	424 700	1 000	425 700	429 135	-3 435
Valtionosuudet	174 500	7 700	182 200	182 730	-530
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot muilta	7 710	0	7 710	7 604	107
Korkotuotot liikelaitoksilta	540	0	540	547	-7
Muut rahoitustuotot	2 300	0	2 300	3 839	-1 539
Peruspääoman tuotto liikel:ltä ja taseyks.	18 071	0	18 071	18 071	0
Korkokulut	-6 508	1 000	-5 508	-4 982	-525
Liikel:lle ja taseyks:lle maks. korkokulut	-90	0	-90	-24	-66
Muut rahoituskulut	-30	0	-30	-15	-15
	21 994	1 000	22 994	25 040	-2 046
Vuosikate	-7 426	3 780	-3 646	14 493	-18 139
Suunnitelman mukaiset poistot	-17 500	0	-17 500	-18 109	609
Arvon alentumiset	0	0	0	-4 588	4 588
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	3 000	-2 200	800	5 181	-4 381
Satunnaiset kulut	0	0	0	-4 401	4 401
Tilikauden tulos	-21 926	1 580	-20 346	-7 425	-12 921
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	21	-21
Varausten lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0		0
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0		0
Tilikauden yli- tai alijäämä	-21 926	1 580	-20 346	-7 404	-12 942

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016
YDINKAUPUNKI JA TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	77 576	2	77 578	79 238	-1 660
Maksutuotot	39 649	760	40 409	40 283	126
Tuet ja avustukset	22 147	817	22 965	22 582	382
Vuokratuotot	99 685	0	99 685	100 922	-1 238
Muut toimintatuotot	8 209	25	8 234	9 821	-1 586
	247 266	1 604	248 870	252 846	-3 976
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-222 903	-2 928	-225 832	-221 049	-4 783
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-55 747	-640	-56 387	-56 090	-297
Muut henkilösivukulut	-14 848	-243	-15 091	-14 964	-126
Palvelujen ostot	-371 764	-3 470	-375 234	-372 647	-2 587
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 457	1	-25 456	-25 352	-104
Avustukset	-62 262	-140	-62 402	-60 725	-1 676
Vuokratulot	-87 019	-110	-87 129	-86 841	-289
Muut toimintakulut	-5 281	5	-5 276	-5 220	-55
	-845 282	-7 524	-852 806	-842 889	-9 917
Toimintakate	-598 016	-5 920	-603 936	-590 043	-13 893
Verotulot	424 700	1 000	425 700	429 135	-3 435
Valtionosuudet	174 500	7 700	182 200	182 730	-530
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	8 250	0	8 250	8 169	81
Muut rahoitustuotot	2 300	0	2 300	3 840	-1 540
<i>Peruspääoman tuotto liikelaitoksilta</i>	3 921	0	3 921	3 921	0
<i>Peruspääoman tuotto taseyksiköiltä</i>	14 150	0	14 150	14 150	0
Korkokulut	-6 606	1 000	-5 606	-5 014	-592
Muut rahoituskulut	-14 180	0	-14 180	-14 166	-14
	7 836	1 000	8 836	10 901	-2 065
Vuosikate	9 019	3 780	12 799	32 722	-19 923
Suunnitelman mukaiset poistot	-33 981	0	-33 981	-37 430	3 449
Arvon alentumiset	0	0	0	-4 588	4 588
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	3 000	-2 200	800	5 181	-4 381
Satunnaiset kulut	0	0	0	-4 401	4 401
Tilikauden tulos	-21 962	1 580	-20 382	-8 517	-11 865
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	130	0	130	407	-276
Varausten lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Tilikauden yli- tai alijäämä	-21 831	1 580	-20 251	-8 110	-12 141

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016

YDINKAUPUNKI, LIIKELAITOKSET JA MUUT TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	134 001	2	134 003	122 199	11 804
Maksutuotot	40 075	760	40 835	40 917	-82
Tuet ja avustukset	22 236	817	23 054	22 666	388
Vuokratuotot	103 365	0	103 365	105 165	-1 800
Muut toimintatuotot	8 261	25	8 286	10 081	-1 794
	307 938	1 604	309 542	301 027	8 515
Valmistus omaan käyttöön				18 531	-18 531
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-236 997	-2 928	-239 926	-234 968	-4 957
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-58 545	-640	-59 185	-58 948	-237
Muut henkilösivukulut	-15 745	-243	-15 988	-15 874	-114
Palvelujen ostot	-387 006	-3 470	-390 476	-391 497	1 021
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-34 806	1	-34 805	-36 301	1 496
Avustukset	-62 262	-140	-62 402	-60 725	-1 676
Vuokratulut	-89 682	-110	-89 792	-89 777	-14
Muut toimintakulut	-5 517	5	-5 512	-5 575	63
	-890 561	-7 524	-898 085	-893 666	-4 419
Toimintakate	-582 623	-5 920	-588 543	-574 107	-14 435
Verotulot	424 700	1 000	425 700	429 135	-3 435
Valtionosuudet	174 500	7 700	182 200	182 730	-530
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	8 250	0	8 250	8 177	74
Muut rahoitustuotot	2 300	0	2 300	3 840	-1 540
<i>Peruspääoman tuotto liikel:lta ja taseyks.</i>	18 071	0	18 071	18 071	0
Korkokulut	-7 156	1 000	-6 156	-5 554	-602
Muut rahoituskulut	-18 101	0	-18 101	-18 087	-14
	3 364	1 000	4 364	6 447	-2 083
Vuosikate	19 942	3 780	23 722	44 204	-20 483
Suunnitelman mukaiset poistot	-43 523	0	-43 523	-46 671	3 148
Arvon alentumiset	0		0	-4 588	4 588
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	3 000	-2 200	800	5 181	-4 381
Satunnaiset kulut	0	0	0	-4 401	4 401
Tilikauden tulos	-20 582	1 580	-19 002	-6 276	-12 726
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	155	0	155	429	-273
Varausten lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Tilikauden yli- tai alijäämä	-20 426	1 580	-18 846	-5 847	-12 999

TULOSLASKELMA YRITYKSITTÄIN V. 2016

Sisältää sisäiset erät

	Ydinkau- punki	Taseyksiköt			Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä	Liikelaitokset			
		P-S pelas- tuslaitos	Tilakeskus	Isäntäkunta- palvelut		Kuopion Vesi	Kallaveden Työterveys	Kuntatek. liikelaitos	Yhteensä
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
TOIMINTATULOT	144 050	24 792	80 686	3 318	252 846	23 825	4 775	38 113	319 559
Myyntitulot	51 720	23 989	680	2 849	79 238	23 729	4 712	33 051	140 730
Maksutulot	39 413	402		468	40 283		13	621	40 917
Tuet ja avustukset	22 307	268	7		22 582	22	7	55	22 666
Muut toimintatulot	30 611	133	79 998	1	110 743	74	43	4 386	115 245
TOIMINTAMENOT	-766 462	-23 943	-49 166	-3 318	-842 889	-10 114	-4 561	-36 102	-893 666
Henkilöstömenot	-269 183	-17 332	-3 544	-2 045	-292 103	-4 867	-2 802	-10 017	-309 790
Palvelujen ostot	-345 592	-2 289	-23 807	-959	-372 647	-2 317	-1 299	-15 234	-391 497
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 745	-1 106	-9 203	-299	-25 352	-2 567	-93	-8 288	-36 301
Avustukset	-60 667	-58			-60 725				-60 725
Muut toimintamenot	-76 275	-3 159	-12 613	-15	-92 061	-363	-367	-2 562	-95 352
TOIMINTAKATE	-622 411	849	31 519	0	-590 043	13 710	214	2 011	-574 107
Verotulot	429 135				429 135				429 135
Valtionosuudet	182 730				182 730				182 730
Rahoitustulot yhteensä	11 989		20	0	12 009	7	1		12 017
Korkotulot	8 151		18		8 169	7	1		8 177
Muut rahoitustulot	3 839		1		3 840				3 840
Rahoitusmenot yhteensä	-5 021	-8	-1	0	-5 030	-539		-1	-5 570
Korkomenot	-5 006	-8			-5 014	-539		-1	-5 554
Muut rahoitusmenot	-15		-1		-16				-16
Liikelaitosten peruspääoman tuotto	18 071		-14 150		3 921	-3 616	-50	-255	0
VUOSIKATE	14 493	841	17 388	0	32 722	9 562	165	1 755	44 204
Poistot ja arvonalentumiset	-22 698	-773	-18 548		-42 018	-8 318	-45	-878	-51 260
Satunnaiset erät									
Satunnaiset tulot	5 181				5 181				5 181
Satunnaiset menot	-4 401				-4 401				-4 401
TILIKAUDEN TULOS	-7 425	68	-1 159	0	-8 517	1 244	120	877	-6 276
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	21	130	255		407	22			429
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-7 404	198	-904	0	-8 110	1 267	120	877	-5 847

2.2.3 Investointien toteutuminen

Investointiosan **rakenne** määriteltiin talousarviossa seuraavaksi:

- atk-ohjelmat, projektit ja laitteet
- maa- ja vesialueet
- talonrakennus
- yhdyskuntarakentaminen
 - o urheilu- ja virkistysalueet
 - o lähiliikuntapaikat
 - o yleiset alueet ja puistot
 - o kunnallistekniikka
- koneet ja kalusto
- muut aineelliset hyödykkeet
- osakkeet ja osuudet

Sitovuus

Investointiosan menot ja tulot olivat valtuustoon nähden sitovia hankkeiden osalta. Hankkeet voivat olla yksilöityjä tai suurempia kokonaisuuksia. Vastuu hankkeiden määrärahojen riittävyydestä oli kunkin yksikön vastuullisella toimielimellä.

Vastuullisilla toimielimillä oli oikeus tehdä hankkeidensa välisiä määrärahasiirtoja. Määrärahaa ei kuitenkaan voinut siirtää sellaiselle hankkeelle tai kohteelle, johon talousarviovuodelle ei ollut varattu määrärahaa. Hankkeen määrärahat olivat palvelualueita sitovia. Kaikki talousarvion yli 0,1 milj. euron investointihankkeet, joiden kustannusarviot tai lopullisiksi kokonaiskustannuksiksi tarkoitetut rahoitusvaraukset nousivat enemmän kuin 20 % tai 0,2 milj. euroa, tuli talousarvion mukaan tuoda välittömästi kaupunginhallituksen käsiteltäväksi.

Toimintaperiaatteet

Investointihankkeiden rahoittamispäätös oli tehtävä varaamalla määräraha talousarviossa tai talousarviomuutoksena ennen toteuttamis- ja rakentamispäätöstä. Ne hankkeet, joihin ei talousarviossa sisällynyt valtionosuuksia tai muuta ulkopuolista rahoitusta, voitiin toteuttaa ilman valtionosuutta.

Talonrakennushankkeiden osalla noudatettiin periaatetta, jonka mukaan kaupunginhallitus vastasi talonrakennushankkeiden rakentamisesta ja rahoituksen varaamisesta talousarvioon. Palvelualueen näkemys hankkeen sisällöstä välittyi hankesuunnittelun kautta.

Talousarviossa annettiin valtuutus jatkaa tilinpäätöksessä 2015 todettuja keskeneräisiä investointihankkeita vuoden 2015 talousarviomäärärahan puitteissa, vaikka hankkeeseen ei vuoden 2016 talousarviossa olisi ollutkaan määrärahaa. Tarvittavat talousarviomuutokset tuotiin valtuuston käsiteltäväksi vuoden 2016 aikana.

Ydinkaupungin talousarvion investointiosan toteutuminen 1.1. -31.12.2016

	TA 2016	TA muutos	TA muutosten jälkeen	Toteuma 2016	Erotus
Atk-ohjelmat ja laitteet					
Menot	-500 000	-26 950	-526 950	-477 974,14	48 975,86
Maa- ja vesialueet					
Tulot	6 500 000	-2 000 000	4 500 000	4 475 045,00	-24 955,00
Menot	-3 000 000	0	-3 000 000	-1 807 159,17	1 192 840,83
YHDYSKUNTARAKENTAMINEN					
Liikunta- ja virkistysalueet					
Menot	-3 015 000	0	-3 015 000	-3 692 214,82	-677 214,82
Lähiliikuntapaikat					
Tulot	100 000	0	100 000	45 000,00	-55 000,00
Menot	-275 000	0	-275 000	-384 278,19	-109 278,19
Yleiset alueet ja puistot					
Menot	-655 000	0	-655 000	-1 027 073,57	-372 073,57
Kunnallistekniikka					
Tulot	0	0	0	650 000,00	650 000,00
Menot	-13 310 000	0	-13 310 000	-13 649 113,86	-339 113,86
YHDYSKUNTARAKENTAMINEN YHTEENSÄ					
Tulot	100 000	0	100 000	695 000,00	595 000,00
Menot	-17 255 000	0	-17 255 000	-18 752 680,44	-1 497 680,44
KONEET JA KALUSTO					
Kaupunkirakennelautakunta					
Menot	-45 000	0	-45 000	-48 957,00	-3 957,00
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta					
Menot	-436 000	-133 050	-569 050	-530 725,73	38 324,27
Kasvun ja oppimisen lautakunta					
Menot	-750 000	0	-750 000	-695 087,32	54 912,68
Perusturva- ja terveyslautakunta					
Menot	-853 000	-112 000	-965 000	-551 717,93	413 282,07
KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ					
Menot	-2 084 000	-245 050	-2 329 050	-1 826 487,98	502 562,02
MUUT AINEELLISET HYÖDYKKEET					
Tulot	0	0	0	20 000,00	20 000,00
Menot	-80 000	0	-80 000	-100 826,71	-20 826,71
Kaupunginhallitus					
Tulot	0	0	0	4 401 468,03	4 401 468,03
Menot	0	0	0	-4 401 468,03	-4 401 468,03
OSAKKEET JA OSUDET					
Tulot	1 755 000	4 614 000	6 369 000	6 370 427,94	1 427,94
Menot	-1 000 000	-4 723 000	-5 723 000	-6 126 754,63	-403 754,63
YDINKAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ					
Tulot	8 355 000	2 614 000	10 969 000	15 961 941	4 992 941
Menot	-23 919 000	-4 995 000	-28 914 000	-33 493 351	-4 579 351

Ydinkaupungin, liikelaitosten ja taseyksiköiden investointiosan toteutumisvertailu

YDINKAUPUNKI

Atk-ohjelmat, projektit ja laitteet

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-500 000	-26 950	-526 950	-477 974	48 976	90,7
Netto	-500 000	-26 950	-526 950	-477 974	48 976	95,6

Kaupungin palvelujen toimintavarmuuden ja sovittujen toimintamuutosten varmistamiseksi suoritetaan ICT-investointeja, jotka jakaantuvat palvelualueittain seuraavasti:

- Konsernipalvelut mm. D360-lisenssilaaajennukset, tietoliikenneyhteyksien kehittäminen
- Hyvinvoinnin ja kasvun ja oppimisen palvelualueet mm. sähköinen yo-kirjoitus, koeluokan rakentaminen
- Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet mm. Alue-Pegasoksen lakisääteinen versiopäivitys ja siihen liittyvien teknisten ominaisuuksien käyttöönotto

Toteuma ja poikkeamat:

Valokuituverkkoa rakennettiin mm. keskustan ja Karttulan alueilla. Dokumentin- ja asianhallintajärjestelmän D360 lisenssilaaajennus tapahtuneiden kuntaliitosten mukanaan tuoman asukasluvun kasvun takia. Valmiussuunnittelun edellyttämä UPS-laitteisto uusittiin. Hankittiin lisenssilaaajennus QPR-välineeseen (prosessi- ja kokonaisarkkitehtuurikuvausväline). Hankittiin konsernitilinpäätösohjelmiston uuden version lisenssi. Järjestelmän käyttöönotto tapahtui loppuvuonna. Hankittiin lisenssit työvuorosuunnittelujärjestelmän (Titania) sähköistä asiointia varten. Hankittiin lisenssit KYP:n sähköisten aineistojen myyntipalvelulle ja osoiterekisterille. Sähköisten ylioppilaskirjoitusten tarpeisiin hankittu palvelimia. AluePegasokseen hankittiin lisenssilaaajennuksia lakisääteisten palvelujen toteutusta varten.

Maa- ja vesialueet

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	6 500 000	-2 000 000	4 500 000	4 475 045	-24 955	99,4
Menot	-3 000 000	0	-3 000 000	-1 807 159	1 192 841	60,2
Netto	3 500 000	-2 000 000	1 500 000	2 667 886	1 167 886	177,9

- Maanhankintatoiminnalla luodaan edellytykset kaupungin suunnitelmalliselle rakentamiselle ja tonttien luovutukselle. Hankinnat suunnataan yleiskaavan osoittamille kasvualueille ja asemakaavan muutosalueille sekä suojelu- ja virkistysalueille.
- Kaupungin maanomistuksella varmistetaan se, että elinympäristöstä voidaan muodostaa viihtyisä, terveellinen ja turvallinen ja että elinympäristö voidaan suunnitella ja rakentaa kulttuuriarvoja kunnioittaen kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti.
- Tuloihin on budjetoitu asunto- ja yritystonttien myynnistä saatavat tulot.
- Menoihin varattu määräraha on maanhankintaan.

Toteuma ja poikkeamat:

Maanhankintaneuvotteluja on käyty ja maata hankittu mm. Vanuvuoressa, Hiltulanlahdessa, Ranta-Toivalassa ja Tahkolla. Investointitulojen toteuma sisälsi suurta epävarmuutta mm. Metso-kohteiden valtiolle myynnin epävarmuuden vuoksi. Metso-kohteiden myynti ei toteutunut ja sitä saatiin osittain kompensoitua mm. vuokratonttien ja turvesoiden ympärille jääneiden metsäalueiden myynnillä.

YHDYSKUNTARAKENTAMINEN

Liikunta- ja virkistysalueet

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-3 015 000	0	-3 015 000	-3 692 215	-677 215	122,5
Netto	-3 015 000	0	-3 015 000	-3 692 215	-677 215	122,5

Pienvenesatamat 530.000 €.

- Kumpusaaren pienvenesataman rakentamisen jatkaminen
- Pirttilahden satama-alueen viimeistelytyöt
- Lehtoniemen venepaikat
- Pienvenelaitureiden kunnostus ja puistovenepaikat

Leikkipaikat 390.000 €.

- Leikkipaikkojen turvallisuus- ja peruskunnostus

Liikunta- ja ulkoilualueet 2.095.000 €.

- Nilsia-Tahko matkailuympäristön kehittämisinvestoinnit
- Heinjoen ampuma- ja moottoriratakeskuksen jatkorakentaminen
- Puijon ja Antikkalan liikuntapaikkojen kehittäminen
- Keskuskentän jalkapallokentän nurmen vaihto
- Uimarantojen ym. liikuntapaikkojen turvallisuuskunnostukset
- Reitistöt ja luontopolut, laavut ja nuotiopaikat

Toteuma ja poikkeamat:

Kumpusaaren pienvenesataman täyttö- ja viimeistelytyötä jatkettiin sekä hankittiin alueelle kaksi uutta laituria. Pirttilahden satama-alueen työt aloitettiin loppusyksystä, Lehtoniemen venepaikkojen toteutustyöt on tehty. Maljalahteen on hankittu yksi uusi laituri alueelle valmistuneen kerrostalon rantaan ja alueen täyttötyöt uusien laiturialueiden osalta ovat valmiit. Pienvenepaikkoihin ja leikkipaikkoihin liittyvät työt on tehty suunnitellusti. Nilsia-Tahko matkailuympäristön kehittämisinvestoinnit on tehty. Heinjoella on jatkettu alueen täyttötöitä ja alueen toimijat ovat rakentaneet liikuntapaikkoja kaupungin avustaessa tarvikehankintoja. Puijolla on jatkettu alueen käyttöön ja turvallisuuteen liittyviä korjaustöitä sekä laadittu alueen yleissuunnitelmaan pohjautuvia reitistösuunnitelmia. Keskuskentän tekonurmi on vaihdettu ja Litmasen kentän perusparannustyöt ovat tehty. Turvallisuuden parantamiseen liittyvät työt on tehty.

Poikkeamat: Menojen ylitykset johtuivat Kumpusaaren ja Maljalahden venesatama-alueiden ennakoitua suuremmista täyttömääristä. Puijon ja Antikkalan osalta jouduttiin tekemään ennakoitua enemmän korjaustöitä turvallisuusselvitysten johdosta sekä toteutussuunnitelmia vuotta 2017 varten Puijon urheilulaakson yleissuunnitelman pohjalta.

Lähiliikuntapaikat

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	100 000	0	100 000	45 000	-55 000	45,0
Menot	-275 000	0	-275 000	-384 278	-109 278	139,7
Netto	-175 000	0	-175 000	-339 278	-164 278	193,9

- Särkiniemen lähiliikuntapaikka
- Lähiliikuntapaikkojen viimeistelytyöt

Toteuma ja poikkeamat:

Suunnitellut liikuntapaikkojen rakentamistyöt ovat valmiina.

Poikkeamat: Särkiniemen lähiliikuntapaikan peruskorjaus valmistui suunnitelman mukaisena, mutta kohteen kustannusarvio ylittyi. Kohteen valtionavustus saatiin pääosin jo vuonna 2015.

Yleiset alueet ja puistot

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-655 000	0	-655 000	-1 027 074	-372 074	156,8
Netto	-655 000	0	-655 000	-1 027 074	-372 074	156,8

Puistot ja käytävät 360.000 €.

- Saaristokaupungin uusien asuinalueiden puistot ja käytävät

Muut kohteet 295.000 €.

- Puistojen ja yleisten alueiden yleiset korjaus- ja muutostyöt
- Viheraluekohteiden suunnittelu ja kehittämishankkeet

Toteuma ja poikkeamat:

Puistoalueisiin ja käytäviin liittyvien kohteiden rakentaminen eteni aikataulussa.

Poikkeamat: Vuonna 2015 aloitetun Koivupuiston osalta rakentamistyöt tehtiin valmiiksi vuonna 2016 ja Maljalahden p-alue jouduttiin toteuttamaan arvioitua nopeammassa aikataulussa liikenneturvallisuuden ja alueen ympäristön parantamiseksi. Em. kohteille ei ollut määrärahavarausta.

Kunnallistekniikka

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	650 000	650 000	
Menot	-13 310 000	0	-13 310 000	-13 649 114	-339 114	102,5
Netto	-13 310 000	0	-13 310 000	-12 999 114	310 886	97,7

Uudisrakentaminen 7.870.000 €.

- Hiltulanlahden asuntoalueen rakentaminen
- Keilarinteen ja Matkusniemen asuntoalueiden rakentaminen
- Maljalahden asuntoalueen rakentamisen II-vaihe
- Saaristokaupungin asuntoalueiden viimeistelytyöt
- Kinnulanlahti - Siilinjärvi kevyenliikenteenväylä
- Kurkimäen täydennysrakentamisalue

Elinkeinotoiminta 1.900.000 €.

- Kumpusaarentien aloitus
- Pieni Neulamäki-alue
- Kohdentamaton varaus elinkeinoalueisiin

Saneeraus 2.720.000 €.

- Kumpusaarentien vaikutusalueeseen kuuluvien väylien saneeraus
- Satamakatu
- Nilsin katualueen perussaneeraus

- Joukkoliikenteen järjestelyt sekä liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantaminen
- Pienkohteiden saneeraus

Savilahti 300.000 €.

- Savilahden alueen suunnittelu

Muut kohteet 520.000 €.

- Määrärahan käyttökohteet mm.: asiantuntijapalvelut, maaperätutkimukset, kt-suunnittelu, katuviher-alueiden suunnittelu

Toteuma ja poikkeamat:

Uudisrakentaminen: Asuntotuotantoon liittyvien alueiden rakentaminen eteni suunnitellusti: Hiltulanlahdessa ja Keilanrinteen Vanhankallionkadun tontit luovutettiin rakentajille kesäkuussa, Matkusniemen tontit luovutettiin rakentajille toukokuussa ja Maljalahden alueen vesistötäytöt ovat valmiit. Keilanrinteellä ja Hiltulanlahdessa töitä jatkettiin suunnitellusti syksyllä. Hiltulanlahdessa moottoritien länsipuolelle valmistuivat alueen kunnallistekniikan toteutussuunnitelmat isolle osalle uutta asuinalueita. Kinnulanlahden kevyen liikenteen väylän työt Maaningalla ovat valmiina ja samassa yhteydessä saatiin rakennettua kevyen liikenteen väylä koulua varten Käärmelahdentien varteen. Kurkimäen Tamma-ahontie on valmiina päällystystä lukuun ottamatta ja Lampirinteentie sekä Palomäentie ovat tekeillä. Muiden alueiden viimeistelytöitä tehtiin suunnitellusti.

Elinkeinotoiminta: Kumpusaarentien rakentaminen käynnistyi kesäkuussa, hankkeelle haettiin ja saatiin EU-rahoitusta. Pieni Neulamäen alueella tehtiin tonteille louhinta- ja esivalmistelutöitä sekä katualueille suunnitellut viimeistelytöet vihertöitä lukuun ottamatta. Maljalahdessa valmistettiin 3-vaihetta ns. "Kauppakadun jatkeen" yhteydessä. Alueelle laaditaan yleissuunnitelmaa, jossa suunnitellaan Kauppakadun jatkeeksi tulevaa laiturin-, veneily- ja yritysalueita. Puijon urheilulaakson alueelle ja Lippumäkeen selvitettiin yhteistyössä yrittäjien ja hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen kanssa urheiluhallien rakentamismahdollisuuksia sekä kaupungin osuutta tonttien esirakentamisissa.

Saneeraus: Kumpusaarentiehen liittyvät Leväsentien ja Särkilahdentien saneeraustyöt ovat käynnissä ja Nilsin Simolantien peruskorjaus on valmistunut. Joukkoliikenteeseen liittyvät pysäkkimuutokset on tehty ja muut turvallisuuskohteisiin liittyvät työt sekä pienkohteiden saneeraustyöt ovat valmistuneet. Satamakadun saneeraus valmistui syksyllä ja Tulliportinkadun saneeraus Haapaniemenkadun ja Puistokadun välillä valmistui loppusyksystä. Siinä yhteydessä uusittiin Tulliportinkadun päällystys ja uudistettiin kadun pohjoispuolella joukkoliikenteen sekä kevyen liikenteen järjestelyt. Kelloniemessä aloitettiin Suurahontien kevyen liikenteen väylän korjaustyöt alueen sähköverkon uusimisen yhteydessä, kohdetta jatketaan keväällä 2017.

Savilahti: Osallistuttiin Savilahden alueen suunnitteluun. Neulamäen kallioluolien luona oleva lujittamisurakka alueen turvallisuuden parantamiseksi tehtiin.

Muut kohteet: Maaperätutkimuksia tehtiin runsaasti mm. Hiltulanlahdessa ja Matkustajasatamassa. Heinjoen alueen laajentamiseen varauduttiin maanhankinnoilla ja käynnistämällä uusien alueiden kaavoitusta sekä lupaprosesseja. Katukohteisiin ostettiin runsaasti suunnitelmia konsulttityönä ja katuviheralueiden suunnittelua tehtiin pääosin omana työnä.

Poikkeamat: Asuin- ja työpaikka-alueiden viimeistelyjä tehtiin arvioitua enemmän alueiden valmiiksi saattamiseksi. Kumpusaarentien rakentaminen eteni arvioitua nopeammin joten kustannuksia kertyi arvioitua enemmän. Vastaavasti hankkeelle saatiin avustusta, jota ei oltu budjetoitu. Asfalttikartellista saatu korvaus kirjattiin osin investointien oikaisuksi.

YHDYSKUNTARAKENTAMINEN YHTEENSÄ

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	100 000	0	100 000	695 000	595 000	695,0
Menot	-17 255 000	0	-17 255 000	-18 752 680	-1 497 680	108,7
Netto	-17 155 000	0	-17 155 000	-18 057 680	-902 680	105,3

KONEET JA KALUSTO

Kaupunkirakennelautakunta

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-45 000	0	-45 000	-48 957	-3 957	108,8
Netto	-45 000	0	-45 000	-48 957	-3 957	108,8

- Ilmanlaatumittauslaitteet ja maaomaisuuden mittauskalusto.

Toteuma ja poikkeamat:

Hankittiin SO2-mittalaite ja sen lisäksi kaksi säälähetintä. Kiinteistönmuodostukseen hankittiin takymetri ja maastotallennin.

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-436 000	-133 050	-569 050	-530 726	38 324	93,3
Netto	-436 000	-133 050	-569 050	-530 726	38 324	93,3

- Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen kalustohankintoihin.

Toteuma ja poikkeamat:

Kansalaisopistolle hankittu uusi kopiokone (12 250 €), Studentian katsomohankinta (159 400 €), pääkirjaston musiikkiosaston hyllyt sekä 2 kpl lainaus- ja palautusautomaatteja (20 000 €), kans.toiminnan aktivointiin sähköisiä työpöytiä ja jalat, Nilsin Mantun kahvion ja salin kalusteet ja uusi valkokangas ja optiikat (11 894 €), teatterille Maria näyttämön katsomon täydennysosat, katsomon metalliosat, tuolit, lavat, suunnitteluun sopiva tietokone sekä lavastamon henkilönostin (56 000 €), musiikkikeskuksen pääsisäänkäynnin yhteydessä oleva Led-ulkonäyttö sekä konserttisalin kaiutinjärjestelmä (149 953 €), liikuntapalveluihin hankittu erilaisia liikuntavälineitä/laitteita mm. kuntosalipyöriä, urheilulattia, salibandykaukalo, kuljetusvaunu sekä lisäksi jäänhoitokoneen akusto, allasimuri ja vastapainotrukki (92 002 €), luonn.tiet.museoon hankittu suurkuvatulostin sekä toimisto- ja säilytyskalusteita kaikkiin museoihin (29 227 €).

Talousarviomuutoksena siirretty vuoden 2015 kalustomäärärahasta 160 000 € vuodelle 2016 kattamaan Studentian katsomoiden hankinnan sekä vuoden 2016 määrärahasta 26 950 € siirretään yleishallinnon tietohallintoinvestointeihin kattamaan Puijon urheilualueen tietoliikenneverkon rakentamiskustannuksia. Studentian katsomorakennuksen muutostyöt toteutuneet tammi-elokuun välisenä aikana.

Kasvun ja oppimisen lautakunta

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-750 000	0	-750 000	-695 087	54 913	92,7
Netto	-750 000	0	-750 000	-695 087	54 913	92,7

- Mm. Käärmelähdän uuden koulun ja päiväkodin kalustaminen, vanhentuneen koulukaluston uusiminen sekä sähköiset yo-kirjoitukset; pöytien hankinta, Päiväkotitarinatakko, Mesikan ja Katiskan sekä päiväkotien vanhentuneen kaluston uusiminen.

Toteuma ja poikkeamat:

Määrärahan alituksen syynä oli se, että Maaningan päiväkotihanke ei toteutunut ja irtokalusteiden hankintaan varattu 50 000 € määräraha jäi siltä osin käyttämättä.

Perusturva- ja terveyslautakunta

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-853 000	-112 000	-965 000	-551 718	413 282	57,2
Netto	-853 000	-112 000	-965 000	-551 718	413 282	57,2

- Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueiden kalustohankintoihin mm. suun terveydenhuollon hoitokone yksiköt, hoitajakutsujärjestelmä ja laitteet, tutkimuspöydät ja -laitteet ja Harjulan röntgenin ultraäänilaite.

Toteuma ja poikkeamat:

Lääkärin vastaanottoon hankittu gynekologiset tutkimuspöydät, korvalääkärin tutkimustuolit sekä tutkimuslaitteita. Uuden tilan kalustaminen (johdon tukipalvelut, Tulliportinkatu 34, 4.krs). Kuntoutukseen hoitopöydät.

KONEET JA KALUSTO YHTEENSÄ

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	
Menot	-2 084 000	-245 050	-2 329 050	-1 826 488	502 562	78,4
Netto	-2 084 000	-245 050	-2 329 050	-1 826 488	502 562	78,4

MUUT AINEELLISET HYÖDYKKEET

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	20 000	20 000	
Menot	-80 000	0	-80 000	-100 827	-20 827	126,0
Netto	-80 000	0	-80 000	-80 827	-827	101,0

Taidehankinnat (50 000 €) ja prosenttitaidehankinnat (30 000 €). Teatterin taidehankkeen loppuun saattaminen.

Toteuma ja poikkeamat:

Hankinnat taidemuseon kokoelmaan yhteensä 50 721 €, Prosenttitaidehankinnat koostuvat teatterin taideteoksista sekä uuden koulun taidehankinnasta yhteensä 50 106 €.

Kaupunginhallitus

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	4 401 468	4 401 468	
Menot	0	0	0	-4 401 468	-4 401 468	
Netto	0	0	0	0	0	

Toteuma ja poikkeamat:

Tuloihin ja menoihin on kirjattu Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymän nettovarallisuuden siirto jäsenkunnille (Varkauden kiinteistö), Kuopion osuus

OSAKKEET JA OSUUDET

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	1 755 000	4 614 000	6 369 000	6 370 428	1 428	100,0
Menot	-1 000 000	-4 723 000	-5 723 000	-6 126 755	-403 755	107,1
Netto	755 000	-109 000	646 000	243 673	-402 327	37,7

Vuoden 2016 talousarviossa varattiin asunto- ja pörssiosakkeiden myynteihin ja sijoitetun pääoman palautukseen Kuopion Energia Oy:ltä 1 755 000 euroa ja 1 000 000 euron varaus osakejärjestelyihin. Talousarviomuutoksissa lisättiin tuloja 4 614 000 euroa ja menoja 4 723 000 euroa. Muutokset aiheutuivat Kuopion Matkailupalvelu Oy:n purkamisesta ja Savonia ammattikorkeakoulu kuntayhtymän purkamisesta ja purkamisen seurauksena kaupungille siirtyneen nettovarallisuuden edelleen sijoittamisesta Savonia-ammattikorkeakoulu Oy:n omaan pääomaan (Osayhteisvaltuusto 12.12.2016).

Toteuma:

Kuopion Energia Oy

Sijoitetun pääoman palautus 1 604 578 euroa (tulot)

Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymä

Peruspääomaosuutta vastaavan nettovarallisuuden palautus omistajalle 3 681 961 euroa (tulot)

Purkamisesta saadun nettovarallisuuden sijoitus osakeyhtiöön 4 401 468 euroa (menot).

Kuopion Matkailupalvelu Oy

Yhtiön purku 1 074 389 euroa (tulot)

Matkailukeskus Rauhalampi Oy

Tasearvon alaskirjaus 1 296 599 euroa, myynti toteutui tammikuussa 2017.

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Lainan lyhennysten rahastointi 303 448 euroa, sijoitus yhtiöön (menot)

Kiinteistö Oy Kuopion Palolaakso

Lainan lyhennysten rahastointi 100 000 euroa, sijoitus yhtiöön (menot)

Muut

Pörssi- ja asunto-osakkeiden myynti toteutui 9 500 euron ja osakejärjestelyt 25 240 euron suuruisena.

YDINKAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	8 355 000	2 614 000	10 969 000	15 961 941	4 992 941	145,5
Menot	-23 919 000	-4 995 000	-28 914 000	-33 493 351	-4 579 351	115,8
Netto	-15 564 000	-2 381 000	-17 945 000	-17 531 410	413 590	97,7

LIKELAITOKSET

Kuopion Vesi Liikelaitos

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	0	0	0	66 690	66 690	
Menot	-9 840 000	0	-9 840 000	-8 327 617	1 512 383	84,6
Netto	-9 840 000	0	-9 840 000	-8 260 926	1 579 074	84,0

Vuonna 2016 investointimenot olivat 8,3 milj. euroa (8,6 milj. euroa vuonna 2015). Investointimenoista vesihuoltoverkoston rakentamiseen käytettiin 7,1 milj. euroa ja laitosrakentamiseen 1,2 milj. euroa. Saneerauksen osuus investoinneista oli 49 %. Talousarvioon varattua investointimäärärahaa jäi käyttämättä 1,5 milj. euroa. Tästä verkostoinvestointien osuus on 0,7 milj. euroa ja laitosinvestointien osuus 0,8 milj. euroa.

Kuntatekniikkaliikelaitos

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	20 000	0	20 000	12 240	-7 760	61,2
Menot	-689 000	0	-689 000	-624 044	64 956	90,6
Netto	-669 000	0	-669 000	-611 804	57 196	91,5

LIKELAITOKSET YHTEENSÄ

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	20 000	0	20 000	78 930	58 930	394,7
Menot	-10 529 000	0	-10 529 000	-8 951 660	1 577 340	85,0
Netto	-10 509 000	0	-10 509 000	-8 872 730	1 636 270	84,4

TASEYKSIKÖT

Pohjois-Savon pelastuslaitos

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama €	Tot. %
Tulot	337 970	51 300	389 270	168 358	-220 912	43,2
Menot	-1 298 470	-244 258	-1 542 728	-1 193 032	349 696	77,3
Netto	-960 500	-192 958	-1 153 458	-1 024 674	128 784	88,8

Investointien rahoitusosuudet jäivät alle budjetoidun, johtuen öljyntorjunnan kalustohankintojen siirtymisestä vuodelle 2017, muun kaluston osalta rahoitusta saatiin 30.200 enemmän kuin oli budjetoitu. Pelastustoimen kalustohankintoihin varatuista määrärahoista siirtyy 128.784 € vuodelle 2017. Sillä rahoitetaan jo käynnistettyjä investointihankintoja.

Ensihoidon ajoneuvohankintojen rahoitusta varten pelastuslaitos nosti 240.000 euron lainan Kuopion kaupungilta.

Tilakeskus

Kiinteistöjen osto ja myynti

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		3 000 000	0	3 000 000	293 041	2 706 959	9,8
Menot		0	0	0	-133 371	133 371	
Netto		3 000 000	0	3 000 000	159 670	2 840 330	5,3

- Kiinteistöomaisuuden myyntitulot.

Toteuma ja poikkeamat:

Toteutuneita kauppvoja 3 kpl. Ostettiin Rauhalahden teatteriareena, joka myytiin loppuvuodesta.

PERUSKORJAUS

Maaningan urheilu- ja liikuntatalo

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-3 500 000	-50 000	0	-50 000	0	-50 000	0,0
Netto	-3 500 000	-50 000	0	-50 000	0	-50 000	0,0

- Rakennus valmistunut vuonna 1984 ja on talotekniikan osalta elinkaarensa päässä. Vuoden 2016 aikana suunnittelun loppuunsaattaminen.

Toteuma ja poikkeamat:

Suunnittelua ei ole tehty, koska hanke ei ole investointiohjelmassa.

Minna Canthin koulu

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-350 000	-350 000	0	-350 000	-713 925	363 925	204,0
Netto	-350 000	-350 000	0	-350 000	-713 925	363 925	204,0

- Minna Canthin koulun kotitalousluokkien rakentaminen ja muut tilamuutokset.

Toteuma ja poikkeamat:

Kohde valmistui elokuussa 2016. Hankkeen laajuus muuttui jo ennen työn alkamista (esim. iv-konehuone).

Nilsin kirjasto

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot	247 000	0	0	0	0	0	
Menot	-495 000	-100 000	0	-100 000	-20 592	-79 408	20,6
Netto	-248 000	-100 000	0	-100 000	-20 592	-79 408	20,6

- Kirjaston korjaustyöt, hankesuunnitelma valmis 29.11.2015 mennessä OPM:n avustuksen saantia varten. Avustuksen ehtona, peruskorjaus valmiina vuonna 2017. Vuoden 2016 määräraha suunnitteluun.

Toteuma ja poikkeamat:

Hanke käynnistyi syksyllä 2016, varsinainen rakentaminen käynnistyy kesällä 2017.

Leväsen palvelukeskus

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-7 850 000	-250 000	0	-250 000	0	-250 000	0,0
Netto	-7 850 000	-250 000	0	-250 000	0	-250 000	0,0

- Leväsen palvelukeskuksen Kivelän perusparannus ja laajennuksen rakentaminen. Kivelän tilat tulevat Vaalijalasta omaksi toiminnaksi siirtyvien hoitotiloiksi. Laajennusosan käyttäjiksi tulevat erityisryhmien asumispalvelut. Hanke keventää perusturvan palvelualueen käyttötalousmenoja (palvelujen ostoja). Vuoden 2016 määräraha suunnitteluun.

Toteuma ja poikkeamat:

Hanke on keskeytetty Sote- ja maakuntauudistuksen vuoksi.

Harjulan Kivelä

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-4 500 000	-200 000	0	-200 000	0	-200 000	0,0
Netto	-4 500 000	-200 000	0	-200 000	0	-200 000	0,0

- Harjulan Kivelän perusparannus, tilat tulevat lastensuojelun käyttöön. Tämän jälkeen Alarinteen huonokuntoinen rakennus voidaan purkaa.

Toteuma ja poikkeamat:

Hanke on keskeytetty Sote- ja maakuntauudistuksen vuoksi.

Lippumäen jäähalli

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-3 000 000	-200 000	0	-200 000	0	-200 000	0,0
Netto	-3 000 000	-200 000	0	-200 000	0	-200 000	0,0

- Lippumäen jäähallin muutos sisäliikunta tilaksi, uimahallin perusparantaminen.

Toteuma ja poikkeamat:

Hankkeen toteutuminen riippuu Lippumäen yksityisen jäähallihankkeen toteumisesta.

Kasarmirakennus A

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-2 800 000	-100 000	0	-100 000	0	-100 000	0,0
Netto	-2 800 000	-100 000	0	-100 000	0	-100 000	0,0

- Rakennuksen peruskorjaus kaupungin omaan toimistokäyttöön evakkoilaksi.

Toteuma ja poikkeamat:

Hanke ei etene, koska rakennuksen tuleva käyttäjä/käyttötarkoitus ei ole selvillä.

Valmiussuunnitelman mukaiset hankinnat

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot		-60 000	0	-60 000	-45 396	-14 604	75,7
Netto		-60 000	0	-60 000	-45 396	-14 604	75,7

- Kh:n päätös 31.1.2011 § 69, suunnitelmassa esitetyt toisen vuoden laitehankinnat häiriötilanteiden energiansaannin turvaamiseksi. Tulevina vuosina varaudutaan suunnitelluissa kohteissa häiriöttömään energian saantiin.

Toteuma ja poikkeamat:

Etenee suunnitellusti.

Kuopiohalli

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-5 000 000	-2 500 000	0	-2 500 000	-1 087 619	-1 412 381	43,5
Netto	-5 000 000	-2 500 000	0	-2 500 000	-1 087 619	-1 412 381	43,5

- Vesikaton uusiminen valmistuu syksyllä 2016.

Toteuma ja poikkeamat:

Vesikaton uusiminen valmistui lokakuussa 2016. Vuonna 2017 tehdään sadevesien ohjaus ja tarvittavat pihatytöt.

Jynkän ja Karttulan koulut

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot			0	0	312 381	-312 381	
Netto	0	0	0	0	312 381	-312 381	

- Suunnittelukulujen siirto Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilojen vastattavaksi.

Toteuma ja poikkeamat:

Jynkän koulun rakennustyö käynnistyi tammikuussa 2016 ja kohde valmistuu kesällä 2017. Jynkän ja Karttulan koulujen rakentaminen toteutuu elinkaarihankkeena.

Pienet peruskorjauskohteet

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0		0	
Menot		-6 000 000	0	-6 000 000	-5 983 073	-16 927	99,7
Netto	0	-6 000 000	0	-6 000 000	-5 983 073	-16 927	99,7

Pienet peruskorjauskohteet. Hankkeet toteutetaan määrärahan puitteissa.

Palvelualueet ja Tilakeskus valmistelevalle kohteelle. Kaupunginhallitus tekee rahoituspäätöksen.

Toteuma ja poikkeamat:

Hankkeet toteutuivat suunnitellusti määrärahan puitteissa (esimerkiksi Minnan päiväkotit, n. 1 milj. euroa, ja muut muut päiväkodit n. 1,65 milj. euroa, koulujen korjaukset n. 1,3 milj. euroa, museot ja kirjastot n. 0,46 milj. euroa sekä musiikkikeskus n. 0,6 milj. euroa).

PERUSKORJAUS YHTEENSÄ

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot	247 000	0	0	0	0	0	
Menot	-27 495 000	-9 810 000	0	-9 810 000	-7 538 224	-2 271 776	76,8
Netto	-27 248 000	-9 810 000	0	-9 810 000	-7 538 224	-2 271 776	76,8

UUDISRAKENTAMINEN

Nilsin terveys- ja palvelukeskus

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot				0	0	0	
Menot	-7 000 000	-4 000 000	0	-4 000 000	-1 980 356	-2 019 644	49,5
Netto	-7 000 000	-4 000 000	0	-4 000 000	-1 980 356	-2 019 644	49,5

- Rakentaminen käynnistyy vuonna 2016.

Toteuma ja poikkeamat:

Rakentaminen aloitettiin helmikuussa 2016 vanhan rakennuksen purkutöillä. Työ etenee aikataulussa. Kohde valmistuu syksyllä 2017 ja piha-alueet vuoden 2017 loppuun mennessä.

Käärmelahden koulu ja päiväkoti

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot				0	0	0	
Menot	-5 500 000	-2 581 000	0	-2 581 000	-2 538 793	-42 207	98,4
Netto	-5 500 000	-2 581 000	0	-2 581 000	-2 538 793	-42 207	98,4

- Uusi koulurakennus valmistuu heinäkuussa 2016.

Toteuma ja poikkeamat:

Kohde valmistui ja otettiin opetuskäyttöön elokuun alussa 2016.

Nilsin päiväkoti

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot				0	0	0	
Menot	-3 000 000	-100 000	0	-100 000	0	-100 000	0,0
Netto	-3 000 000	-100 000	0	-100 000	0	-100 000	0,0

- Uusi päiväkotirakennus, raha suunnitteluun, myös vuokrausvaihtoehto harkinnassa.

Toteuma ja poikkeamat:

Hankesuunnittelu käynnissä.

Maaningan päiväkoti

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot				0	0	0	
Menot	-3 000 000	-100 000	0	-100 000	-7 562	-92 438	7,6
Netto	-3 000 000	-100 000	0	-100 000	-7 562	-92 438	7,6

- Uusi päiväkotirakennus Mesikan tilalle, suunnitteluraha, myös vuokrausvaihtoehto harkinnassa.

Toteuma ja poikkeamat:

Hankesuunnittelu käynnissä.

Lippumäen kuplahalli

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot				0	0	0	
Menot	-3 700 000	-250 000	0	-250 000	0	-250 000	0,0
Netto	-3 700 000	-250 000	0	-250 000	0	-250 000	0,0

- Lippumäen uuden kuplahallin perustuksien rakentaminen sekä kuplahallin hankinta.

Toteuma ja poikkeamat:

Kausikuplahallin hankinnan valmistelut käynnissä, halli sijoittuu Lippumäkeen.

Hatsalan koulu

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot		0	0	0	0	0	
Menot	-3 200 000	-2 700 000	0	-2 700 000	-1 386 837	-1 313 163	51,4
Netto	-3 200 000	-2 700 000	0	-2 700 000	-1 386 837	-1 313 163	51,4

- Ruokailutilojen laajennus, keittiötilan peruskorjaus sekä ilmastoinnin parantaminen. Lisäksi pihan, parkkipaikkojen, saattoliikenteen ja jätekatoksien uudelleen järjestely.

Toteuma ja poikkeamat:

Keittiö- ja ruokailutilojen toteuttaminen uudisrakentamisella meneillään. Kohde otetaan käyttöön syksyllä 2017.

UUDISRAKENTAMINEN YHTEENSÄ

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot	0	0	0	0	0	0	
Menot	-22 200 000	-9 731 000	0	-9 731 000	-5 913 548	-3 817 452	60,8
Netto	-22 200 000	-9 731 000	0	-9 731 000	-5 913 548	-3 817 452	60,8

TILAKESKUS YHTEENSÄ

	Kustannus-arvio	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot	247 000	3 000 000	0	3 000 000	293 041	2 706 959	9,8
Menot	-49 695 000	-19 541 000	0	-19 541 000	-13 585 143	-5 955 857	69,5
Netto	-49 448 000	-16 541 000	0	-16 541 000	-13 292 102	-3 248 898	80,4

TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot	3 337 970	51 300	3 389 270	461 399	2 927 871	13,6
Menot	-20 839 470	-244 258	-21 083 728	-14 778 175	-6 305 553	70,1
Netto	-17 501 500	-192 958	-17 694 458	-14 316 776	-3 377 682	80,9

INVESTOINNIT YHTEENSÄ

	Ta 2016	Ta muutos	Ta muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Tot. %
Tulot	11 712 970	2 665 300	14 378 270	16 502 270	-2 124 000	114,8
Menot	-55 287 470	-5 239 258	-60 526 728	-57 223 186	-3 303 542	94,5
Netto	-43 574 500	-2 573 958	-46 148 458	-40 720 916	-5 427 542	88,2

2.2.4 Rahoitusosan toteutuminen

Rahoitusosan toteutumisessa osoitetaan miten kaupungin menot on rahoitettu. Sen avulla kootaan tulorahoitus, investoinnit, anto- ja ottolainaus sekä muut rahoitustoiminta yhteen laskelmaan.

Toteutumisvertailut sisältävät sisäiset erät.

Toiminnan rahavirta

Toiminnan rahavirrassa vuosikate ja satunnaiset erät ovat rahoitusosan toteutumisosan ensimmäiset, tuloslaskelmalta siirrettävät rivit. Niiden yhteismäärä ydinkaupungissa oli 15,3 milj. euroa. Toiminnan rahavirrassa otetaan lisäksi huomioon tulorahoituksen korjauserät. Niitä ovat lähinnä tuloslaskelmaan kirjatut käyttöomaisuuden myyntivoitot, jotka sisältävät myös rahoituslaskelman ”pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloihin”. Oikaisuerien yhteismäärä oli -4 milj. euroa. Toiminnan rahavirta eli investointeihin käytettävä tulorahoitus oli ydinkaupungissa 11,2 milj. euroa. Alkuperäisessä talousarviossa toiminnan rahavirta oli -9,4 milj. euroa ja muutostalousarviossa -6 milj. euroa. Toteutunut tulorahoitus on siten 20,6 milj. euroa varsinaista talousarviota ja 17,3 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Toiminnan rahavirta on 8,4 milj. euroa edellistä vuotta parempi.

Koko kaupungin vuosikate ja satunnaiset erät olivat yhteensä 45 milj. euroa, tulorahoituksen korjauserät -4,3 milj. euroa, joten toiminnan rahavirta koko kaupungissa oli 40,7 milj. euroa. Toteutunut tulorahoitus on siten 23 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 19,6 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Edelliseen vuoteen verrattuna toiminnan rahavirta oli 11,3 milj. euroa suurempi.

Investointien rahavirta

Ydinkaupungin investointimenot olivat 33,5 milj. euroa, ne ylittyivät 9,6 milj. euroa alkuperäisestä talousarviota ja 4,6 milj. euroa muutetusta talousarviota. Suurin poikkeama muutettuun talousarvioon oli muissa aineellisissa hyödykkeissä kaupunginhallituksen toteutumisissa, minne on kirjattu sekä tuloihin että menoihin 4,4 milj. euroa. Ko. toteutumat ovat Kuopion osuutta Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän nettovarallisuuden siirrosta jäsenkunnille. Ydinkaupungin investointimenot ovat 9,7 milj. euroa suuremmat kuin edellisellä vuonna. Ydinkaupungin rahoitusosuudet investointeihin olivat 0,7 milj. euroa ja ydinkaupungissa saatiin 15,2 milj. euroa myyntituloja omaisuuden myynnistä.

Koko kaupungin investointimenot olivat tilinpäätös vuonna 57,2 milj. euroa. Investointimenot ylittyivät 1,9 milj. euroa alkuperäisestä talousarviosta, mutta toteutuivat 3,3 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Investointimenot olivat 10,2 milj. euroa pienemmät kuin vuonna 2015. Koko kaupungin rahoitusosuudet investointeihin olivat 0,9 milj. euroa ja myyntituloja omaisuuden myynnistä saatiin 15,6 milj. euroa.

Maaomaisuuden myynnistä saatiin tuloja 4,5 milj. euroa. Maa-alueiden ostoon käytettiin 1,8 milj. euroa, kun talousarviossa oli varattu 3 milj. euroa. Kunnallistekniikan investointien toteutuma oli 13,6 milj. euroa, mikä 0,3 milj. euroa talousarviota suurempi. Toteutumaa pienensi saatu asfalttikartellikorvaus 1,1 milj. euroa. Kunnallistekniikan investointien suurimpia kohteita olivat Kumpusaarentie 2,9 milj. euroa, Keilanrinteen asuntoalue 1,6 milj. euroa ja Kinnulanlahti-Siilinjärvi kevyenliikenteenväylä 1,6 milj. euroa. Osakkeissa ja osuuksissa toimintatuottoja kertyi 6,4 milj. euroa, suurimpana eränä 3,7 milj. euroa Savonia-ammattikorkeakoulun koulukuntayhtymän peruspääoman palautuksesta. Osakkeiden ja osuuksien toimintakulujen toteutuma oli 6,1 milj. euroa, mistä 4,4 milj. euroa oli Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymän purkamisesta saadun nettovarallisuuden sijoitusta osakeyhtiöön.

Tilakeskuksen investoinnit olivat 13,6 milj. euroa, 6 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Suurimpia yksittäisiä kohteita olivat Käärmelahden koulu ja päiväkotit 2,5 milj. euroa, Nilsin terveys- ja palvelukeskus 2 milj. euroa, Hatsalan koulu 1,4 milj. euroa ja Kuopio-halli 1,1 milj. euroa. Tilakeskus käytti pieniin peruskorjauksiin 6 milj. euroa. Kuopion Vesi Liikelaitoksen investointien määrä oli 8,3 milj. euroa, josta käytettiin 7,1 milj. euroa vesihuoltoverkostojen rakentamiseen ja 1,2 milj. euroa laitusrakentamiseen.

Erittely investointimenojen toteumasta kohteittain on esitetty investointimenojen toteutumisvertailussa sekä taseyksiköiden ja liikelaitosten tilinpäätöksissä.

Bruttoinvestointien määrä vähennettynä rahoitusosuuksilla ja omaisuuden luovutustuloilla on investointien rahavirta, joka oli ydinkaupungissa -17,5 milj. euroa. Tämä oli 2 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän, mutta 0,4 milj. euroa muutettua talousarviota vähemmän. Ydinkaupungin investointien vuoden 2016 rahavirta oli 6,3 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2015. Koko kaupungin investointien rahavirta oli -40,7 milj. euroa. Tämä oli 2,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 5,4 milj. euroa muutettua talousarviota pienempi. Edellisenä vuonna investointien rahavirta oli yhteensä -41,2 milj. euroa.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Ydinkaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli 6,3 milj. euroa alijäämäinen. Toiminnan ja investointien rahavirta toteutui huomattavasti talousarviota paremmin, sillä se oli 18,7 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 17,7 milj. euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa. Muutos vuoden 2015 vastaavaan rahavirtaan oli 2,1 milj. euroa.

Koko kaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli vain 0,03 milj. euroa alijäämäinen. Se oli 25,8 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 25 milj. euroa muutettua talousarviota parempi.

Antolainauksen muutokset

Ydinkaupungin antolainasaamisten lisäykset muille olivat 0,2 milj. euroa, kun talousarviossa oli 0,3 milj. euroa. Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille toteutuivat 0,2 milj. euron suuruisina, kun talousarviossa ei ollut varauksia lainkaan.

Koko kaupungin antolainasaamisten lisäykset olivat tilinpäätösvuonna yhteensä 0,2 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 0,3 milj. euron antolainasaamisten lisäykseen. Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille toteutuivat 0,3 milj. euron suuruisina, talousarviossa ei ollut varauksia lainkaan.

Ydinkaupungin antolainasaamisten vähennykset muilta olivat 0,2 milj. euroa, kun talousarviossa oli 0,3 milj. euroa. Antolainasaamisten vähennykset liikelaitoksilta olivat 0,9 milj. euroa, ne puolestaan ylittyivät 0,1 milj. euroa talousarviosta. Ydinkaupungin antolainasaamiset vähenivät 0,7 milj. euroa, 0,2 milj. talousarviota vähemmän.

Koko kaupungin antolainasaamisten vähennykset olivat 0,2 milj. euroa, ne olivat 0,1 milj. euroa pienemmät kuin talousarviossa. Antolainasaamisten vähennykset liikelaitoksilta olivat 0,9 milj. euroa, 0,1 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa. Koko kaupungin antolainasaamiset vähenivät 0,6 milj. euroa, 0,3 milj. euroa talousarviota vähemmän.

Lainakannan muutokset

Ydinkaupungin lainakannan muutokset olivat 0,3 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 24,8 milj. euron lainakannan lisäykseen. Pitkäaikaista lainaa nostettiin 58 milj. euroa ja lyhennettiin lähes yhtä paljon, 57,7 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja nostettiin 3 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 21,5 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa. Lyhytaikaisissa lainoissa ei tapahtunut muutoksia vuoden 2016 aikana.

Koko kaupungin lainakanta väheni 0,8 milj. euroa, talousarviossa oli varauduttu 24,2 milj. euron lainakannan kasvuun. Pitkäaikaisten lainojen lisäys oli 58,2 milj. euroa ja vähennys 58,6 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja nostettiin 3 milj. euroa talousarviota vähemmän, kun taas pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 21,5 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa. Lyhytaikaiset lainat vähenivät 0,5 milj. euroa. Kaupungin lainakannan kasvu taittui viime vuoden aikana.

Oman pääoman muutokset

Oman pääoman muutoksia ei tapahtunut tilinpäätösvuoden aikana.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Muut maksuvalmiuden muutokset toteutuivat ydinkaupungissa 3,9 milj. euron ja koko kaupungissa -1,2 milj. euron suuruisina.

Rahoituksen rahavirta ja rahavarojen muutos

Ydinkaupungin rahoituksen rahavirran toteutuma oli 4,9 milj. euroa ja toteutuma oli talousarviota 20,8 milj. euroa heikempi. Koko kaupungin rahoituksen rahavirta oli puolestaan negatiivinen 1,4 milj. euroa, 27,2 milj. euroa talousarviota heikempi.

Kassavarat vuoden 2016 lopussa olivat 50,8 milj. euroa. Rahavarat vähentyivät 1,4 milj. euroa tilivuoden aikana, sillä vuoden ensimmäisen päivän kassavat olivat 52,2 milj. euroa.

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016
YDINKAUPUNKI ILMAN LIIKELAITOKSIA JA MUITA TASEYKSIKÖITÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	-7 426	3 780	-3 646	14 493	-18 139
Satunnaiset erät	3 000	-2 200	800	780	20
Tulorahoituksen korjauserät	-4 972	1 800	-3 172	-4 031	859
Toiminnan rahavirta yhteensä	-9 398	3 380	-6 018	11 242	-17 260
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-23 919	-4 995	-28 914	-33 493	4 579
Rahoitusosuudet investointimenoihin	100	0	100	715	-615
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	8 255	2 614	10 869	15 247	-4 378
Investointien rahavirta yhteensä	-15 564	-2 381	-17 945	-17 531	-414
Toiminnan ja investointien rahavirta	-24 962	999	-23 963	-6 290	-17 673
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille	-250	0	-250	-165	-85
<i>Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille</i>	0	0	0	-240	240
Antolainasaamisten vähennykset muilta	335	0	335	172	163
<i>Antolainasaamisten vähennykset liikelaitoksilta</i>	787	0	787	895	-108
Antolainauksen muutokset yhteensä	872	0	872	663	209
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	61 000	0	61 000	58 000	3 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-36 200	0	-36 200	-57 674	21 474
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset yhteensä	24 800	0	24 800	326	24 474
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0	0	0	679	-679
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	-10	10
Saamisten muutos	0	0	0	3 559	-3 559
Korottomien velkojen muutos	0	0	0	-311	311
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.	0	0	0	3 917	-3 917
Rahoituksen rahavirta	25 672	0	25 672	4 907	20 765
Rahavarojen muutos	710	999	1 709	-1 383	3 092
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.				50 813	
Rahavarat 1.1.				52 196	
Muutos				-1 383	

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016
YDINKAUPUNKI, LIIKELAITOKSET JA MUUT TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	19 942	3 780	23 722	44 204	-20 483
Satunnaiset erät	3 000	-2 200	800	780	20
Tulorahoituksen korjauserät	-5 204	1 800	-3 404	-4 293	889
Toiminnan rahavirta yhteensä	17 738	3 380	21 118	40 690	-19 573
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-55 287	-5 239	-60 527	-57 223	-3 304
Rahoitusosuudet investointimenoihin	400	47	447	860	-412
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	11 313	2 618	13 931	15 643	-1 712
Investointien rahavirta yhteensä	-43 575	-2 574	-46 148	-40 721	-5 428
Toiminnan ja investointien rahavirta	-25 837	806	-25 031	-31	-25 000
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	-250	0	-250	-210	-40
<i>Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille</i>	0	0	0	-253	253
Antolainasaamisten vähennykset	335	0	335	188	147
<i>Antolainasaamisten vähennykset liikelaitoksilta</i>	787	0	787	895	-108
Antolainauksen muutokset yhteensä	872	0	872	620	252
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	61 250	0	61 250	58 240	3 010
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-37 045	0	-37 045	-58 552	21 507
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	-467	467
Lainakannan muutokset yhteensä	24 205	0	24 205	-779	24 984
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0	0	0	679	-679
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	-53	53
Saamisten muutos	0	0	0	-2 051	2 051
Korottomien velkojen muutos	800	0	800	232	568
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.	800	0	800	-1 193	1 993
Rahoituksen rahavirta	25 877	0	25 877	-1 353	27 230
Rahavarojen muutos	40	806	846	-1 383	2 229
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.				50 813	
Rahavarat 1.1.				52 196	
Muutos				-1 383	

RAHOITUSLASKELMA YRITYKSITTÄIN V. 2016

Sisältää sisäiset erät

	Ydinkau- punti 1 000 €	Taseyksiköt			Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä 1 000 €	Liikelaitokset			Yhteensä 1 000 €
		P-S pelas- tuslaitos 1 000 €	Tilakeskus 1 000 €	Isäntäkunta- palvelut 1 000 €		Kuopion Vesi 1 000 €	Kallaveden Työterveys 1 000 €	Kuntatek. liikelaitos 1 000 €	
Toiminnan rahavirta									
Vuosikate	14 493	841	17 388	0	32 722	9 562	165	1 755	44 204
Satunnaiset erät	780			0	780				780
Tulorahoituksen korjaukset	-4 031	-24	-164	0	-4 219	-62		-12	-4 293
Toiminnan rahavirta yhteensä	11 242	817	17 224	0	29 283	9 500	165	1 743	40 690
Investointien rahavirta									
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-33 493	-1 193	-13 585		-48 272	-8 328		-624	-57 223
Rahoitusosuudet investointimenoihin	715	145	293		860	67		12	860
Pys. vastaavien hyöd.luov. tulot	15 247	24			15 564				15 643
Investointien rahavirta yhteensä	-17 531	-1 025	-13 292	0	-31 848	-8 261	0	-612	-40 721
TOIMINNAN JA INV. RAHAVIRTA	-6 290	-207	3 932	0	-2 565	1 239	165	1 131	-31
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA									
Antolainauksen muutokset	-405		-57		-462	-1			-463
Antolainasaamisten lisäykset	1 068		16		1 083				1 083
Antolainasaamisten vähennykset									
Antolainauksen muutokset	663	0	-42	0	621	-1	0	0	620
Lainakannan muutokset									
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	58 000	240			58 240				58 240
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-57 674	-58			-57 732	-820			-58 552
Lyhytaikaisten lainojen muutos					0			-467	-467
Lainakannan muutokset	326	182	0	0	508	-820	0	-467	-779
Muut maksuvalmiuden muutokset									
Toimeksiantojen varojen ja pääomien m.	679				679				679
Vaihto-omaisuuden muutokset	-10				-10	7		-51	-53
Saamisten muutokset	3 559	84	-4 006	-56	-418	-1 409	-105	-118	-2 051
Korottomien velkojen muutos	-311	-58	116	56	-199	985	-60	-495	232
Muut maksuvalmiuden muutokset	3 917	25	-3 890	0	52	-417	-165	-663	-1 193
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	4 907	207	-3 932	0	1 182	-1 239	-165	-1 131	-1 353
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 383	0	0	0	-1 383	0	0	0	-1 383

2.2.5 Valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Yhteenvedo talousarvion toteutumisvertailusta 2016

		Määrärahat, 1000 €					Tuloarviot, 1000 €				
	Sito- vuus	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA											
Vetovoimaisuuden palvelualue	B	-4 638	174	-4 464	-4 319	145	83	130	213	199	-14
Kaupunkiympäristön palvelualue	B	-49 561	-101	-49 662	-48 599	1 063	47 123	101	47 224	48 823	1 598
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue											
ilman nettositovia	B	-16 663	-565	-17 228	-16 754	473	2 256	101	2 357	2 266	-91
Liikuntapaikat	N	-12 432	194	-12 237	-11 846	391	3 029		3 029	2 760	-269
Kansalaisopisto	N	-5 137	67	-5 069	-5 128	-58	2 127		2 127	2 195	68
Kaupungin teatteri	N	-6 459	38	-6 421	-6 261	160	1 660		1 660	1 630	-30
Musiikkitoimi	N	-4 359	42	-4 317	-4 381	-64	1 182		1 182	1 325	143
Kasvun ja oppimisen palvelualue	B	-193 050	-2 577	-195 627	-195 019	608	13 341	538	13 879	13 901	21
Perusturvan palvelualue	B	-194 326	-1 993	-196 319	-194 958	1 361	33 428		33 428	35 311	1 883
Terveydenhuollon palvelualue	B	-237 040	-3 168	-240 209	-237 638	2 571	13 209	944	14 153	14 771	618
Konsernihallinto:											
Keskusvaalilautakunta	B	-10		-10	-8	2					
Tarkastustoimi	B	-284		-284	-257	28					
Konsernipalvelu ilman lomituspalvelua	B	-6 585	-30	-6 615	-6 395	220	1 211	-210	1 001	981	-20
Lomituspalvelut	N	-14 055		-14 055	-12 897	1 158	14 055		14 055	13 104	-951
Yleishallinto	B	-23 195	395	-22 800	-22 001	799	6 469		6 469	6 785	316
KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ		-767 794	-7 524	-775 318	-766 462	8 856	139 174	1 604	140 778	144 050	3 272
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot	B						424 700	1 000	425 700	429 135	3 435
Valtionosuudet	B						174 500	7 700	182 200	182 730	530
Rahoitustuotot ja -kulut	N	-6 628	1 000	-5 628	-5 021	607	28 622	-2 200	28 622	30 061	1 439
Satunnaiset erät	B				-4 401	-4 401	3 000		800	5 181	4 381
TULOSLASKELMAOSA YHTEENSÄ		-6 628	1 000	-5 628	-9 422	-3 794	630 822	6 500	637 322	647 107	9 785

Määrärahat, 1000 €						Tuloarviot, 1000 €				
Sito- vuus	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
INVESTOINTIOSA										
B	-500	-27	-527	-478	49					
B	-3 000		-3 000	-1 807	1 193	6 500	-2 000	4 500	4 475	-25
Yhdyskuntarakentaminen										
	-3 015		-3 015	-3 692	-677					
	-275		-275	-384	-109	100		100	45	-55
	-655		-655	-1 027	-372					
	-13 310		-13 310	-13 649	-339				650	650
B	-17 255		-17 255	-18 753	-1 498	100		100	695	595
B	-2 084	-245	-2 329	-1 826	503				20	20
B	-80		-80	-101	-21				4 401	4 401
B				-4 401	-4 401				6 370	1
B	-1 000	-4 723	-5 723	-6 127	-404	1 755	4 614	6 369		
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ						8 355	2 614	10 969	15 962	4 993
RAHOITUSOSA										
Antolainauksen muutokset										
B	250		250	405	155					
B						1 122		1 122	1 067	-55
Antolainojen lisäykset										
Antolainojen vähennykset										
Lainakannan muutokset										
B										
Pitkäaikaisten lainojen lisäys										
B	36 200		36 200	57 674	21 474	61 000		61 000	58 000	-3 000
B										
Lyhytaikaisten lainojen muutos										
RAHOITUSOSA YHTEENSÄ						62 122		62 122	59 067	-3 055
YHTEENSÄ						-761 891	-11 519	-773 410	-751 298	22 112
						840 473	10 718	851 191	866 186	14 995

2.2.6 Liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Liikelaitosten yhteisenä tavoitteena oli tukea toiminnallaan konsernin tuottavuutta parantavia toimenpiteitä. Yhteensä liikelaitosten tilikauden tulos oli 2,2 milj. euroa, joka on 0,9 milj. euroa talousarviota parempi. Kuopion Kuntatekniikkaliikelaitoksen tilikauden tulos toteutui 0,4 milj. euroa, Kuopion Vesi Liikelaitoksen tilikauden tulos toteutui 0,3 milj. euroa ja Kallaveden työterveys liikelaitoksen tulos 0,1 milj. euroa talousarviota parempana. Tehtyjen poisterojen suunnitelman mukaisen tuloutuksen jälkeen liikelaitosten ylijäämä oli 2,3 milj. euroa.

Liikelaitos	Tavoite 2016	Toteuma 2016
Kuopion Vesi Liikelaitos	Vuosikate kattaa poistot. Korvaus peruspääomasta 3,616 milj. euroa. Pitkäaikaisten lainojen lyhennys kunnalle 787.000 euroa. Korkomenot kunnan lainasta 540.000 euroa.	Vuosikate on 9,6 milj. euroa ja suunnitelman mukaiset poistot ovat 8,3 milj. €, joten tavoite toteutui. Vuosikate / poistot on 115,0 %. Korvaus peruspääomasta oli 3,616 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 820.333,36 euroa eli asetettua tavoitetta enemmän. Korkomenot kunnan lainasta olivat 539.041,67 euroa.
Kallaveden Työterveys Liikelaitos	Vuosikate kattaa poistot. Korvaus peruspääomasta 50.000 euroa. Liikelaitos tukee osaltaan omistajan suunnittelemien omistussjärjestelyjen valmistelua muutoksen toteuttamiseksi 1.1.2017 alkaen. Ennaltaehkäisevän työterveyshuollon osuus kasvaa suhteessa sairaanhoitoon.	Vuosikate on 164.779,06 euroa ja suunnitelman mukaiset poistot ovat 44.958 euroa, joten tavoite toteutui. Vuosikate / poistot on 366,5 %. Korvaus peruspääomasta oli 50.000 euroa. Liikelaitos on osaltaan tukenut omistajan valmistelua omistussjärjestelyjen toteuttamiseksi. Omistussjärjestelyjä ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa talousarviovalmistelun aikaan tiedossa olleen aikataulun mukaisena. Kuntalain edellyttämä toiminnan yhtiöittämisvelvollisuuden siirtymäaika jatkui 1.1.2019 saakka. Lisäksi maakuntaudistuksen lopullinen lainsäädäntö ei ole vielä valmis. Ennaltaehkäisevän työterveyshuollon osuus oli 41 %, kun se vuonna 2015 oli 38 % ja vuonna 2014 35 %.
Kuntatekniikkaliikelaitos	Vuosikate kattaa poistot. Korvaus peruspääomasta 255.000 euroa.	Vuosikate on 1.754.925,85 euroa ja suunnitelman mukaiset poistot ovat 878.174,04 euroa, joten tavoite toteutui. Vuosikate / poistot on 199,8 %. Korvaus peruspääomasta oli 255.150 euroa.

2.2.7 Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja yhteisöt

Konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuuston konserniyhteisöille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti. Kevama Oy ja Kuopion Pysäköinti Oy eivät saavuttaneet asetettua tulostavoitetta. Kuopion Energia Oy:n näytteenottorakennuksen investointikustannukset ylittivät budjetin eikä yhtiön omistamien Fenovoima Oy:n osakkeiden kauppa ole toteutunut. Yhtiöiden raportoimat poikkeamat tavoitteiden toteutuksessa eivät ole merkittäviä.

Tavoitteiden toteutumisesta kerrotaan tarkemmin yhtiökohtaisesti alla olevassa taulukossa.

Kuopion Energia Oy konserni

Tehtävä: Sähkön ja kaukolämmön myynti, sähkön ja lämmön tuotanto sekä sähkön siirto

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Asiakaspysyvyyden varmistaminen muuttuvassa kilpailuympäristössä	Asiakasmäärä pysyy vähintään 1.1.2016 tasolla	Määräaikaisten sopimusten uusimisprosentti vähintään 70 %. Digitaalisen monikanavaisen myyntiprosessiin tuotantokäytön otto.	Vuoden lopun tilanteessa määräaikaisten sopimusten uusimisprosentti oli 77,0 %. Asiakasmäärät ovat kääntyneet kasvuun huolimatta voimakkaasta kilpailusta. Digitaalinen monikanavainen myyntiprosessi työvälineineen on otettu onnistuneesti tuotantokäyttöön.
Polttoaineen näytteenottoaseman rakentaminen ja näytteenoton automatisointi	Investointi toteutetaan budjetin ja aikataulun mukaisesti.	Investointi valmistuu budjetoidun mukaisesti ja otetaan kaupalliseen käyttöön vuoden 2016 loppuun mennessä.	Näytteenottorakennus on otettu vastaan aikataulussa. Budjetoidut kustannukset ylittyivät 25 % johtuen ennakoitua laajemmista perustuksista. Ongelmia konenäön toimivuuden kanssa, joka on viivästyttänyt käyttöönottoa noin puoli vuotta. Käyttöönotto kevään 2017 aikana.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Oman turvetuotannon käyttöön tulevien suoalueiden hankinta siten, että saavutetaan oma 1 000 ha:n turvetuotantoalue.	Turvesuoalueiden lisäys.	Tavoitteena on hankkia 200 ha lisää suopinta-alaa.	Uusia kiinnostavia alueita ei ole löytynyt. Töiden painopiste on tällä hetkellä omistuksessa olevien maa-alueiden luvituksessa turvetuotantoon.
Uusien pientaloalueiden kaukolämmityksen kannattavuus	Riittävän liittymisasteen varmistaminen	Liittymisaste vähintään kullekin alueelle tehdyn kannattavuusselvityksen raja-arvon mukainen.	Rakentamisen aloittaneista tonteista 81 % on valinnut kaukolämmön
Kaukojäähdytyksen tarjoaminen Savilahti-Harjula alueella	Tarvittavat luvat Neulalahden syvänteiden kylmän veden hyödyntämiselle ja kaukojäähdytyskeskukselle hankittu. Sopimukset potentiaalisten asiakkaiden kanssa tehty.	Edellytysten varmistaminen kannattavalle kaukojäähdytysliiketoiminnalle.	Vesi- ja ympäristölain mukainen lupa on saatu lokakuussa 2016 Vesitalouslupa on saatu vesialueen omistajalta 20.4.2016 Kaukojäähdytyslaitoksen sijoituspaikkalupa on saatu kaupungilta 2.5.2016 Kaukojäähdytyksen sopimus on neuvoteltu valmiiksi. Helmikuussa 2017 KEOY hallituksessa ja 1.3.2017 Sairaanhoidopiiriin päätettävänä
Sähköverkkotoiminnan uuden valvontamallin mukainen talousoptimointi.	Kuopion sähköverkko Oy:n tuloutus omistajalle varmistetaan muuttuneessa tilanteessa alkavalla valvontajaksolla.	Sähköverkkotoimintaa säätelevä valvontamalli muuttuu 1.1.2016 alkaen. Muutosten vaikutus analysoidaan ja viedään osaksi yhtiön talouden- ja toiminnanohjausta.	Kaupunkiolosuhteissa toimivien jakeluverkonhaltijoiden kanssa tehty t&k -projekti. Tulokset ovat valmistuneet ja ne on analysoitu. Erityisesti on tutkittu kannustimien vaikutukset. Muutostarpeet on viety 2017 tulostavoitteiksi. Tuloksente-kokyky on saatu käännettyä negatiivisesta positiiviseksi.
Irtautumisen loppuun saattaminen Fennovoima hankkeesta	Irtautuminen saatu päätökseen	Osakeomistuksesta luovutaan.	Osakkeet ovat myynnissä. Hankkeen toteutumisen varmistuminen helpottanee Kuopion Energian osakkeiden myyntiä

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Tilikauden tulos- ja luotokelpoisuuden varmistava omavaraisuusaste.	Vähintään budjetin mukainen.	Konsernin liikevaihdoksi muodostui 100,5 miljoonaa euroa, mikä on 4,7 miljoonaa euroa yli edellisen vuoden toteuman. Konsernin liikevoitto oli 16,1 miljoonaa euroa, mikä 5,3 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2015 huolimatta siitä, että tulosta rasittivat sähkön vähittäismyynnin hintojen alennus ja raskaan polttoöljyn alaskirjaus, yhteensä noin 1,2 miljoonaa euroa. Tulos parantui huomattavasti verrattuna edelliseen vuoteen ja budjettiin johtuen kaukolämmön, sähköenergian ja sähkönsiirron kulutuksen kasvusta sekä säästöistä polttoainekustannuksissa. Haapaniemen voimalaitoksen savukaasupesurin polttoainetaloutta parantava vaikutus ja kaukolämmön häviöiden vähentyminen näkyvät myös tuloksessa. Kuopion Energia Oy:n omavaraisuusaste oli 22,4 % ja Kuopion Sähköverkko Oy:n vastaava luku oli 25,4 %.
Tulorahoitus kattaa rahoituskustannukset ja Energiakonsernin tulos mahdollistaa pääoman palautuksen omistajalle.	Omistajalta saadun lainan lainaehtojen mukainen korko ja pääoman palautus.	Tuloutus omistajalle korkoina ja pääoman palautuksena vähintään yhteensä 9 M€.	Suunnitellun mukaisesti huhtikuun lopulla omistajalle on maksettu 1,6 miljoonaa euroa pääomapalautuksena. Konsernin maksuvalmius on hyvä, korkotuloutuksen tavoitemäärä 7,4 miljoonaa euroa saavutetaan.

Istekki Oy

Tehtävä: ICT-tukipalvelujen tuottaminen Kuopion kaupungille ja P-S Sairaanhoidopiirille
Kaupungin omistus: 32 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Toiminnan tehostaminen	Liikevaihto / htv	Perustajaosakkaiden ulkopuolisen liikevaihdon määrätietoinen ja kannattava kasvattaminen yli 25 %:iin liikevaihdosta kuitenkin niin, että asema julkisista hankinnoista annetun lain mukaisena hankintayksikön si-dosyksikkönä säilyy.	143 598,62 € vertailuku 136 041,62 €). Liikevaihto suhteutettuna henkilötövuosiin on parantunut vuoteen 2015 verrattuna yhteensä +5,6 %. Tavoite on saavutettu.
	Myyntikate per htv	Henkilöstön tuottavuuden kehittyminen.	80 158 € vertailuluku 81 783,57 €). Myyntikate suhteutettuna henkilötövuosiin on hieman heikentynyt vuodesta 2015, noin -2%. Tavoitetta ei saavutettu.
Taloudelliset tavoitteet			
Talouden tasapaino	Tilikauden tulos	Tilikauden tulos on positiivinen.	Tavoite saavutettu, tilikauden tulos 1 211 242,19 €.

Kevama Oy

Tehtävä: Tuottaa Kuopion kaupungille työhön kuntouttavia ja valmentavia palveluita. Kevama Oy toimii tältä osin sosiaalipalvelujen tuottajana.
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Voimassa olevan puitesopimuksen mukaiset palvelut	Toimintakykyä ylläpitävä työsuhde	15 asiakasta/vuosi	Toimintakykyä ylläpitävässä työsuhteessa on 15 henkilöä.
	Työpankkityö	30 asiakasta/vuosi	Työpankkityösuhteessa Kevamalla on vuoden aikana ollut kaksi henkilöä. Työpankki kokeilu päättyi 31.12.2016.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
	Tuettu oppisopimus-koulutus	8 asiakasta / vuosi	ka 7 työkuntoutujaa Tilanne 31.12: 7 työkuntoutujaa
Uusien palvelumallien kehittäminen	Työpankkitoiminta pyörii suunnitelman mukaisesti	Työpankkitoimintamalli saadaan vakiinnutettua osaksi Kevaman palvelutoimintaa	Kevamalla on kattava työnantaja- ja työnhakijaverkosto. Työpankkitoiminta palvelee työkuntoutuspalveluissa olevien asiakkaiden työllistymisen jatkopolutuksessa. Kevama osallistuu työnantajien buukkauspalveluun ja on mukana alueellisessa työnetsijäringissä.
Avoimille työmarkkinoille työllistymismahdollisuudet omaavista ryhmistä työllistyminen tai koulutukseen hakeutuminen	Avoimille työmarkkinoille työllistyneiden suhteellinen osuus palvelun päättäneistä	Työpankin asiakkaista työllistyy avoimille työmarkkinoille 25 %.	Työpankin asiakkaista 18 henkilöä on siirtynyt avoimille työmarkkinoille. Asiakasmäärä vuonna 2016 oli 63 henkilöä: 28,5 % asiakkaista on työllistynyt avoimille työmarkkinoille.
Laadukkaat palvelut	Asiakaspalaute- ja asiakasmuutoksen seurantarjestelmien hyödyntäminen palvelujen laadun arvioinnissa.	Seurantarjestelmän aktiivinen käyttö ja ajantasainen dokumentointi. Asiakaspalautteen tehokkaampi kerääminen seurantarjestelmän kautta.	Palveluprosesseja kehitetään havaittujen muutostarpeiden ja saadun asiakaspalautteen suuntaisesti. Asiakasmuutosta seurataan VAT-arviointijärjestelmän avulla.
Taloudelliset tavoitteet			
Tasapainoinen ja vakava-rainen talous sekä kannattava liiketoiminta	Tilikauden tulos	Positiivinen tilikauden tulos.	- 92 303,92:-€ - 3,75%

Kiinteistö-KYS Oy

Tehtävä: Asuntojen rakennuttaminen, omistaminen ja hallinta sekä niiden vuokraaminen ensisijaisesti KYS:in ja Kuopion kaupungin työntekijöille sekä elinkeinopoliittisin perustein
Kaupungin omistus: 51 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Asuntojen tarjonta pidetään kysyntää vastaavana ja kunto hyvänä siten, että asunnot saadaan vuokratuksi	Asuntokannan käyttöaste	99%	99,83%
	Asuntojen peruskorjaus	Toteutetaan peruskorjaushjelman mukaisesti	Toteutunut
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Rahoitustulos vähennettynä lainan lyhennyksillä ja peruskorjausinvestointien omarahoitusosuudella.	Tunnusluku on positiivinen	-381 021,07 €
	Tilikauden tulos	Positiivinen tulos.	0,00
Omarahoitusosuus hallituksen erikseen päättämässä asuntojen osittaisissa perusparannusinvestoinneissa	Asuinneliövelka X€/asm ²	Enintään 708 €/m ²	547,71 €/m ²
	Omarahoitusosuus perusparannusinvestoinneissa (% perusparannusten kokonaiskustannuksista)	100%	100%

Kuopion Innovation Oy

Tehtävä: Yhtiö toteuttaa Kuopion kaupungin kasvuun ja kilpailukyvyn vahvistamiseen tähtäävää strategiaa. Toiminnan pääpaino on yrityskehityksessä, yrityslähtöisissä kehittämishankkeissa sekä innovaatiotoiminnan edistämisessä. Yhtiö tarjoaa asiakkaille palveluita liiketoiminnan synnyttämiseen, kehittämiseen ja uudistamiseen pitkäjänteisesti yritysten elinkaaren kaikissa vaiheissa sekä toimii aktiivisena innovaatiokeskittymän yhteistyötä vahvistavana toimijana. Yhtiö tuottaa kaupungille toimintaansa liittyviä erilaisia valmistelu-, hallinnointi-, hanke-, koordinaatio- ja markkinointipalveluita.
Kaupungin omistus: 68 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Strategian toteuttaminen	Yrityskehityspalveluita käyttävien asiakkaiden määrä.	Yrityskehitystoiminnan asiakasmäärä saadaan nykyresurssein pidettyä vuoden 2015 tasolla.	Startup: 31 yritystä ja yli 25 henkilöä/tiimiä, ensitapaamisia 54/2016 (vrt. 54/2015 ja 36/2014 vastaavana aikana).

			Growup: rahoitusneuvontaa 40 yritykselle ja yli 20 esihautomo caselle, myytäviä rahoitusneuvontapalveluita 4 yritykselle. Muuta kasvuun liittyvää sparrausta kymmenille yrityksille (mm. Kasvu Open, DigiKyky, Next level ja KION omat kasvusparraukset ja klusteritoiminnot).
Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Strategian toteuttaminen	Uudet strategiset avaukset.	Valmistellaan ja toteutetaan yritystarpeista lähteviä ja yrityksen strategiaa toteuttavia kehittämissankkeita.	Käynnistyneitä strategisia avauksia: - DigiKyky – Yrityksen digitaalisen kyvykkyyden nostaminen tuotavuuden ja kilpailukyvyn edistämiseksi (1.1.2016-1.12.2017). Projekti siirtyi liikkeen luovutuksella 1.12.2016 alkaen Savonia-amk:lle. - Kestävän kaivostoinnin arvoverkot (1.9.2015-31.8.2017). Projekti siirtyi liikkeen luovutuksella 1.12.2016 alkaen Savonia-amk:lle. - Next Level – liiketoiminta uudelle tasolle (1.3.2016-28.2.2018). Projekti siirtyi liikkeen luovutuksella 1.1.2017 alkaen Kuopion kaupungille. - PS Katalyytti - vahva toimenpidekokonaisuus innovatiivisen liiketoiminnan edistämiseen Pohjois-Savossa (15.6.2015-1.12.2016) päättynyt. Tavoitteet ylitettiin. Terveysteknologian Kehityskeskus (1.1.2016-31.12.2017). Projekti siirtyi liikkeen luovutuksella 1.1.2017 alkaen Kuopion kaupungille

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Strategian toteuttaminen	Kuopio toimii aktiivisesti uusien hyvinvointiavauksien edistämässä	Kuopion terveyden innovaatioekosysteemin toiminnan pilotointi ja kokeilut ovat vahvasti käynnissä. Edistetään yritysten tarpeista lähtevien kehitystoimenpiteiden rahoituksen hakemista.	Terveysteknologian Kehityskeskus –strategisen avauksen myötä on käynnistynyt Mäntykampuksen ja KYSin asiakastarpeista lähtevän innovaatio-, testaus- ja kehitystoiminnan Living Lab –ympäristöjen edistäminen. Yrityksiä valmennetaan kansainvälisten rahoitusinstrumenttien hyödyntämisessä. Tiivis yhteistyö Kuopion kaupungin kanssa kansallisen kärkihankkeen ”omahoidon digitaaliset arvopalvelut, ODA” toteutuksessa, sekä Sitran ISAACUS -Hyvinvoinnin palveluoperaattoriin liittyvän Kuopion hankkeen valmistelussa. Mun elämä teknologiapeli-kilpailu (30.1-15.6.2016) yhdessä Kuopion kaupungin ja Diakonia ammattikorkeakoulun kanssa. Kilpailun avulla haettiin uusia pelillisiä ideoita ja ratkaisuja nuorten elämänhallintaan. DigiKuopio-ideakilpailu (10.6.–15.8.2016), jonka tavoitteena oli ideoida ja kehittää Kuopion kaupungille uudenlaisia, kuntalaisten arkea helpottavia innovatiivisia digitaalisia palveluita. Kilpailun järjestivät yhteistyössä Kuopion Yrittäjät, Kuopion kaupunki ja Kuopio Innovation.
Tiedepuiston yhteistointiminta	Yhteistoiminnan rakenteiden kehittäminen ja uudet yhteistyöavaukset.	StartUp Kuopio -yhteistoimintarakenne on käytössä ja sen vaikutus arvioitu.	StartUp Kuopion palvelumalli Tiedepuiston alueella on käytössä ja markkinointia palvelun tunnettavuuden lisäämiseksi jatketaan. Palvelumallin jatkokehittäminen on aloitettu ja sitä kautta yhteistyö on laajentunut koskemaan myös muita aleen StartUp-toimijoita (mm. Uusyrityskeskus, Kuopion kaupungin yrityspalvelu).

		Toteutetaan yhdessä IIF:n kanssa 8 investoritapaamista yritysten kanssa, sekä valmennusohjelma yrityksille ulkomaisiin investointeihin keskittyviin tilanteisiin. Yhteistyö kampuksen markkinoinnissa on toimivaa.	Invest in -toiminnoissa toteutettu yli 10 sijoittajatapaamista ulkomailla, osallistuttu 6 sijoittajatapahtumaan Suomessa, sekä toteutettu järjestyksessään neljäs valmennusohjelma yrityksille ulkomaisiin investointeihin liittyviin tilanteisiin. Ylläpidetään mm. Kuopio-Shanghai -yhteistyöverkoston nettisivustoa.
<u>Taloudelliset tavoitteet</u> Tasapainoinen talous	Budjetin toteuma.	Toiminta toteutetaan budjetoidun mukaisena ja toiminnassa hyödynnetään ulkoisia rahoitusmahdollisuuksia.	Toiminta on toteutunut suunnitellusti ja ulkoista rahoitusta on hyödynnetty aikaisempaa enemmän.

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan koulu- ja päiväkotirakennuksia
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Sopimukseen kuuluvien kiinteistöpalvelujen toteutuminen	Sopimuksen ehdot	Sopimukseen kuuluvat kiinteistöpalvelut toteutuvat sopimuksen mukaisesti, laatu ja hinta/tehokkuus. Kahden uuden koulurakennuksen rakentaminen, jos kaupunginvaltuusto hyväksyy hankkeet.	Toteutuneet sopimuksen mukaisesti Jynkän koulu valmistunut, Karttulan koulu rakenteilla.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Tilikauden tulos	Nollatulos	Toteutunut

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan päiväkotirakennuksia
Kaupungin omistus: 91 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Kiinteistön kunnon säilyttäminen	Kiinteistön kunto	Kiinteistöt pidetään koh- tuullisessa kunnossa.	Toteutunut
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen ja vaka- varainen talous	Tilikauden tulos	Nollatulos	Toteutunut

Kuopion Pysäköinti Oy

Tehtävä: Harjoittaa pysäköintiliiketoimintaa ja liiketilojen vuokrausta.
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Pysäköinti Oy:n toimin- nan vakiinnuttaminen	Toripysäköinnin asia- kasmäärät Liiketiloiden käyttöaste	Toripysäköinnin kävijä- määrä lisääntyy 15 % vuoden 2015 tasosta. Kauppakeskus Apajan liiketiloiden vuokrausaste pysyy vähintään vuoden 2015 tasolla.	Kävijämäärät kasvoivat 11 %, joten jäimme 4% tavoitetasosta. Vuokrausaste on samal- la tasolla kuin vuoden vaihteessa 2015.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos Tilikauden kassavirta	Tilikauden tulos paranee 10 % vuoteen 2015 näh- den. Liiketoiminnan kassavir- ta on positiivinen vähin- tään 0,25 M€ ennen lainanlyhennyksiä.	Tilikauden tulos lähes samalla tasolla kuin vuonna 2015. Syy: kävi- jämäärätavoite ei täytty- nyt ja yllättäviä korjaus- kuluja liittyen Toriparkin vanhaan osaan. Ei toteudu.

Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä

Tehtävä: Ylläpitää kiinteistöä
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Kiinteistön kunnon säilyttäminen	Kiinteistön kunto	Noudatetaan kiinteistön kunnossapidossa pitkän-tähtäimen suunnitelmaa.	Noudatettu
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen ja vaka-varainen talous	Taloudellinen tulos	Nollatulos	Toteutunut

Kuhilas Oy

Tehtävä: Palkka-, henkilöstö- ja taloushallinnon palveluiden tuottaminen asiakkailleen sekä niihin liittyvien toimistopalveluiden, asiantuntijapalveluiden ja koulutustoiminnan antaminen.

Kaupungin omistus: 72 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Taloushallintopalvelut	Prosessien tehokkuus Uusien asiakkaiden, Tuusniemen kunnan ja Jätekuukko Oy:n taloushallinnon palvelutuotannon käynnistäminen. Sopimus vähintään yhden uuden asiakkaan kanssa taloushallintopalvelutuotannon käynnistämistä vuoden 2017 alusta	Prosessien kehittämisen yhteistyössä asiakkaan kanssa tehokkaammiksi. Uusien asiakkaiden taloushallintopalvelut toimivat tammikuussa 2016. Vähintään yhden uuden asiakkaan kanssa taloushallinnon palvelusopimus allekirjoitettu 31.8.2016. mennessä.	Laskutus ja myyntireskontranhoito keskitetty yhteen tiimiin ja prosessit yhtenäistetty. Tavoite toteutui. Kaavin kunnan taloushallinto siirtyi Kuhilaan hoidettavaksi vuoden 2017 alusta.
	Taloushallinnon kokonaispalvelujen hinta.	Kokonaispalvelun hinta volyymimuutokset mukaan lukien enintään + 2 % > kuin vuonna 2015.	Kirjanpidon ja ostolas-kujen käsittelyn hintojen kohdalla tavoite toteutui. Laskutuksessa ja myyntireskontrassa volyymi kasvoi v. 2015 etenkin maatalouslomituksen myötä ja em. muutos huomioitiin vasta v. 2016 hinnoissa.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Palkkahallintopalvelut	Prosessien tehokkuus Uusien asiakkaiden, Tuusniemen kunnan ja Jätekuikko Oy:n palkkahallintopalvelujen tuotannon käynnistäminen Sopimus vähintään yhden uuden asiakkaan kanssa palkkahallinnon palvelutuotannon käynnistämistä vuoden 2017 alusta	Prosessien kehittäminen yhteistyössä asiakkaan kanssa tehokkaammiksi. Uusien asiakkaiden palkkahallintopalvelut toimivat tammikuussa 2016. Vähintään yhden uuden asiakkaan kanssa taloushallinnon palvelusopimus allekirjoitettu 31.8.2016 mennessä.	Uuden ESS7:n testaus ja käyttöönotto Juankoskelta siirtyneille henkilöille vuoden 2017 alusta. Tavoite toteutui. Uutta palkkahallintopalvelujen sopimusta ei saatu.
	Palkkahallinnon kokonaispalvelujen hinta	Kokonaispalvelun hinta volyymimuutokset mukaan lukien enintään + 2 % > kuin vuonna 2015	Palkkalaskelman hinta oli 0,5% < kuin vuonna 2015
Taloudelliset tavoitteet			
Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Nettotulos	Tulos on positiivinen	Nettotulos 22.118,60 euroa.
	Omavaraisuusaste	Omavaraisuusaste > 30	Omavaraisuus 60,7%

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy

Tehtävä: Asuntojen rakennuttaminen, omistaminen ja hallinta sekä niiden vuokraaminen Kuopiossa opiskeleville

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Asuntojen tarjonta pidetään kysyntää vastaavana ja kunto hyvänä siten, että asunnot saadaan vuokratuiksi	Asunnon käyttöaste	95 %	94 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
	Kiinteistöjen peruskorjaussuunnitelma	PTS korjaussuunnitelmaa toteutetaan	PTS korjaussuunnitelma on käytössä
Taloudelliset tavoitteet			
Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Rahoitustulos vähennettynä lainan lyhennyksillä ja peruskorjausinvestointien omarahoitusosuudella.	Rahoitustulostunnusluku on positiivinen	Rahoitustulos on positiivinen.
	Tilikauden tulos	Positiivinen tulos	Tulos on positiivinen
	Asuinneliövelka €/asm ²	Enintään 540 €/asm ²	484 €/asm ²

Matkailukeskus Rauhalampi Oy

Tehtävä: Matkailu ja majoituspalveluiden myynti ja markkinointi, majoitus ja ravitsemusliiketoiminta (leirintäalue).

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Asiakasmäärän (majoitus) kasvattaminen	Kirjatut majoitusyöpymisvuorokaudet	Tavoite 42 000 majoitusvuorokautta / vuosi	42 855 majoitus yöpymisvuorokautta (suomi 37 616, ulkomaat 5239 (12,2%))
Kannattavuuden parantaminen	Majoituksen keskihinta sekä viipymä, majoituksen käyttöasteet	Keskihinnan, viipymän sekä käyttöasteiden kasvattaminen	keskihinta lievässä laskussa keskiviipymä laskussa käyttöasteet selkeässä kasvussa
Palvelutason parantaminen	Asiakaspalautteet	Reklamaatioiden väheneminen ja nopeampi käsittely	Ei merkittäviä reklamaatioita

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Korjaukset ja kunnossapito	Kiinteistöjen ja alueen kunto	Kiinteistöjen ja alueen kunto pidetään vähintään nykyisellä tasolla.	Ravintolan lattia korjattava kesäkaudelle 2017. Muutama leirintämökki elinkaarensa päässä.
Laaditun kuntoarvion mukaisten korjausten käynnistäminen	Kuntoarvio	Korjausten toteuttaminen, kuntoarvion päivittäminen sekä korjausvelan määrän selvittäminen.	Osa tehty tai käynnissä, lomamökkien (9 kpl) wc-remontti siirretty tulevaisuuteen.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen ja vakavarainen talous sekä kannattava liiketoiminta	Tilikauden tulos	Positiivinen tilikauden tulos.	Liikevaihto hyvässä kasvussa. Tilikausi voitollinen 46 892,62 €

Niiralan Kulma Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Asuntoja tuotetaan kysyntää vastaavasti. Asuntojen kunto pidetään laadukkaana ja asuinympäristö turvallisena.	Asuntokannan käyttöaste	98,8 %	Toteutuu 98,80 %
	Asuntojen peruskorjaus	Vuosille 2011-2021 laaditun peruskorjausohjelman mukaisesti	Toteutuu: Työt käynnissä Kaskikatu 8, Niiralankatu 8 ja Linnanpelto I-vaihe. Linnanpellon II-vaiheen suunnittelu käynnissä. Suunnittelu käynnissä Urheilukatu 1 ja Soikkokuja 7.
Yhtiö toimii yhteistyössä omistajan kanssa erityisryhmäasumisen suunnittelussa sekä tarvittaessa rakennuttaa ja toimii omistajana rakennettavissa hankkeissa.	Erityisryhmien käytössä olevien asuntojen määrä.	Toteutetaan erityisryhmille asuntoja omistajan tarpeen mukaisesti	Yhtiö on aloittanut Kasarminkatu 6 tontille tulevan uudisrakennushankkeen valmistelun yhteistyössä tilakeskukseen ja perusturvan palvelualueen kanssa. Kaavamuutostyö on valmis.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Taloudelliset tavoitteet			
Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Rahoitustulos vähennettynä lainan lyhennyksillä ja peruskorjausinvestointien omarahoitusosuudella.	Tunnusluku on positiivinen	Toteutuu
	Tilikauden tulos	Positiivinen tulos	Toteutuu 12/2016
	Asuinliövelka €/asm ²	Enintään 557 €/asm ²	Toteutuu: 481 €/asm ²
Omarahoitusosuus peruskorjausinvestoinneista	Omarahoitusosuus peruskorjausinvestoinneista (% peruskorjausten kokonaiskustannuksista).	15 %	Toteutuu

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Tehtävä: ammattikorkeakoululaissa määriteltyjen tehtävien hoitaminen
Kaupungin omistus: 51 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Koulutuksen vetovoima	Nuorten tutkinto-opiskelijoiden ensisijaiset hakijat / aloituspaikat	Tavoite 3 ensisijaista hakijaa/aloituspaiikat	2,6
Keskeytysten minimointi	Opintojen keskeyttäneiden määrä	Keskeyttäneiden määrä enintään 10 %	9,9 %
Suoritettut tutkinnot	perustutkinnot YAMK	1050 70	1007 84
55 opintopistettä suorittaneiden osuus	55 opintopistettä suorittaneiden osuus	60 %	65,1 %
Taloudelliset tavoitteet			
Talouden tasapaino	Tilikauden tulos	Tilikauden tulos 1 milj. €	1 034 962,85 €

Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymä (Servica)

Tehtävä: Tukipalvelujen tuottaminen Kuopion kaupungille ja P-S Sairaanhoidopiirille
Kaupungin omistus: 52 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2016	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Tuotetaan palvelut palvelukuvausten mukaisesti	Asiakastyytyväisyys	Palvelukuvausten mukainen	Tilaaja-asiakkaiden asiakastyytyväisyys on nyt keskimäärin 3,98. Vuonna 2015 vastaava keskiarvo oli 3,78
Henkilöstön sairastapaturmapoissaolot vähenevät	Poissaolo %	2 poissaolopäivää / hlö pienempi kuin vuonna 2015	Tavoite ei toteutunut. Poissaolopäivien kertymä vuonna 2016 oli 23,7 päivää/henkilö. Vuonna 2015 vastaava lukema oli 25,1 päivää/henkilö. Vähennä oli 1,4 pv/hlö
Palveluiden määrää sopeutuu asiakasvolyy-meihin	Liikevaihto / henkilöstökustannukset	Henkilöstökustannukset suhteessa liikevaihtoon pienenevät vähintään 1 %	Tavoite toteutui. Vuoden 2016 henkilöstökulut (sis. vuokratyövoiman) olivat 51,7 % liikevaihdosta. Vuonna 2015 vastaava lukema oli 54,3 %. Eli 2,6 % paremmat.
Laatukäytäntöjen kehittäminen	Sopimuslaadun toteutuminen	Palvelujen laatuerojen väheneminen	Tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyys palvelujen sopimuksenmukaisuuteen on nyt keskimäärin 3,79. Vuonna 2015 vastaava lukema oli 3,68.
Taloudelliset tavoitteet Talouden tasapaino	Tuottavuusohjelman mukainen oman pääoman tervehtyminen	Tilikauden tulos vähintään tuottavuusohjelman mukainen 884.700 euroa.	Servican vuoden 2016 tulos on 3,7 M€. Tulostavoite saavutettiin.
Tuottavuus	Tuotettujen suoritteiden määrä/ tehdyt henkilötyövuodet	Parannus v 2015 verrattuna 1,6 %	Suoritemäärän sijaismittana käytetään liikevaihtoa/ tehty työpanos. Liikevaihto / HTV on vuonna 2016 6,3 % parempi kuin vuonna 2015
Palvelujen myynti	Palvelujen myyntiä lisätään	Osallistutaan kilpailutuksiin	Uusi kilpailutuksiin ei ole Servica osallistunut vuoden 2016 aikana

3 Tilinpäätöslaskelmat

3.1. Kuopion kaupungin tilinpäätöslaskelmat

TULOSLASKELMA

Toimintakate

Toimintakate osoittaa paljonko toimintakuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate

Vuosikatetta eli kunnan rahoitustulosta tulee arvioida sekä tuloksen muodostumisen että rahoituksen riittävyyden kannalta. Useamman tilikauden tarkastelujaksolla tuloslaskelman tulojen tulisi kattaa tuloslaskelman kulut. Rahoitusnäkökulmasta vuosikatetta suhteutetaan investointeihin ja lainan lyhennyksiin. Heikkenevässä taloudessa vuosikate ei riitä poistoihin tai korvausinvestointeihin.

Tilikauden tulos

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus. Vain ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin tai rahastoihin.

Tilikauden yli- tai alijäämä

Tilikauden ylijäämä lisää taseen omaa pääomaa ja tilikauden alijäämä vähentää taseen omaa pääomaa.

TULOSLASKELMA

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	2016 €	2015 €
Toimintatuotot		
Myyntituotot	85 131 324,77	83 472 876,30
Maksutuotot	40 447 379,05	38 242 254,52
Tuet ja avustukset	22 666 251,61	26 042 568,37
Vuokratuotot	25 905 983,50	24 807 904,12
Muut toimintatuotot	9 432 404,26	13 233 375,19
	183 583 343,19	185 798 978,50
Valmistus omaan käyttöön	18 531 298,81	15 844 818,94
Toimintakulut		
Palkat ja palkkiot	-234 968 439,01	-234 020 444,95
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-58 948 177,91	-60 908 706,07
Muut henkilösivukulut	-15 873 810,58	-13 699 190,40
Henkilöstökulut yht	-309 790 427,50	-308 628 341,42
Palvelujen ostot	-351 653 220,01	-347 060 414,49
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-35 050 072,11	-33 370 437,58
Ostot tilikauden aikana	-35 103 396,33	-33 185 976,27
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	53 324,22	-184 461,31
Avustukset	-60 725 285,64	-55 004 186,09
Vuokrakulut	-13 630 280,72	-13 818 481,42
Muut toimintakulut	-5 372 743,41	-6 467 741,41
	-776 222 029,39	-764 349 602,41
Toimintakate	-574 107 387,39	-562 705 804,97
Verotulot	429 134 847,96	429 383 072,61
Valtionosuudet	182 729 750,00	164 182 872,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	7 605 547,55	7 910 150,27
Muut rahoitustuotot	3 840 129,22	3 850 200,71
Korkokulut	-4 982 408,48	-5 863 290,63
Muut rahoituskulut	-16 167,82	-12 470,25
	6 447 100,47	5 884 590,10
Vuosikate	44 204 311,04	36 744 729,74
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-46 646 520,71	-45 272 967,14
Arvonalentumiset	-4 588 486,81	-5 196 857,65
	-51 235 007,52	-50 469 824,79
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	5 180 975,21	270 000,00
Satunnaiset kulut	-4 401 468,03	
Tilikauden tulos	-6 251 189,30	-13 455 095,05
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	428 822,41	481 603,65
Tilikauden alijäämä	-5 822 366,89	-12 973 491,40

3.2. RAHOITUSLASKELMA

KAUPUNGIN TOIMINTA

Tulorahoitus

Tulorahoituksen osatekijät eritellään yksityiskohtaisesti tuloslaskelmassa. Rahoituslaskelmaan otetaan vain varsinaisen toiminnan tulorahoitusjäämän osoittava vuosikate sekä satunnaiset erät, jotka tuloslaskelmassa esitetään vuosikatteen jälkeen. Vuosikatteen korjaukset esitetään rivillä Tulorahoituksen korjauserät. Näitä eriä ovat pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot sekä pakollisten varausten käyttö menojen ja menetysten maksamiseen.

Investoinnit

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimenot ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä.

Investointien alla esitetään pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnit myyntihintaisina.

Rahoitustoiminnan rahavirta

Antolainauksen muutokset

Kunnan myöntävät lainat, jotka taseessa esitetään pysyvien vastaavien ryhmässä Sijoitukset (Joukkovelkakirjalainasaamiset, Muut lainasaamiset, Muut saamiset). Lainojen lisäykset vähentävät rahavirtaa ja takaisinmaksut lisäävät rahavirtaa.

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta on tilivuoden aikana ottanut uutta pitkäaikaista lainaa tai uusiutunut niitä. Pitkäaikaisten lainojen vähennykseen merkitään kunnan pitkäaikaisten lainojen lyhennykset tilivuoden aikana. Huomattavaa on, että em. lainanlyhennykset on merkitty edellisvuoden tilinpäätöksessä taseen lyhytaikaisiin lainoihin.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos

Valtion ja muiden toimeksiantojen varat osoittavat kunnan hoidossa olevien varojen ja pääomien muutoksen tilikauden aikana

Vaihto-omaisuuden muutos

Vaihto-omaisuuden lisäys tilikauden aikana vähennetään rahoituksen rahavirrasta. Vaihto-omaisuuden vähennys tilikauden aikana puolestaan lisää rahoituksen rahavirtaa.

Saamisten muutos

Saamisia ovat vaihtuvien vastaavien saamisten ryhmässä esitetyt pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset (myyntisaamiset, lainasaamiset, muut saamiset ja siirtosaamiset)

Korottomien velkojen muutos

Korottomina velkoina käsitellään saadut ennakot, ostovelat, muut velat ja siirtovelat

Rahavarojen muutos on Toiminnan ja investointien rahavirran ja Rahoituksen rahavirran summa ja osoittaa joko rahavarojen kattumisen tai vähenemisen.

RAHOITUSLASKELMA

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	2016 €	2015 €
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	44 204 311	36 744 730
Satunnaiset erät	779 507	270 000
Tulorahoituksen korjauserät	-4 293 410	-7 664 680
Toiminnan rahavirta yhteensä	40 690 408	29 350 049
Investoinnit		
Investointimenot	-57 223 186	-46 957 737
Rahoitusosuudet investointimenoihin	859 519	651 421
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15 642 751	13 322 611
Investointien rahavirta yhteensä	-40 720 916	-32 983 705
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	-30 508	-3 633 655
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-209 900	-66 850
Antolainasaamisten vähennykset	188 012	194 047
Antolainauksen muutokset yhteensä	-21 888	127 197
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	58 000 000	45 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-57 673 578	-41 952 368
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-500 000
Lainakannan muutokset yhteensä	326 422	2 547 632
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	0	706 286
Oman pääoman muutokset yhteensä	0	706 286
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	679 178	137 554
Vaihto-omaisuuden muutos	-53 324	184 461
Saamisten muutos	4 136 991	-2 519 662
Korottomien velkojen muutos	-6 419 933	777 926
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-1 657 089	-1 419 721
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-1 352 554	1 961 394
Rahavarojen muutos	-1 383 062	-1 672 261
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	50 812 542	52 195 605
Rahavarat 1.1.	52 195 605	53 867 866
Muutos	-1 383 062	-1 672 261

3.3. TASE

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

VASTAAVAA	31.12.2016 €	31.12.2015 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	828,82	1 465,30
Tietoliikenneohjelmat	589 474,85	955 219,73
Muut pitkävaikutteiset menot	3 247 728,48	2 018 891,40
	<u>3 838 032,15</u>	<u>2 975 576,43</u>
II Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	118 793 264,54	116 565 219,98
Rakennukset	204 336 355,26	207 408 134,33
Kiinteät rakenteet ja laitteet	127 186 470,52	128 167 661,49
Koneet ja kalusto	15 368 104,89	16 334 094,48
Muut aineelliset hyödykkeet	1 897 010,72	1 660 203,49
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	7 338 802,27	6 957 554,60
	<u>474 920 008,20</u>	<u>477 092 868,37</u>
III Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	242 005 791,07	246 872 176,23
Muut lainasaamiset	135 483 942,28	135 452 989,18
Muut saamiset	1 657 380,15	1 666 445,46
	<u>379 147 113,50</u>	<u>383 991 610,87</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	857 905 153,85	864 060 055,67
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	258 982,63	266 978,21
Lahjoiturahastojen varat	286 201,72	285 572,98
	<u>545 184,35</u>	<u>552 551,19</u>
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 374 884,91	1 321 560,69
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	66 579,82	600 000,00
Lainasaamiset	928 424,24	2 051 333,56
Muut saamiset	1 134,00	160 000,00
	<u>996 138,06</u>	<u>2 811 333,56</u>
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	10 163 711,36	15 923 660,46
Lainasaamiset	4 019 388,04	1 034 988,63
Muut saamiset	3 905 737,18	5 659 777,94
Siirtosaamiset	11 436 484,68	9 228 689,60
	<u>29 525 321,26</u>	<u>31 847 116,63</u>
Saamiset yhteensä	30 521 459,32	34 658 450,19
III Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	768 553,83	762 985,67
	<u>768 553,83</u>	<u>762 985,67</u>
IV Rahat ja pankkisaamiset	50 043 988,20	51 432 618,83
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	82 708 886,26	88 175 615,38
VASTAAVAA	941 159 224,46	952 788 222,24

VASTATTAVAA	31.12.2016 €	31.12.2015 €
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	414 490 569,85	414 490 569,85
Arvonkorotusrahasto	67 757,35	67 757,35
Muut omat rahastot	1 074 749,24	1 074 749,24
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	117 036 227,16	130 009 718,56
Tilikauden yli-/alijäämä	-5 822 366,89	-12 973 491,40
	526 846 936,71	532 669 303,60
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 099 690,92	1 528 513,33
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
	1 099 690,92	1 528 513,33
C PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	251 555,77	269 712,59
Muut pakolliset varaukset	753 883,17	691 834,77
	1 005 438,94	961 547,36
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	278 681,35	292 811,88
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 372 802,59	1 024 203,40
Muut toimeksiantojen pääomat	2 044 323,63	1 706 981,05
	3 695 807,57	3 023 996,33
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	265 065 304,00	278 926 237,56
Saadut ennakot	0,00	260 000,00
Ostovelat	1 800 000,00	2 800 000,00
Muut velat ja liittymismaksut	14 001 173,87	12 816 816,30
Siirtovelat	4 065,00	9 201,00
	280 870 542,87	294 812 254,86
II Lyhytaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	49 367 279,56	35 179 923,85
Saadut ennakot	2 631 053,31	5 152 817,68
Ostovelat	24 815 675,01	25 273 581,04
Muut velat	11 290 763,63	10 601 398,65
Siirtovelat	39 536 035,94	43 584 885,54
	127 640 807,45	119 792 606,76
Vieras pääoma yhteensä	408 511 350,32	414 604 861,62
VASTATTAVAA	941 159 224,46	952 788 222,24

3.4 Kuopio-konsernin tilinpäätöslaskelmat

Kuopio konserni

TULOSLASKELMA

	2016 €	2015 €
Toimintatulot	557 568 647	545 201 152
Toimintamenot	-1 092 467 887	-1 076 402 855
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	417 776	245 132
TOIMINTAKATE	-534 481 464	-530 956 571
Verotulot	429 134 848	429 383 073
Valtionosuudet	244 729 892	226 188 651
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotulot	403 249	904 558
Muut rahoitustulot	2 575 515	2 587 466
Korkomenot	-14 904 722	-16 784 880
Muut rahoitusmenot	-641 112	-714 861
Rahoitustulot ja -menot	-12 567 071	-14 007 718
VUOSIKATE	126 816 205	110 607 434
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-98 833 814	-99 054 592
Omistuksen eliminointierot	8 917	32
Arvonalentumiset	-581 820	0
Poistot ja arvonalentumiset	-99 406 717	-99 054 560
Satunnaiset erät	1 391 792	308 725
TILIKAUDEN TULOS	28 801 280	11 861 599
Tilinpäätössiirot	-99 034	-97 497
Tilikauden verot	-906 108	-547 781
Laskennalliset verot	-2 416 778	-2 377 208
Vähemmistöosuus	-1 448 342	-968 173
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	23 931 018	7 870 939

Kuopio konserni

RAHOITUSLASKELMA	2016 €	2015 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	126 816 205	110 607 434
Satunnaiset erät	1 391 792	308 725
Tilikauden verot	-906 108	-547 781
Tulorahoituksen korjauserät	-5 166 854	-8 551 752
Toiminnan rahavirta yhteensä	122 135 035	101 816 626
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-140 518 279	-152 796 976
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 450 402	2 787 102
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	19 760 779	38 146 065
Investointien rahavirta yhteensä	-119 307 098	-111 863 809
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 827 937	-10 047 183
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-257 950	-28 949
Antolainasaamisten vähennys	266 971	85 498
Antolainauksen muutokset yhteensä	9 021	56 549
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95 975 770	88 817 949
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-96 929 585	-73 888 048
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-577 230	-41 546
Lainakannan muutokset yhteensä	-1 531 045	14 888 355
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	7 716 206	2 818 827
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	652 991	94 064
Vaihto-omaisuuden muutos	1 893 609	-391 071
Saamisten muutos	11 284 083	6 535 632
Korottomien velkojen muutos	-3 952 243	-800 618
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	9 878 441	5 438 007
Rahoituksen rahavirta	16 072 623	23 201 738
Rahavarojen muutos	18 900 560	13 154 556
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	186 816 573	167 916 014
Rahavarat 1.1.	167 916 014	154 761 458
Rahavarojen muutos	18 900 560	13 154 556

Kuopio konserni		
TASE	12/2016	12/2015
	€	€
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	6 157 227	7 027 497
Konserniliikearvo	125 970	251 940
Muut pitkävaikutteiset menot	9 757 197	4 265 106
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	704 734	454 226
Aineettomat hyödykkeet	16 745 127	11 998 769
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	131 188 885	126 895 038
Rakennukset	731 009 121	752 148 921
Kiinteät rakenteet ja laitteet	182 431 331	181 213 884
Koneet ja kalusto	171 328 142	181 905 437
Muut aineelliset hyödykkeet	4 180 030	3 890 046
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	71 140 369	24 794 940
Aineelliset hyödykkeet	1 291 277 879	1 270 848 265
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	8 538 858	7 868 294
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset	12 028 353	12 691 105
Muut saamiset	1 745 036	1 774 576
Sijoitukset	22 312 247	22 333 974
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 330 335 254	1 305 181 008
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	1 975 665	1 715 905
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	1 346 199	1 258 722
Muut toimeksiantojen varat	1 317 279	1 300 975
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 639 143	4 275 602
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	13 073 403	14 597 703
Keskeneräiset tuotteet	272 932	634 951
Valmiit tuotteet	15 764	21 780
Muu vaihto-omaisuus	8 822	8 582
Vaihto-omaisuus	13 370 920	15 263 015
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	66 580	0
Lainasaamiset	219 623	1 309 166
Muut saamiset	21 017	456 537
Siirtosaamiset	597	304
Pitkäaikaiset saamiset	307 817	1 766 007
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	29 070 218	39 557 583
Lainasaamiset	208 743	666 585
Muut saamiset	13 893 808	16 497 608
Siirtosaamiset	19 560 016	17 234 803
Lyhytaikaiset saamiset	62 732 785	73 956 579
Saamiset	63 040 602	75 722 586
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	768 554	762 986
Muut arvopaperit	13 711 865	4 214 847
Rahoitusarvopaperit	14 480 419	4 977 832
Rahat ja pankkisaamiset	172 336 155	162 938 181
VAIHTUVAT VASTAAVAT	263 228 095	258 901 615
VASTAAVAA	1 598 202 492	1 568 358 226

Kuopio konserni

TASE	12/2016 €	12/2015 €
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	414 490 570	414 490 570
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	13 405	13 405
Ylikurssirahasto	1 668	88 117
Arvonkorotusrahasto	67 757	762 457
Muut omat rahastot	7 313 355	7 295 939
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-39 696 539	-47 980 114
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	23 931 018	7 870 939
OMA PÄÄOMA	406 121 234	382 541 313
VÄHEMMISTÖOSUUDET	35 029 388	26 448 975
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	251 556	269 713
Muut pakolliset varaukset	11 363 452	10 686 032
PAKOLLISET VARAUKSET	11 615 007	10 955 744
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	2 031 373	1 768 530
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 409 302	2 001 177
Muut toimeksiantojen pääomat	3 479 187	3 015 866
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	7 919 862	6 785 573
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	762 783 952	770 256 414
Lainat julkisyhteisöiltä	58 409 504	65 815 420
Saadut ennakot	0	260 000
Ostovelat	1 800 000	2 800 000
Muut velat	50 776 962	47 420 428
Siirtovelat	4 065	9 201
Laskennallinen verovelka	11 645 293	
Pitkäaikainen vieras pääoma	885 419 775	886 561 463
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	78 685 332	65 471 310
Lainat julkisyhteisöiltä	6 703 918	6 964 408
Saadut ennakot	8 131 588	10 027 896
Ostovelat	46 753 200	43 898 404
Muut velat	25 783 605	26 976 202
Siirtovelat	82 157 818	88 620 537
Laskennalliset verovelat	3 881 764	13 106 399
Lyhytaikainen vieras pääoma	252 097 226	255 065 157
VIERAS PÄÄOMA	1 137 517 001	1 141 626 619
VASTATTAVAA	1 598 202 492	1 568 358 226

4 Liitetiedot

4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tasekirja

Tilinpäätöksen 2016 laadinnassa on noudatettu Kirjanpitolautakunnan Kuntajaoston antamia ohjeita "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta" (19.3.2013) ja "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista" (25.10.2016).

Liitetiedot jakaantuvat kunnan liitetietoihin ja konsernin liitetietoihin. Kunnan liitetiedot sisältävät myös liikelaitoksia koskevat tiedot.

1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Tilikaudella on suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi tehty rakennusten hankintamenoihin lisäpoistoja yhteensä 2 659 844,29 euroa, määritetyn myyntihinnan tai purkupäätöksen perusteella.

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO -periaatteen mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Taseeseen olevissa saamisissa ei ole mukana seuraavat avoimet saamiset per 31.12.2016:

- Toimeentulotuesta annetun lain mukaisia takaisinperittäviä toimeentulotukia 513 813,87 euroa
- Lastensuojelusta annetun lain mukaisia takaisinperittäviä tukia 7 164,80 euroa

Johdannaisten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Kaupunki on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihto-sopimuksella kiinteään korkoon. Sopimukset päättyvät vuosina 2017 - 2026.

Avustukset

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennyksenä.

2. Tuloslaskelman ja taseen esittäminen

Tuloslaskelman ja taseen esittämistavassa ei ole muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna.

3. Oikaisut edellisen tilikauden vertailutietoihin

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevissa liitetiedoissa vuokravastuiden vertailutietoa v. 2015 on korjattu. Henkilöstöä koskevissa liitetiedoissa tilintarkastajan palkkioiden vertailutietoa v. 2015 on korjattu (alv 0).

4. Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikaudet eivät ole kaikilta osin vertailukelpoiset. Vaikeavammaisten henkilöiden henkilökohtaisten avustajien sijaismaksajan ominaisuudessa toteutettu palkanmaksu siirtyi tilikauden aikana vaiheittain kaupungilta Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteralle. Eteran kautta maksettavat palkkiot kirjataan JHS-suosituksen mukaisesti avustuksiin. Avustuksiin kirjattiin henkilökohtaisten avustajien palkkioita ja sivukuluja yhteensä noin 3,3 miljoonaa euroa v. 2016.

5. Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset

Olennaisia edellisiin tilikausiin kohdistuvia tuotto- tai kulueriä ei tilikaudella ole ollut.

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt lukuun ottamatta AmaveK ry:tä epäolennaisuuden perusteella. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joiden jäsenkunta Kuopion kaupunki on.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminoitu.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tulot ja menot sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tulot ja menot sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Sisäiset vesi-, energia- ja kaukolämpöliittymät on eliminoitu. Olennaiset sisäiset katteet on eliminoitu. Olennaisuuden periaatteella sisäiset kiinteistöverot on jätetty eliminoimatta.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kuopion kaupungin vuoden 2015 suunnitelman mukaisten poistojen perusteiden muutoksista johtuen poisto-oikaisun muutosta tilikaudelle kirjattiin vain niissä tapauksissa, joissa yhtiön jokin pysyvien vastaavien erä muodostui negatiiviseksi aiemmin tehdystä poisto-oikaisusta ja yhtiön vuonna 2016 tekemästä poistosta johtuen. Vuoden 2014 loppuun asti kiinteistö- ja asunto-osaakeyhtiöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu konsernin emoyhteisön aiemmin noudattamien suunnitelman mukaisten poistojen perusteiden mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhtiöt

Osakkuusyhtiöistä Jätekuikko Oy on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Muut osakkuusyhtiöt on jätetty yhdistelemättä, koska niiden yhdistely ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on vuonna 2016 jaettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konsernitilinpäätöksen laatimista koskevan yleisohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Laskennallinen verovelka on jaettu pitkä- ja lyhytaikaiseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisön yhdistelemisessä.

Konsernirakenteessa tilikauden aikana tapahtuneet muutokset

Konsernin omistusosuus laski Isteikki Oy:ssä 49,54 %:iin. Isteikki Oy käsiteltiin tytäryhteisönä, koska kyseessä on väliaikainen konsernin omistusosuuden aleneminen. Kuhilas Oy:n omistusosuus laski 75,70 %:iin. Konsernin omistusosuus IS-Hankinta Oy:stä laski alle 50 %:n. IS-Hankinta Oy käsiteltiin osakkuusyhtiönä, mutta sitä ei yhdistelty konserniin. Kuopion Matkailupalvelu Oy purettiin, joten yhteisö ei ole enää konsernin tytäryhtiö. Puretun Kuopion Matkailupalvelu Oy:n tytäryhtiöstä Matkailukeskus Rauhalahti Oy:stä tuli kaupungin suoraan 100 %:sti omistama tytäryhtiö. Tytäryhteisöistä Karttulan Vuokratalot Oy, Maaningan Vuokrahuoneistot Oy ja Kiinteistö Oy Nilsian Vuokratalot fuusioituivat Niiralan Kulma Oy:öön. Osakkuusyhtiöistä Jätekuikko Oy:n omistus aleni 46,71 %:iin.

Kuopion kaupungin peruspääomaosuus Itä-Suomen Päihdehuollon kuntayhtymästä nousi 19,7475 %:iin ja laski Vaalijalan kuntayhtymästä 17,04661 %:iin.

Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymä purettiin 31.12.2016. Kuntayhtymä siirsi nettovarallisuutensa jäsenkunnilleen. Kuopion kaupunki sijoitti saamansa nettovarallisuuden Savonia-ammattikorkeakoulu Oy:öön.

Tietojen vertailtavuus edelliseen vuoteen

Tilikaudet eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia, sillä konsernirakenteen muutoksista aiheutuneita eroja ei ole oikaistu vuoden 2015 tietoihin. Itä-Suomen Päihdehuollon kuntayhtymän omistuksen nousu 12,4 %:sta 19,7 %:iin lisää kuntayhtymän vaikutusta ja Vaalijalan kuntayhtymän omistuksen lasku 17,6 %:sta 17,0 %:iin vähentää kuntayhtymän vaikutusta. IS-Hankinta Oy:n käsittely yhdistelemättömänä osakkuusyhtiönä ja Kuopion Matkailupalvelu Oy:n purkaminen vaikuttaa vertailutietoihin.

Maaningan Vuokrahuoneistot Oy:n vapaaehtoisen varauksen jako omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan on korjattu tilikauden 2015 vertailutietoon. Laskennallisen verovelan muutos on kohdistunut tilikauden ylijäämään (18 637 euroa) ja laskennalliseen verovelkaan (101 533 euroa).

Kuopion Energia Oy:n hankintamenon omistuksen eliminointiero IS-Hankinta Oy:stä on korjattu vuodelle 2015 (6 534 euroa).

Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymän tilikauden 2015 vertailutietoja on korjattu liitetiedon taseen ulkopuolisten vastuiden osalta. Muutos on kohdistunut eriin vuokravastuut (10 593 809 euroa) sekä koronvaihtosopimusten nimellisarvoon (1 089 241 euroa) ja käypään arvoon (-3 370 euroa).

4.1.3 Tuloslaskelman liitetiedot

Kaupungin toimintatuotot ja -kulut palvelualueittain (6.)

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	Kunta		Kunta	
	Toimintatuotot	Toimintatuotot	Toimintakulut	Toimintakulut
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Keskusvaalilautakunta	0	186 478	6 361	276 022
Tarkastustoimi	196	344	248 060	265 912
Konsernipalvelu	13 243 855	14 816 459	18 152 759	19 895 742
Yleishallinto	6 234 124	9 993 102	14 263 521	15 296 739
Vetovoimaisuuden palvelualue	190 392	296 221	4 076 793	4 423 824
Kaupunkiympäristön palvelualue	38 738 528	39 250 389	39 277 908	39 736 578
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	10 029 331	9 856 528	27 263 048	28 048 569
Kasvun ja oppimisen palvelualue	13 694 372	13 486 549	146 355 837	142 057 416
Perusturvan palvelualue	35 175 654	34 588 112	182 639 531	177 132 016
Terveystuon palvelualue	9 932 975	8 913 908	229 751 067	225 190 706
Ydinkaupunki yhteensä	127 239 426	131 388 089	662 034 885	652 323 523
Liikelaitokset				
Kuopion Vesi	22 715 003	21 296 137	9 772 040	9 107 704
Kallaveden Työterveys	1 982 576	1 989 277	4 512 939	4 429 677
Kuntateknikka	21 486 467	19 264 827	30 213 219	28 719 753
Muut taseyksiköt				
Pohjois-Savon Pelastuslaitos	17 765 840	17 498 215	22 331 755	21 998 329
Tilakeskus	7 607 499	6 969 657	44 247 845	44 754 833
Isäntäkuntapalvelut	3 317 830	3 237 595	3 109 347	3 015 784
Liikelaitokset ja Muut taseyksiköt yht.	74 875 216	70 255 708	114 187 145	112 026 080
Ed.sis Valmistus omaan käyttöön Kunta	18 531 299	15 844 819		
Ydinkaupunki, sekä liikelaitokset ja muut taseyksiköt yhteensä	183 583 343	185 798 979	776 222 029	764 349 602

Toimintatuotot tehtäväalueittain (6.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Yleishallinto	22 582 094	27 703 817	19 667 442	25 292 493
Sosiaali- ja terveyspalvelut	247 778 554	237 837 481	50 409 035	48 728 893
Opetus-, kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut	35 154 080	36 617 228	23 723 703	23 343 076
Yhdyskuntapalvelut	156 597 811	152 914 781	82 636 888	81 984 047
Vuokralliketoiminta	71 317 519	69 592 677	7 146 276	6 450 469
Tukipalvelut	24 138 590	20 535 169		
Toimintatuotot yhteensä	557 568 647	545 201 152	183 583 343	185 798 979

Verotulojen erittely (7.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Kunnan tulovero	372 394 586	369 417 530
Osuus yhteisöveron tuotosta	20 476 607	21 789 946
Kiinteistövero	36 263 655	38 175 597
Verotulot yhteensä	429 134 848	429 383 073

Valtionosuuksien erittely (8.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	168 902 688	158 183 384	168 902 688	158 183 384
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	23 693 928	22 409 628	23 693 928	22 409 628
Järjestelmämuutoksen tasaus	-3 555 912	-8 812 713	-3 555 912	-8 812 713
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	55 689 188	54 408 352	-6 310 954	-7 597 427
Valtionosuudet yhteensä	244 729 892	226 188 651	182 729 750	164 182 872

Kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta annetun yleisohjeen (v. 2015) mukaisesti, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintarahoitus, joka on esitetty toimintatuloissa, esitetään konsernituloslaskelmassa kohdassa Valtionosuudet. Vuonna 2016 opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet kohtaan sisältyy ko. yksikköhintarahoitusta 62.000.141,90 euroa.

Palvelujen ostojen erittely (9.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Asiakaspalvelujen ostot	228 180 801	225 453 372
Muiden palvelujen ostot	123 472 419	121 607 042
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	351 653 220	347 060 414

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet (11.)

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	2 - 20 vuotta
Liikearvo	2 - 20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	2 - 20 vuotta

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat	10 - 50 vuotta
Hallintorakennukset	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 - 50 vuotta
Asuinrakennukset	20- 40 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	4 - 40 vuotta
Koneet ja kalusto	3 - 20 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet, luonnonvarat	käytön mukainen poisto
Muut aineelliset hyödykkeet, taide- ja arvoesineet	ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa

Pakollisten varausten muutokset (12.)

	Konserni		Kunta	
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Eläkevastuu 1.1.	269 713	291 181	269 713	291 181
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	-18 157	-21 468	-18 157	-21 468
Eläkevastuu 31.12.	251 556	269 713	251 556	269 713
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1.	691 835	629 656	691 835	629 656
Lisäykset tilikaudella	62 048	62 179	62 048	62 179
Vähennykset tilikaudella				
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	753 883	691 835	753 883	691 835
Potilasvahinkovastuuvaraus 1.1.	9 866 164	9 241 146		
Lisäykset tilikaudella	478 770	625 018		
Vähennykset tilikaudella				
Potilasvahinkovastuuvaraus 31.12.	10 344 934	9 866 164	0	0
Muut pakolliset varaukset 1.1.	128 033	1 200 160		
Lisäykset tilikaudella	168 889	128 033		
Vähennykset tilikaudella	-32 288	-1 200 160		
Muut pakolliset varaukset 31.12.	264 635	128 033	0	0

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot (13.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Muut toimintatuotot, luovutusvoitot:				
Maa-alueista	4 109 296	7 514 747	4 109 296	7 334 991
Rakennuksista	190 180	152 256	190 180	61 162
Koneista ja kalustosta	107 612	135 852	98 478	119 337
Osakkeista ja osuuksista	1 072 752	1 157 047	0	1 045 788
Luovutusvoitot yhteensä	5 479 841	8 959 902	4 397 955	8 561 278
Muut toimintakulut, luovutustappiot:				
Maa-alueista	394	544 599	394	544 599
Rakennuksista	26 034	292 821	26 034	259 811
Koneista ja kalustosta	4 536	32 172	0	31 803
Osakkeista ja osuuksista	194 159	83 280	34 225	19 674
Luovutustappiot yhteensä	225 123	952 872	60 653	855 887

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely (14.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Satunnaiset tuotot:				
Alatorin pysäköintilaitos, autopaikkasopimus	60 000	270 000	60 000	270 000
Kiinteistö Oy Isoharja, rivitalotontin myyntivoitto		38 725		
Savonia amk kuntayhtymän omaisuuden myynti	719 507		5 120 975	
Niiralan Kulma Oy:n korvaus Nordean lainan korko-				
marginaalin nostosta	610 796			
Itä-Suomen Päihdehuollon kuntayhtymän maa-alueen				
myyntivoitto	1 489			
Satunnaiset tuotot yhteensä	1 391 792	308 725	5 180 975	270 000
Satunnaiset kulut:				
Savonia amk kuntayhtymän purku			4 401 468	
Satunnaiset kulut yhteensä	0	0	4 401 468	0

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely (15.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Osinkotuotot muista yhteisöistä	959 057	1 587 636
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	587 728	588 673
Yhteensä	1 546 785	2 176 309

Erittely poistoeron muutoksista (16.)

	Kunta	
	2016 €	2015 €
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos (vähenys)	428 822	481 604
Poistoeron muutokset yhteensä	428 822	481 604

4.1.4 Taseen liitetiedot, vastaavaa

Arvonkorotukset (18.)

	Konserni		Kunta	
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Rakennukset				
Arvo 1.1.	694 700	694 700	0	0
Arvonkorotukset				
Arvonkorotusten purku	-694 700			
Arvo 31.12.	0	694 700	0	0
Kuntayhtymäosuudet				
Arvo 1.1.			67 757	67 757
Arvo 31.12.	0	0	67 757	67 757
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	0	694 700	67 757	67 757

Arvonkorotukset 7.770.982 € on tehty v.1997 entisen Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulutuksen ky:n, nykyisen Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymän taseeseen.

Arvonkorotukset kohdistuvat valtiolta vastikkeetta siirtyneisiin Kuopion teknillisen oppilaitoksen ja Kuopion terveydenhuolto-oppilaitoksen rakennuksiin. Vastikkeetta saadut rakennukset käsitellään taseessa ilman rahaa.

Arvonkorotusten perusteena on käytetty rakennusten teknistä arvoa. Vuonna 2009 Sairaalakadun kiinteistön osalta arvonkorotusten arvoa on alennettu 1.327.726 €. Arvonkorotuksen muutos ja siten sen uusi arvo perustuu vuoden 2006 lopulla teetettyyn ulkopuolisen asiantuntijan arviointiin.

Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymän arvonkorotuksen purku (1.750.884 €) 2013 kohdistuu Kuopion Sairaalakadun kiinteistöön. Arvoarvio perustuu ulkopuolisen asiantuntijan lausuntoon todennäköisestä luovutushinnasta.

Omistuksen nouseminen Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymässä vuonna 2014 aikaansaa lisäyksen arvonkorotukseen. Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymän arvonkorotuksen purku (12.636.793 €) 2014 kohdistuu Kuopion Sairaalakadun ja Opistotien kiinteistöihin. Sairaalakadun kiinteistön arvoarvio perustuu ulkopuolisen asiantuntijan lausuntoon todennäköisestä luovutushinnasta sekä esisopimukseen ostajan kanssa. Opistotien osalta arvonkorotus on purettu kokonaan osakeyhtiöittämisen yhteydessä.

Rakennusten arvonkorotus purettiin vuonna 2016 Savonia ammattikorkeakoulun kuntayhtymän myytyä Sairaalakadun kiinteistöön.

Kuntayhtymäosuuksien arvonkorotus on tehty Karttulan kunnassa vuosina 1997-1999.

Vaalijalan kuntayhtymän ja Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymän investointeihin saamista valtionosuuksista johtuva jäsenkuntaosuuden peruspääoman muutos on kirjattu kuntayhtymäosuuksien lisäykseksi ja arvonkorotusrahastoon.

Pysyvät vastaavat /

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet (19.)

KONSERNI

	Aineetto-	Maa - ja	Raken-	Kiinteät	Koneet ja	Muut aineell.	Ennakkomak-	Aineelliset	Aineettom.
	mat hyödyk-	vesialueet	nukset	rakenteet	kalusto	hyödykkeet	sut ja	hyödyk-	ja aineell.
	keet						keskeneneräiset	keet yht.	hyödykkeet
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	hankinnat	1000 €	yhteensä
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Poistamaton hankintameno 1.1.	11 999	126 895	751 454	181 214	181 905	3 890	24 795	1 270 154	1 282 152
Lisäykset tilikauden aikana	7 519	3 424	15 152	29 278	12 415	5 246	69 309	134 824	142 343
Vähennykset tilikauden aikana	-246	-1 128	-2 570	-649	-33	-4 401	-7 329	-16 111	-16 357
Siirrot erien välillä	2 374	1 998	11 049	-1 246	652	19	-14 846	-2 374	0
Tilikauden poistot	-4 900		-42 923	-25 894	-23 240	-554		-92 611	-97 511
Arvonlennukset ja niiden palautukset			-1 154	0				-1 154	-1 154
Rahoitusosuudet tilikaudella				-271	-371	-20	-788	-1 450	-1 450
Poistamaton hankintameno 31.12.	16 745	131 189	731 009	182 431	171 328	4 180	71 140	1 291 278	1 308 023
Arvonkorotukset 1.1.			695					695	695
Arvonkorotusten muutokset			-695					-695	-695
Kirjanpitoarvo 31.12.	16 745	131 189	731 009	182 431	171 328	4 180	71 140	1 291 278	1 308 023

Pysyvät vastaavat / Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet (19.)
KUNTA

	Aineettomat hyödykkeet	Maa - ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Muut ai- neell. hyödykkeet	Keskener. hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet yhteensä
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Poistamaton hankintameno 1.1.2016									
Lisäykset tilikauden aikana	2 976	116 565	207 408	128 168	16 334	1 660	6 958	477 093	480 068
Rahoitusosuudet tilikaudella	2 418	2 556	4 110	21 033	3 947	238	12 731	44 616	47 033
Vähennykset tilikauden aikana				75	145	20	620	860	860
Siirrot erien välillä	139	366	129		4		338	838	838
Tilikauden poisto	1 694	38	10 573	623		19	-11 392	-139	
Poistamaton hankintameno 31.12.2016	3 838	118 793	204 336	127 186	15 368	1 897	7 339	474 920	478 758
Arvonkorotukset 1.1.2016									
Arvonkorotusten muutokset									
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	3 838	118 793	204 336	127 186	15 368	1 897	7 339	474 920	478 758

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset (19.)
KONSERNI

	Osakkeet ja Osuudet		Muut osak- keet ja osuudet 1000 €	Yhteensä 1000 €	Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				Yhteensä 1000 €
	Konserni- yhtiöt 1000 €	Omistusyht. yhteisöt 1000 €			Kunta- yhtymä- osuudet 1000 €	Jvk -laina- saamiset 1000 €	Saamiset Konserni- yhtiöt 1000 €	Saamiset Kunta- yh- tymät 1000 €	
Hankintameno 1.1.	0	7 868	0	12 691	20 559			1 775	1 775
Lisäykset		189		102	291			223	223
Vähennykset		-49		-207	-256			-287	-287
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta		418			0				0
Siirrot erien välillä		113		17	130			34	34
Hankintameno 31.12.	0	8 539	0	12 604	21 143	0	0	1 745	1 745
Arvonlennukset				-575					
Arvonkorotukset									
Kirjanpitoarvo 31.12.	0	8 539	0	12 028	21 143	0	0	1 745	1 745

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset (19.)
KUNTA

	Osakkeet ja Osuudet			Jvk-, muut laina- ja muut saamiset						
	Konserni-yhtiöt 1000 €	Omistusyht. yhteisöt 1000 €	Kunta-yhtymä- osuudet 1000 €	Muut osuudet 1000 €	Yhteensä 1000 €	Saamiset		Yhteensä 1000 €		
						Jvk -laina- saamiset 1000 €	Saamiset Konserni- yhtiöt 1000 €		Kunta- yhtymät 1000 €	Muut yhteisöt 1000 €
Hankintameno 1.1.	169 240	3 859	66 781	6 992	246 872	0	136 787	0	332	137 119
Lisäykset	7 303			0	7 303		197		13	210
Vähennykset	-3 872		-3 682	-26	-7 581		-180		-8	-188
Siirrot erien välillä	-74	74			0					0
Hankintameno 31.12.	172 597	3 933	63 099	6 965	246 594	0	136 804	0	337	137 141
Arvonlennukset	-4 019			-570	-4 588					0
Arvonkorotukset					0					0
Kirjanpitoarvo 31.12.	168 578	3 933	63 099	6 396	242 006	0	136 804	0	337	137 141

Siirrot erien välillä: IS-Hankinta Oy siirto tytäryhteisöosakkeista omistusyht. yhteisöosakkeisiin omistussuuden muutoksen vuoksi.

Arvonlennukset: Matkailukeskus Rauhalahhti Oy 816.598,86 €, Tahkovooren Liikuntakeidas Oy 3.202.347,43 €, Ki Oy Karttulan Pankkitalo 144.912,19 € ja Saimaa Capital Oy 424.628,33 €

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset

Olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvonmuutokset (19.)

KUNTA	Tasearvo 1.1.	Lisäykset tili- kaudella	Vähenn. tili- kaudella	Tasearvo 31.12.	Kunnan osuus ky:n peruspää- omasta	Ero
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Savonia ammattikorkeakoulun ky	3 682	0	3 682	0	0	0
Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ky	57 623	0	0	57 623	54 268	3 355
Savon Koulutuskuntayhtymä	3 072	0	0	3 072	4 537	-1 464
Pohjois-Savon Liitto	13	0	0	13	13	0
Itä Suomen Päihdehuollon ky	224	0	0	224	226	-2
Vaalijalan kuntayhtymä	359	0	0	359	358	1
Itä-Suomen Huoltopalvelut liikelaitosky	1 808	0	0	1 808	1 807	0
Yhteensä	66 781	0	3 682	63 099	61 209	1 890

Omistukset muissa yhteisöissä (20. -22.)

TYTÄRYHTEISÖT, KUNTAYHTYMÄT SEKÄ OSAKKUUSYHTEISÖT

12/2016

	Kotipaikka	kunnan omistus- osuus %	konsernin omistus- osuus %	kuntakonsernin osuus		
				Omasta pääomasta euroa	Vieraasta pääomasta euroa	Tilikauden tuloksesta euroa
TYTÄRYHTEISÖT						
Istekki Oy	Kuopio	32,15	49,54	5 999 105	3 197 213	600 049
Kevama Oy (alakonsernitp)	Kuopio	100,00	100,00	-205 253	1 443 034	-218 251
KSH Kiinteistö Oy	Kuopio		100,00			
Kiinteistö-KYS Oy	Kuopio	51,10	77,03	1 190 353	30 865 599	0
As Oy Litmasenrinne	Kuopio	30,29	45,65	210 040	176 133	0
Kiinteistö Oy Karttulan Virastokeskus	Kuopio	75,80	75,80	423 484	6 231	-15 948
Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat	Kuopio	100,00	100,00	586 405	47 598 020	0
Kiinteistö Oy Kuopion Luukas	Kuopio	90,87	90,87	5 420 707	2 148 128	8
Kiinteistö Oy Kuopion Palolaakso	Kuopio	100,00	100,00	373 248	3 517 335	0
Kiinteistö Oy Kelloniemen Teollisuustalo	Kuopio	57,21	57,21	760 825	4 697	0
Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä	Kuopio	100,00	100,00	222 380	3 218 358	54 184
Kuhilas Oy	Kuopio	72,46	75,70	705 428	457 272	16 744
Kuopion Energia Oy (alakonsernitp)	Kuopio	100,00	100,00	68 858 605	279 206 520	4 464 107
Kuopion Sähköverkko Oy	Kuopio		100,00			
Kuopio Innovation Oy	Kuopio	68,00	70,04	52 661	186 127	0
Kuopion Opiskelija-asunnot Oy (alakonsernitp)	Kuopio	100,00	100,00	13 873 419	51 387 828	2 360 152
Kiinteistö Oy Turontalo	Kuopio		73,70			
As Oy Kuopion Ampujanpolku 4	Kuopio		91,54			
Kuopion Pysäköinti Oy	Kuopio	100,00	100,00	43 750 244	8 573 851	-1 251 827
Kys Invest Oy	Kuopio	48,78	74,70	342 113	2 322	-13 193
Matkailukeskus Rauhalahdi Oy	Kuopio	100,00	100,00	1 352 409	82 180	46 893
Niiralan Kulma Oy	Kuopio	100,00	100,00	14 252 786	194 251 569	1 643 873
Nilsin Teollisuuskylä Oy	Kuopio	99,66	99,66	170 683	1 424 608	3 382
Savonia-Ammattikorkeakoulu Oy	Kuopio	51,00	51,00	22 603 982	2 932 562	527 831
Tahkovooren Liikuntakeidas Oy	Kuopio	100,00	100,00	4 399 514	293 575	-207 995
YHDISTELEMÄTTÖMÄT TYTÄRYHTEISÖT						
AmaveK ry	Kuopio			0	0	0
Yhteensä				179 344 033	627 775 947	7 409 961
KUNTAYHTYMÄT						
P-Savon sairaanhoitopiirin kuntayht.(alakonsernitp)	Kuopio	53,13	53,13	57 012 227	201 806 983	2 313 581
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	Mäntyharju	19,74	19,74	350 107	107 788	-14 512
Vaalijalan kuntayhtymä	Pieksämäki	17,05	17,05	1 825 353	3 549 190	50 043
Pohjois-Savon Liitto	Kuopio	43,28	43,28	358 596	193 901	4 720
Savon Koulutuskuntayhtymä	Kuopio	38,30	38,30	18 111 664	7 427 889	631 796
Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitosky	Kuopio	51,53	77,28	1 317 821	18 313 251	2 891 608
Yhteensä				78 975 769	231 399 002	5 877 237
OSAKKUUSYRITYKSET						
Jätekuukko Oy	Kuopio	46,71	46,71	3 446 630	4 025 382	532 947
YHDISTELEMÄTTÖMÄT OSAKKUUSYRITYKSET						
As Oy Kuopion Neulasyppi	Kuopio	25,00	25,00	591 774	13 144	106
As Oy Pirtinketosato	Kuopio	36,45	36,45	405 451	483 842	0
IS-Hankinta Oy	Kuopio	27,20	47,97	710 990	303 159	125 708
Kiinteistö Oy Jynkän Palvelukeskus	Kuopio	28,13	28,13	359 159	1 867	6
Kiinteistö Oy Karttulan Valtiontalo	Kuopio	31,00	31,00	263 505	1 882	-9 896
Kiinteistö Oy Kuopion Studentia	Kuopio	23,39	23,39	280 564	88 970	-5 751
Kiinteistö Oy Särkiniemen Ostoskeskus	Kuopio	37,05	37,05	31 541	840	477
Kuopio-Tahko Markkinointi Oy	Kuopio	29,00	29,00	3 054	56 582	395
Kuopion Ravirata Oy	Kuopio	29,00	29,00	143 368	88 215	15 818
Savon Kuituverkko Oy	Lapinlahti	22,72	22,72	71 528	1 262 801	-96 094
Tahkon Markkinointi Oy	Kuopio	25,00	25,00	11 022	0	-209
Yhteensä				6 318 585	6 326 684	563 506
Kaikki yhteensä				264 638 387	865 501 632	13 850 704

Saamisten erittely (23.)

	Kunta		Kunta	
	2016		2015	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
	€	€	€	€
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		2 279 264	600 000	2 623 727
Lainasaamiset	731 226	3 788 220	742 167	426 897
Siirtosaamiset		336 633		45 490
Muut saamiset	1 134	116 799		116 799
Yhteensä	732 360	6 520 916	1 342 167	3 212 912
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		439 188		505 932
Siirtosaamiset		1 818 371		841 455
Yhteensä	0	2 257 560	0	1 347 386
Saamiset muilta				
Myyntisaamiset	66 580	7 445 259		12 794 002
Lainasaamiset	197 198	231 168	1 309 166	608 092
Siirtosaamiset		9 281 480		8 341 745
Muut saamiset		3 788 939	160 000	5 542 979
Yhteensä	263 778	20 746 846	1 469 166	27 286 818
Saamiset yhteensä	996 138	29 525 321	2 811 334	31 847 117

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (24.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot		304		
Muut tulojäämät	597			
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	597	304		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Siirtyvät korot	16 005	106 875	87	95
Kelan korvaus työterveyshuollosta	3 481 030	2 197 725	2 591 782	1 349 680
Avustukset ja rahoitusosuudet	4 633 494	4 787 373	613 787	1 409 868
Menoennakot	2 302 223	444 236	1 285 169	191 552
Muut tulojäämät	9 127 263	9 698 594	6 945 659	6 277 494
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	19 560 016	17 234 803	11 436 485	9 228 690

4.1.5 Taseen liitetiedot, vastattavaa

Oman pääoman erittely (25.)	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Peruspääoma 1.1.	414 490 570	414 490 570	414 490 570	414 490 570
Peruspääoma vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	414 490 570	414 490 570	414 490 570	414 490 570
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	13 405	13 405	0	
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma lisäykset				
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 31.12.	13 405	13 405		
Ylikurssirahasto 1.1.	88 117	88 117	0	
Ylikurssirahasto lisäykset				
Ylikurssirahasto vähennykset	-86 449			
Ylikurssirahasto 31.12.	1 668	88 117		
Arvonkorotusrahasto 1.1.	762 457	762 457	67 757	67 757
Arvonkorotusrahasto ky-osuuksien lisäykset				
Arvonkorotusrahasto vähennykset	-694 700			
Arvonkorotusrahasto 31.12.	67 757	762 457	67 757	67 757
Vararahasto 1.1.	44 345	44 345	0	
Vararahasto vähennykset	-44 345			
Vararahasto 31.12.	0	44 345		
Rakennusrahasto 1.1.	654 710	654 710	0	
Rakennusrahasto, vähennykset	-218			
Rakennusrahasto 31.12.	654 492	654 710		
Muut omat rahastot 1.1.	6 596 885	6 853 788	1 074 749	1 074 749
Muut omat rahastot lisäykset	114 891	133 366		
Muut omat rahastot vähennykset	-52 913	-390 269		
Muut omat rahastot siirrot erien välillä	0			
Muut omat rahastot 31.12.	6 658 863	6 596 885	1 074 749	1 074 749
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	-40 109 174	-48 854 538	117 036 227	129 303 432
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	1 377 248	1 342 315		706 286
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä muutos	-964 612	-467 891		
Siirrot				
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 31.12.	-39 696 539	-47 980 114	117 036 227	130 009 719
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	23 931 018	7 870 939	-5 822 367	-12 973 491
Oma pääoma	406 121 233	382 541 313	526 846 937	532 669 304

Poistoeron erittely (26.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	1 099 691	1 528 513
Poistoero yhteensä	1 099 691	1 528 513

Velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua (27.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	517 058 587	536 444 942	126 929 591	155 261 862
Lainat julkisyhteisöiltä	32 480 950	40 376 047		
Yhteensä	549 539 537	576 820 989	126 929 591	155 261 862

Pakolliset varaukset (29.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Eläkevaraukset				
Eläkevastuuvaraus	251 556	269 713	251 556	269 713
Eläkevaraukset yhteensä	251 556	269 713	251 556	269 713
Muut pakolliset varaukset				
Ympäristövastuu, jätehuolto	753 883	691 835	753 883	691 835
Potilasvahinkovastuuvaraus	10 344 934	9 866 164		
Muut pakolliset varaukset	264 635	128 033		
Muut pakolliset varaukset yhteensä	11 363 452	10 686 032	753 883	691 835

Vieras pääoma (30.)

	Kunta		Kunta	
	2016	2016	2015	2015
	Pitkäaikainen €	Lyhytaikainen €	Pitkäaikainen €	Lyhytaikainen €
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		2 309 753		1 879 095
Liittymismaksut ja muut velat	410 187		339 972	
Siirtovelat		48 847		224 222
Velat kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä				
Ostovelat		2 453 009		3 869 329
Liittymismaksut ja muut velat	384 694		498 932	
Siirtovelat		365 466		1 017 845
Velat osakkuus- ja omistusyhteisöille				
Ostovelat		287 358		-117 497
Velat muille				
Saadut ennakot	0	2 631 053	260 000	5 152 818
Ostovelat	1 800 000	19 765 555	2 800 000	19 642 654
Liittymismaksut ja muut velat	13 206 294	11 290 764	11 977 912	10 601 399
Siirtovelat	4 065	39 121 723	9 201	42 342 818
Vieras pääoma yhteensä	15 805 239	78 273 528	15 886 017	84 612 683

Muiden velkojen erittely (32.)

	Konserni		Kunta	
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Muut velat				
Liittymismaksuvelat				
- Kuopion Vesi Liikelaitos	13 390 689	12 273 090	14 001 174	12 816 816
- Kuopion Energia Oy	34 853 943	33 732 252		
Muut velat, pitkäaikaiset	2 532 330	1 415 086		0
Muut velat, lyhytaikaiset	24 375 285	26 976 202	11 290 764	10 601 399
Muut velat yhteensä	75 152 247	74 396 631	25 291 938	23 418 215

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (33.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Pitkäaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Muut menojäämät	4 065	9 201	4 065	9 201
Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä	4 065	9 201	4 065	9 201
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	588 598	483 032	202 681	
Menojäämät				
Lomapalkkajaksotus	67 891 587	74 545 575	34 139 392	37 105 908
Palkkojen ja henkilös.kulujen jaksotukset	3 893 733	4 509 950	689 025	732 278
Korkojaksotus/ottolainojen siirtyvät korot	1 701 877	2 694 940	506 709	613 815
Muut menojäämät	8 082 024	6 387 040	4 002 293	5 132 885
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	82 157 818	88 620 537	39 540 101	43 584 886

4.1.6 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin (34.)

	Konserni	
	2016	2015
	€	€
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	164 691 843	165 650 481
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	278 669 663	253 992 711
Lainat julkisyhteisöiltä	65 090 466	72 594 794
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	208 037 167	206 652 266
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	486 706 830	460 644 977

Vakuudet (35. - 37.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Sitoumusten vakuudeksi annetut:				
Kiinteistökiinnitykset	6 000 000	27 000 000		
Yrityskiinnitykset	20 000 000	18 000 000		
Talletukset		251 786		
Kiinnitykset vuokraoikeuteen	371 936	371 936		
Pantatut pankkisaamiset	1 500 136	1 539 751		
Muut omasta puolesta annetut vakuudet	905 112	373 775		
Yhteensä	28 777 184	47 537 248	0	0
Vakuudet yhteensä	28 777 184	47 537 248	0	0

Kiinteistökiinnityksistä 6 000 000 euroa, yrityskiinnityksistä 20 000 000 euroa ja pantatuista pankkisaamisista 550 136 euroa sähkökaupan vakuutena.

Vuokravastuut (38.)

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
	€	€	€	€
Vuokravastuut				
Vuokravastuut, voimassa 31.3.2046 asti	63 186 343	63 376 057	41 470 216	42 956 544
seuraavalla tilikaudella maksettava osuus sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet	8 272 907	8 399 090	4 738 421	4 682 133
Leasingvastuut yhteensä	20 748 809	16 891 655	6 612 667	6 169 185
seuraavalla tilikaudella maksettava osuus siitä kiinteist.liittyvät rahoitusleasingvastuut	8 889 778	6 980 711	1 813 174	1 480 286
	4 834 407	4 146 529	4 803 270	4 115 392
Yhteensä	83 935 152	80 267 713	48 082 883	49 125 728

Vuokravastuiden lisäksi leasingsopimuksiin sisältyy jäännösarvovastuita 4 030 euroa ja muita vastuuta

14 942 euroa (kunta). Muut vastuut koostuvat jäljellä olevista laitevakuutusmaksuista.

Vertailutietoa 2015, vuokravastuut, on korjattu.

Vastuusitoumukset (39. - 40.)

	Konserni		Kunta	
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			322 434 453	307 676 734
Jäljellä oleva pääoma			235 182 294	241 873 820
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	21 510 620	21 864 216	21 404 352	21 864 216
Jäljellä oleva pääoma	11 862 923	11 985 977	11 756 656	11 985 977
Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista				
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	540 625 652	530 726 028	540 625 652	530 726 028
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.				
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	403 541	378 198	403 541	378 198

Lisäksi kunta on myöntänyt omavelkaisen lainan takauksia yhteensä 12,69 milj. euroa, joista lainasitoumus oli tekemättä 31.12.2016.

Samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annettuihin takauksiin sisältyy takaus Kuopion Energia Oy:n lainavastuista Euroopan Investointipankille. Kyseiseen takaukseen sisältyy sopimusvakuuksia eli kovenantteja. Sovitut kovenanttiehdot koskevat kaupungin maksuvalmiutta, omaisuuden vallintaa ja tietojenantovelvollisuutta takauksen voimassaoloaikana. Kovenanttien rikkoutuminen voi johtaa lisävakuusvaateisiin tai takauksen kohteena olevan luoton irtisanomiseen ja takausvastuun realisoitumiseen. Kovenanttiehdot ovat täyttyneet ja niitä seurataan.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt (41.)

	Konserni		Kunta	
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Sopimusvastuut				
Maankäyttösopimuksista				
kunnalle aiheutuvat veloitteet	200 000	260 000	200 000	260 000
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	200 000	60 000	200 000	60 000
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	73 018 457	54 189 378	73 018 457	54 189 378
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	2 021 200	1 783 019	2 021 200	1 783 019
Elinkaarimallilla toteutettujen kiinteistöjen palvelumaksu yht. v. 2036 loppuun asti	73 018 457	54 189 378	73 018 457	54 189 378
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	2 021 200	1 783 019	2 021 200	1 783 019
Sopimusvastuut yhteensä	73 218 457	54 449 378	73 218 457	54 449 378
Osuus kuntayhtymän alijäämästä			5 943 288	8 325 064
Arvonlisäveron palautusvastuu	31 583 194	34 522 509	1 397 193	1 466 446
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	7 500 658	7 600 658	7 500 658	7 600 658
Potilasvakuutusvastuu	3 938 159	2 918 977		

Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset**Elinkaarimallista tulevat sopimusvastuut**

Kiinteistöpalvelut (39 592 582 € alv 0) ja PTS-investoinnit (9 340 000 € alv 0), yhteensä 48 932 582 euroa ovat vuoden 2008 hintatasossa. Kiinteistöpalvelut ja PTS-investointi maksut alkavat, kun kohteet valmistuvat. Martti Ahtisaaren ja Puijonsarven koulut valmistuivat 15.7.2011. Rajalan koulu ja Puijonlaakson uusi päiväkotikoulu valmistuivat 15.7.2012 ja Pohjantien koulu 15.7.2013. Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy v. 2036. Kiinteistöpalveluista on maksettu 6 669 390 euroa (alv 0) 31.12.2016 mennessä. Jynkän ja Karttulan uusien koulujen elinkaarisolpimuksista tulevia vastuita, kiinteistöpalvelut yht. 14 797 260 euroa (alv 0) ja PTS-investoinnit yht. 1 825 400 euroa (alv 0). Jynkän koulu valmistuu kesällä 2017 ja Karttulan koulu kesällä 2018.

Osuus kuntayhtymän alijäämästä

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 9,4 milj. euroa, josta Kuopion kaupungin omistussuhteen mukainen osuus on 5,0 milj. euroa. Kuntayhtymän tilinpäätöksen 2016 mukaan alijäämä tullaan kattamaan vuosina 2017 - 2018 taloussuunnitelman mukaisesti vuotuisilla ylijäämillä, omaisuuden myynnillä ja perussopimuksen 24 §:n tarkoittamalla peruspääoman suhteessa kannettavalla maksulla. Kunnilta kannetaan perussopimuksen 24 §:n mukaisesti 3 milj. euroa vuonna 2017 ja 2 milj. euroa vuonna 2018. Loppuosa alijäämästä 4,4 milj. euroa katetaan omaisuuden myyntivoitoilla ja tilikauden ylijäämillä.

Itä-Suomen huoltopalvelut (Servica) liikelaitoskuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 1,8 milj. euroa, josta Kuopion kaupungin omistussuhteen mukainen osuus on 0,9 milj. euroa. Liikelaitoskuntayhtymän johtokunnan hyväksymän tuottavuusohjelman mukaan alijäämä katetaan vuoteen 2017 mennessä. Ohjelman mukaan hinnankorotukset ovat maltilliset eikä konserniavustusta tarvita.

Johdannaissopimukset

	Konserni		Kunta	
	2016 €	2015 €	2016 €	2015 €
Koronvaihtosopimukset 1				
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät 2017-2032				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-17 066 017	-16 014 196	-1 797 551	-1 963 006
Kohde-etuuden arvo	187 292 684	200 742 669	30 533 344	34 616 676
Koronvaihtosopimukset 2				
Tulevaisuudessa voimaan tulevat koronvaihtosopimukset suojaavat koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksilla muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2017-2026.				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-1 087 670		-1 041 834	
Kohde-etuuden arvo	70 313 370		65 000 000	
Koronvaihtosopimukset 3				
Jatko-oikeudelliset koronvaihtosopimukset suojaavat koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Kuntarahoitus Oyj:llä on yksipuolinen oikeus eräännyttää koronvaihtosopimukset 2025-2027. Sopimukset erääntyvät 2035-2037.				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-1 006 631	74 534		
Kohde-etuuden arvo	15 940 110	15 940 110		

Kuopion kaupunginvaltuuston talousarviossa 2016 määrittelemän korkoriskeiltä suojautumiskäytännön mukaan lainasalkun kokonaismäärään suhteutettu suojausaste saa taloussuunnitelmakauden 2016-2019 aikana kunkin vuoden viimeisen päivän tarkastelutilanteessa olla enintään 80 %. Suojausasteen laskennassa huomioidaan sekä kiinteäkorkoisten lainasopimusten että johdannaissopimusten, joilla yksittäisen lainan tai lainasalkun korkoprofiilia muutetaan kiinteän koron tyyppiseksi, suhde lainasalkun kulloiseenkin kokonaismäärään. Johdannaissopimuksia voidaan tehdä koronvaihto-, korkokatto- ja korkolattiasopimuksina sekä korkoputkisopimuksina.

Kuopion kaupungin lainakantaa on mainittua suojautumiskäytännöä noudattaen suojattu sekä pitkäaikaisilla kiinteillä lainakoroilla että koronvaihtosopimuksilla vaihtuvien korkojen muutoksia vastaan. Koronvaihtosopimuksissa osapuolet ovat sopineet, että Kuopion kaupunki maksaa rahalaitokselle kiinteää korkoa. Vastineena rahalaitos maksaa Kuopion kaupungille sovittua euribor-korkoa.

Kuopion kaupungin koronvaihtosopimuksista kohde-etuudeltaan yhteensä 30 533 344 euron määräiset sopimukset (4 kpl) on tehty tiettyä yksiköityä lainaa varten. Näiden koronvaihtosopimusten ja lainojen ehdot vastaavat toisiaan.

Kohde-etuudeltaan yhteensä 65 000 000 euron määräiset, tulevaisuudessa voimaan tulevat sopimukset (2 kpl) on tehty koko lainasalkun korkovirtojen suojaamiseksi. Molemmat näistä koronvaihtosopimuksista ovat

korkolattiallisia siten, ettei kaupungilla ole maksuvelvoitetta rahoituslaitokselle, mikäli vaihtuva markkinakorko on negatiivinen.

Jos koronvaihtosopimuksia ei pureta ennen alkuperäistä eräpäivää, realisoitumattomat markkina-arvot eivät aiheuta tulosvaikutteisia kirjauksia. Sopimuksen markkina-arvoon vaikuttaa arvostushetken korkotaso, jäljellä oleva pääoma ja jäljellä olevan koronvaihtosopimuksen maturiteetti. Kiinteän koron maksajan kannalta suurin koronvaihtosopimukseen liittyvä riski on lyhyiden ja pitkien korkojen yleinen lasku, joka kasvattaa tulevan maksuvelvollisuuden nykyarvoa. Sen sijaan kun korot nousevat, kiinteän koron maksajan maksuvelvollisuuden nykyarvo laskee.

Kuopion kaupungin koronvaihtosopimuksille on markkina-arvon määrittämisen lisäksi tehty korkoherkkyyssanalyysit 31.12.2016 tilanteen mukaan. Korkoherkkyyssanalyysissa on määritetty -1 %-yksikön ja +1 %-yksikön markkinakorkojen paralleelimuutoksen vaikutus sopimusten markkina-arvoon. Markkinakorkojen +1 %-yksikön paralleelimuutos vaikuttaa markkina-arvoon positiivisesti 6 017 101 euroa siten, että markkina-arvo on muutoksen jälkeen 3 205 079 euroa. Koronvaihtosopimusten maksuvelvoitteiden kassavirrat ajoittuvat vuosille 2017-2026.

Niiralan Kulma Oy:llä on viisi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, jotka on tehty korkomenojen suojaamisen tarkoituksessa. Pitkäaikaisten lainojen vaihtuva korko on tällöin sidottu koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon.

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:llä on kaksi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yhtiön lainasalkkua. Sopimukset ovat perinteisiä koronvaihtosopimuksia, joilla vaihdetaan korko kiinteäksi, eikä niissä ole erityisehtoja.

Kiinteistö-KYS Oy:llä on viisi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla pyritään tasaamaan korkotason vaihteluita. Koronvaihtosopimuksilla vaihdetaan yhtiön rahalaitoslainojen vaihtuva korko kiinteäksi koroksi.

Kuopion Energia Oy -konsernilla on viisi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yhtiön lainakantaa. Koronvaihtosopimuksilla on suojauduttu vaihtuvien korkojen muutoksiin vaihtamalla korko kiinteäksi.

Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymäkonsernilla on 14 koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yksittäisten lainojen ja lainasalkkujen korkoriskiä. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Suurin osa koronvaihtosopimuksista erääntyy ennen suojattavaa lainaa.

Savon Koulutuskuntayhtymällä on kaksi koronvaihtosopimusta, jotka on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on vaihdettu vaihtuva korko kiinteäksi.

Muut johdannaisopimukset

Kuopion Energia Oy käyttää sähköjohdannaisia suojaamaan sähkön tuotannosta ja myynnistä aiheutuvaa sähkön markkinahintariskiä. Kuopion Energia Oy:llä oli tilinpäätöshetkenä ainoastaan forward- ja futuurisopimuksia. Forward- ja futuurisopimuksilla voidaan kiinnittää vaihteleva spot-hinta kiinteähintaiseksi. Forward-sopimuksien markkina-arvo tuloutuu sopimuksen toimitusjakson aikana. Futuurisopimusten markkina-arvon muutokset selvitetään käteisellä päivittäin kaupankäyntipäivästä alkaen. Futuurisopimusten käypä arvo on kirjattu taseeseen ja on myös mukana oheisissa luvuissa.

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Myyntisopimukset				
Määrä MWh	83 158	57 024		
Käypä arvo	-698 002	-319 026		
Kirjaamaton käypä arvo	-698 002	-319 026		
Ostosopimukset				
Määrä MWh	1 384 126	1 262 976		
Käypä arvo	1 652 817	-5 284 694		
Kirjaamaton käypä arvo	1 652 817	-5 284 694		

Sähköjohdannaisten käyvät arvot perustuvat tilinpäätöshetken markkinahintoihin.

Kaikki sähköjohdannaissopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa.

Sopimuksilla on suojattu sähkön tuotantoa ja sähkön myyntisopimuksia.

Suojaamistarkoituksessa tehtyjen sopimusten tulos kirjataan tuotoksi ja kuluksi, kun vastaava tuotto tai kulu toteutuu.

Sähköjohdannaisten ajoittuminen

	Määrä, MWh			
	alle 1 vuosi	1-5 vuotta	yli 5 vuotta	
	591 408	709 580		0
Sähköjohdannaiset				
	Käypä arvo, euroa			
	alle 1 vuosi	1-5 vuotta	yli 5 vuotta	
	415 637	539 178		0

Sähköjohdannaiset kohdistuvat ajallisesti suojaamaan konsernin kokonaissähköpositiosta aiheutuvaa sähkön markkinahintariskiä. Konsernin sähköjohdannaisspositio on ostopainotteinen, koska suojattavien myyntisopimusten määrä ylittää sähkön tuotantomäärän.

Sähköjohdannaisten herkkyytstarkastelu

Sähkön markkinahinnan muutoksen vaikutus sähköjohdannaisten käypiin arvoihin.

Herkkyytstarkastelussa oletetaan, että sähköjohdannaisten hintataso muuttuu +/- 1 euron koko pohjoismaisella markkinalla. Systeemihinta muuttuu ja aluehintaerot säilyvät muuttumattomina.

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Hinnanmuutos +/- 1 EUR/MWh				
Sähköjohdannaisten käypien arvojen muutos, euroa	731 568	741 024		

Päästöoikeudet	Konserni		Kunta	
	2016 tonnia (CO2)	2015 tonnia (CO2)	2016 tonnia (CO2)	2015 tonnia (CO2)
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 1.1.	142 088	157 468		
Päästöoikeuksien ostot	130 000	160 000		
Toteuneiden päästöjen määrä	247 428	267 593		
Päästöoikeuksien myynnit	-15 000	-30 000		
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 31.12.	9 660	19 875		

Muita vastuita

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tontilla 297-20-50-1 on pysyvä rasiteoikeus väestönsuojan sijoittamiseksi Kuopion kaupungin omistamalla tilalla (297-406-15-0). Samalla rasitesopimuksella on sovittu myös oikeudesta väestönsuojalle johtavaan kulkuväylään em. tilalla.

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tonttiin 297-33-19-1 kohdistuu pysyvä autopaikkarasite, joka oikeuttaa viereisen tontin 297-33-18-1 sijoittamaan rasetitulle tontille 26 kpl autopaikkoja. Rasitesopimuksen mukaan autopaikat ovat sekä rasetitun että oikeutetun tontin yhteiskäytössä.

Jynkän ja Karttulan uusien koulujen elinkaarisopimukset allekirjoitettiin 22.1.2016. Jynkän koulun rakentaminen alkoi tammikuussa 2016 ja se valmistuu kesällä 2017. Jynkän koulun urakkahinta on 16 920 544 euroa (sis.alv 24%). 31.12.2016 rakentamisesta oli maksettu urakoitsijalle 6 maksuerää, yhteensä 7 788 908,48 euroa. Karttulan koulun urakkahinta on 15 115 600 euroa (sis.alv 24%). Koulun rakentaminen alkaa maaliskuussa 2017 ja on valmis kesällä 2018.

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Valtio on luovuttanut korvauksetta Kuopion kaupungille Opistotie 2:n kiinteistön (kiinteistötunnus 297-6-14-2) rakennuksineen ja irtaimistoineen 13.2.1995. Kuopion kaupunki on siirtänyt mainitun kiinteistön rakennuksineen ja irtaimistoineen sekä palautusvelvollisuuksineen Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymälle 21.6.1995. Lisäksi valtio on luovuttanut korvauksetta Pohjois-Savon ammatilliselle korkeakoulutuksen kuntayhtymälle 29.1.1996 Sairaalakatu 6-8:n kiinteistön rakennuksineen ja irtaimistoineen (kiinteistötunnus 297-5-6).

Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulukuntayhtymän nimi muuttui Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymäksi 1.10.2004. Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymä yhtiöitettiin ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä Savonia-ammattikorkeakoulu osakeyhtiöksi 1.1.2015 lukien.

Luovutukset perustuvat lakiin eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle (1094/1994), joka sisältää ehdon, jonka mukaan Opistotie 2:n ja Sairaalakatu 6-8 kiinteistöjä voi koskea lain mukainen palautusvelvollisuus.

Savonia-ammattikorkeakoulu oy on hakenut palautusvelvollisuudesta luopumista ja Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee asiasta lopullisen päätöksen sen jälkeen, kun Savonia-ammattikorkeakoulu oy toimittaa ministeriöön tiedon siitä mihin kohteeseen Sairaalakadun myyntitulo ja Opistotien tuleva myyntitulo tullaan kohdentamaan. Ministeriön 30.11.2016 (OKM/4/511/2015) ilmoittaman kannan mukaan se esittää saamiensa tietojen perusteella valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnalle, että valtio luopuisi palautusvelvollisuudestaan mainittujen kiinteistöjen osalta kuitenkin siten, että palautusvelvollisuus siirtyisi Savonia-ammattikorkeakoulu oy:n esittämään uuteen kohteeseen (Savilahti). Lopullista päätöstä palautusvelvollisuudesta ei ole tehty.

Kuopion Pysäköinti Oy

Kiinteistö Oy Kuopion Kauppakatu 26-30 (kiinteistötunnus 297-4-27-5), kulkuoikeusrasite ja sopimus kulkuyhteyden toteuttamisesta.

As. Oy Kuopion Pankkitalo (kiinteistötunnus 297-4-29-1), oikeus toteuttaa pysyviä pohjarakenteita.

Oy Carlson (kiinteistötunnus 297-4-19-5), sopimus hissiyhteyden rakentamisesta, käyttöoikeudesta ja ylläpidosta.

Kiinteistö Oy Kuopion Valtakulma (kiinteistötunnus 297-4-14-3) kulkuyhteys-/kulkuväylärasite.

Kiinteistö Oy Kuopion Kauppakatu 41 (kiinteistötunnus 297-4-18-3) kulkuyhteys-/kulkuväylärasite.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymäkonserni

Sakupe Oy:n valuuttatermiinitakaus 79 701 euroa.

Käynnissä olevat oikeudenkäynnit

Itä-Suomen hallinto-oikeus

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän hallintoriita liikelaitos KYSTERin ja Kaavin kunnan välillä. Kuopio-konsernin vastuu 106 267 euroa.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän päivystysosastoa (POS1) koskeva riita urakoitsijan sopimusrikkomuksen vuoksi. Urakoitsijan vaatimus 1 milj. euroa. Kuntayhtymän vastakanne n. 2 milj. euron saatavista. Oikeudenkäyntikuluriski 30 000-50 000 euroa. Kuopio-konsernin vastuu 557 904 euroa.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän PEKO1 rakennusurakkaan liittyvä sopimuksentekorikkomusta koskeva riita. Kuntayhtymän vaatimuksena n. 600 000 euron positiivinen sopimusetu. Oikeudenkäyntikuluriski 20 000-30 000 euroa. Kuopio-konsernin vastuu 15 940 euroa.

4.1.7 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12. (42.)

	Kunta	
	2016	2015
Palvelualue		
Tarkastustoimi	2	2
Konsernipalvelu	296	321
Yleishallinto	4	4
Vetovoimaisuuden palvelualue	33	34
Kaupunkiympäristön palvelualue	206	193
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	409	389
Kasvun ja oppimisen palvelualue	2 441	2 323
Perusturvan palvelualue	1 320	1 320
Terveystenhuollon palvelualue	826	791
Ydinkaupunki yhteensä	5 537	5 377
Liikelaitokset		
Kallaveden Työterveys Liikelaitos	44	44
Kuopion kuntatekniikkaliikelaitos	217	218
Kuopion Vesi Liikelaitos	85	82
Liikelaitokset yhteensä	346	344
Taseyksiköt		
Pohjois-Savon pelastuslaitos	286	274
Tilakeskus	43	44
Isäntäkuntapalvelut	46	44
Taseyksiköt yhteensä	375	362
Yhteensä	6 258	6 083
Työllistämisvaroin palkatut	59	45
Oppisopimuskoulutus	6	2
Kunta yhteensä	6 323	6 130

Henkilöstökulut (43.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Henkilöstömenot tuloslaskelman mukaan		
Palkat ja palkkiot	239 006 807	237 972 801
Henkilösivumenot		
Eläkemenot	58 948 178	60 908 706
Muut henkilösivumenot	15 873 811	13 699 190
Henkilösivumenot yhteensä	74 821 988	74 607 896
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauserät	-4 038 368	-3 952 356
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	309 790 428	308 628 341
Henkilöstömenoja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin *)	48 587	89 653
Yhteensä henkilöstömenot	309 839 015	308 717 995

*) Summa sisältää vain ydinkunnan, liikelaitosten ja taseyksiköiden omat aktivoidut henkilöstömenot, ei em.yksiköiden välisten investoinneille myyntien sisältämiä henkilöstömenoja.

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut (44.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Suomen Keskusta	29 414	30 095
Kansallinen Kokoomus	26 613	29 517
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	21 290	22 204
Perussuomalaiset	5 015	5 148
Vihreä liitto	7 995	8 893
Vasemmistoliitto	7 769	7 340
Suomen Kristillisdemokraatit	2 950	4 420
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	101 046	107 616

Tilintarkastajan palkkiot (45.)

	Kunta	
	2016	2015
	€	€
Tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	47 499	46 127
Tilintarkastajan lausunnot	10 921	2 569
Tilintarkastusyhteisö Talvea Oy		
Tilintarkastuspalkkiot		13 485
Palkkiot yhteensä	58 420	62 181

4.2. Ympäristötilinpäätös 2016

Laskentaperiaatteet ja rajaukset

Ympäristötilinpäätös kertoo tilikauden toteutuneesta rahankäytöstä sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on tuottaa ympäristöhyötyjä tai ennaltaehkäistä, vähentää tai korjata ympäristöhaittoja, parantaa tulevaa ympäristönsuojelutasoa ja edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Tilinpäätökseen on kerätty tiedot ydinkaupungin toimialoilta, kaupungin liikelaitoksilta sekä Pohjois-Savon pelastuslaitoksen Kuopion toimipisteistä. Tiedot on kerätty manuaalisesti käytössä olevista kirjanpitojärjestelmistä. Mukana on myös arvioon perustuvia tietoja, mikä vähentää ympäristötilinpäätöksen luotettavuutta. Tilinpäätöstaulukossa näkyvät vain ulkoiset tuotot ja kustannukset. Sisäisiä eräiä ei vuodelta 2016 ole kerätty.

Ympäristötuotot

Ympäristötuottojen kokonaissumma oli 14,3 milj. euroa, mikä on 7,8 % kaupungin kaikista toimintatuotoista (183,6 milj. euroa). Suurin osa (13,4 milj. euroa) ympäristötuotoista koostui Kuopion Veden jätevesimaksuista sekä viemäriverkoston käyttöön liittyvistä tuloista. Muita tuottoja on tullut mm. vanhojen kaatopaikkojen hoidosta, ylijäämämassojen ja tuhkan läjityksestä sekä lupa- ja valvontamaksuista. Ympäristötuotot olivat noin 127 % ympäristötoimintakuluista. Asukasta kohti laskettuna tuottoja kertyi noin 127 euroa. Vuoteen 2015 verrattuna ympäristötuotot kasvoivat noin 6 %. Tuottojen kasvu aiheutui suurimmaksi osaksi jätevesien käsittelyä koskevien tulojen lisääntymisestä.

Ympäristökustannukset

Ympäristötoimintakulujen ja poistojen kokonaissumma oli 13,8 miljoonaa euroa, mikä on 1,7 % kaupungin kaikista toimintakuluista (822,9 milj. euroa). Ilman poistoja ympäristötoimintakulut olivat 11,3 milj. euroa. Eniten kustannuksia (noin 5,6 milj. euroa) aiheutui jätevesien puhdistuksesta ja viemäriverkon ylläpidosta. Jätehuoltomaksuihin, roskien keräilyyn, vanhojen kaatopaikkojen hoitoon ja muuhun jätehuoltoon käytettiin noin 1,9 milj. euroa. Ympäristönsuojelun edistämiseen käytettiin noin 0,5 milj. euroa, joka kohdistui muun muassa energiankäytön tehostamiseen sekä ympäristönsuojelupalvelujen toimintaan. Loput kustannukset aiheutuivat mm. ympäristöperusteisista veroista ja maksuista sekä ympäristönsuojelupalvelujen toiminnasta. Asukasta kohti laskettuna ympäristötoimintakulut olivat noin 100 euroa. Ympäristötoimintakulut olivat noin 8 % suuremmat kuin vuonna 2015.

Ympäristöinvestoinnit

Ympäristöinvestointeja tehtiin vuonna 2016 yhteensä 3,9 milj. euroa eli 6,7 % kaupungin kaikista investoinneista (57,2 milj. euroa). Suurimman osan investoinneista (3,4 milj. euroa) teki Kuopion Vesi viemäriverkostojen ja puhdistamoiden saneeraukseen. Investointeja tehtiin myös hulevesikosteikkojen rakentamiseen ja maalämmön hyödyntämiseen Käärmelahden koululla. Investointien määrä oli noin 12 % suurempi kuin vuonna 2015. Ympäristöinvestointeja tehtiin noin 34 euroa jokaista asukasta kohti.

Ympäristövastuut

Ympäristövastuulla tarkoitetaan ympäristöön liittyvää olemassa olevaa veloitetta, jolla on todennäköisesti tulevaisuudessa menoja lisäävä vaikutus. Vuoteen 2016 kohdistuvia ympäristövastuita ei tilinpäätöksessä todettu. Pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamisesta mahdollisesti tulevaisuudessa aiheutuvia ympäristövastuita ei ole selvitetty.

Ympäristötilinpäätös 2016

KÄYTTÖTALOUS OSA

Ympäristötuotot	Ydin- kaupunki 2016	Kuopion Vesi Liikelaitos 2016	Pelastus- laitos Kuopio 2016	Tilakeskus 2016	Kunta- tekniikka Liikelaitos 2016	Kuopion kaupunki yht: 2016	Kuopion kaupunki yht: 2015
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	114					114	260
Vesiensojelu ja jätevesien käsittely		13 369	122			13 491	12 300
Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	567				17	584	746
Maaperän ja pohjaveden suojelu			6			6	71
Melun ja tärinän torjunta							
Luonnonvarat, luonnon- ja maisemansuojelu							102
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomais tehtävät	116					116	98
Ympäristönsuojelun edistäminen	27					27	
Tuotot yhteensä	824	13 369	128	0	17	14 338	13 577
Ympäristökulut	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	342				344	686	637
Vesiensojelu ja jätevesien käsittely	154	4 844	63	558		5 619	5 037
Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	359		1	386	1 133	1 879	1 985
Maaperän ja pohjaveden suojelu	142	35	1			178	135
Melun ja tärinän torjunta	132					132	22
Luonnonvarat, luonnon- ja maisemansuojelu	239					239	183
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomais tehtävät	548					548	531
Ympäristönsuojelun edistäminen	507			20		527	423
Ympäristöperusteiset verot ja veroluont. maksut	564	161	49	642	32	1 448	1 478
Menot yhteensä	2 987	5 040	114	1 606	1 509	11 256	10 431
Poistot		2 519				2 519	2 563

Ympäristötilinpäätös 2016

	Ydin- kaupunki 2016	Kuopion Vesi Liikelaitos 2016	Pelastus- laitos Kuopio 2016	Tilakeskus 2016	Kunta- tekniikka Liikelaitos 2016	Kuopion kaupunki yht: 2016	Kuopion kaupunki yht: 2015
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
INVESTOINTI OSA							
Ympäristöinvestoinnit							
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	20					20	19
Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	146	3 402	41			3 589	2 869
Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	3					3	
Maaperän ja pohjaveden suojelu							
Melun ja värinän torjunta	31					31	44
Luonnonvarat, luonnon- ja maisemansuojelu	2					2	
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomais tehtävät							
Ympäristönsuojelun edistäminen				207		207	520
Investoinnit yhteensä	202	3 402	41	207	0	3 852	3 452

*Osa tiedoista perustuu arvioihin, koska tarkempaa toimintotason tietoa ei ollut kirjanpitojärjestelmästä saatavissa.

5 Eriytetyt tilinpäätökset

5.1 Liikelaitosten tilinpäätökset

5.1.1 Kuopion Vesi Liikelaitos

Toimintakertomus 2016

1. Toimitusjohtajan katsaus

Vuosi 2016 oli Kuopion Vesi Liikelaitoksen 20. toimintavuosi kunnallisena liikelaitoksena.

Kuopion Veden vesihuollon toiminta-alue on laajentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana huomattavasti tapahtuneiden kuntaliitosten ansiosta. Viimeisin kuntaliitos tapahtui vuoden 2015 alussa Kuopion ja Maaningan kuntien kesken. Vuoden 2017 alusta tapahtuu kuntaliitos Juankosken kunnan kanssa.

Vesihuoltolaki on keskeisin vesihuollon toimintaa sääntelevä laki. Vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta koskevat hallituksen esitykset tulivat eduskunnan käsittelyyn kesällä 2014 ja lait astuivat voimaan syyskuun 2014 alussa.

Keskeisiä vesihuoltolakiin esitettyjä muutoksia ovat säännökset häiriötilanteisiin varautumisesta, vesihuollon eriyttämisestä kirjanpidossa, vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksesta ja vesihuollon tietojärjestelmästä. Kiinteistön liittämismenettelyä laitoksen verkostoon lievennettiin taajamien ulkopuolella. Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään hulevesien kokonaishallinnasta. Kunnan tulee suunnitella hulevesien hallinta ja järjestää se asemakaava-alueella. Kunta voi myös periä hulevesien hallinnasta maksuja. Hulevesien viemäroinnista puolestaan säädetään vesihuoltolaissa.

Vuonna 2016 Kuopion kaupunginjohtaja ja Siilinjärven kunnanjohtaja nimesivät työryhmän vesihuoltoyhteistyön selvittämiseksi Kuopion ja Siilinjärven välillä. Työryhmä kokoontui syksyn 2016 aikana kolme kertaa. Työ jatkuu vuonna 2017.

Seuraavassa on esitetty Kuopion Veden eri vastuualueiden keskeisimmät tapahtumat vuonna 2016.

1.1. Hallinnon vastuualue

Hallinnon vastuualueen vuosi 2016 sujui hyvin talousarvion mukaisesti. Määräaikainen työntekijä hoiti laskutukseen liittyviä tehtäviä alkuvuoden 2016. Uusi vakinainen asiakaspalvelusihteeri aloitti elokuussa. Kesällä 2016 palkattiin uusi vesihuoltoinsinööri hoitamaan liittymis- ja sopimusasioita. Nykyinen vesihuoltoinsinööri siirtyi vuoden 2017 alkupuolella verkoston palvelualueelle. Vuoden 2016 aikana valmistauduttiin Juankosken kuntaliitokseen ja Juankosken vesisopimukset uusittiin. Avuksi sopimusten päivittämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseen palkattiin määräaikaisia työntekijöitä osaksi vuotta. Vuosi oli mm. runsaan tilapäisen työmäärän ja henkilömuutoksien vuoksi edelleen hyvin raskas koko hallinnon henkilöstölle. Kokonaisuudessaan vuodesta kuitenkin selvittiin hyvin.

1.2. Suunnittelun vastuualue

Suunnittelun vastuualueella tehtiin paljon kaavoitukseen liittyvää vesihuollon yleissuunnittelua. Suurimpina kokonaisuuksina voi mainita Savilahden ja Neulaniemen alueen yleissuunnittelun jatkumisen. Lisäksi suunnittelua tehtiin Mölymäen alueella, Musiikkikeskuksen ympäristössä, Puijon urheilualueella ja Rauhalahden sekä Karttulan ja Nilsiän taajama-alueilla. Toimintavuonna myös jatkettiin Hiltulanlahden ja Kurkimäen välisten yhdysjohtojen suunnittelua sekä käynnistettiin hankkeen edellyttämät maanomistajaneuvottelut johtojen sijoittamisesta. Täydennysrakentamiseen liittyen vesihuollon yleissuunnittelua tehtiin mm. Jynkän ja keskustan alueilla.

Vesihuollon saneeraussuunnitelmia tehtiin moniin eri kohteisiin. Keskustan alueella tehtiin suunnitelmat mm. Tulliportinkadun yli satavuotiaan vesijohdon uusimiseksi välillä Puistokatu-Ajurinkatu. Lisäksi tehtiin saneeraussuunnitelmia Leväsen, Inkilänmäen, Kurkimäen ja Karttulan alueille. Uudisrakennuskohteista laajin toteutussuunnittelukohde oli Hiltulanlahden länsiosan asuinalueiden vesihuollon suunnittelu.

Varautumissuunnittelun osalta vuosittaisen päivityksen lisäksi osallistuttiin kaupungin sisäiseen varautumisharjoitukseen ja käynnistettiin vedentuotannon riskien arviointi- ja hallintatyön kehittäminen WSP -työkalua hyödyntäen.

Viestintää kehitettiin ja harjoiteltiin monimuotoisesti. Lisäksi toimintavuonna osallistuttiin Vesilaitosyhdistyksen kemikaalien vähentämishankkeen sekä hanavesihankkeen suunnitteluun ja toteutukseen. Hanavesihankkeen toteutus ajoittuu vuoden 2017 puolelle.

Toimintavuonna osallistuttiin myös hallinnon ja suunnittelun uusien toimitilojen suunnitteluun yhdessä Kuopion Energian kanssa.

1.3. Verkoston vastuualue

Uutta vesihuoltoverkostoa rakennettiin vuonna 2016 yhteensä 11 kilometriä. Vanhaa verkostoa uusittiin 3,4 kilometriä. Verkostojen kokonaispituus vuoden lopussa oli 1.698 kilometriä.

Uutta vesihuoltoverkostoa rakennettiin pääasiassa Lehtoniemeen ja Hiltulanlahteen sekä Kurkimäkeen. Lisäksi aloitettiin siirtolinjojen rakentaminen Kurkimäestä Hiltulanlahteen.

Verkostosaneerauksista merkittävimpiä olivat pääjohtojen uusiminen Tulliportinkadulla ja Opistotieltä Viestikadulle. Lisäksi merkittäviä kohteita olivat Leväsentien, Satamakadun ja Inkilänmäenkadun vesihuollon saneeraukset.

Vesijohtovuotoja oli kaikkiaan 11 kpl. Vuotojen määrä on verkostopituuteen suhteutettuna kohtuullinen. Kuopion Veden talousveden laskuttamattoman veden määrä oli 13 % ja jäteveden vuotovesiprosentti oli 32 %. Valtakunnallisesti talousveden laskuttamattoman veden määrä on keskimäärin 19 % ja jäteveden vuotovesiprosentti on 40 %. Molemmat tunnusluvut kuvaavat pääasiassa vesihuoltoverkoston kuntoa.

1.4. Vedentuotannon vastuualue

Talousveden laatu täytti kaikki talousvesiasetuksen laatuvaatimukset ja –suositukset kaikilla vedenjakelualueilla. Puijon yläpaineisiin putkirikko joulukuussa aiheutti lyhyen vesikatkon ja veden värjäytymisen alueella.

Vuoden 2016 jälkipuoliskolla valmistauduttiin Juankosken kuntaliitokseen tutustumalla vesihuoltoon, kartoittamalla isoimpien asiakkaiden vesimittarit ja päivittämällä vedenlaadun valvontatutkimusohjelma.

Itkonniemen vesilaitoksella aloitettiin talousveden laatuun vaikuttavien riskien tunnistaminen. Projekti toteutetaan yhteistyössä suunnittelun ja verkoston vastuualueiden kanssa. Työssä käytetään WSP (water safety plan) –riskienhallintatyökalua.

Itkonniemen automaatio-, prosessi- ja LVI-saneerauksien suunnittelutyö käynnistyi vuonna 2016. Vuoden loppuun mennessä saatiin lähes valmiiksi Itkonniemen vesilaitoksen prosessiselvitys. Suunnittelussa käytettiin myös hyödyksi WSP-riskienhallintatyökalua siten, että tunnistetut riskit otetaan huomioon saneerauksessa ja ne pyritään poistamaan. Suunnitteluprojektiin liitettiin myös selvitys kyber-uhkien tunnistamiseksi.

Vuonna 2016 jatkettiin Maaningan automaation ja vedenottamon saneerausta. Vedentuotannon autot ja vene uusittiin, sekä tehtiin monia pienempiä saneerauksia ja hankintoja. Vesisäiliöiden vedenlaatua lähdettiin selvittämään osallistumalla Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vetämään yhteishankkeeseen. Projekti jatkuu vielä vuonna 2017.

1.5. Jätevedenpuhdistuksen vastuualue

Vuosi 2016 oli voimakasta kehittämisen aikaa. Uusia järjestelmiä otettiin käyttöön ja niitä kehitettiin, varsinkin saneerauksen jälkeen vastaanotetun Lehtoniemen puhdistamon osalta. Erityisesti

kemikaalien optimoinnin osalta saatiin hyviä tuloksia. Myös energiatalouden optimointia aloitettiin. Lehtoniemen puhdistamo on mukana valtakunnallisessa Motivan ja Suomen Vesilaitosyhdistyksen koordinoimassa Energiatehokas vesihuoltolaitos-hankkeessa. Tämän hankkeen tuloksia saadaan vuoden 2017 aikana. Sekä kemikaalien että energiatalouden optimoinnin osalta työ jatkuu vuonna 2017.

Vuonna 2016 jatkettiin uusimpien toiminta-alueiden liittämistä keskitettyyn kaukovalvontaan. Viimeisimpänä liitettiin Maaningan alueen vesihuoltoa tähän järjestelmään. Kurkimäen jätevedenpuhdistamon toiminnan lopettamisen vaatimien pumppaamo- ja verkostomuutoksien suunnittelu aloitettiin. Uudet järjestelyt tulisi olla käytössä vuoden 2019 loppuun mennessä, jolloin voimassa oleva jätevedenpuhdistamon ympäristölupa päättyy.

Kaikki vastuualueella olevat jätevedenpuhdistamot täyttivät lupaehtojen vaatimukset ja omat tiukemmat tulosvaatimukset. Pumppaamoiden ylivuotoja tapahtui erittäin vähän.

2. Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kuopion Veden hallinnossa ei vuonna 2016 tapahtunut muutoksia.

3. Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

3.1. Talous

Liikevaihto oli 23,7 milj. euroa, josta käyttömaksutulojen osuus oli 88,1 %, perusmaksutulojen 9,7 %, tonttijohdottomaksujen 1,8 % sekä asennus- ja muiden tulojen osuus 0,4 %. Liikevaihto kasvoi noin 1,5 milj. euroa verrattuna vuoteen 2015. Liikevaihto oli 0,45 milj. euroa pienempi kuin talousarviossa. Tämä johtui siitä, että Kuopion kaupunki ei maksanut budjetoitua summaa 400.000 € korvauksena yleisiltä alueilta johdettavista hulevesistä.

Käyttökustannukset olivat 10,1 milj. euroa (9,5 milj. euroa vuonna 2015), josta henkilöstökustannusten osuus oli 4,9 milj. euroa (49 %), palvelujen ostojen 2,3 milj. euroa (23 %), materiaaliostojen 2,5 milj. euroa (25 %) ja liiketoiminnan muiden kulujen 0,4 milj. euroa (3 %).

Henkilöstökustannukset nousivat 4 %, palvelujen ostojen kustannukset nousivat 7 % ja materiaalikustannukset nousivat 8 % vuoteen 2015 verrattuna. Kokonaiskäyttökustannukset nousivat 6 % vuoteen 2015 verrattuna.

Hallinnon, suunnittelun, vedentuotannon ja verkoston vastuualueilla käyttökustannukset olivat pienemmät kuin talousarviossa. Jätevedenpuhdistuksen vastuualueilla käyttökustannukset olivat 6 % (238 000 €) suuremmat kuin talousarviossa. Talousarvio ylittyi sähkön, kemikaalien, varaosien ja verojen osalta.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 8,3 milj. euroa ja liikeylijäämä 5,4 milj. euroa. Poistot olivat tilinpäätöksessä noin 422 000 € pienemmät kuin talousarviossa. Rahoituskulut olivat 4,1 milj. euroa, josta peruspääoman korvaus kaupungille oli 3,6 milj. euroa ja kaupungille maksetut korkokulut 0,5 milj. euroa. Tilikauden ylijäämä oli 1,27 milj. euroa.

Taseen loppusumma oli 84,2 milj. euroa.

3.2. Investoinnit

Vuonna 2016 investointimenot olivat 8,3 milj. euroa (8,6 milj. euroa vuonna 2015). Investointimenoista vesihuoltoverkostojen rakentamiseen käytettiin 7,1 milj. euroa ja laitosrakentamiseen 1,2 milj. euroa. Saneerauksen osuus investoinneista oli 49 %. Talousarvioon varattua investointimäärärahaa jäi käyttämättä 1,5 milj. euroa. Tästä verkostoinvestointien osuus on 0,7 milj. euroa ja laitosinvestointien osuus 0,8 milj. euroa.

3.3. Henkilöstö

Kuopion Veden vakituisen henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 85 henkilöä. Osa-aikaeläkkeellä oli viisi henkilöä. Eläkkeelle jäi kaksi henkilöä vuonna 2016. Uusia henkilöitä palkattiin kahdeksan henkilöä.

Henkilöstö osallistui tarpeen mukaan ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään koulutukseen. Henkilöstölle järjestettiin työyhteisön kehittämispäiviä ja tyky-tilaisuuksia. Myös omaehtoista liikuntaa kannustettiin ja tuettiin.

Kuopion Veden henkilöstösuunnitelma on päivitetty syksyllä 2016. Henkilöstösuunnitelma tarkistetaan vuosittain.

Kuopion Veden henkilöstökertomuksessa on kerrottu henkilöstöön liittyvää tietoa vuodelta 2016.

4. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Liikelaitoksen merkittävimpiä riskejä ovat toiminnalliset ja vahinkoriskit. Toiminnallisista riskeistä suurimpia on henkilöstön saatavuus lähitulevaisuudessa. Henkilöstön keski-ikä on korkea ja lähivuosina on palkattava monia uusia henkilöitä. Riskinä on se, saadaanko palkattua tarpeeksi osaavaa henkilökuntaa eläkkeelle jäävien tilalle.

Vahinkoriski on myös merkittävä vesihuoltolaitokselle, jolle voidaan esittää merkittäviä korvausvaatimuksia esim. veden laatupoikkeamissa ja siten siitä voi aiheutua suuria taloudellisia seuraamuksia.

5. Ympäristötekijät

Kuopion Vesi Liikelaitoksen toimintaa vesihuoltolaitoksena säädellään laajalti lainsäädännön kautta. Liikelaitoksen toimintaa ohjaavat mm. vesihuoltolaki ja ympäristönsuojelulaki.

Liikelaitoksella on kuusi jätevedenpuhdistamoa, joiden vuosiytteenvedoissa on esitetty niiden toimintaa ja puhdistustuloksia. Kaikki jätevedenpuhdistamot täyttivät ympäristölupien vaatimukset.

6. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja siihen liittyvän riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että toiminta on taloudellista ja tuloksellista, tavoitteet saavutettavaa, päätösten perusteena oleva tieto riittävää ja luotettavaa ja että lakeja, säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja omaisuutta sekä voimavaroja turvataan. Sisäinen valvonta on varmistamistyötä, joka on liikelaitoksen johdon tekemää tai johdon lukuun tehtyä.

Seuraavassa on esitetty sisäisen valvonnan järjestelyjä kohdealueittain Kuopion Vesi Liikelaitoksessa.

6.1. Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kuopion Vesi on tehnyt eräälle toiminta-alueensa kadulle vesihuollon saneeraustyön. Saneeraustyön yhteydessä kadun kiinteistöjen tonttihoitoa on uusittu. Tästä on laskutettu kiinteistöjen omistajia Kuopion Veden hinnaston sekä sopimus- ja yleisten toimitusehtojen mukaisesti. Kadun kiinteistöjen omistajista 14 reklamoi saamastaan laskusta Kuopion Vedelle. Johtokunta päätti, että reklamaatiot olivat aiheettomia. Kahden kiinteistön omistajat ovat valittaneet asiasta kuluttajariitalautakuntaan. Kuluttajariitalautakunta on antanut molemmista asioista päätökset, joiden mukaan Kuopion Vedellä on ollut oikeus periä saneeraus- ja muutostöistä maksut.

Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue teki syyskuussa 2014 Kuopion Vedelle yritystarkastuksen, jossa selvitettiin, onko yrityksessä noudatettu tilaajavastuulakia hankkimalla lain edellyttämät selvitykset sellaisilta yrityksiltä, joiden kanssa tilaaja on tehnyt sopimuksen vuokratyövoiman tai alihankintasopimukseen perustuvan työvoiman käyttämisestä. Tarkastuksessa AVI:n tarkastaja totesi, että hän esittää laiminlyöntimaksuprosessin käynnistämisen aloittamista tilaajavastuulain laiminlyöntin seurauksena kahdesta Kuopion Veden käyttämästä aliurakoitsijasta. Ennen laiminlyöntimaksun

määräämistä tilaajaa kuultiin kirjallisesti. Kuopion Vesi antoi selvityksensä asiasta 24.2.2015. Vuonna 2016 AVI antoi asiasta päätöksen, jonka mukaan Kuopio Vedelle ei määrätä laiminlyöntimaksua.

Maaliskuussa 2015 tapahtui urakoitsijan edustajan kuolemaan johtanut työtapaturma. Vesijohtotyömaan rakennuttajana oli alkuvaiheessa toiminut Maaningan kunta. Kuntaliitoksen jälkeen rakennuttajana oli toiminut Kuopion Vesi. Itä-Suomen syyttäjävirosto teki asiasta syyttämättäjäättämisspätöksen Kuopion Veden henkilöiden osalta.

6.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen ja varojen käyttö

Kaupunginvaltuuston nähden sitovia tavoitteita olivat:

- toimintakatteen tulee kattaa poistot
- korvaus peruspääomasta 3,616 milj. euroa.

Kaupunginvaltuuston asettavat tavoitteet saavutettiin.

Kuopion Vesi Liikelaitoksen johtokunnan asettamat tavoitteet olivat:

1. Toiminnalliset tavoitteet

- vanhojen vesihuoltoverkostojen saneeraus käytettävissä olevien investointirahojen puitteissa
- vesihuoltoverkostojen rakentaminen uusille kaava-alueille
- yhä laajenevan toiminta-alueen hallinta (verkoston kunto, asiakasmäärän lisäys, pitkät etäisyydet yms.)
- valmistautuminen Juankosken kunnallisen vesihuollon siirtymiseen Kuopion Vedelle
- laitosten lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen
- verkostojen häiriötön toiminta
- Itkonniemen vesilaitoksen uudistamishankkeen (prosessiautomaatio, talotekniikka, prosessitilat) aloittaminen suunnittelulla

2. Taloudelliset tavoitteet

- liikevaihto 24,18 milj. euroa
- käyttökustannukset 10,40 milj. euroa
- investoinnit 9,84 milj. euroa
- poistot 8,74 milj. euroa

Liikevaihto oli 0,45 milj. euroa pienempi kuin talousarviossa. Tämä johtui siitä, että Kuopion kaupunki ei maksanut budjetoitua summaa 400 000 € korvauksena yleisiltä alueilta johdettavista hulevesistä. Toteutuneet investoinnit olivat 8,33 milj. euroa eli 1,5 milj. euroa pienemmät kuin talousarviossa. Myös poistot olivat tilinpäätöksessä noin 422 000 € pienemmät kuin talousarviossa.

Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

6.3. Riskienhallinnan järjestäminen

Kuopion kaupunki kilpailutti vakuutuksensa vuonna 2012. Vuoden 2012 loppupuolella myös Kuopion Vedelle otettiin vahinkovakuutukset.

Kuopion Vesi seuraa systemaattisesti saamaansa asiakaspalautetta. Vuoden 2016 aikana kirjattiin kaikkiaan 332 asiakaspalautetta, joista suurin osa liittyi veden laatuun ja laatuhäiriöihin. Vahingonkorvausvaatimuksia tuli 12 kappaletta ja niistä tehtyihin päätöksiin perustuen korvauksia maksettiin 6 209 € (alv 0 %). Kolme vaatimusta hylättiin perusteettomina.

Vuonna 2016 Kuopion Vesi oli mukana "Yhdyskuntatekniset palvelut 2016"- asiakastytytyväisyystutkimuksessa. Tutkimukset tulokset olivat kokonaisuutena hyvät ja vesihuolto oli kyselyyn vastanneiden kuntalaisten mielestä yksi Kuopion parhaiten hoidetuista palveluista.

Tilikauden aikana ei ole raportoitu sellaisia merkittäviä riskejä, joista olisi aiheutunut vahinkoa tai menetystä toiminnalle.

6.4. Omaisuuden hankinta ja luovuttaminen

Hankintojen kilpailutuksessa ei ole tapahtunut menetykseen tai korvaukseen tai niiden vaatimukseen johtaneita tapahtumia.

6.5. Sopimustoiminta

Johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

6.6. Oma arvio sisäisen valvonnan järjestämisestä

Itsearviointinaan Kuopion Veden johto katsoo, että sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla.

Eniten parantamista ja kehittämistä vaativat seuraavat asiat:

- 1) Riskienarvioinnin ja -hallinnan päivitystyö
- 2) Työturvallisuuden kehittämistyö

7. Arvio tulevasta kehityksestä

Viime vuosien suuret laitosinvestoinnit sekä vesihuoltoverkostojen rakentaminen uusille asunto- ja elinkeinoalueille ovat aiheuttaneet sen, että verkostosaneerauksista on jouduttu tinkimään.

Toiminta-alueen vesihuoltoverkostojen kasvava saneerausvelka on erittäin huolestuttavaa. Kriittisin kuntovaje muodostuu vesijohtoverkostojen suurikokoisten pääjohtojen ikääntymisestä. Johtoja, joiden ikä on 60-70 vuotta, on yli 15 km. Nämä verkostot ovat kiireellisen saneerauksen tarpeessa. Nykyisin pystytään uusimaan pääverkostoa vuosittain 1-2 km. Vuoteen 2025 mennessä olisi pystyttävä investoimaan noin 60 milj. euroa verkostosaneerauksiin. Nykyisellä investointitasolla pystytään investoimaan vain noin 30 milj. euroa. Jotta vajetta voitaisiin pienentää, investointitasoa pitäisi nostaa noin 3 milj. euroa/vuosi.

Mahdolliset vesihuollon toiminta-alueen lisälaajenemiset aiheuttavat lisää haasteita Kuopion Veden toiminnalle sekä operatiivisesti että taloudellisesti.

8. Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos esitetään lisättäväksi omaan pääomaan.

9. Hulevesien käsittely

Vesihuoltolain muutosten vuoksi hulevesien käsittely ei ole enää vesihuoltoa. 1.9.2014 alkaen hulevesien käsittelyn kokonaisvastuu on kunnalla, ei vesihuoltolaitoksella. Kunnan on tehtävä erillinen päätös siitä, hoitaako vesihuoltolaitos edelleen hulevesien viemäröintiä. Tätä päätöstä ei ole vielä Kuopiossa tehty.

Hulevesien viemäröinti on eriytettävä vesilaitoksen vesihuoltotoiminnasta. Tämä tarkoittaa sitä, että hulevesien käsittelystä on laadittava erillinen tilinpäätös.

Tällä hetkellä huleveden kustannukset on sisällytetty jätevesimaksuihin. Vesihuoltolain mukaan kaupungin on maksettava Kuopion Vedelle korvaus yleisiltä alueilta (mm. puistot ja kadut) hulevesiviemäriin johdettavista hulevesistä. Tästä on tehtävä sopimus kaupungin ja Kuopion Veden välille. Kuopion kaupunki ei maksanut vuonna 2016 budjetoitua summaa 400 000 € korvauksena yleisiltä alueilta johdettavista hulevesistä.

Kuopion Vesi ja kunta ovat aloittaneet keskinäiset neuvottelut vuoden 2015 aikana em. asioista. Neuvottelut jatkuivat vuonna 2016 ja ovat edelleen kesken.

Vuoden 2016 osalta Kuopion Veden tilinpäätöksessä hulevedet on eriytetty vesihuollosta suurimmalta osin laskennallisesti. Huleveden laskennallisen tilinpäätöksen kohdistusperiaatteen on esitetty tilinpäätösaineistossa.

Vuonna 2016 Kuopion Vedellä ei ole ollut tuloja hulevesien viemäröinnistä, vaan tulot sisältyvät jätevedestä saatuihin tuloihin. Hulevedestä aiheutuneet kustannukset vuonna 2016 olivat 1,5 milj. euroa. Käyttökustannukset olivat 0,6 milj. euroa ja pääomakustannukset 0,9 milj. euroa. Taseen loppusumma oli 6,3 milj. euroa.

KUOPION VESI LIIKELAITOS

TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
	€	€
Liikevaihto	23 726 365,15	22 224 586,18
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot	76 380,99	46 559,37
Tuet ja avustukset	21 858,80	13 214,18
	23 824 604,94	22 284 359,73
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-2 560 243,56	-2 369 035,96
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-7 105,96	16 487,23
Palvelujen ostot	-2 317 279,71	-2 157 462,06
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-4 884 629,23	-4 510 010,79
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 714 982,05	-3 593 671,00
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-907 188,50	-861 627,19
Muut henkilösivukulut	-245 008,01	-206 258,62
Henkilöstökulut yhteensä	-4 867 178,56	-4 661 556,81
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-8 317 891,84	-8 292 250,12
Arvonalentumiset		
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-8 317 891,84	-8 292 250,12
Liiketoiminnan muut kulut	-362 541,88	-314 003,30
Liikeliikelyjä jäämä (-) alijäämä)	5 392 363,43	4 506 538,71
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalta saadut korkotuotot	7 170,14	23 531,57
Kunnalle maksetut korkokulut	-539 041,67	-552 500,00
Korvaus peruspääomasta	-3 616 000,00	-3 616 000,00
Muut rahoituskulut	-142,25	-41,83
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-4 148 013,78	-4 145 010,26
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	1 244 349,65	361 528,45
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 244 349,65	361 528,45
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	22 227,22	23 674,50
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 266 576,87	385 202,95
Tunnusluvut		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,6	5,7
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	7,9	6,7
Voitto, %	5,2	1,6

KUOPION VESI LIIKELAITOS

RAHOITUSLASKELMA

	2016 €	2015 €
Toiminta ja investoinnit		
Toiminnan rahavirta		
Liikelyljäämä (-alijäämä)	5 392 363,43	4 506 538,71
Poistot ja arvonalentumiset	8 317 891,84	8 292 250,12
Rahoitustuotot ja -kulut	-4 148 013,78	-4 145 010,26
Tulorahoituksen korjauserät	-62 399,74	0,00
Toiminnan rahavirta yhteensä	9 499 841,75	8 653 778,57
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-8 327 616,73	-8 598 602,79
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	66 690,32	0,00
Investointien rahavirta yhteensä	-8 260 926,41	-8 598 602,79
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	1 238 915,34	55 175,78
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset muilta	-1 120,00	-7 610,00
Antolainauksen muutokset yhteensä	-1 120,00	-7 610,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta		1 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalta	-820 333,36	-787 000,00
Lainakanna muutokset yhteensä	-820 333,36	213 000,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	7 105,96	-16 487,23
Saamisten muutos kunnalta	-1 358 187,77	-878 479,17
Saamisten muutos muilta	-51 057,28	276 116,14
Korottomien velkojen muutos kunnalta	89 046,82	15 712,26
Korottomien velkojen muutos muilta	895 630,29	342 572,22
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-417 461,98	-260 565,78
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-1 238 915,34	-55 175,78
Tunnusluvut		
Investointien tulorahoitus, %	85,4	92,0
Lainanhoitokate	5,6	6,2

KUOPION VESI LIIKELAITOS

TASE	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA	€	€
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Tietoliikenneohjelmat	113 481,99	110 098,20
Muut pitkävaikutteiset menot	127 183,34	176 050,56
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	240 665,33	286 148,76
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		
Rakennukset	16 195 757,24	16 977 959,82
Kiinteät rakenteet ja laitteet	58 465 306,50	58 122 288,81
Koneet ja kalusto	972 059,23	827 939,87
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	345 983,27	0,00
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	75 979 106,24	75 928 188,50
Sijoitukset		
Muut saamiset	186 499,20	185 379,20
Sijoitukset yhteensä	186 499,20	185 379,20
Pysyvät vastaavat yhteensä	76 406 270,77	76 399 716,46
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	141 624,02	148 729,98
Vaihto-omaisuus yhteensä	141 624,02	148 729,98
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset kunnalta	7 574 812,13	6 200 654,36
Muut saamiset	0,00	15 970,00
Siirtosaamiset	68 697,28	17 640,00
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	7 643 509,41	6 234 264,36
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	7 785 133,43	6 382 994,34
VASTAAVAA YHTEENSÄ	84 191 404,20	82 782 710,80

VASTATTAVAA	31.12.2016 €	31.12.2015 €
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	-28 018 309,91	-28 018 309,91
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-22 916 879,48	-22 531 676,53
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 266 576,87	-385 202,95
Oma pääoma yhteensä	-52 201 766,26	-50 935 189,39
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	-180 916,86	-203 144,08
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset yhteensä	-180 916,86	-203 144,08
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	-15 112 306,28	-15 932 639,64
Korottomat velat kunnalta	-77 893,63	-81 572,17
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	-14 001 173,87	-12 816 816,30
Siirtovelat		
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	-29 191 373,78	-28 831 028,11
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta	-820 333,36	-820 333,36
Saadut ennakot	-1 991,10	0,00
Ostovelat	-781 243,44	-1 188 088,70
Korottomat velat kunnalta	-106 937,62	-14 212,26
Siirtovelat	-906 841,78	-790 714,90
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	-2 617 347,30	-2 813 349,22
Vieras pääoma yhteensä	-31 808 721,08	-31 644 377,33
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	-84 191 404,20	-82 782 710,80
LIIKELAITOKSEN TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	62	62
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	134	142
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	24 183	22 532
Lainakanta, 1000 €	15 932	16 753

KUOPION VESI LIIKELAITOS, eriytetty tuloslaskelma vesihuolto ja hulevesi

	Vesihuolto	Hulevesi	Yhteensä
LIIKEVAIHTO	23 726 365,15	0,00	23 726 365,15
Liiketoiminnan muut tuotot	76 380,99	0,00	76 380,99
Muut tuet ja avustukset	21 858,80	0,00	21 858,80
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tava			
Ostot tilik.aikana	-2 457 409,73	-102 833,83	-2 560 243,56
Varast.lis(+) tai väh(-)	-7 105,96	0,00	-7 105,96
Palvelujen ostot	-2 166 949,19	-150 330,52	-2 317 279,71
Materiaalit ja palvelut yht.	-4 631 464,88	-253 164,35	-4 884 629,23
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-3 413 743,17	-301 238,88	-3 714 982,05
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-830 435,32	-76 753,18	-907 188,50
Muut henkilösivukulut	-225 142,31	-19 865,70	-245 008,01
Henkilöstökulut yht.	-4 469 320,80	-397 857,76	-4 867 178,56
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman muk. poistot	-7 660 684,94	-657 206,90	-8 317 891,84
Poistot ja arvonal. yht.	-7 660 684,94	-657 206,90	-8 317 891,84
Liiketoiminnan muut kulut	-332 493,54	-30 048,34	-362 541,88
LIIEKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ)	6 730 640,78	-1 338 277,35	5 392 363,43
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	6 811,63	358,51	7 170,14
Kunnalle maks.korkokulut	-512 089,59	-26 952,08	-539 041,67
Korvaus peruspääomasta	-3 435 200,00	-180 800,00	-3 616 000,00
Muut rahoituskulut	-142,25	0,00	-142,25
Rahoitustuotot ja -kulut yht	-3 940 620,21	-207 393,57	-4 148 013,78
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) en.sat.e	2 790 020,57	-1 545 670,92	1 244 349,65
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) EN.VARAU	2 790 020,57	-1 545 670,92	1 244 349,65
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	22 227,22	0,00	22 227,22
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	2 812 247,79	-1 545 670,92	1 266 576,87

KUOPION VESI LIKELAITOKSEN ERIYTETTY RAHOITUSLASKELMA VESIHUOLTO JA HULEVESI

	2016	2016	2016
	Vesihuolto	Hulevesi	Toteuma yht.
Toiminnan rahavirta			
Liikelyläämä/-alijäämä	6 730 640,78	-1 338 277,35	5 392 363,43
Poistot ja arvonalentumiset	7 660 684,94	657 206,90	8 317 891,84
Rahoitustuotot ja kulut	-3 940 620,20	-207 393,58	-4 148 013,78
Tulorahoituksen korjauserät	-62 399,74		-62 399,74
Toiminnan rahavirta yhteensä	10 388 305,78	-888 464,03	9 499 841,75
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-7 488 827,44	-838 789,29	-8 327 616,73
Pys.vast.hyöd.luovutustulot	66 690,32		66 690,32
Investointien rahavirta yht	-7 422 137,12	-838 789,29	-8 260 926,41
Toim. ja invest. rahavirta yht	2 966 168,66	-1 727 253,32	1 238 915,34
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaam. lis. muilta	-1 120,00	0,00	-1 120,00
Antolainauksen muutokset yht.	-1 120,00	0,00	-1 120,00
Lainakannan muutokset			
Pa lainojen väh kunnalle/ky	-779 316,69	-41 016,67	-820 333,36
Lainakannan muutokset yht.	-779 316,69	-41 016,67	-820 333,36
Muut maksuvalm. muutokset			
Vaihto-omaisuuden muutokset	7 105,96		7 105,96
Saamisten muut. kunnalta/ky	-1 222 368,99	-135 818,78	-1 358 187,77
Saamisten muutos muilta	-45 951,55	-5 105,73	-51 057,28
Korott.velkojen muutos k/ky	80 142,14	8 904,68	89 046,82
Korott.velkojen muut muilta	806 067,26	89 563,03	895 630,29
Muut maksuvalm muutokset yht	-375 005,19	-42 456,79	-417 461,98
Rahoituksen rahavirta yht.	-1 155 441,88	-83 473,46	-1 238 915,34
Rahavarojen muutos			0,00

T A S E 31.12.2016	Vesihuoltotase 31.12.2016			Hulevesitase 31.12.2016		
	Avaustase	Vuoden alusta	Muutos	Avaustase	Vuoden alusta	Muutos
VASTAAVAA						
PYSYVÄT VASTAAVAT						
Aineettomat hyödykkeet						
Tietoliikenneohjelmat	110 098,20	91 133,82	-18 964,38	0,00	22 348,17	22 348,17
Muut pitkävaikutteiset menot	176 050,56	127 183,34	-48 867,22	0,00	0,00	0,00
Aineettomat hyödykkeet yht.	286 148,76	218 317,16	-67 831,60	0,00	22 348,17	22 348,17
Aineelliset hyödykkeet						
Rakennukset	16 977 959,82	16 195 757,24	-782 202,58	0,00	0,00	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	51 863 406,45	52 635 462,56	772 056,11	6 258 882,36	5 829 843,94	-429 038,42
Koneet ja kalusto	766 164,57	894 878,88	128 714,31	61 775,30	77 180,35	15 405,05
Ennakkomaksut ja kesk.er.h.	0,00	345 983,27	345 983,27	0,00	0,00	0
Aineelliset hyödykkeet yht.	69 607 530,84	70 072 081,95	464 551,11	6 320 657,66	5 907 024,29	-413 633,37
Sijoitukset						
Muut saamiset	185 379,20	186 499,20	1 120,00	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset yht.	185 379,20	186 499,20	1 120,00	0,00	0,00	0,00
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	70 079 058,80	70 476 898,31	397 839,51	6 320 657,66	5 929 372,46	-391 285,20
VAIHTUVAT VASTAAVAT						
Vaihto-omaisuus						
Vaihto-omaisuus yht.	148 729,98	141 624,02	-7 105,96	0,00	0,00	0
Lyhytaikaiset saamiset						
L:n lainasaam kaupng:lta, la	5 890 621,64	7 196 071,52	1 305 449,88	310 032,72	378 740,61	68 707,89
Muut saamiset	15 171,50	0,00	-15 171,50	798,50	0,00	-798,50
Muut siirtosaamiset, lyhytaik	16 758,00	61 827,55	45 069,55	882,00	6 869,73	5 987,73
Lyhytaikaiset saamiset yht.	5 922 551,14	7 257 899,08	1 335 347,93	311 713,22	385 610,33	140 924,50
Saamiset yht.	5 922 551,14	7 257 899,08	1 335 347,93	311 713,22	385 610,33	140 924,50
VAIHTUVAT VASTAVAT YHT.	6 071 281,12	7 399 523,10	1 328 241,97	311 713,22	385 610,33	140 924,50
VASTAAVAA YHTEENSÄ	76 150 339,92	77 876 421,41	1 726 081,48	6 632 370,88	6 314 982,79	-250 360,70
VASTATTAVAA						
OMA PÄÄOMA						
Peruspääoma	-25 773 543,81	-25 916 727,85	-143 184,03	-2 244 766,10	-2 101 582,06	143 184,03
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	-20 726 487,57	-21 197 942,72	-471 455,14	-1 805 188,96	-1 718 936,76	86 252,19
Tilikauden yli-/alijäämä	-354 341,33	-1 171 574,16	-817 232,84	-30 861,62	-95 002,71	-64 141,08
Oma pääoma yhteensä	-46 854 372,71	-48 286 244,73	-1 431 872,02	-4 080 816,68	-3 915 521,53	165 295,15
POISTOERO JA VAPAAEHT.VARAUK.						
Poistoero	-186 868,62	-167 346,75	19 521,87	-16 275,46	-13 570,11	2 705,35
Poistoero ja vapaaeht.var.yht	-186 868,62	-167 346,75	19 521,87	-16 275,46	-13 570,11	2 705,35
VIERAS PÄÄOMA						
Pitkäaikainen						
Lainat kunnalta/kuntayht.	-14 656 151,18	-13 978 770,68	677 380,50	-1 276 488,46	-1 133 535,60	142 952,86
Korottomat velat kunnalta	-75 036,79	-72 051,03	2 985,76	-6 535,38	-5 842,60	692,78
Muut velat/Liittymismaksut j	-11 789 960,83	-12 950 981,48	-1 161 020,65	-1 026 855,47	-1 050 192,39	-23 336,92
Pitkäaik.vieras pääoma yht.	-26 521 148,80	-27 001 803,18	-480 654,39	-2 309 879,31	-2 189 570,60	120 308,72
Lyhytaikainen						
Lainat kunnalta/kuntayht.	-754 610,03	-758 802,24	-4 192,21	-65 723,33	-61 531,12	4 192,21
Saadut ennakot	0,00	-1 841,75	-1 841,75	0,00	-149,35	-149,35
Ostovelat	-1 092 901,62	-722 644,36	370 257,26	-95 187,08	-58 599,08	36 588,00
Korottomat velat kunnalta/ky	-13 073,60	-98 916,50	-85 842,90	-1 138,66	-8 021,12	-6 882,46
Siirtovelat	-727 364,54	-838 821,89	-111 457,35	-63 350,36	-68 019,89	-4 669,53
Lyhytaikainen vieras pääoma	-2 587 949,79	-2 421 026,75	166 923,05	-225 399,43	-196 320,55	29 078,87
Vieras pääoma yhteensä	-29 109 098,59	-29 422 829,93	-313 731,34	-2 535 278,74	-2 385 891,15	149 387,59
VASTATTAVAA	-76 150 339,92	-77 876 421,41	-1 726 081,48	-6 632 370,88	-6 314 982,79	317 388,08

5.1.2 Kallaveden Työterveys Liikelaitos

Toimintakertomus 2016

Työterveysjohtaja Petri Kangasperkon katsaus ajalta 1.1. – 31.12.2016

Toiminta

Kallaveden Työterveys tuottaa kokonaisvaltaisia työterveyshuoltopalveluja Kuopion kaupungin alueen yrityksille ja yrittäjille sekä isäntäkuntaperiaatteella Tuusniemen kunnan alueella.

Työterveyshuollon tavoitteena on työssä olevan väestön terveyden edistäminen ja työyhteisöjen hyvinvoinnin tukeminen. Työterveyshuolto toimii moniammatillisesti yhteistyössä työpaikkojen kanssa.

Tarjosimme palveluja 666 työnantajalle, joiden palveluksessa oli 13 043 työntekijää. Lisäksi palvelujemme piiriin kuului 438 maatalousyrittäjää ja 66 muuta yrittäjää. Kokonaisvaltaisten palvelujen piiriin kuului 10 803 henkilöä. Kuopion kaupunki ja kuntakonsernin osakkaat ovat suurimmat asiakkaamme, noin puolet henkilöasiakkaista.

Kallaveden Työterveyden päätoimipiste sijaitsee Kuopiossa Viestikatu 7:ssä Technopolis Oy:n vuokratoimistoissa. Sivutoimipisteet ovat Nilsissä ja Tuusniemellä. Maaningan sivutoimipiste lakkautettiin kertomusvuoden lopulla.

Kallaveden Työterveys kuuluu työterveyshuollon liikelaitosten verkostoon, Työ ja Terveys ry:hyn.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Merkittäviä poikkeamia talousarvioon ei ollut. Liikelaitoksen tulos oli budjetoitu 0-tasolle omistajan asettaman tuloutuksen jälkeen. Vuoden 2016 liikevaihto kattaa liiketoimintakulut ja omistajan asettaman 50 000 euron tuloutustavoitteen jättäen toiminnan tuloksen positiiviseksi 119 821,06 euroa.

Henkilöstö ja osaamisen saatavuus

Kallaveden Työterveydessä työskenteli vuoden 2016 lopussa 45 henkilöä. Kallaveden Työterveydellä oli 44 vakanssia, joista työsuhteisia 30 ja virkasuhteisia 14. Palkkamenot sosiaalikuluihin olivat 2 802 473,34 euroa.

Vuoden lopulla työterveyshuollon johtaja Riika Kellokoski ja apulaisylilääkäri Minna Haikonen jättivät irtisanomisensa.

Henkilöstön keski-ikä on 48,59 vuotta. Lähivuosina nykyisestä henkilöstöstä eläköityy 1 – 3 henkilöä vuosittain. Toimimme aktiivisesti kouluttajana. Riittävän ammattitaidon ylläpitämiseksi johto aktivoi henkilökuntaa riittävään ammatilliseen jatkokouluttautumiseen. Nämä toimenpiteet takaavat toiminnan taloudellisen kannattavuuden ja henkilöstön ammattitaidon ylläpidon sekä edistävät henkilöstön rekrytointia.

Koko henkilöstölle järjestettiin muutamia työyhteisön sisäisiä työn kehittämistilaisuuksia eri ammattiryhmille lähinnä kliinisiltä aloilta. Lisäksi osallistuttiin tarpeen mukaan erilaisten ulkopuolisten tahojen järjestämiin koulutuksiin. Erikoistuvien työterveyslääkäreiden koulutukseen panostettiin edelleen.

Kehityskeskustelut on käyty läpi koko henkilökunnan kanssa.

Kallaveden Työterveyden oma työterveyshuolto on järjestetty Kuopion Työterveys ry:n toimipisteessä, Koljonniemenkatu 2, Kuopio.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Kallaveden Työterveys ostaa laboratoriopalvelut Itä-Suomen laboratorokeskukselta (Islab) ja kuvantamispalvelut Sataman Röntgeniltä sekä Kuopion kaupungin perusterveydenhuollosta. Ruuhkatilanteiden päivystysvastaanottoa ostetaan tarvittaessa Ite-Lasaretista. Palkka- ja taloushallinnon palvelut tuottaa Kuhilas Oy, ICT-palvelut Istekki Oy, logistiikka palvelut tuottaa Posti, Matkahuolto ja Savon Kuljetus Oy, välinehuolto- ja keskusvarastotilaukset Itä-Suomen huoltopalveluliikelaitoskuntayhtymä Servica, pesulapalvelut Sakupe Oy ja kiinteistöpalvelut organisoii Technopolis Oy.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäisen valvonnan ja siihen liittyvän riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että toiminta on taloudellisesta ja tuloksellisesta, tavoitteet saavutettavaa, päätösten perusteena oleva tieto riittävää ja luotettavaa ja että lakeja, säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja omaisuutta sekä voimavaroja turvataan. Sisäinen valvonta on varmistamistyötä, joka on liikelaitoksen johdon tekemää tai johdon lukuun tehtyä.

Kallaveden Työterveyden johto katsoo, että sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla. Sisäinen valvonta on vakiintunut osaksi johtamista ja sitä käytetään toiminnallisten riskien hallinnassa.

Tilikauden aikana ei ole raportoitu sellaisia merkittäviä riskejä, joista olisi aiheutunut vahinkoa tai menetystä toiminnalle. Vakuutusturvan sisältöä ja kattavuutta on tarkastettu vuoden aikana. Merkittäviä puutteita vakuutusturvassa ei ole havaittu.

Tilikauden aikana ei ole todettu hankinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tai oikeusseuraamus, ei ole tapahtunut.

Tavoitteet ovat toteutuneet talousarviossa määriteltyjen mukaisesti. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

Johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Uudistetun kuntalain mukaan kunnan hoitaessa kyseisen lain 7 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (*yhtiöittämisvelvollisuus*).

Siirtymäsäädösten perusteella on työterveyshuollon sairaanhoitopalvelujen osalta lykätty yhtiöittämisvelvoitetta useampaan kertaan. Viimeisin 2 vuoden siirtymäajan pidennys hyväksyttiin eduskunnassa 12.12.2016 ja vahvistettiin 21.12.2016. Sen mukaan kuntalain yhtiöittämisvelvollisuutta koskevaa säännöstä sovellettaisiin työterveyshuollon sairaanhoito- ja muiden terveydenhuoltopalvelujen tuottamiseen vuoden 2019 alusta.

Lisäksi siirtymäsäädöksessä määrätään, että kunnan ja kuntayhtymän tulee eriyttää työterveyshuollon palvelujen kirjanpito kunnan muista terveydenhuoltopalveluista ehdotettuna siirtymäaikana. Henkilöstön eläketurvaa koskevaa siirtymäsäädöstä päätettiin myös jatkettavaksi siten, että sitä sovelletaan vastavasti myös ehdotetun siirtymäajan kuluessa toteutettaviin tehtävien siirtoihin.

Lisäksi säädettiin, että yhtiöittämisvelvollisuuteen liittyvä varainsiirtoverovapaus koskisi myös siirtymäaikana tehtyjä luovutuksia.

Kallaveden Työterveys liikelaitos ja Kuopion kaupungin omistajaohjaus ovat seuranneet valtakunnallisesti muiden työterveyshuoltopalveluja tuottavien liikelaitosten ja muiden kuntaomisteisten toimijoiden linjauksia ja odottaneet edelleen valmistuvaa lopullista maakuntauudistukseen liittyvää lainsäädäntöä. Koska

Kallaveden Työterveys toimii liikelaitoksena, täyttää toiminnan kirjanpito siirtymäsäädöksen kirjanpidon eriyttämistä koskevat määräykset.

Kallaveden Työterveyshuollon henkilöstörakenne on sellainen, että lähivuosina usea työntekijä siirtyy eläkkeelle. Osaavan henkilöstön rekrytointi on erittäin haasteellista.

Tietoteknisten toimintojen valtakunnalliset haasteet kuten eKanta-arkisto on vaatinut yksiköiltä runsaasti rahallista resurssointia tietotekniikkaan ja ict-ohjelmiin. Tämä näkyy huomattavan korkeina ict-kuluina.

Tilikauden tuloksen käsittely

Kallaveden Työterveyden liikevaihto oli 4 758 263,67 euroa. Liikevaihto on 128 661,67 budjetoitua suurempi. Tilikauden ylijäämä on 119 821,06 euroa Kallaveden Työterveyden johtokunta esittää sen siirtämistä taseen Oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli- ja alijäämä.

Taseen loppusumma on 1 229 156,34 euroa. Lyhytaikaiset saamiset kaupungilta 1 164 149,29 euroa. Oma pääoma on 692 381,64 euroa.

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOS

TULOSLASKELMA

	2016 €	2015 €
Liikevaihto	4 758 263,67	4 544 037,87
Liiketoiminnan muut tuotot	9 630,00	15 382,63
Muut tuet ja avustukset	6 836,62	562,45
	<u>4 774 730,29</u>	<u>4 559 982,95</u>
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-92 910,53	-82 057,15
Palvelujen ostot	-1 298 528,22	-1 236 012,12
Materiaalit ja palvelut yhteensä	<u>-1 391 438,75</u>	<u>-1 318 069,27</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 201 483,83	-2 223 044,16
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-456 072,01	-450 870,09
Muut henkilösivukulut	-144 917,50	-127 506,92
Henkilöstökulut yhteensä	<u>-2 802 473,34</u>	<u>-2 801 421,17</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-44 958,00	-50 065,23
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	<u>-44 958,00</u>	<u>-50 065,23</u>
Liiketoiminnan muut kulut	-366 765,00	-360 996,27
Liikelyijäämä (-alijäämä)	<u>169 095,20</u>	<u>29 431,01</u>
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalta saadut korkotuotot	725,86	2 825,91
Korvaus peruspääomasta	-50 000,00	-50 000,00
	<u>-49 274,14</u>	<u>-47 174,09</u>
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	119 821,06	-17 743,08
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	119 821,06	-17 743,08

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	26,85	5,55
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	26,85	5,55
Voitto, %	2,52	-0,39

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOS
RAHOITUSLASKELMA

	2016	2015
	€	€
Liikelaitoksen toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminta		
Liikelyläämä / -alijäämä	169 095,20	29 431,01
Poistot ja arvonalentumiset	44 958,00	50 065,23
Rahoitustuotot ja -kulut	-49 274,14	-47 174,09
	<u>164 779,06</u>	<u>32 322,15</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	164 779,06	32 322,15
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos		
Saamisten muutos kunnalta	-88 117,18	-92 101,59
Saamisten muutos muilta	-16 934,52	16 176,14
Korottomien velkojen muutos muilta	-59 727,36	43 603,30
	<u>-164 779,06</u>	<u>-32 322,15</u>
Rahoituksen rahavirta	-164 779,06	-32 322,15
Rahavarojen muutos	0,00	0,00

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOS

TASE	31.12.2016 €	31.12.2015 €
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	10 266,57	43 307,73
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	27 805,96	39 722,80
	<u>38 072,53</u>	<u>83 030,53</u>
B VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset kunnalta	1 164 149,29	1 076 032,11
Siirtosaamiset	26 934,52	10 000,00
	<u>1 191 083,81</u>	<u>1 086 032,11</u>
VASTAAVAA	<u>1 229 156,34</u>	<u>1 169 062,64</u>
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	230 000,00	230 000,00
Arvonkorotusrahasto		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	342 560,58	360 303,66
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	119 821,06	-17 743,08
	<u>692 381,64</u>	<u>572 560,58</u>
B VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	110 497,86	133 194,04
Siirtovelat	426 276,84	463 308,02
	<u>536 774,70</u>	<u>596 502,06</u>
VASTATTAVAA	<u>1 229 156,34</u>	<u>1 169 062,64</u>

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	56,33	48,98
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	11,24	13,08
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1.000 €	462	343

5.1.3 Kuntatekniikkaliikelaitos (Mestar)

Toimintakertomus 2016

Toimitusjohtaja Seppo Hiekkalan katsaus ajalta 1.1.-31.12.2016

Toiminta

Vuosi 2016 oli Kuopion kuntatekniikkaliikelaitoksen kuudes toimintavuosi kunnallisena liikelaitoksena. Kuntatekniikka laatii erillisen tilinpäätöksen, joka yhdistetään kaupungin tilinpäätökseen. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä toimintakertomuksen ja talousarvion toteutumisvertailun. Tilinpäätöksen valmistelusta on vastannut Kuntatekniikan henkilöstö- ja talouspäällikkö.

Toiminnallisesti vuoden aikana pystyimme keskittymään tehokkuuden hakemiseen, hiomaan prosesseja kuntoon. Toteutimme strategiaa tehokkaasti ja saavutimme vuodelle asetetut tavoitteet. Painopisteenä oli esimiestyön kehittäminen ja vaikuttavuus, talouden hallinnan kehittäminen sekä suurimpana projektina työnohjausjärjestelmä. Työkanta oli erittäin hyvä koko vuoden ajan, mikä on suurin vaikuttava tekijä tuloksen kannalta.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Liikevaihto oli 32,8 milj. euroa. Liikevaihtoon on laskettu vain ulkoiset tulot. Suurimmat tilaajat olivat kaupunkiympäristön palvelualueen rakentamisen ja kunnossapidon palvelut, Kuopion Vesi liikelaitos, hyvinvoinnin edistämisen palvelualue, Kuopion Sähköverkko Oy ja Tilakeskus. Liikevaihdon kasvu tehtiin kokonaan palveluiden ostoilla.

Talousarvion mukainen ylijäämätavoite oli 476 tuhatta euroa. Tilikauden tulos oli 876 751,81 euroa ylijäämäinen. Tilaajiemme tilaukset jakautuivat riittävän tasaisesti koko vuodelle ja vuoden alusta aloitettu kulukuri mahdollistivat hyvän tuloksen. Vuoden aikana karsittiin tuottamattomat kulut minimiin.

Henkilöstö

Liikevaihdon voimakkaasta kasvusta huolimatta henkilöstön määrä väheni vuodesta 2015 ja henkilöstökuluja saatiin karsittua. Tavoittelemme yhteistyössä työterveyshuollon kanssa henkilöstön työkyvyn parantamista ja työurien pidentämistä.

Tuottavuus- ja tasapainotustoimenpiteiden toteutuminen

Henkilöstön osaaminen on tärkeimpiä asioita myydessämme tuotteitamme ja työhyvinvoinnin kannalta tärkein yksittäinen elementti on esimiestyössä onnistuminen. Sakkyn yhteistyösopimuksen pohjalta räätälöimme meille lähes vuoden kestävästi esimiesten valmennuksen, jonka tavoitteena on parantaa yksiköissä työhyvinvointia, talousosaamista ja uusien toimintatapojen käyttöönottoa. Oikeanlaista osaamista painotamme myös rekrytoinneissa, joissa olemme onnistuneetkin hyvin. Henkilöstökulut ovat pysyneet hyvin kurissa.

Toimitilojen keskittämisen hyödyt näkyivät viime vuonna täysimääräisenä. Toimitilojen osalta on vielä pieniä tehostamisen mahdollisuuksia. Olemme pystyneet pienentämään vuokratuloja joka vuosi.

Hankintojen osalta kehitämme edelleen materiaalogistiikkaa kokonaisuutena ja teemme parempaa palveluiden ostojen kilpailutusta. Keskitämme edelleen hankintoja ja samalla se mahdollistaa paremman hankintaosaamisen.

Innovaatioiden ja prosessien kehittäminen kuuluu kiinteästi meidän sertifioitujen laatu- ja ympäristöjärjestelmien jatkuvan parantamisen malliin. Talous oli edellisvuosia paremmin hallinnassa ja esim. korkokulut pystyimme pienentämään kymmenesosaan edellisvuosista.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Kuntatekniikan merkittävimpiä riskejä ovat toiminnalliset ja vahinkoriskit. Toiminnallisista riskeistä suurimpia ovat mahdolliset liikevaihdon suuret vaihtelut ja avainhenkilöiden rekrytointi.

Merkittävimmät vahinkoriskit ovat rakentamisessa, sähköyksikössä ja liikenneväylien kunnossapidossa. Toiminnasta voi aiheutua merkittäviä aineellisia vahinkoja, korvausvaatimuksia henkilövahingoista sekä toiminnan keskeytyksiä. Taloudelliset riskit ovat hyvin hallinnassa vakuutusten kautta. Uusimpana on otettu louhintavakuutus sekä olemme mukana kaupungin kilpailuttamassa julkisyhteisön varallisuusvakuutuksessa.

Ympäristötekijät

Ympäristöä on huomioitu Kuntatekniikan auto- ja konekaluston hankinnassa laatupisteytyksenä. Pyrimme myös myötävaikuttamaan, että tilaajalla olisi kaikki tieto suunnitella läjitysalueita ja välivarastopaikkoja mahdollisimman kustannustehokkaasti lähelle rakentamista.

Sisäinen valvonta

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tai oikeusseuraamus on vuoden 2016 aikana ollut yksi tapaus. Työsuhteen purkaminen käsiteltiin Pohjois-Savon käräjäoikeudessa. Taloudelliset seuraamukset olivat yhteensä 52 165,96 euroa.

Tavoitteiden toteutuminen, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus, varojen valvonta

Talousarvion toteutumisesta, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta tai poikkeamista sekä niiden johdosta tehdyistä toimista on kerrottu johtokunnalle kuukauden välein, osavuosikatsauksessa neljän kuukauden välein ja toimintakertomuksessa kerran vuodessa. Johtokunnan päättämä ylijäämätavoite vuodelle 2016 tulee toteutumaan huomattavasti suurempana. Kuntatekniikka maksoi kaupungille korvausta peruspääomasta 255 150 euroa. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallintasuunnitelma sisältyy johtokunnan hyväksymään sisäisen valvonnan suunnitelmaan.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Tilikauden aikana ei ole todettu hankinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Sopimustoiminta

Johtolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

Oma arvio riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan nykytilasta ja kehittämistarpeista

Liikelaitoksen johto katsoo, että sisäinen valvonta on pääosin tyydyttävällä tasolla.

Eniten parantamista ja kehittämistä vaativat seuraavat asiat, jotka huomioidaan v. 2017 sisäisen valvonnan suunnitelmassa:

- 1) Talouden hallinta
- 2) Henkilöstön käytön kehittäminen

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä on 876 751,81 euroa. Kuntatekniikkaliikelaitoksen johtokunta esittää sen siirtämistä taseen oman pääoman erään edellisten tilikausien yli- ja alijäämä.

Kuntatekniikkaliikelaitos

TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
	€	€
Liikevaihto	32 779 392,85	29 538 230,56
Liiketoiminnan muut tuotot	157 283,75	201 300,07
Tuet ja avustukset	55 183,15	66 000,84
	32 991 859,75	29 805 531,47
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-7 786 111,77	-7 543 097,31
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	50 670,25	-185 780,83
Palvelujen ostot	-11 595 843,39	-9 740 195,37
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-19 331 284,91	-17 469 073,51
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-8 003 282,66	-8 112 038,88
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-1 494 695,21	-1 526 194,14
Muut henkilösivukulut	-519 505,83	-474 953,44
Henkilöstökulut yhteensä	-10 017 483,70	-10 113 186,46
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-878 174,04	-871 642,63
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-878 174,04	-871 642,63
Liiketoiminnan muut kulut	-1 631 881,38	-1 807 806,59
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 133 035,72	-456 177,72
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalle maksetut korkokulut	-671,38	-6 794,30
Korvaus peruspääomasta	-255 150,00	-255 150,00
Muut rahoituskulut	-462,53	-579,99
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-256 283,91	-262 524,29
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	876 751,81	-718 702,01
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	876 751,81	-718 702,01
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	876 751,81	-718 702,01
Tunnusluvut		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	28,22	-24,19
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	28,22	-24,19
Voitto, %	2,67	-2,43

Kuntatekniikkaliikelaitos

RAHOITUSLASKELMA

	2016 €	2015 €
Toiminta ja investoinnit		
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 133 035,72	-456 177,72
Poistot ja arvonalentumiset	878 174,04	871 642,63
Rahoitustuotot ja -kulut	-256 283,91	-262 524,29
Tulorahoituksen korjauserät	-12 240,00	-68 196,82
	1 742 685,85	84 743,80
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-624 043,74	-746 230,16
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	12 240,00	145 100,00
	-611 803,74	-601 130,16
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 130 882,11	-516 386,36
Rahoituksen rahavirta		
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Lainakannan muutos kunnalta	-467 450,25	467 450,25
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-50 670,25	185 780,83
Saamisten muutos kunnalta	-379 738,21	0,00
Saamisten muutos muilta	261 557,54	-326 553,59
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0,00	-485 005,17
Korottomien velkojen muutos muilta	-494 580,94	674 714,04
	-663 431,86	48 936,11
Rahoituksen rahavirta	-1 130 882,11	516 386,36
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Tunnusluvut		
Investointien tulorahoitus, %	281,2 %	-20,5 %

Kuntatekniikkaliikelaitos

TASE	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA	€	€
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset	100 182,95	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 969,58	2 000,68
Koneet ja kalusto	2 602 732,32	2 971 639,22
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	97 500,00	93 875,25
	<u>2 813 384,85</u>	<u>3 067 515,15</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	2 813 384,85	3 067 515,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 002 338,80	951 668,55
	<u>1 002 338,80</u>	<u>951 668,55</u>
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	1 134,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Muut saamiset	913 798,80	534 060,59
Siirtosaamiset	66 464,24	329 155,78
	<u>980 263,04</u>	<u>863 216,37</u>
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	1 983 735,84	1 814 884,92
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 797 120,69	4 882 400,07
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	3 267 467,44	3 267 467,44
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-1 740 764,95	-1 022 062,94
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	876 751,81	-718 702,01
	<u>2 403 454,30</u>	<u>1 526 702,49</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	1 046 097,12	1 385 408,36
Saadut ennakot	663,70	
Yhdystilivelka kaupungille	0,00	467 450,25
Siirtovelat	1 346 905,57	1 502 838,97
	<u>2 393 666,39</u>	<u>3 355 697,58</u>
Vieras pääoma yhteensä	2 393 666,39	3 355 697,58
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 797 120,69	4 882 400,07
LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	50,11	31,27
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	7,26	11,26
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	-864	-1741

5.2. Liikelaitosten vaikutus kunnan talouteen

LIIKELAITOSTEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN V.2016
1000 €

	Sitovuustarkastelu Talousarvion toteutuminen		Eliminoinnit			Kokonais- tarkastelu
	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja muut taseyksiköt yhteensä	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja muut taseyksiköt yhteensä	Koko kunta yhteensä	Tuloslaskelma kunnan tilinpäätöksessä
Toimintatuotot						
Myyntituotot	51 720	89 010	-13 967	-23 100	-18 531	85 131
Maksutuotot	39 413	1 504	-108	-362		40 447
Tuet ja avustukset	22 307	359				22 666
Vuokratuotot	21 649	83 515	-2 172	-77 087		25 906
Muut toimintatuotot	8 961	1 119	-565	-84		9 432
Toimintatuotot yhteensä	144 050	175 508	-16 811	-100 633	-18 531	183 583
Valmistus omaan käyttöön					18 531	18 531
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-269 183	-40 608				-309 790
Palvelujen ostot	-345 592	-45 905	32 349	7 495		-351 653
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 745	-21 556	294	956		-35 050
Avustukset	-60 667	-58				-60 725
Vuokratulot	-73 888	-15 889	71 741	4 407		-13 630
Muut toimintakulut	-2 386	-3 188	43	159		-5 373
Toimintakulut yhteensä	-766 462	-127 204	104 427	13 017	0	-776 222
Toimintakate	-622 411	48 304	87 616	-87 616	0	-574 107
Verotulot	429 135					429 135
Valtionosuudet	182 730					182 730
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	8 151	26	-548	-24		7 606
Muut rahoitustuotot	3 839	1				3 840
Liikel. korvaus peruspääomasta	18 071		-18 071			0
Korkokulut	-5 006	-548	24	548		-4 982
Muut rahoituskulut	-15	-18 072		18 071		-16
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	25 040	-18 593	-18 595	18 595	0	6 447
Vuosikate	14 493	29 711	69 020	-69 020	0	44 204
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 109	-28 562			24	-46 647
Arvon alentumiset	-4 588					-4 588
Satunnaiset erät	780					780
Poistoeron lisäys/vähennys	21	408				429
Varausten lisäys/vähennys						0
Rahastojen lisäys/vähennys						0
Tilikauden tulos	-7 404	1 557	69 020	-69 020	24	-5 822

LIIKELAITOSTEN VAIKUTUS KUNNAN TOIMINNAN RAHOITUKSEEN V.2016
1000 €

	Sitovuustarkastelu		Eliminoinnit			Kokonais- tarkastelu
	Talousarvion toteutuminen					
	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja muut taseyksiköt yhteensä	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja muut taseyksiköt yhteensä	Koko kunta yhteensä	Rahoituslaskelma kunnan tilinpäätöksessä
Toiminnan ja investointien rahavirta						
Tulorahoitus						
Vuosikate	14 493	29 711	69 020	-69 020		44 204
Satunnaiset erät	780	0	0	0		780
Tulorahoituksen korjauserät	-4 031	-263	0	0		-4 293
	11 242	29 449	69 020	-69 020	0	40 690
Investoinnit						
Investointimenot	-33 493	-23 730	0	0		-57 223
Rahoitusosuudet investointimenoihin	715	145	0	0		860
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	15 247	396		0		15 643
	-17 531	-23 190	0	0	0	-40 721
Toiminnan ja investointien rahavirta	-6 290	6 259	69 020	-69 020	0	-31
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	-405	-58	240	13		-210
Antolainasaamisten vähennykset	1 068	16	-895	0		188
	663	-43	-655	13	0	-22
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	58 000	240	0	-240		58 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-57 674	-878	0	878		-57 674
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-467	0	467		0
	326	-1 106	0	1 106	0	326
Oman pääoman muutokset						
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0		0
	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiant. varojen ja po:n muutoks.	679			0		679
Vaihto-omaisuuden muutos	-10	-44		0		-53
Saamisten muutos	3 559	-5 610	-375	6 562		4 137
Korottomien velkojen muutos	-311	543	-6 562	-89		-6 420
	3 917	-5 111	-6 937	6 473	0	-1 657
Rahoituksen rahavirta	4 907	-6 259	-7 593	7 593	0	-1 353
Rahavarojen muutos	-1 383	0	61 428	-61 428	0	-1 383
Rahavarojen muutos						
Rahavarat 31.12.	50 813	0				50 813
Rahavarat 1.1.	52 196	0				52 196
Muutos	-1 383	0				-1 383

6 Allekirjoitukset ja merkinnät

Kuopion kaupunki

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Kuopiossa 3. huhtikuuta 2017



Pekka Kantanen
kaupunginhallituksen pj.



Neeta Röppänen
kaupunginhallituksen II vpj.



Nelli Berg-Väänänen
kaupunginhallituksen jäsen



Minna Reijonen
kaupunginhallituksen jäsen



Tapio Tolppanen
kaupunginhallituksen jäsen



Erkki Virtanen
kaupunginhallituksen jäsen

Leila Savolainen
kaupunginhallituksen I vpj.



Harri Auvinen
kaupunginhallituksen jäsen



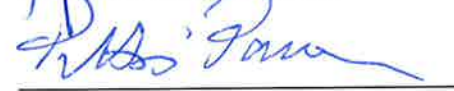
Jukka Pulkkinen
kaupunginhallituksen jäsen



Hetti Rytsy
kaupunginhallituksen jäsen



Taisto Toppinen
kaupunginhallituksen jäsen



Petteri Paronen
kaupunginjohtaja

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen

Kuopiossa 26. 4. 2017

BDO Audiator Oy
JHTT-yhteisö



Tiina Lind
JHT, KHT

7 Luettelot ja selvitykset

7.2 Tositelajit

1	Tiliotetositteet	73	Arviopoistot 1/12
2	Palvelukassat (kp-liittymä)	74	Sumu-poistot kom
3	ASTA-Muistiotositteet tilinp.	75	Muut käyttöomaisuuskirjaukset
4	Muistiotos., manuaal.tilinpää	79	Tilavuokrat sisäiset (Haahtela
5	Muistiotositteet, manuaaliset	80	EFFICA-YPH Yksilö- ja perhehuol
7	Kassatositteet, manuaaliset	81	Aineistosiirrot
10	ASTA-muistiotositteet	82	Varastolaskutus (Maisa)
13	Ostolaskujen automaat.maksatus	83	Laitevuokraus sisäinen
14	Rondolaskut	84	Konekustannuslaskutus sisäinen
15	Ostolaskujen kohdistus	85	Puhelinlaskutus sisäinen
20	Viitesuoritukset	87	Aineistosiirrot Servica (EVÄS)
21	Mr-suor.käsinkirjaus Intime	88	K.ENERG./ K.VESI sis. laskutus
23	Mr Luottotappiot	89	RONDO sisäinen laskutus
24	Perintätsto ja uo-suoritukset	91	Hyvityslaskujen kohd.MRHKOH
25	Myyntilaskut mitätöinti	92	Laskennalliset SL
26	Viivästyskorkolaskutus	93	Laskennalliset KP
27	Ylioppilastutkintolaskutus	96	Kirjanpidon tulos
28	Liikuntapalvelut (Hellewi)	97	Kirjanpidollinen tulos laskenn
29	Pusatec laskutus, liikuntahall	98	Sisäisen laskennan tulos
30	Lomituspalvelulaskutus	99	Sisäisen laskennan tulos lask.
31	Yleislaskutus (IntimeWeb)		
32	Tilavuokrat (Haahtela)		
33	Varaustenhallinta (Timmi)		
34	Kansalaisopisto (Hellewi)		
35	Hammashoito (Effic)		
36	Terveyskeskusmaksut (Aluepeg)		
37	Työterveys, (Acute)		
39	Maanvuokrat (Koki)		
40	Antolainat		
41	Parkki pysäköintilaskutus		
42	Päivähoito (Effic)		
43	Talvikunnossapito		
44	Lupalaskutus		
45	Venepaikkalaskutus		
46	Vesi- ja jätevesilaskutus		
47	Viljelypalstat		
48	Laitoshoido (Aluepegasos)		
49	Asumispalvelut (Aluepegasos)		
50	Kotihoito (Aluepegasos)		
52	Sairaankuljetus (Saku)		
53	Lasten iltapäivähoito		
54	LK Lumenkaatolaskutus		
56	Painatuskeskuslaskutus		
57	Kuntalaskutus (Aluepegasos)		
61	KK-palkat ja eläkkeet		
62	Tuntipalkat		
63	Luottamushenk, palkkiot		
64	Populus Matkalaskut		
70	Varhe jaksotukset 1/12		
71	Eläkemenoperust. jaks. 1/12		
72	Muut jaksotukset 1/12		